

Pregătirea examenelor naționale 2021

În completarea articolului anterior, "Considerații pe marginea examenelor naționale – 2021", atașez mai multe materiale și câteva puncte de vedere care ar putea fi utile colegilor și elevilor.

Materiale de sprijin:

- *Sinteza* pentru materia de bacalaureat la Istorie - clasa a XII-a;
- Rezolvările celor douăzeci de *Teste de antrenament*, teste publicate de Ministerul Educației și Cercetării pentru Bacalaureatul 2020;
- Rezolvările celor douăsprezece *Teste de antrenament*, teste publicate de către Ministerul Educației pentru anul 2021, plus subiectul *Model* postat în luna noiembrie 2020, plus subiectul de *Simulare* din luna martie 2021.

Considerații

Sinteza nu poate fi parcursă într-o zi sau o săptămână, poate doar ca urmare a studiului Istoriei dintr-un întreg an. Eu, la clasă, cu elevii de la Filologie, am parcurs-o din luna septembrie 2020 până în luna martie 2021, ritmic, oră de oră, săptămână de săptămână, predarea interferând cu evaluarea și notarea pe unități mici de conținut – una-două lecții. ceea ce nu am trecut în această sinteză este *Evoluția instituțiilor statelor medievale românești de-a lungul secolelor XIV-XVIII*, dar aceste aspecte se regăsesc în Rezolvări, la cerințele din Eseuri – Subiectul III - care abordează problema în discuție.

Cele douăzeci de rezolvări ale subiectelor *Testelor de antrenament 2020* le-am elaborat tot așa, ritmic, pas cu pas. De exemplu, astăzi postam elevilor *Testul 1*, ei trebuind să îl rezolve în trei-patru zile, până la proxima oră de curs. Dacă aveam oră atunci, rezolvările elevilor le discutam la ora respectivă, față în față sau online. Dacă stabilisem că sunt pe notă, elevii primeau și nota convenită. Apoi, în câteva minute, pe grupul de pe WhatsApp primeau și rezolvarea. Urma tema – testul - pentru ora viitoare. și tot așa de-a lungul întregului an școlar. Aveam grijă ca subiectele date spre rezolvare să corespundă etapei parcurgerii conținuturilor – temelor pentru Bacalaureat, astfel dam spre rezolvare doar Subiectul I, sau Subiectul II, sau Eseul de la subiectul III, după caz.

La fel s-a întâmplat și cu *Testele de antrenament 2021*, doar că aici ele au putut fi date spre rezolvare în integralitatea lor, Ministerul Educației le-a publicat după ce noi parcursesem toată materia.

În final, toate aceste materiale – *Sinteze, rezolvări de teste de antrenament 2020 și 2021*, plus alte modele de rezolvare, au fost primite de către elevi pe grupul de Whatsapp și pe Classroom. Consider că un elev cu un nivel de inteligență mediu, nici o somitate dar nici un semidoct sau..., cu o reală dorință de a învăța și promova examenul de Bacalaureat poate lua Bacalaureatul la Istorie, cu o notă de minimum 6.00, dacă va citi cu atenție un test și rezolvarea lui, apoi un al doilea test și rezolvarea lui. Va vedea modul de rezolvare, limbajul care trebuie folosit, formulările necesare...

Tot în sprijinul elevilor, pentru a avea succes la bacalaureat, cu ani în urmă, împreună cu regretatul profesor Simion Molnar, și alți colegi de istorie am înregistrat mai multe emisiuni la un post de televiziune, emisiuni care se găsesc ne internet la adresa apirhd.ro Istorie pentru bacalaureat... Și acestea sunt la îndemâna tuturor elevilor dornici să promoveze examenul de bacalaureat.

În încheiere, în legătură cu cerința formulată de reprezentanții organizațiilor de elevi ca absolventul care vrea să depună contestație pentru nota primită inițial, să își vadă lucrarea înainte de a depune contestația, am câteva observații.

Profesorii evaluatori, și la Simulări, și la Examenul de Bacalaureat, și la Olimpiade și la concursurile școlare, corectează niște lucrări secretizate cărora le este arondat un număr de ordine, începând cu nr.1. Ei corectează acele lucrări în ordinea dată – 1,2,3,4,..., și consemnează punctajul acordat într-un borderou, o coală format A4, cu detalieri pe subiecte, subpuncte etc. Apoi, aceste punctaje se trec într-un alt borderou, mai simplificat: de exemplu, la Subiectul I nu mai sunt 8 rubrici ci doar una cu punctajul întregului subiect I. Și tot așa. Apoi, punctajele celor doi corectori se trec pe un borderou separat, consemnându-se și nota finală. Aceste punctaje/note finale se trec apoi, cu roșu și sub semnătură pe lucrare, și se face media finală.

Pe lucrarea de examen, profesorii evaluatori nu fac nicio altă însemnare, nu scriu nimic altceva decât nota și semnătura proprie: nu subliniază, nu taie cuvinte/paragrafe, nu adaugă cuvinte, rezolvări... Nimic din toate acestea.

La Simularea examenului de Bacalaureat, tocmai pentru ca elevii să vadă unde au greșit, unde au întâmpinat probleme – care trebuie/se dorește să fie remediate până la sfârșitul anului școlar - , profesorii evaluatori scriu pe lucrări, taie cuvinte, adaugă rezolvări – toate cu cerneală roșie.

Însă, la proba de Bacalaureat – profesorii corectori n-au voie și nu scriu absolut nimic pe lucrările candidaților, excepție făcând, precum spuneam, nota finală și semnătura.

Așadar, elevii nemulțumiți de nota primită inițial, trebuie să identifice mai întâi care este numărul arondat lucrării lor; apoi să vadă borderourile detaliate pentru a constata ce punctaj au primit la fiecare subpunct, la fiecare cerință. Și abia apoi sunt în cunoștință de cauză pentru a depune contestația.

*P.S. **Testele de antrenament*** pentru care am elaborat rezolvările din aceste fișiere le găsiți pe site-ul Ministerului Educației. Și baremele aferente. Baremele sunt foarte importante.

(Autor: prof. Viorel-Gheorghe CIOBANU – Colegiul Național „Decebal” Deva)

SINTEZE

1. Romanitatea românilor în viziunea istoricilor/cronicarilor străini și din spațiul românesc

a. Când vorbim despre **romanitatea românilor** ne referim la patru idei complementare, anume:

- *originea latină/romanică* a poporului și limbii române;
- *vechimea* poporului român aici, adică în spațiul României de astăzi (carpato-danubiano-pontic);
- *continuitatea* – din vremea cuceririi romane a împăratului Traian, până astăzi;
- *unitatea* românilor din cele trei provincii istorice: Țara Românească, Moldova, Transilvania;

Ideea *romanității românilor* a fost abordată (cauzele abordării, discuțiilor despre ea) atunci când:

- Statele vecine (Imperiul Bizantin, Ungaria, Imperiul Otoman...) au vrut să cucerească spațiul acesta;
- Papalitatea a încercat să impună dominația sa spirituală – catolicismul; să îi convertească pe românii ortodocși;
- Statele europene creștine s-au văzut confruntate cu pericolul expansiunii islamice – Poarta otomană;
- Umaniștii erau interesați de istoria popoarelor care își aveau originea în poporul antic roman, latin.

Numele sub care cronicarii îi aminteau pe români erau cele de *romanici, valahi, volohi, olahi, blacchi...*

Pentru Evul Mediu avem următoarele mărturii despre romanitatea românilor:

Din Orient - Imperiul Bizantin – împărații Vasile al II-lea, Constantin al VII-lea, ist. Ioan Kynamos – sec. X-XII;

Din Occident, cronicarii maghiari – Anonymus, Simon de Keza, Antonius Bonfinus – italian de origine;

Cronicari, papi italieni – papa Inocențiu III, papa Pius II, Flavio Biondo, Poggio Bracciolini etc., ultimii trei fiind și umaniști – sec. XV; apoi, cronicari greci refugiați de la Constantinopol – Demetrie și Laonic Chalcocondil...

Pe parcursul Evului Mediu se constată și începutul **politizării ideii originii românilor**, datorită/ din cauza conflictelor militare româno-polone (Ștefan cel Mare, Ștefăniță, Petru Rareș), sau româno-ungare (Mihai Viteazul - 1600).

Amintim aici cronicarul polonez Martin Bielski, sau cronicarul maghiar Ștefan Szamosközy (sec. XVI-XVII);

Politizarea ideii despre originea poporului român și a spațiului în care s-a format se accentuează în secolul al XVIII-lea, când românii ardeleni cer drepturi politice prin *Mișcarea Supplex*-ului inițiată de către Școala Ardeleană.

Cronicarii străini care lansează **teoria imigraționistă**, una neștiințifică și tendențioasă, sunt în sec. XVIII – austriecii Sulzer și Engel, iar în sec. XIX istoricul austriac Robert Roesler, autor al celebrei **Teorii imigraționiste**.

Alți istorici străini, oameni de știință renumiți, contestă teoria imigraționistă, pronunțându-se în favoarea românilor, a autohtoniei lor; amintim aici pe englezul Edward Gibbon sau germanul Th. Mommsen - sec. XVIII-XIX.

b. Cronicarii/istoricii din spațiul românesc abordează problema romanității românilor mai târziu, din sec. XVI- XVII.

În Evul Mediu putem aminti următorii cronicari interesați de originea poporului român, din rândul căruia provin:

- Transilvania - *Nicolaus Olahus* – sec. XVI, el scrie și despre originea română a lui Iancu de Hunedoara;
- Moldova – *Gr. Ureche, Miron Costin, Ion Neculce* – *constată asemănările dintre limba română și italiană*; tot din Moldova - cronicarul domnitor *Dimitrie Cantemir*, cel care lansează **ideea purismului latin - sec. XVIII**.
- Țara Românească - amintim pe *Constantin Cantacuzino*, stolnicul; scrie o *Istorie a Țării Românești* - 1700.

La finalul sec. al XVIII-lea și începutul sec. următor, reprezentanții *Școlii Ardelene*, precum cronicarii – istorici, lingviști – *Petru Maior, Gh. Șincai, Samuil Micu, Ioan Budai-Deleanu* - continuă teza lui Cantemir, aceea a **purismului latin**. Ideea era folosită ca armă de luptă în vederea/ cu scopul obținerii de drepturi politice pentru românii din Ardeal.

În finalul secolului fanariot, adică la începutul sec. XIX, istorici greci, precum D. Fotino și D. Philiphide, scriu despre originea românilor atât din romani cât și din daci, idee preluată în secolul XIX de numeroși istorici români.

În sec. al XIX-lea *alternează ideile* precum: românii sunt doar urmașii romanilor sau ai romanilor dar și ai dacilor.

- aici amintim istorici precum August Treboniu Laurian, respectiv B.P. Hasdeu, A.D. Xenopol, N. Iorga...

La început de sec. XX, **dacii își iau revanșa**, istoricul hunedorean Nicolae Densușianu exagerând evident rolul lor în istoria lumii – el este autorul unei cărți de dimensiuni uriașe/ mai mult un «roman fantastic» – *Dacia preistorică*.

- Teoria sa – bazată pe faptul că **dacii i-au învățat pe romani limba... latină** - va fi preluată ulterior de mișcarea naționalistă extremistă interbelică dar și în perioada comunismului-naționalist al lui Ceaușescu – Iosif Constantin Drăgan.

În primii ani ai comunismului românesc, **perioada stalinistă (1948-1953)**, atunci când modelul rus se impunea peste tot, istoricul Mihail Roller **accentua rolul slavilor** în etnogeneză română, neputând nega romanitatea românilor.

Din ultimele decenii ale secolului XX datează o contribuție valoroasă, de certă valoare științifică, aparținând istoricului sas ardelean Adolf Armbruster – *Romanitatea românilor, Istoria unei idei*. Este, de fapt, lucrarea sa de doctorat.

Perioada postdecembristă (după revoluția din 1989) a adus o abordare mai lipsită de dogmă, și o libertate de exprimare, așa cum se întâmplă în cazul istoricului Lucian Boia, care demitizează problematica (Și Armbruster e OK).

Două idei componente ale tezei romanității românilor sunt:

.....
Două idei susținute de criticii romanității românilor sunt:

.....
Două momente în care apar idei critice, chiar jignitoare la adresa originii românilor sunt:

.....
Două exagerări pe care le-au făcut unii cronicari sau istorici români sunt (cronicarii în secolele XVII-XVIII, dar și la început de XIX; istoricii la început de XIX sau la început de XX):

2. Secolul XX între democrație și totalitarism

În secolul XX, în Europa întâlnim atât regimuri democratice în state precum Marea Britanie, Elveția, Suedia..., cât și totalitare (de dictatură) – Rusia Sovietică/apoi URSS (1917-1991), Italia fascistă (1922-1943), Germania nazistă (1933-1945).

La începutul secolului XX, democrația liberală se definea prin mai multe elemente specifice/caracteristici, principiile fundamentale fiind: suveranitatea poporului, separarea și echilibrul puterilor în stat, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, domnia legii (*statul de drept*), alegerile libere. Se îmbinau liberalismul (garantarea libertăților) cu democrația (puterea poporului exprimată prin vot).

În perioada interbelică noi state devin democratice: Finlanda, Cehoslovacia – două state nou-apărute după Primul Război Mondial; altele, își consolidează democrația grație votului universal (apoi și pentru femei) – Belgia, Norvegia, Danemarca, Olanda...

În perioada postbelică (1945-1989), în marea majoritate a statelor vest-europene regimul democratic este prezent (inclusiv în Germania de Vest sau Italia); excepție fac, peș de câteva decenii: Spania franchistă, Portugalia lui Salazar, Grecia prin anii '70.

În schimb, în Europa răsăriteană, (de fapt în spațiul controlat de către URSS, plus Iugoslavia și Albania „între Marea Baltică, Marea Adriatică și Marea Neagră”), întâlnim regimuri de dictatură, totalitar-comuniste. Între statele din vestul Europei și cele comuniste din răsărit s-a interpus o „cortină de fier” pentru aproape o jumătate de veac.

La sfârșitul secolului XX, după prăbușirea comunismului (în mare măsură în anul 1989), democrația se impune și în jumătatea estică a Europei: Germania de Est (reunită cu Germania de Vest – 1990), Polonia, Cehoslovacia (divizată apoi în Cehia și Slovacia), Ungaria, România, Bulgaria; mai apoi statele foste iugoslave, Albania, statele baltice – desprinse din URSS – 1991...

Putem concluziona că democrația a fost o caracteristică a Europei de-a lungul întregului secol XX.

Al doilea tip de regim politic întâlnit în Europa în secolul XX este regimul totalitar, de dictatură.

Primul stat unde s-a impus o ideologie politică totalitară – comunismul, a fost Rusia (1917, prin Lenin); în 1922 s-a format URSS. În anul 1917, pe fondul distrugerilor și eșecului militar se produce înlăturarea monarhiei - țarul Nicolae al II-lea este silit să abdice – martie 1917. În toamnă, „marea revoluție socialistă din octombrie” - pe stil nou 7 noiembrie -, comuniștii lui Lenin preiau puterea la Petrograd/Sankt Petersburg de astăzi. Este impusă *dictatura proletariului/ideologia marxist-leninistă/comunismul*. Sunt confiscate averile – pământurile, fabricile, băncile, numeroase locuințe particulare; este impusă cenzura presei; sunt încălcate flagrant drepturile și libertățile cetățenești – prin folosirea poliției politice – CEKA, GRU, NKVD, KGB); partidele sunt desființate - singurul partid fiind cel conducător – Partidul Comunist/bolșevic; puterile statului sunt concentrate în mâinile unui grup restrâns de persoane; principiul separării puterilor este desființat, partidul unic va controla totul (societatea în ansamblul său, viața publică și privată), familia imperială este asasinată, Senatul desființat, biserica ortodoxă este subordonată și persecutată, celelalte culte persecutate sau chiar desființate etc.; Apogeul terorii este atins în vremea lui Stalin (1929-1953) – în timpul colectivizării agriculturii, apoi al Marii Terori/Epurări (1936-1938); victimele se numără cu zecile de milioane, GULAG-ul Siberian este ticsit cu deținuți politici; după al Doilea Război Mondial, Stalin impune „fericirea” comunistă și în statele Europei C și S-E aflate sub ocupația Armatei Roșii.

Un regim totalitar de extremă-dreapta este cel fascist italian. Pe fondul gravei crize economice, șomajului, grevelor nesfârșite, pericolului comunist, nemulțumirilor față de sistemul tratatelor de pace de la Paris-Versailles (1919-1920) – tratate care nu acordase Italiei nicio colonie (expresia „victorie mutilată”), **Benito Mussolini** – liderul **Partidului Național Fascist** - organizează „marșul asupra Romei” (1922), iar regele îl desemnează prim-ministru. Până în 1926, Mussolini acaparează întreaga putere – elimină celelalte formațiuni politice, sindicatele, libertatea presei. Fascismul italian păstrează totuși, din considerente strategice, monarhia, Senatul, Biserica Catolică, pentru a-și legitima astfel puterea și a etala menținerea tradițiilor istorice imperiale romane. Ca și celelalte totalitarisme (**comunismul, nazismul**), **fascismul** italian este agresiv, ducând o politică externă expansionistă, în Europa și Africa.

Regimul fascist italian se prăbușește în 1943, pe fondul pierderii războiului și a capitulării Italiei în fața Aliaților anglo-americani, Marele Consiliu Fascist îl dămite pe Mussolini, iar regele îl arestează. Va fi executat în aprilie 1945 la Milano.

Un alt regim totalitar de extremă dreapta este nazismul german. În Germania, în anul 1933, (pe fondul dezastrului produs de Marea Criză Economică – milioane de șomeri), partidul lui Hitler – Partidul Național Socialist (abreviat **nazist**), câștigă alegerile parlamentare; președintele german îl desemnează pe Hitler în funcția de *cancelar al Reich-ului* – ianuarie 1933. În doar câteva săptămâni, Hitler acaparează tot mai multă putere, într-un an deține toată puterea: desființează toate celelalte partide, arestează liderii dar și membri de rând, închiși în lagăre de concentrare, subordonează sindicatele, folosește Gestapo – poliția politică împotriva oricărui opozant; controlează SS cu ajutorul căruia dizolvă SA... Duce o politică extrem de agresivă împotriva evreilor (**antisemitism**) și agresivă – de schimbare pas cu pas a tratatelor sistemului Versailles – se reînarmează, ocupă zona renană, Austria, Cehia, Polonia... Nazismul german se prăbușește în mai 1945, în contextul pierderii celui de-al Doilea Război Mondial.

După o amplă acțiune americană de denazificare, demilitarizare, democratizare în primii ani postbelici, Germania de Vest – din 1949 Republica Federală Germană – se transformă într-un stat democratic, prosper, unul dintre motoarele integrării europene.

Constatăm că principiile de organizare a regimurilor totalitare – comunist, fascist, nazist – sunt total opuse celor democratice. Astfel, specifice totalitarismului de ambele extreme sunt următoarele principii/practici: dictatura unei persoane, controlul puterilor statului, monopartidismul, încălcarea drepturilor omului și cetățeanului, dirijismul economic, statul polițienesc, formalitatea votului.

România în perioada postbelică a parcurs mai multe etape: *între anii 1944 și 1947* - la adăpostul Armatei Roșii, comuniștii au acaparat toate pârghiile puterii: au impus guvernul Petru Groza (1945), au falsificat alegerile (1946), au desființat partidele democratice – PNT și PNL – (1947), au abolit monarhia și au proclamat Republica Populară Română (30 decembrie 1947).

Perioada conducerii lui Gheorghiu-Dej (1948-1965) – regim stalinist - s-a caracterizat (în intervalul 1948-1958) printr-o strictă subordonare față de URSS; din 1958 în 1965, Gheorghiu-Dej a început să se opună tot mai energic controlului sovietic.

Anii 1965-1989 se caracterizează printr-un **regim național-comunist**, în care **Nicolae Ceaușescu** concentrează tot mai multă putere de decizie în mâinile sale și ale membrilor familiei sale, iar **cultul personalității** capătă dimensiuni gigantice și aspecte grotești.

După înlăturarea regimului comunist – decembrie 1989 – în ultimul deceniu al secolului XX s-a trecut la edificarea unui **regim politic democratic**: pluralism politic, alegeri libere, o Constituție democratică – 1991, garantarea drepturilor omului...

3. România de la totalitarism la statul de drept (România în secolul al XX-lea)

1. România 1901-1918 – Monarhia constituțională: regii Carol I (1866-1914) și Ferdinand I (1914-1927)

La începutul sec. al XX-lea, forma de guvernământ a României era monarhia constituțională, bazată pe *Constituția din 1866*, cu modificările suferite de aceasta de-a lungul vremii. Puterile statului erau separate: puterea legislativă era încredințată regelui și Adunării Legislative bicamerale (Parlamentul), compusă din Adunarea /Camera Deputaților și Senat (cu membrii desemnați într-o manieră diferită); puterea executivă era încredințată Regelui care numea și revoca miniștrii, prim-ministrul - șeful Cabinetului / Guvernului; puterea judecătorească era încredințată instanțelor judecătorești, până la cea mai înaltă instanță – Înalta Curte de Casație și Justiție (magistrații erau inamovibili, iar sentințele se pronunțau în numele legii). Sistemul de vot era unul restrictiv, ca de altfel în cea mai mare parte a statelor europene, bazat pe votul censitar. Erău excluse de la vot întregi categorii precum femeile, necreștinii - evreii; unii alegători votau în mod direct (foarte puțini - sub 5%, cei care plăteau un anumit impozit statului, cei știutori de carte), cea mai mare parte a bărbaților creștini votau în mod indirect, prin desemnarea unui elector la 50 de persoane. Drepturile și libertățile cetățenești erau garantate prin legea fundamentală, așa că putem spune că România avea un regim politic de democrație liberală.

2. România 1919-1938 – Monarhia constituțională: regii Ferdinand I și Carol al II-lea (1930-1940)

În anul 1917, regele Ferdinand a adresat soldaților de pe front un apel în care promitea realizarea a două importante reforme: votul universal și reforma agrară, schimbări propuse și de P.N.L. încă din anul 1914. În toamna anului 1918, odată cu terminarea războiului mondial, a fost adoptat decretul de instituire a sufragiului universal, obligatoriu pentru toți bărbații, indiferent de religie, de peste 21 de ani, primele alegeri pe baza acestui decret având loc în anul 1919 (P.N.L. s-a consolidat; P.C. a dispărut; a apărut un alt mare partid democratic - P.N.Ț.; au apărut și formațiuni politice extremiste - P.C.R., dar și L.A.N.C. și Legiunea Arhanghelului Mihail - Garda de Fier - Mișcarea Legionară); reforma agrară a fost aplicată și ea de-a lungul a mai multor ani în perioada 1918-1921. Constituția din anul 1923, adoptată de Parlament/Adunarea Constituantă, a cuprins și aceste prevederi - vot universal, garantarea proprietății etc., astfel că regimul politic democratic a fost consolidat. Celelalte principii ale Constituției din 1866 au rămas aproape neschimbate: *monarhia constituțională ereditară, suveranitatea poporului, separarea puterilor, pluralismul politic, garantarea drepturilor și a libertăților cetățenești* etc. În anii 1925-1927, România a trecut prin așa-numita „criză dinastică”, cauzată de refuzul principelui Carol, moștenitorul tronului, de a-și asuma prerogativele monarhice. În context, în ianuarie 1926, Parlamentul a votat legea care a instituit Regența, pentru tutelarea noului rege - Mihai, dacă acesta va ajunge monarh înainte de majorat. În iulie 1927, după moartea regelui Ferdinand, rege a devenit Mihai (născut în 1921), ajutat de o Regență compusă din trei persoane: patriarhul Miron Cristea, președintele Î.C.C.J. - Gh. Buzdugan și principele Nicolae. În anul 1930, pe fondul Marii Crize Economice, a demersurilor P.N.Ț. care spera să domine viața politică, Carol a revenit în țară fiind încoronat rege de către Parlament la data de 8 iunie 1930 sub numele de regele Carol al II-lea. Acesta a respectat formal atribuțiile stipulate prin Constituția din 1923, dar a făcut demersuri sistematice pentru acapararea a tot mai multă putere. În anul 1938, într-un context intern și extern extrem de complicat, Carol al II-lea a dat o lovitură de stat impunând un regim personal, numit de unii „dictatura regală”, de alții „regim de autoritate monarhică”.

3. România 1938-1940 – monarhia autoritară a regelui Carol al II-lea

În februarie 1938, Consiliul de Miniștri/Guvernul condus de patriarhul Miron Cristea a adoptat o nouă Constituție: prin aceasta puterea regelui sporea substanțial, separarea puterilor și independența justiției erau diminuate, la fel și drepturile și libertățile cetățenești (se impune, de exemplu, pedeapsa cu moartea pe timp de pace), partidele politice sunt desființate; ulterior se formează un singur partid - Frontul Renașterii Naționale - devenit în 1940 Partidul Națiunii - autodeclarat „partid unic și totalitar”. Pe fondul pierderilor teritoriale din vara anului 1940 (circa 100 000 km, 6,7 mil. loc - adică 1/3 din România), regimul monarhiei autoritare se prăbușește, *România intrând în zodia dictaturilor*.

4. România 1940-1944 – dictatura generalului/mareșalului Ion Antonescu

În 6 septembrie 1940, generalul Ion Antonescu l-a silit pe Carol al II-lea să abdice; rege a ajuns Mihai, dar cvasitotalitatea puterilor aparținea generalului; Constituția din 1938 a fost suspendată, România nemaivănd practic o constituție, partidele politice, cu excepția celui legionar care ajunge la guvernare (sept. 1940-ian. 1941), au rămas desființate. După înlăturarea legionarilor, în februarie 1941 este desființat și „statul național legionar”, iar „Conducătorul Statului” Ion Antonescu impune o autentică dictatură militară, cu o politică antisemită și luptă în alianță cu Germania nazistă pentru recuperarea teritoriilor pierdute în favoarea U.R.S.S. (Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța).

5. România 1944-1947 – pregătirea totalitarismului comunist

În contextul dezastrului militar, la 23 august 1944 regele Mihai organizează o lovitură de stat: mareșalul Antonescu este demis și arestat, Constituția din 1923 este repusă parțial în vigoare, monarhul exprimându-și speranța în revenirea la un regim democratic; lucru dovedit imposibil în contextul prezenței a milioane de soldați sovietici aici și a dezinteresului Occidentului față de România („acordul de procentaj” de la Moscova - 9 oct. 1944); forțele procomuniste, sprijinite de Kremlin, preiau puterea, la 6 martie 1945 fiind instalat guvernul Petru Groza. În trei ani, acesta acaparează toată puterea: desființează Senatul, acordă drept de vot femeilor, falsifică alegerile din nov. 1946, desființează partidele democratice - P.N.Ț., P.N.L., ai căror lideri sunt întemnițați, înlătură monarhia, silindu-l pe regele Mihai să abdice - 30 decembrie 1947, impunând Republica Populară Română și „democrația-populară”, România fiind ultima țară din zonă unde s-a întâmplat acest lucru.

6a. România 1947-1989 – regimul totalitar comunist

Între anii 1948-1965 (perioada lui Gh. Gheorghiu-Dej), avem de-a face cu un autentic regim stalinist: în 1948 M.A.N. (de fapt, PMR) adoptă *Constituția R.P.R.*, „R.P.R. - stat popular, unitar, independent și suveran”, în care conducerea este deținută de către partidul unic P.C.R., devenit P.M.R., care controlează Prezidiul Marii Adunări Naționale, M.A.N., Consiliul de Miniștri, justiția, societatea în integralitatea sa. Constituția din 1948 creează premisele trecerii la naționalizarea industriei, colectivizarea agriculturii, planificarea economică rigidă etc.

Constituția din 1952 marchează subordonarea totală față de U.R.S.S., prin „capitolul introductiv” care exaltă rolul Armatei Sovietice în actul de la 23 august 1944. Este numită și constituția „construirii socialismului”: Partidul Comunist - numit acum P.M.R. - forță politică conducătoare în toate domeniile; industria fusese naționalizată, agricultura era în curs de colectivizare, justiția era subordonată, respectarea drepturilor omului facultativă. La finele anilor '50, regimul Dej încearcă o îndepărtare de Moscova, lucru vizibil în cadrul politicii P.M.R., sau a opțiunilor de dezvoltare economică. Însă modelul comunist nu este și nu va fi abandonat, nici atunci și nici în timpul lui Nicolae Ceaușescu.

6b. *Constituția din 1965*, cea din timpul lui Nicolae Ceaușescu, marchează trecerea la *național-comunism*, contestând Moscovei dreptul de a dirija politica autorităților de la București. „Capitolul introductiv” este înlăturat, numele țării este de R.S.R., al partidului unic P.C.R.; M.A.N. continuă să fie desemnată drept „organul suprem al puterii de stat, unicul organ legiuitor al R.S.R.” însă P.C.R. controlează de fapt totul. Se înființează o nouă funcție, Consiliul de Stat, care va înlocui Prezidiul M.A.N., funcție deținută ulterior de N. Ceaușescu. În anul 1974, printr-o revizuire a constituției, se înființează o nouă funcție, cea de Președinte al R.S.R., - funcție deținută de către N. Ceaușescu până în decembrie 1989 -, marcând o tot mai mare concentrare a puterii în mâinile unui singur om, care cumula foarte multe alte funcții: secretar general al P.C.R., cdt. forțelor armate etc.

7. România postdecembristă - până în zilele noastre, revenirea la regimul democratic

În zilele revoluției anticomuniste - la 22 decembrie 1989, Comunicatul C.F.S.N. reliefa dorința revenirii la un regim democratic. După înlăturarea structurilor comuniste, se adoptă decretul referitor la reînființarea formațiunilor politice, au loc primele alegeri libere postcomuniste - 20 mai 1990; Parlamentul ales - devenit Adunare Constituantă dezbate și adoptă o nouă Constituție - nov. 1991, aprobată de cetățeni prin referendumul din 8 decembrie 1991, cuprinzând principii democratice: suveranitatea poporului, separarea puterilor, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, egalitatea în fața legii, statul de drept, legalitatea etc., dar păstrând din perioada comunistă forma de guvernământ republicană, România fiind o republică semiprezidențială, cu raporturi echivoce în privința executivului. În orice caz, evenimentele din 1989 au marcat, și în ***România, ca în toată Europa Centrală și de Sud-Est, trecerea de la regimul totalitar comunist la un regim democratic.***

4. Constituțiile României

A. Proiecte constituționale (1822-1864)

1. Primul proiect constituțional scris în spațiul românesc a fost un act elaborat în Moldova, în anul 1822, de către un mic boier liberal, pe nume Ionică Tăutu; Proiectul de constituție se numea „Constituția celor 77 de puncturi” (puncte), sau „*Constituția cărvunurilor*”; proiectul nu a fost pus în practică din cauza opoziției marilor boieri, deși domnitorul Moldovei, Ioniță Sandu Sturdza, era favorabil reformelor preconizate de acesta – de exemplu, limitarea puterii marii boierimi și acordarea de drepturi politice și orașenilor/târgoveți.

Conform acestui act constituțional, statul român - Moldova - urma să fie organizat pe baza principiului separării puterilor, astfel:

- Puterea legislativă urma să fie deținută de către o *Adunare Obștească* (formată din diferite categorii de boieri) și *Domnitor*;
- Puterea executivă o exercita *Domnitorul*, numit și *Gospodar* sau *Hospodar*;
- Puterea judecătorească era exercitată de către *instanțele judecătorești*, ultima instanță de judecată fiind *Domnul*.

Cetățenii urmau să fie egali în fața legii; este vorba, însă, doar de anumite categorii: boieri mari, mijlocii, mici, negustori, meșteri...

2. Primul act cu valoare constituțională aplicat în spațiul românesc, în Țara Românească din 1831, și în Moldova din anul 1832, este *Regulamentul Organic*. El a fost impus de către puterea protectoare - Rusia, prin generalul Pavel Kiseleff, rămânând în vigoare, cu o întrerupere în timpul revoluției pașoptiste în Țara Românească (iunie-septembrie 1848), până în anul 1858.

Acest proiect constituțional prevedea că puterile statului sunt separate, ele fiind organizate astfel:

- Puterea legislativă era deținută de către *Adunarea Obștească* (dominată de marii boieri conservatori) și *Domnitor*;
- Puterea executivă era deținută de către *Domnitor*, ales pe viață, ajutat de un Sfat administrativ (guvern) compus din 6 membri;
- Puterea judecătorească era exercitată de către instanțele de judecată, în frunte cu *Înaltul Divan Domnesc*.

Domnitorul, numit și *Hospodar*, urma să fie ales pe viață de către Obșteasca Adunare extraordinară (formată din boieri mari și mici).

De asemenea, acest proiect constituțional cuprindea și multe alte prevederi în diverse domenii: justiție, ordine publică, sănătate etc.

Pentru că acest act constituțional era impus de către Rusia, iar *articolul adițional* conferea puterii protectoare dreptul de intervenție în adoptarea legislației interne românești, el a fost aspru criticat de către revoluționarii pașoptiști din Țara Românească – iunie 1848.

3. Un alt proiect constituțional este cel adoptat în anul 1858 de către Marile Puteri, în perspectiva unirii Principatelor Moldova și Valahia; Acest proiect constituțional se numea *Convenția de la Paris*; el prevedea ca țara să se numească *Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei*, să fie condusă de către doi domni, două Adunări (puterea legislativă) și de două Guverne (puterea executivă), dar să aibă și două instituții comune la Focșani: Comisia Centrală – pentru pregătirea legilor -, și Înalta Curte de Justiție și Casație.

Statul român nu era independent, el fiind sub suzeranitatea Imperiului Otoman și sub garanția colectivă celor Șapte Mari Puteri: Franța, Sardinia (viitoarea Italie), Prusia (viitoarea Germanie), Rusia, Anglia, Austria, Imperiul Otoman.

4. Pentru că în statul român interveniseră numeroase schimbări, față de ceea ce prevăzuseră Marile Puteri în actul constituțional din 1858 (de ex.: Principatele Române erau conduse de către un singur Domn – Al.I. Cuza, un singur Guvern și o singură Adunare/ Parlament, dar și pentru că domnitorul Al.I. Cuza impusese un regim autoritar, micșorând atribuțiile celorlalte puteri ale statului, înființase o nouă cameră parlamentară numită *Corp Ponderator* sau *Senat*, îngrădise unele drepturi cetățenești), în anul 1864, domnitorul Unirii, Al.I. Cuza a impus, prin plebiscit, o nouă lege fundamentală, numită *Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris*, sau *Statutul lui Cuza*.

(Așadar, proiecte constituționale: *Constituția cărvunurilor*, *Regulamentul Organic*, *Convenția de la Paris*, *Statutul dezvoltător al...*)

B. Constituțiile României – de când țara se numește România

1. *Constituția din 1866*. După detronarea domnitorului Al.I. Cuza în anul 1866, forțele politice dorind impunerea unui regim politic democratic, Statutul lui Cuza a fost înlocuit cu *prima Constituție democratică*, anume Constituția din anul 1866, sau Constituția domnitorului / principelui Carol I.

Noua lege fundamentală, adoptată de Parlament/Ad. Constituantă, inspirată din cea belgiană, una dintre cele mai moderne ale acelor vremuri; stabilea numele de România, cuprindea principiile democratice precum: forma de guvernământ era monarhia constituțională ereditară, suzeranitatea poporului, puterile statului erau separate, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, precum: libertatea presei, persoanei, conștiinței, liberul acces la justiție, dreptul de azil, garantarea proprietății private etc.

Puterile statului erau împărțite astfel:

Puterea legislativă era deținută de către Domnitor și o Adunare legislativă, formată din Senat și Adunarea Deputaților; Puterea executivă era deținută de către Domnitor, care o încredința Guvernului; Puterea judecătorească era deținută de către instanțele de judecată (judecătorii, tribunale, Curți de Apel), în frunte cu Înalta Curte de Justiție și Casație.

Prerogativele domnitorului erau destul de largi: în domeniul executiv – numea și revoca ministrii; În privința legislativului – convoca camerele Parlamentului, dizolva Parlamentul, promulga, sancționa legile; drept de veto – putea respinge legile;

Totodată, domnitorul conducea armata, acorda decorații/medalii și grade militare, încheia tratate, bătea monedă, grația sau amnistia. Atribuții precum acordarea de medalii, încheierea de tratate și baterea monedei arătau clar că România dorea să fie un stat suveran și independent, deși *de jure* se afla sub suzeranitatea Porții și sub garanția colectivă a Marilor Puteri.

Deși democratică, această primă constituție românească avea și unele limite/discriminări, anume: votul era censitar, putând să voteze doar oamenii cu bani și cu pregătire școlară; femeile și evreii nu aveau drept de vot; cei fără avere votau în mod indirect (un alegător la 50 de bărbați majori). Așadar, existau discriminări în privința drepturilor politice.

Această Constituția a rămas în vigoare, cu unele revizui, până în anul 1923. Modificările au fost realizate pentru eliminarea discriminării evreilor, proclamarea Regatului, creșterea numărului de alegători – 1879, 1884.

Altă revizuire – în 1917 – pentru reforma agrară și impunerea votului universal – revizuire cu care Parlamentul, refugiat la Iași în timpul Primului Război Mondial, a fost de acord, iar regele Ferdinand a și adoptat decretele necesare în anul 1918.

Această constituție democratică impunea principiul democratic, cel al monarhiei constituționale, că: „*Regele (Domnitorul) domnește dar nu guvernează*”, România fiind o monarhie constituțională ereditară – pentru stabilitatea țării și a dinastiei.

2. Constituția din 1923, a României Mari, a Marii Uniri, a regelui Ferdinand I. Era o Constituție democratică. Ea era necesară datorită realizării Marii Uniri din anul 1918, dar și pentru îndeplinirea cererilor formulate de către reprezentanții provinciilor românești unite cu țara-mamă în 1918, în adunările de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia.

Totodată, o nouă constituție era necesară datorită evoluției societății românești și aplicării celor două mari reforme pe care regele Ferdinand le promisese soldaților în anul 1917, și care fuseseră legiferate în anii 1918-1921.

Față de Constituția din anul 1866, Constituția din 1923 avea puține modificări, dar de substanță, democratice:
- Sufragiul/votul a devenit universal, obligatoriu pentru toți bărbații de peste 21 de ani, cu excepția magistraților și a ofițerilor activi; s-au eliminat astfel votul censitar și discriminarea necreștinilor, mai ales a evreilor; femeile în continuare nu aveau drept de vot (vor primi drept de vot, parțial – 1938; și din 1946 - când s-a desființat și Senatul).

Totodată, proprietatea a dobândit o funcție socială, exproprierea putându-se face pentru cazuri de utilitate publică și în interesul societății, cum se și făcuse prin reforma agrară care desființase marile moșii împărțite la milioane de țărâni.

Marea majoritate a celorlalte prevederi erau identice celor din Constituția din 1866: suveranitatea poporului, separarea puterilor în stat, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, atribuțiile regelui. Ea a fost adoptată de către Parlament/Adunarea Constituantă în anul 1923, în timpul guvernării liberale; deși celelalte partide parlamentare, precum PNR și P.Ț. nu au votat Constituția, ele au condus după ea, atunci când au ajuns la putere.

3. Constituția autoritară a regelui Carol al II-lea, Constituția monarhiei autoritare. Regimul carlist

În februarie 1938, Consiliul de Miniștri/Guvernul condus de patriarhul Miron Cristea a adoptat o nouă Constituție, ea fiind supusă apoi plebiscitului unui electorat neinformați și manipulați, chiar intimidat. Prin această Constituție, forma de guvernământ a României rămânea monarhia, dar regimul politic era unul autoritar, puterea regelui sporea substanțial – era socotit Capul Statului; separarea puterilor și independența justiției erau diminuate, la fel și drepturile și libertățile cetățenești (se impun, de exemplu, pedeapsa cu moartea pe timp de pace, dreptul de vot de la 30 de ani, partidele politice sunt desființate; ulterior se formează un singur partid – Frontul Renașterii Naționale - FRN - devenit în 1940 Partidul Națiunii – autodeclarat „partid unic și totalitar”). Constituția rămâne în vigoare până în septembrie 1940, atunci când Carol al II-lea este înlocuit cu regele Mihai, dar adevăratul Conducător al Statului era generalul/mareșalul Ion Antonescu, care conduce fără Constituție, deși câteva atribuții constituționale revin *regelui Mihai, care poate numi/demite premierul*.

II. Constituțiile totalitare, de influență sovietică, ale României posbelice – neagă toate principiile democratice

1. Constituția din 1948 – totalitar-stalinistă. Înlăturarea monarhiei constituționale, prin abdicarea forțată a regelui Mihai, și impunerea regimului politic de „democrație-populară”, totalitar, necesita o nouă Constituție. În 1948, M.A.N. (de fapt, PMR) adoptă Constituția R.P.R., „*R.P.R. - stat popular, unitar, independent și suveran*”, în care conducerea este deținută de către partidul unic P.C.R., devenit P.M.R., care controlează Prezidiul Marii Adunări Naționale, M.A.N., Consiliul de Miniștri, justiția, societatea în integralitatea sa. Constituția din 1948 creează premisele trecerii la naționalizarea industriei, colectivizarea agriculturii, planificarea economică rigidă, limitarea drepturilor și libertăților cetățenești – este limitat dreptul de vot, este încălcat dreptul de proprietate etc., se impune inegalitatea în fața legii.

2. Constituția din 1952 marchează subordonarea totală față de URSS, prin adăugarea „*capitolului introductiv*” care exaltă rolul Armatei Sovietice în actul de la 23 august 1944. Este numită și constituția „*construirii socialismului*”: Partidul Comunist – numit PMR – definit „*forță politică conducătoare*” în toate domeniile; industria fusese naționalizată/ confiscată, agricultura era în curs de colectivizare, justiția subordonată, respectarea drepturilor omului și votul formale...

3. Constituția național-comunistă din anul 1965 - a lui Nicolae Ceaușescu. Noua lege fundamentală, adoptată de către Marea Adunare Națională - MAN, marchează *trecerea la național-comunism*, contestând Moscovei dreptul de a dirija politica autorităților de la București. „*Capitolul introductiv*” este înlăturat, numele țării este de *Republica Socialistă România* - RSR, al partidului unic - PCR; M.A.N. continuă să fie desemnată drept „*organul suprem al puterii de stat, unicul organ legislativ al statului*.”, însă PCR controla de fapt totul. Se înființează o nouă funcție, *Consiliul de Stat*, care va înlocui Prezidiul M.A.N., funcție deținută ulterior de Nicolae Ceaușescu. În anul 1974, printr-o revizuire a constituției, se înființează o nouă funcție, cea de *Președinte al R.S.R.*, - funcție deținută de către Nicolae Ceaușescu până în dec. 1989, acesta concentrând tot mai multă putere.

Constituția democratică din 1991. România postdecembristă – zilele noastre, revenirea la regimul democratic

Comunicatul C.F.S.N. din dec. 1989 arăta dorința românilor de revenire la un regim democratic. După înlăturarea structurilor comuniste; decret. reînființarea formațiunilor politice; alegeri libere – mai 1990; Parlamentul ales – devenit Ad. Constituantă dezbate și adoptă o nouă Constituție – nov. 1991, aprobată de cetățeni prin referendum - 8 dec. 1991; principii democratice: suveranitatea poporului, separarea puterilor, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, egalitatea în fața legii, statul de drept, legalitatea etc., dar păstrând din perioada comunistă forma de guvernământ - republica; România de azi fiind o republică semiprezidențială. Constituția din 1991 a fost revizuită în 2003 în perspectiva aderării României la la N.A.T.O. și U.E.

5. Autonomiile locale în spațiul românesc în sec. IX-XIII. Evoluția instituțiilor statale până în sec.XVIII

Atunci când românii încep să se organizeze în diferite forme de autonomii teritoriale, politice (cnezate, voievodate, „țări”, jupanate ș.a.) iar statele vecine încearcă să le cucerească, apar și primele informații despre acestea în diferite izvoare istorice, documente de cancelarie, inscripții, cronici, diplome ș.a.:

- maghiare – Cronica lui Anonymus – *Gesta Hungarorum*; Cronica lui Simon de Keza, Cronica lui Ioan de Târnave etc.
- bizantine – *Alexiada* Annei Comnena; inscripția din Dobrogea datând din anul 943 – unde este amintit Jupan Dimitrie etc.

TRANSILVANIA În spațiul Transilvaniei – *spațiul intracarpatic* - avem următoarea situație:

Când maghiarii ducelui Arpad încearcă să cucerească Transilvania, în sec. IX-X (anii 896-905), documentul *Cronica lui Anonymus* amintește voievodatele (autonomiile) conduse de voievozii Gelu, Glad și Menumorut, formațiunile lor sunt subordonate.

În secolul al XI-lea, când regele maghiar Ștefan cel Sfânt, recent trecut la religia creștină promovată de papă, începe cucerirea Transilvaniei, în documentul *Legenda Sf. Gerard* sunt amintite voievodatele lui Gyula (în Transilvania) și Ahtum (în Banat).

Regalitatea maghiară aduce aici pe *secui* (mai târziu, temporar, și pe cavalerii teutoni – sec.XIII – în Țara Bârsei), pentru a apăra granițele, și pe *sași* pentru a dezvolta economic provincia. Acestor grupuri etnice, coroana maghiară le va acorda privilegiile juridice, fiscale, militare, administrative, ele având un statut de autonomie în cadrul Transilvaniei, dovadă fiind organizarea în *scaune*.

Politic, regatul maghiar încearcă transformarea Ardealului în *principat* – sec. XII -, dar se revine la forma tradițională de *voievodat* autonom subordonat Ungariei. Religios, regii Ungariei doresc impunerea catolicismului, iar românii ortodocși vor fi excluși din viața politică a Transilvaniei – sec. XIV – Ludovic de Anjou; unii, se vor catoliciza și maghiariza, precum, mai târziu, familia Corvinilor – sec. XV, reușind să își păstreze privilegiile și chiar să acceadă la cele mai înalte funcții de conducere ale regatului.

Transilvania rămâne voievodat autonom supus Ungariei până în 1541, sec.XVI, apoi devine principat autonom supus Porții.

ȚARA ROMÂNEASCĂ (UNGRO-VLAHIA, VALAHIA) – statul românesc extracarpatic situat la sud de Carpați

Întemeierea Valahiei a beneficiat de condiții favorabile (factori) interne și externe, precum: existența unor autonomii (cnezate, voievodate, „țări”), decăderea puterii statelor vecine – Hoarda de Aur a tătarilor, regatul Ungariei după dinastia arpadiană.

În spațiul de la sud de Carpați, în sec. XIII documentul *Diploma cavalerilor ioaniți* – 1247 - amintește 5 formațiuni /autonomii prestatale: voievodatele conduse de voievozii Litovoi și Seneslau, cnezatele lui Ioan și Farcaș și „țara” Severinului.

Peste circa 30 de ani (1279), documentele maghiare atestă încercarea voievodului Litovoi de a deveni independent; este ucis.

La finele sec. XIII (1290), tradiția istorică relatează o întemeiere legendară, prin venirea întemeietorului de peste Carpați, din zona „țării” Făgărașului; este vorba despre „*descălecatul*” voievodului Negru Vodă, sau Radu Negru Vodă din Făgăraș - *legendă*.

Adevărata întemeiere a Ungro-Vlahiei, prin înlăturarea suzeranității maghiare și unirea autonomiilor locale, este realizată de către voievodul Basarab, învingător în anul 1330 (sec.XIV) – în bătălia de la Posada -, asupra regelui maghiar Carol Robert de Anjou, cum povestește documentul *Cronica pictată de la Viena*.

Urmașii întemeietorului, dinastia Basarabilor, consolidează statul, luând următoarele măsuri: Nicolae Alexandru fondează – 1359 – Mitropolia Ungro-Vlahiei la Curtea de Argeș, acțiune prin care se poate socoti *autocrator* – „*singur stăpânitor*”; Vladislav Vlaicu bate primele monede, încurajând comerțul și fondează a doua mitropolie ortodoxă – la Severin – 1370.

MOLDOVA – statul românesc extracarpatic, situat la est de Carpați, între Carpații Orientali, Nistru și Marea Neagră.

Întemeierea Moldovei a beneficiat de condiții favorabile (factori), interne și externe, precum: existența unor autonomii locale, prezența drumurilor comerciale care aduceau mari venituri din taxele de tranzit, decăderea puterii tătarilor situați în zona Marii Negre.

La est de Carpați, documentele vremii amintesc formațiuni diverse cu nume pitorești precum: ocoale, codri, cobăle, „țări”...

Procesul întemeietor este legat de *două „descălecate”*, ambele reale, atestate de documente, în sec.XIV; ambii descălecători venind din „țara” Maramureșului, autonomie românească asupra căreia coroana maghiară exercita presiuni în vederea eliminării libertății sale.

Prima etapă este legată de acțiunea voievodului Dragoș, prin anii 1343-1350, în urma victoriilor maghiare asupra tătarilor, voievodul Dragoș fiind numit în fruntea mării de apărare antitătare cu capitală la Baia, *el fiind vasal – supus Ungariei*, lui Ludovic de Anjou.

Pe la 1359-1365, precum scrie *cronicarul Ioan de Târnave*, un *alt voievod din Maramureș, pe nume Bogdan*, nemulțumit de presiunile ungare asupra Maramureșului, trece Carpații în Moldova și înfrânge succesivele atacuri maghiare ale regelui Ludovic I, *aceste victorii antimaghiare marcând formarea statului de sine stătător Moldova, deci întemeierea sa*.

Urmașii săi, adică dinastia Mușatinilor, în același sfârșit de secol XIV, pun bazele instituțiilor – Petru Mușat– Biserica, (mitropolia Moldovei - 1387) sau baterea primelor monede – pentru încurajarea dezvoltării comerțului; Roman I (1391-1394) eliberează și unifică tot spațiul dintre Carpați, Nistru, munte și mare, el de întitulează „domn al Moldovei de la munte la țărmul mării”.

DOBROGEA

Întemeierea statului din spațiul dintre Dunăre și Mare se realizează pornind de la nucleul reprezentat de „țara” Cavarnei, 1230 - sec. XIII. În sec. XIV, precum în cazul celorlalte state românești, se realizează independența, formarea statului dobrogean.

Contextul favorabil este oferit de slăbirea dominației bizantine și de bogăția zonei, brăzdată de drumuri comerciale maritime.

Căpeteniile angrenate în întemeierea Dobrogei, în sec. XIV sunt Ivanco, Dobrotici – socotit întemeietor pe la 1370, Ivanco – primele monede. În condițiile pericolului otoman, la finalul sec. XIV – 1388, Mircea cel Bătrân atașează acest teritoriu țării sale.

INSTITUȚIILE STATALE - în ordinea importanței lor sunt următoarele, având drept componentă și atribuții:

DOMNIA: principala instituție politică. Este electiv-ereditară. Domnul este stăpânul țării – *domn*, șef militar – *voievod*; bate monedă, adună taxe, acordă/ confiscă moșii; este judecător suprem; încheie tratate. *În condițiile accentuării dominației Porții (sec. XVI-XVIII), puterea sa scade dramatic.*

BISERICA: instituție foarte importantă; întemeierea mitropoliilor ortodoxe marchează legitimarea statului de sine stătător. *Mitropolitul îi unge pe domn la încoronare/înscăunare, acțiune prin care îi conferă sacralitate - „din mila lui Dumnezeu”. Vacanță a tronului - mitropolitul îi ține locul.*

SFATUL DOMNESC: este un fel de guvern, format din *dregători* (un fel de miniștri) care îndeplinesc poruncile domnești în domenii precum: conducerea Curții domnești și justiția – *vornicul*; Cancelaria domnească – *logofătul*; adunarea taxelor – *vistierul*; armata – *spătarul, comisul*; apărarea cetății de scaun – *portarul Sucevei* în Moldova; conducerea Olteniei – *Banul*; relațiile externe – *postelnicul*; Sunt și alți dregători care țin mai ales de activitățile de la Curtea domnească: paharnic, stolnic, pivnicer, pitar, clucer, medelnicer, cămăraș, ușar etc.

ARMATA este formată din două corpuri: *Garda domnească* sau Oastea cea Mică și *Oastea cea Mare* – grupând toți bărbații apti de luptă.

ADUNAREA sau **MAREA ADUNARE A ȚĂRII** - formată din boieri mari și mici, curteni, episcopi, călugări/stareți - este un fel de parlament care ia decizii foarte importante - alegerea noului domn, sporirea sumei tributului, declararea războiului, încheierea păcii. **În sec.XVIII – toate decad enorm.**

6. Spațiul românesc între diplomație și conflict în Evul Mediu și la începutul modernității (sec.XIV-XVII) prof. Viorel Ciobanu

După întemeierea statelor medievale românești în sec. XIV - prin victoriile antimaghiare ale voievozilor Basarab și Bogdan -, a apărut un alt pericol - tendințele de dominație exercitate de statele vecine, precum Ungaria, Polonia, dar mai ales Imperiul Otoman.

Pentru menținerea autonomiei, statele române au apelat fie la *diplomație*, încheind alianțe cu Polonia, Ungaria, Venetia, ori s-au integrat politicii antiotomane a papalității – *cruciadele creștine* -, fie au luptat deschis împotriva statului agresor – mai ales Poarta. Rezultatul acestor alianțe, negocieri sau lupte a fost menținerea autonomiei, prin plata tributului, în ciuda pierderii unor teritorii.

Mircea cel Bătrân, domn al Țării Românești între anii 1386-1418; temându-se de Ungaria, Mircea s-a aliat cu Polonia – 1390. Însă, pentru că a ocupat Dobrogea și i-a sprijinit pe sârbi contra Porții, a apărut amenințarea otomană; ca efect, Mircea s-a aliat cu regele Sigismund de Luxemburg al Ungariei - prima alianță antiotomană din această zonă a Europei, Poarta fiind deja la Dunăre.

Tactica sa, ca de altfel a tuturor voievozilor români, în condițiile în care era atacat de armate cu mult mai numeroase, este aceea a hărțuirii, a folosirii elementelor de mediu - păduri, munți, mlaștini, sau altele – întuneric, ceață, dispersarea adversarilor după pradă; în câteva cuvinte, această tactică se numește folosirea elementului surpriză, a „pământului pârjolit”.

Luptele lui Mircea cu otomanii au avut loc la *Rovine* în anul 1394 - victorie; în cruciada de la Nicopole în anul 1396 - eșec.

Spre finalul domniei, pierde Dobrogea și cetățile dunărene Turnu și Giurgiu, însă *menține autonomia prin plata tributului*.

Iancu de Hunedoara a îndeplinit funcția de voievod al Transilvaniei în perioada 1441-1456, secolul XV.

Imperiul Otoman fiind foarte puternic și amenințător, Iancu s-a bazat pe alianța dintre regatele Ungariei și Poloniei - 1440.

A căutat să aibă domni credincioși în Moldova și Țara Românească, încăunând sau detronând diverși domni, precum Vlad Dracul.

A luptat cu turcii în „*Campania cea lungă din Balcani*” în anii 1443-1444, dar mai ales la *Belgrad* în anul 1456 unde l-a învins pe sultanul Mahomed al II-lea, întârziind astfel înaintarea otomană în Europa centrală pentru mai mult de o jumătate de secol.

Vlad Țepeș a domnit în statul Țara Românească, cea mai importantă domnie fiind cea din perioada 1456-1462, sec. XV. Sperând că va primi sprijinul papei Pius II și al regelui Ungariei Matia Corvin, și dorind să limiteze obligațiile față de Poartă-tributul, Vlad Țepeș a intrat în conflict cu sultanul Mahomed II, atacând cetățile turcești de la Dunăre și nemaiplătind tributul stabilit – 1461.

Deși a obținut o victorie în celebrul „*atac de noapte*” de lângă Târgoviște, Vlad Țepeș a fost trădat de boieri, nu a primit sprijin creștin și a fost arestat de regele Matia care îl acuzase de trădare și alianță cu otomanii, și închis cca. 12 ani - din anul 1462.

Revine la domnie în anul 1476, cu ajutorul lui Ștefan cel Mare domnul Moldovei, dar Țepeș a fost rapid ucis de boieri.

Ștefan cel Mare - domn al Moldovei între anii 1457-1504, a domnit într-o perioadă de pericol otoman extrem, cea de-a doua jumătate a secolului XV. De aceea a și desfășurat o bogată activitate diplomatică și militară. Primul tratat de alianță l-a semnat cu Polonia, pentru a se pune la adăpost de un eventual atac al regelui Ungariei, dar și pentru alungarea pretendentului la tron refugiat aici. Ocupând Chilia, Ștefan intră în conflict cu regele Ungariei, acesta îl atacă dar Ștefan îl învinge în bătălia de la Baia din anul 1467. Rezolvând astfel problemele cu Polonia, Ungaria și unii boieri trădători, Ștefan și-a reorientat politica. Nemaiplătind tribut, ocupând Chilia și intervenind împotriva domnului Țării Românești, Radu cel Frumos, el intră în conflict cu Poarta. Sublima Poartă îl atacă în anul 1475, prin Soliman Pașa; victoria este însă a lui Ștefan – bătălia de la *Vaslui* – ianuarie 1475, loc ales cu grijă de către Ștefan.

Imediat după succes, în ianuarie 1475, Ștefan cel Mare trimite scrisori și soli pentru a cere ajutor Venetiei, papei, semnând și un tratat de alianță cu regele ungar Matei Corvin – iunie 1475, conștient de valoarea strategică a Moldovei – „*poarta creștinătății*”.

În anul 1476, Ștefan este atacat atât de tătari, cât și de turci și munteni. Este învins de sultanul Mahomed al II-lea la Valea Albă / Războieni, însă cetățile rezistă – Chilia, Suceava, Neamț; sultanul se retrage cu mari pierderi, cauzate de hărțuieli și ciumă.

Ulterior, în 1484, Poarta ocupă cetățile strategice, vitale pentru Moldova – apărare, comerț -, de la Marea Neagră - Chilia și Cetatea Albă; Ștefan, încercând să obțină sprijinul Poloniei, jură personal credință regelui Cazimir IV (la Colomeea), însă nu primește ajutor, iar atunci Ștefan reîncepe plata tributului către Sublima Poartă, menținând astfel autonomia Moldovei.

Spre finalul domniei, fiind atacat de regele Poloniei, Ioan Albert, Ștefan a obținut victoria de la Codrîi Cosminului - 1497.

La moartea sa - 1504, Moldova, deși pierduse unele teritorii, era totuși autonomă, grație acestor înțelegeri cu sultanul.

Mihai Viteazul a domnit în statul Țara Românească, începând din anul 1593 - a doua jumătate a sec. XVI. Situația politico-militară din Europa era foarte complicată: Ungaria era pașalâc, iar Transilvania devenise, din anul 1541 principat autonom sub suzeranitate otomană. Ca efect, obligațiile țărilor române față de Poartă ajung tot mai mari, mai ales cele ale Țării Românești care nu avea vecin vreo putere creștină. Există însă speranța îmbunătățirii situației datorită formării, la inițiativa papei Clement VIII, a alianței antiotomane numită Liga Sfântă, alianță compusă din state ca Statul papal, Austria, Spania, Mantova, Ferrara, Toscana, Transilvania...

În 1594 Mihai a declanșat *răscoala antiotomană* la București, apoi a atacat cetățile turcești de la Dunăre. Ca efect, sultanul a decis trimiterea lui Sinan Pașa pentru a transforma Valahia în pașalâc. Ca urmare, Mihai s-a aliat cu principele Transilvaniei Sigismund Bathory, aderând astfel la Liga Sfântă, deși tratatul nu-l mulțumea pe deplin, Mihai devenind vasal principelui Transilvaniei.

În același an - 1595, Mihai obține o victorie asupra lui Sinan Pașa la *Călugăreni* apoi, cu ajutorul Ligii, pe cea de la Giurgiu, iar otomanii se retrag. Luptele vor mai continua, apoi sultanul acceptă pacea și domnia lui Mihai, reducând chiar tributul la jumătate.

Victoria de la Giurgiu, unde Mihai Viteazul a fost sprijinit de armate din Transilvania și Moldova, vedea forța armatei reunite a celor trei țări românești, dar și nevoia lui Mihai Viteazul de a beneficia de sprijinul acestor două state românești. Însă alianța lui Mihai cu Moldova și Transilvania nu mai era posibilă: în Transilvania ajunsese principe Andrei Bathory, iar în Moldova domn era acum Ieremia Movilă, ambii fiind prieteni ai turcilor și ai Poloniei. Cei doi îi cer lui Mihai să plece de la domnia Țării Românești. Mihai a fost astfel nevoit să atace Transilvania. În anul 1599, la *Șelimbăr*, l-a învins pe principele Transilvaniei, ocupându-i țara. Apoi a pătruns în Moldova alungându-l pe domnul Ieremia Movilă, care s-a refugiat în Polonia. Era realizată astfel UNIREA celor trei țări românești - **1600**. Ulterior, dar în același an, Mihai este învins și pierde atât Transilvania – Mirăslău – sept. 1600, cât și Moldova și Valahia. Mihai va merge să ceară sprijin împăratului austriac Rudolf al II-lea. Mihai primește ajutorul Habsburgilor, reocupă Transilvania prin victoria de la Gurăslău – 3 august 1601, dar este ucis din ordinul generalului imperial Gheorghe Basta – 9 aug. 1601 la Câmpia Turzii și *prima unire politică a celor trei țări române – sfârșit de secol XVI-început de secol XVII* - se destrămă.

Fapta lui Mihai Viteazul – *prima unire politică a Țărilor Române*, a celor trei țări române. Țara Românească, Transilvania, Moldova - va fi menținută vie în amintirea românilor dobândind valoare de simbol și de îndemn la Unire, mai ales în sec. XIX, precum scria revoluționarul pașoptist Nicolae Bălcescu în lucrarea sa de suflet *Românii supt Mihai Voevod Viteazul*.

Acțiuni militare și diplomatice ale Țărilor Române în secolele XIV-XVIII prof. Viorel Ciobanu

Acțiuni militare:

Acțiuni militare: A doua jumătate a secolului XIV (1351-1400)

Lupta de la Rovine – 1394 / sau 1395. Din cauză că Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești, îi ajutase pe sârbi împotriva otomanilor (Kosovopolje, 1389), pentru că refuza să accepte supunerea față de Poartă și să plătească tribut, pentru că stăpânea Dobrogea, Imperiul Otoman a atacat Valahia. Mircea cel Bătrân, alegând cu pricepere locul luptei, l-a învins pe sultanul Baiazid în acest loc mlăștinos – Rovine. Localizarea și datarea exactă a bătăliei încă ridică semne de întrebare în literatura istorică. Însă, ceea ce este cert, victoria lui Mircea a năruit planurile sultanului de a transforma Valahia în pașalâc. (se poate scrie și despre cruciada de la Nicopole - 1396)

Acțiuni militare: Prima jumătate a secolului XV (1401-1450)

Luptele lui Alexandru cel Bun împotriva cavalerilor teutoni – 1410 și 1422. La începutul secolului al XV-lea, Moldova se simțea amenințată de regatul Ungariei. Ca să reziste presiunii, domnul Alexandru cel Bun jură credință regelui Poloniei. În baza acestor legături suzerano-vasalice, în anii 1410 și 1422, Alexandru cel Bun îi ajută pe polonezi în bătăliile împotriva cavalerilor teutoni la Grünwald și Marienburg, bătălii victorioase purtate în zona Mării Baltice. Cu aceste ocazii, cavaleria moldoveană ajunge să fie cunoscută în toată Europa. (se poate prezenta și orice acțiune militară a lui Iancu de Hunedoara, de până la 1450: pe Ialomîța, Sântimbru, lângă Sibiu, Campania cea Lungă, Varna, Kosovopolje)

Acțiuni militare: A doua jumătate a secolului XV (1451-1500)

Lupta de la Vaslui – 1475. Din cauză că Ștefan cel Mare refuza să mai plătească tribut Sublimei Porți, pentru că el căuta să îi alunge din Valahia pe domnii fideli sultanului, și pentru că Ștefan deținea Cetatea Albă și Chilia, cetăți pe care sultanul le voia ale sale, otomanii atacă Moldova. Ștefan cel Mare pregătește cu atenție bătălia, aplică tactica pământului pârjolit, alege un loc și un moment favorabile. Prin urmare, în ianuarie 1475, marea armată otomană condusă de Soliman Pașa este învinsă de către Ștefan cel Mare în celebra bătălie de la Vaslui, sau Podul Înalt. În urma bătăliei, otomanii se retrag cu pierderi considerabile, iar Ștefan caută să își consolideze poziția prin atragerea mai multor state creștine de partea sa, el definind Moldova drept „poartă a creștinătății”. (se pot scrie prezentări și despre Belgrad – Iancu de Hunedoara, 1456; *Atacul de noapte* – Vlad Țepeș, 1462; Baia - Ștefan cel Mare, 1467; Războieni – 1476, Ștefan; Cetatea Albă și Chilia - Ștefan, 1484; Codrii Cosminului - Ștefan, 1497)

Acțiuni militare: La începutul modernității (sfârșit de XVI-început de XVIII)

A doua jumătate a secolului XVI (1551-1600) – Mihai Viteazul

Bătălia de la Călugăreni – 13 august 1595. Din cauza răscoalei antiotomane de la București, sultanul decide să transforme Țara Românească în pașalâc, așa că îl trimite pe Sinan Pașa asupra Valahiei. Mihai Viteazul strânge legăturile cu Transilvania și MoldOva, dar pregătește temeinic și armata. Aplică tactica pământului pârjolit, alege cu iscusință locul și data confruntării militare – în zona de confluență a două râuri - Argeș și Neajlov. Dând dovadă de o bravură deosebită, de aici și supranumele de *Mihai Bravul* sau Mihai Viteazul, Mihai se aruncă în mijlocul luptei și reușește să însuflețească armatele române, iar otomanii înregistrează mari pierderi. Însă, disproporția de forțe este așa de mare încât Mihai trebuie să se retragă spre munți, așteptând sprijinul lui Sigismund Bathory și al Ligii Sfinte. Astfel că, în octombrie 1595, la Giurgiu, turcii sunt definitiv înfrânți și alungați peste fluviu. (se pot scrie prezentări și despre Șelimbăr – 1599; Mirăslău - 1600; Campania din Moldova - 1600); pentru început de XVII – Gurăslău, 1601.

Sfârșitul secolului XVII (1680-1700); început secol XVIII – 1711 – numită și începutul modernității

Bătălia de la Stănilești – 1711. La finalul secolului al XVII-lea se declanșează *criza orientală*, adică Imperiul Otoman este tot mai slab în fața atacurilor statelor creștine (Austria, Rusia). De exemplu, otomanii sunt înfrânți la Viena (1683), iar austrieicii vor ocupa Ungaria, Transilvania, apoi alte teritorii din zonă. În context, domnii munteni și moldoveni caută să scape de sub dominația otomană, dar rezultatele sunt diametral opuse, iar Poarta își consolidează dominația prin introducerea formulei domniilor fanariote.

La începutul secolului XVIII, domnul Moldovei, Dimitrie Cantemir, considerând că Imperiul Otoman are zilele numărate, se aliază cu țarul Petru I al Rusiei împotriva Porții. În bătălia de la Stănilești, pe Prut, din anul 1711, armatele ruse și moldovene sunt învinse, iar reacția sultanului e previzibilă. Dimitrie Cantemir fuge în Rusia, iar sultanul instituie seria domniilor fanariote în Moldova, regimul fanariot durând mai bine de un secol (1711-1821).

Acțiuni militare și diplomatice ale Țărilor Române în secolele XIV-XVIII prof. Viorel Ciobanu

Acțiuni diplomatice: A doua jumătate a secolului XIV (1351-1400)

Tratatul de alianță dintre Mircea cel Bătrân și Sigismund de Luxemburg – 1395. La finalul secolului XIV, Imperiul Otoman se afla deja la Dunăre, iar Valahia și Ungaria se situau pe linia frontului. În această situație, domnul Țării Românești, Mircea cel Bătrân, se aliază cu regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg. Tratatul este unul antiotoman, dar îmbracă și forma unui contract suzerano-vasalic, Mircea fiind vasalul, iar Sigismund seniorul/suzeranul. Drepturile și obligațiile celor doi sunt reciproce. În baza acestui tratat, Mircea reușește să mențină autonomia țării sale în fața unui inamic de temut, Poarta Otomană. (se pot scrie prezentări și despre alianța lui Petru Mușat cu Polonia – 1387, alianța lui Mircea cel Bătrân cu Polonia - 1390)

Acțiuni diplomatice: Prima jumătate a secolului XV (1401-1450)

Alianța lui Alexandru cel Bun cu Polonia – 1402, 1404.... Moldova s-a întemeiat ca stat independent prin lupta împotriva Ungariei, dar tendințele regalității ungare erau în continuare amenințatoare. Așa se face că, Alexandru cel Bun a strâns legăturile de prietenie cu Polonia. În mai multe rânduri, începând cu anul 1402, continuând în 1404, 1407, 1411, Alexandru cel Bun a jurat credință regelui Poloniei, Vladislav Jagello. Această atitudine, dublată de sprijinul militar pe care Alexandru l-a oferit Poloniei împotriva cavalerilor teutoni, îi asigură lui Alexandru sprijinul necesar pentru a se opune tendințelor anexioniste ale Ungariei. De exemplu, deși regele Ungariei a încercat să împartă Moldova, regele Poloniei s-a opus ferm, iar Moldova a rămas cu granițele neatrinse. (se poate prezenta și pacea de la Seghedin - a lui Iancu de Hunedoara, 1444 cu Imperiul Otoman, în urma *campaniei din Balcani*)

Acțiuni diplomatice: A doua jumătate a secolului XV (1451-1500)

Tratatul de la Overchelăuți – 1459. Ștefan cel Mare a ajuns domn al Moldovei în urma alungării lui Petru Aron de pe tronul țării. Însă, Petru Aron s-a refugiat în Polonia de unde uneltea să reocupe tronul. Prin urmare, Ștefan cel Mare a trimis o delegație de boieri moldoveni la Curtea regilor leși, jurând credință regelui Poloniei, Cazimir al IV-lea. Tratatul prevedea că Ștefan se recunoștea vasal regelui polon, iar Cazimir promitea să îl sprijine, să îl alunge pe Petru Aron și să faciliteze relațiile comerciale moldo-polone. Tratatul de la Overchelăuți a consolidat prestigiul lui Ștefan cel Mare, acesta putându-se ocupa cu dezvoltarea economică a țării, consolidarea instituțiilor și întărirea cetăților de apărare. (se pot prezenta și: alianța dintre Vlad Țepeș și Matei Corvin – 1459; tratatul de la Colomeea – Ștefan – Cazimir IV, 1485; tratatul de la Iași - Ștefan – Matia Corvin, 1475; tratatul de la Hârlău - Ștefan – Ioan Albert, 1499)

Acțiuni diplomatice: La începutul modernității (sfârșit de XVI-început de XVIII):

A doua jumătate a secolului XVI/ sfârșitul secolului XVI (1593-1600) – domnia lui Mihai Viteazul

Tratatul de la Alba Iulia – 1595. Domnul Țării Românești, Mihai Viteazul a declanșat răscoala antiotomană de la București, ceea ce a condus la hotărârea sultanului de a transforma Valahia în pašalâc. Pentru a putea rezista atacului otoman, Mihai Viteazul a trimis o delegație de boieri să negocieze un tratat de alianță cu Sigismund Bathory. Boierii au depășit instrucțiunile lui Mihai, au obținut sprijinul principelui Bathory, dar, prin tratat, Mihai a fost redus la nivelul unui simplu vasal al principelui ardelean. Tratatul de la Alba Iulia prevedea că principele va oferi ajutor militar lui Mihai, că Mihai devenea loțiitorul principelui, că Valahia urma să fie condusă de un sfat de 12 boieri care se supuneau direct principelui, dar și că biserica ortodoxă din Transilvania și preoții români urmau să beneficieze de anumite drepturi. În ciuda unor condiții înjositoare, Mihai Viteazul a trebuit să accepte prevederile tratatului, pericolul otoman prefigurându-se deja la Dunăre. (se pot scrie prezentări și despre Tratatul dintre Aron Vodă al Moldovei și Sigismund Bathory; Tratatul de la Mănăstirea Dealu – 1598, dintre Mihai Viteazul și împăratul Austriei, Rudolf al II-lea)

Acțiuni diplomatice: Sfârșitul secolului XVII (1680-1700); Începutul secolului XVIII – 1711

Tratatul de la Luck/Luțk –1711. Ultima acțiune diplomatică la care participă reprezentantul unei instituții politice centrale din spațiul românesc în Evul Mediu și la începutul modernității (*în cazul de față la începutul modernității*) este tratatul moldo-rus de la Luck. Domnul Moldovei, Dimitrie Cantemir, renunțând la tron, a tras concluzii pripite și greșite din declanșarea *crizei orientale*. Văzând că Poarta este învinsă la Viena și că pierde importante provincii - Ungaria, Transilvania –, Cantemir a socotit că e momentul propice să înlăture dominația otomană din Moldova. Așa că, în 1711, Cantemir a semnat un tratat secret cu țarul Rusiei, Petru I. Tratatul prevedea că dinastia Cantemir va conduce Moldova într-o manieră absolutistă, având drept de judecată, inclusiv de aplicare a pedepsei capitale, că lui Dimitrie îi vor urma la tron fiii și nepoții săi; că în luptele antiotomane țarul îi va oferi ajutor militar etc. Toate aceste prevederi erau condiționate de fidelitatea lui Cantemir și a urmașilor săi față de biserica ortodoxă și față de țării Rusiei. Însă, derularea evenimentelor nu s-a făcut conform speranțelor. Turcii au învins armatele ruse și moldovene, Cantemir s-a refugiat la curtea țarului Petru I, iar sultanul a impus domniile fanariote în Moldova în același an – 1711, iar mai apoi și în Muntenia – 1716. (se pot prezenta și acțiuni diplomatice de-ale lui Șerban Cantacuzino – 1688; C-tin Brâncoveanu – 1703, 1707, chiar în 1711; Ștefan Cantacuzino - 1716)

7. Principatele Române/România în timpul derulării Chestiunii Orientale (XVIII-XIX). prof. Viorel Ciobanu

Criza Orientală constă în decăderea Imperiului Otoman și în ascensiunea Imperiului Habsburgic (Austria) și a celui Țarist (Rusia). *Problema Orientală* se declanșează la finalul sec. XVII, când Poarta este învinsă la Viena (1683). Austriei preiau inițiativa și ocupă Ungaria și Transilvania. Sultanul renunță la Ardeal în favoarea Austriei prin pacea de la Karlowitz din anul 1699.

Habsburgii organizaseră deja provincia ca principat subordonat lor, prin documentul *Diploma leopoldină* (1691) și, în continuare, austriei trec la atragerea românilor la unirea cu Biserica Catolică, luând astfel naștere Biserica Greco-Catolică (1698).

Uniților, preoți și laici, le sunt promise aceleași drepturi precum celorlalte culte recunoscute. În baza acestor *diplome ale unirii religioase*, în secolul XVIII, atât episcopul unit Ioan Inochentie Micu-Klein cât și Școala Ardeleană prin reprezentanții ei de marcă – P. Maior, Gh. Șincai, S. Micu. I. Budai-Deleanu, lansează mișcarea de emancipare numită *a Supplex*-ului, unde folosesc ideea purismului latin în favoarea cererilor lor. Argumentele lor sunt noblețea originii latine/romane, vechimea, continuitatea, numărul...

Secolul XVIII marchează și diverse măsuri de reformă impuse de împărații habsburgi Maria Tereza și Iosif al II-lea.

În contextul ascensiunii celor două imperii creștine, domni Valahiei și Moldovei, anume C-tin Brâncoveanu și D. Cantemir caută să se alieze cu acestea pentru a dobândi o autonomie mai largă: Sultanul, nemulțumit de trădarea domnului cărturar Dimitrie Cantemir, și temându-se să nu piardă principatele dunărene cum pierduse Transilvania, impune, la începutul sec. XVIII, în anii 1711 și 1716, regimul fanariot în Moldova și Țara Românească, regim care se menține până în anul 1821, începutul sec. XIX.

Printre caracteristicile *secolului fanariot* putem enumera: Domni erau numiți direct de sultan, majoritatea fiind de origine greacă, din *cartierul Fanar* din Istanbul; domniile erau scurte, domni fiind mutați des dintr-o țară în cealaltă; tributul și celelalte obligații cresc masiv; armata este desființată, comerțul este orientat spre *Stambul*; cele trei imperii poartă numeroase războaie pe teritoriul românesc, transformat în teatru de război. Puterile vecine preiau teritorii românești: Austria ocupă în 1718 două provincii, anume Banatul și Oltenia (ultima retrocedată în 1739), iar în anul 1775 ocupă Bucovina. Rusia ocupă în anul 1812, deci la începutul sec. XIX, teritoriul dintre Prut și Nistru, numit Basarabia, țarul Alexandru I adoptând o atitudine agresivă, anexionistă, deși în mod oficial afirma categoric faptul că îi ocrotește pe creștinii ortodocși față de turcii musulmani.

În contextul derulării Problemei Orientale, boierii munteni și moldoveni trimit memorii curților de la Sankt Petersburg și Viena; ei solicită revenirea la domniile pământene, reafirmarea libertății lor interne, adică a autonomiei, reducerea haraciului/tributului și a altor obligații economico-financiare, libertatea comerțului, retrocedarea cetăților de pe Dunăre – raialele Turnu, Giurgiu, Brăila...

Marile puteri creștine, precum Rusia, lansează diferite planuri sau proiecte, precum cel de unire a celor două Principate, Moldova și Valahia, numit „planul dacic”; Curtea de la Sankt Petersburg voia de fapt să preia stăpânirea acestor două principate.

Nu toți domni fanarioți au avut domnii negative, au fost și domni fanarioți luminați, precum Nicolae și Constantin Mavrocordat, Alexandru și Constantin Ipsilanti etc., care au realizat diverse reforme în domeniul agrar, administrativ, juridic, fiscal.

Prin tratatul ruso-turc de la Kuciuk-Kainargi, din anul 1774, se constată o implicare tot mai accentuată a Rusiei în Principate, ea devenind, încă *neoficial*, *puterea protectoare*, alături de Poartă care rămânea *puterea suzerană*.

Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu - 1821 - a fixat un program de acțiune prin documentele numite *Proclamația de la Padeș* și *Cererile norodului românesc*; ea a reușit, în ciuda uciderii lui Vladimirescu și a înfrângerii revoltei sale, să ducă la înlăturarea domniilor fanariote și la reimpunerea domnilor pământene în anul 1822. Secolul fanariot se încheie.

În primele decenii ale sec. XIX se observă activitatea diverselor grupări de mici boieri liberali care doreau reforme. Aici putem aminti redactarea memoriului cunoscut sub numele de „*Constituția cărvunilor*” elaborat de boierul liberal moldovean Ionică Tăutu. În anii '30 ai sec. XIX, *Partida Națională* condusă de boierul liberal Ion Cămpineanu va redacta alte două proiecte solicitând autonomia, unirea, separarea puterilor în stat, libertatea presei. Unul dintre proiecte se numește *Act de unire și independență* - 1838.

Poarta și Rusia, în urma unor noi războaie, vor încheia mai multe convenții și tratate de pace. Prin tratatul de la Adrianopol din anul 1829 se impun următoarele decizii pentru Principatele dunărene: sunt retrocedate cetățile de pe Dunăre, numite *raiale*, comerțul este liber; domni urmau să fie aleși pe viață; Poarta se obliga să accepte *regulamentele de organizare* care urmau să fie impuse de Rusia – prin colaborare cu boierimea română din Valahia și Moldova. Rusia a devenit *de jure* putere protectoare.

Regulamentele Organice, impuse de generalul rus Pavel Kiseleff, aveau drept principii comune următoarele aspecte: separarea puterilor în stat, alegerea domnului pe viață de o adunare a tuturor boierilor, legi comune de organizare în ambele țări...

Documentul respectiv va fi dur contestat de revoluția pașoptistă, îndeosebi pentru menținerea inegalității dintre diferite categorii sociale dar și a implicării Rusiei în afacerile Principatelor; revoluția de la 1848 din Moldova adoptând o atitudine moderată, însă, în Țara Românească, Regulamentul va fi înlocuit cu programul revoluționar numit *Proclamația de la Islaz*, (unele din prevederile *Proclamației de la Islaz* fiind puse temporar în aplicare în timpul revoluției, apoi sistematic în timpul domniei lui A.I. Cuza, între anii 1859 și 1866: libertatea presei, eliberarea deținuților politici, secularizarea averilor mănăstirești, reforma agrară, școlară etc.).

După înfrângerea revoluției pașoptiste, cele două imperii, adică Rusia și Turcia, vor impune prin *Convenția de la Balta Liman* din anul 1849, ca domni din Muntenia și Moldova să exercite funcția pe timp de doar 7 ani, iar armata de ocupație să staționeze mai mulți ani, pentru preîntâmpinarea unei noi revoluții. Era un pas înapoi chiar față de Regulamentul Organic.

În contextul desfășurării Războiului Crimeii (1853-1856), trupele diverselor state ocupă succesiv Principatele Române, armatele străine vor fi apoi retrase și, în urma *Tratatului de Pace de la Paris* – 1856 -, statutul Principatelor se va modifica în bine:

La *Congresul de la Paris* (1856), Marile Puteri au stabilit ca: Țara Românească și Moldova să rămână sub suzeranitatea otomană, dar să intre sub *garanția colectivă a celor șapte Mari Puteri*; cele trei județe din Sudul Basarabiei să fie redade Moldovei de către Rusia învinsă; locuitorii din Principate să fie consultați prin adunări/divanuri ad-hoc despre felul cum vor să fie organizat statul.

În 1857, *Divanurile Ad-Hoc de la Iași și București* au arătat că românii doresc Unirea într-un singur stat numit România, un principe străin; neutralitatea și autonomia țării; o guvernare democratică.

Marile Puteri vor decide în anul 1858 – prin *Convenția de la Paris* – ca statul românesc să se numească *Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei*; să aibă în frunte doi domnitori; două guverne și două parlamente separate. Însă românii au ales – în ianuarie 1859 – același domnitor în Moldova și Țara Românească – A.I. Cuza, iar în 1866 au înscăunat prințul străin – Carol de Hohenzollern.

În urma câștigării Războiului de independență (1877-1878), *Congresul de pace de la Berlin* – iulie 1878 – a hotărât recunoașterea independenței României, ea primind Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor și înapoind Sudul Basarabiei Rusiei.

(1) Proiecte politice boierești/bisericești vizând autonomia, unirea, reformarea statului modern *prof. Viorel Ciobanu*

În contextul derulării Problemei Orientale (*aici, ne interesează perioada 1711-1859*), boierii munteni și moldoveni trimit **Memorii** curților de la Sankt Petersburg și Viena (mai apoi, **și către Londra, Berlin, Paris, Torino către consulatele Prusiei, Franței la Iași și București**);

- ei solicită revenirea la domniile pământene, reafirmarea libertății lor interne, adică a autonomiei, reducerea haraciului/tributului și a altor obligații economico-financiare, libertatea comerțului, retrocedarea cetăților de pe Dunăre – raialele Turnu, Giurgiu, Brăila ș.a.

1. În prima jumătate a secolului XVIII (1711-1750)

- 1736-1739 (se desfășoară un război ruso-austriaco-otoman) – în context, sunt redactate primele **Memorii** boierești adresate Rusiei și Austriei prin care se solicita „puterilor creștine” să desprindă aceste două țări de Imperiul Otoman, dar în care se menționează că românii resping ideea unei alte anexiuni: drept urmare, în tratatele de pace sunt înscrise ca Principate neatârinate.

2. În a doua jumătate a secolului XVIII (1751-1800) – îndeosebi după anul 1770

- între anii 1768-1774 se desfășoară un nou război ruso-turc încheiat cu **pacea de la Kuciuk-Kainargi**, prin care **Rusia devine neoficial puterea protectoare a Principatelor**.

- continuă seria Memoriilor – „problema românească” devine problemă europeană.

- în 1769 se cereau vechile drepturi ale Țărilor Române și independența (pe baza argumentelor istorice).

- în condițiile ocupării Principatelor Moldova și Țara Românească de către armatele imperiilor care își disputau moștenirea „Omului bolnav al Europei” – Imperiului Otoman - delegați ai boierilor și clericilor munteni și moldoveni trimit Memorii curților de la Sankt Petersburg și Viena, Rusia fiind mai apreciată decât Austria, datorită religiei sale ortodoxe și propagandei pravoslavnice.

1772 – Memoriul de la Focșani. Delegații ale boierilor munteni și moldoveni adresează un Memoriu delegației ruse a împărătesei Ecaterina a II-a. Ei cer:

- revenirea la domniile pământene

- libertatea comerțului

- reducerea obligațiilor materiale și financiare (tribut, peșcheșuri, mucarer, obligații de transport, aprovizionare, încartiruire pentru armatele otomane...).

1787-1792 – Petiții și Memorii boierești la Șiștov și Iași, prin care sunt amintite:

- libertățile avute sub domniile pământeni

- faptul că, alături de Ungaria și Transilvania, Țările Române au luptat în cruciadele antiotomane

Se solicită domni pământeni

- înlăturarea dominației otomane

- sunt preluate ideile lui Dimitrie Cantemir despre neatârinare.

3. Prima jumătate a secolului XIX (1801-1850)

1801-1807 – boierii refugiați la Brașov de frica tâlhăriilor turcești adresează **Memorii** către Napoleon I

- până la înlăturarea domniilor fanariote (1821), **Memoriile** boierești din primele două decenii ale secolului XIX sunt asemănătoare celor de la Focșani (1772), Șiștov și Iași (1789-1791) ș.a.

- delegații boierimii muntene și moldovene trimit memoriile către Curtea din Sankt Petersburg, ai cărei reprezentanți negociau pacea cu Poarta otomană.

- cererile cuprinse în aceste Proiecte/Memorii sunt asemănătoare cu cele din sec.XVIII.

- treptat, treptat apar și revendicări vizând organizarea statelor dunărene românești ca „republici aristodemocraticești” adică să se aleagă un domn pământean, însă cu o autoritate limitată; adevărata putere politică urmând să revină unui grup de 12 mari boieri.

1821 - Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu a fixat un program de acțiune prin documentele numite **Proclamația de la Padeș** și **Cererile norodului românesc**; ea a reușit, în ciuda uciderii lui Vladimirescu și a înfrângerii revoltei sale, să ducă la înlăturarea domniilor fanariote și la reimpunerea domniilor pământene.

1821 - **Cererile norodului românesc** – Tudor Vladimirescu:

- domnul fanariot să aducă în Principate doar 4 boieri greci;

- toate funcțiile, civile sau bisericești, să se ocupe pe baza meritului, nu prin corupție;

- taxele, impozitele plătite de țărâtime să fie limitate, iar plata să se facă în 4 rate anuale;

- anumite categorii de scutelnici să fie desființate;

- Codurile de legi să fie modernizate, unele din cele existente urmând să fie eliminate cu totul;

- să se reînființeze o armată națională formată din 4000 de panduri; plus o miliție cu 200 de arnăuți;

În primele decenii ale sec. XIX se observă activitatea diverselor grupări de mici boieri liberali care doreau reforme. Aici putem aminti redactarea memoriului cunoscut sub numele de „**Constituția cărvunarilor**” elaborat de boierul liberal moldovean Ionică Tăutu.

(2) Proiecte politice boieresti/bisericești vizând autonomia, unirea, reformarea statului modern prof. Viorel Ciobanu

- în anii '30 ai sec. XIX, *Partida Națională* din Țara Românească, condusă de boierul liberal Ion Cămpineanu, va redacta alte două proiecte solicitând autonomia, unirea, separarea puterilor în stat, libertatea presei. - unul dintre proiecte se numește *Act de unire și independență* – 1838; altul – *Osăbitul act de numire a suveranului românilor*.

1848 - proiectul politic pașoptist - cel mai amplu, mai sistematizat, mai coerent proiect politic din prima jumătate a secolului XIX; El va fi aplicat, pas cu pas de-a lungul deceniilor viitoare (1859-1881);

Petiția Proclamație din Moldova – V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, Al.I. Cuza; cererile, în număr de 35, sunt moderate, de teama unei violente reacții a domnului Mihail Sturdza și a Rusiei – ***puterea protectoare***.

Solicită, printre altele: *îmbunătățirea stării țăranilor, măsuri de încurajare a industriei, comerțului, îmbunătățirea stării drumurilor, libertatea presei, respect către persoana umană etc.*).

Proclamația de la Islaz (în Țara Românească) – iunie 1848; Ion Heliade Rădulescu, N. Bălcescu, I.C. Brătianu, C.A. Rosetti ș.a. – amplu proiect constituțional;

- unele din prevederile *Proclamației de la Islaz* sunt puse temporar în aplicare în timpul revoluției pașoptiste (*libertatea presei, egalitatea în fața legii, eliberarea deținuților politici, înființarea armatei naționale, steag tricolor, începerea lucrărilor Comisiei proprietății etc.*); sunt aplicate sistematic în timpul domniei lui Al.I. Cuza, între anii 1859 și 1866: secularizarea averilor mănăstirești, reforma agrară, școlară etc.).

- ***revoluționarii moldoveni aflați în exil*** la Brașov sau Cernăuți vor redacta în vara anului 1848 două memorii/proiecte cu mult mai radicale decât cel de la Iași: ***Dorințele Partidei Naționale din Moldova și Principiile noastre pentru reformarea patriei*** (de ex. se solicită: *Unirea Principatelor, Independența, reforma agrară fără despăgubire...*).

4. A doua jumătate a secolului XIX (ne interesează doar perioada 1851-1859)

- în contextul desfășurării Războiului Crimeii (1853-1856), trupele diverselor state ocupă succesiv Principatele Române, armatele străine vor fi apoi retrase și, în urma *Tratatului de Pace de la Paris* – 1856 -, statutul Principatelor se va modifica în bine:

- la Congresul de la Paris (1856), Marile Puteri au stabilit ca: Țara Românească și Moldova să rămână sub suzeranitatea otomană, dar *să intre sub garanția colectivă a celor șapte Mari Puteri*; cele trei județe din Sudul Basarabiei să fie redade Moldovei de către Rusia învinsă; locuitorii din Principate să fie consultați prin Adunări/Divanuri Ad-Hoc despre felul cum vor să fie organizat statul.

- în 1857, Divanurile Ad-Hoc de la Iași și București au arătat că ***românii doresc Unirea într-un singur stat numit România, un principe străin; neutralitatea și autonomia țării; o guvernare democratică.***

- Marile Puteri vor decide în anul 1858 – prin *Convenția de la Paris* – ca statul românesc să se numească *Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei*; să aibă în frunte doi domnitori, două guverne și două parlamente separate. Însă românii au ales – în ianuarie 1859 – același domnitor în Moldova și Țara Românească – Al.I. Cuza, iar în 1866 au înscăunat prințul străin – Carol de Hohenzollern.

În urma câștigării Războiului de independență (1877-1878), *Congresul de pace de la Berlin* – iulie 1878 – a hotărât recunoașterea ***independenței României***, ea primind Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor și înapoind Sudul Basarabiei Rusiei.

8. Proiectul pașoptist și formarea României moderne (parte a proiectului urmărit de revoluția din 1848) – prof. Viorel Ciobanu

Revoluția anului 1848 a fost pregătită de mișcările petiționare, de înființarea unor societăți/asociații secrete, de elaborarea unor programe/proiecte politice vizând modernizarea statului, realizarea unirii Principatelor, dobândirea independenței.

Astfel de memorii au fost, în prima parte a sec. XIX, programul revoluției lui Tudor Vladimirescu – numit *Cereriile norodului românesc* -, proiectul de constituție al micului boier moldovean Ionică Tăutu – „Constituția cărvunilor” (1822), proiectele realizate de Partida Națională din Țara Românească, condusă de boierul liberal Ion Cămpineanu, unul fiind *Act de unire și independență*, activitatea societății secrete *Frăția*, unul dintre membrii acesteia fiind viitorul revoluționar pașoptist muntean Nicolae Bălcescu.

Anul 1848 a însemnat revoluții în aproape toată Europa, tinerii boieri școliți la Paris au aprins flacăra revoluției, cauzele revoluției române fiind: *economico-sociale* – lipsa de pământ a țăranilor și menținerea clăcii -, *politice* – inegalitatea în fața legii, cenzura presei -, și *naționale* – lipsa de unitate și de independență, amestecul statelor vecine, protectoratul Rusiei foarte nepopular...

În Moldova, revoluția a izbucnit la Iași, prin elaborarea documentului *Petiția Proclamație*, la 27 martie 1848; revoluționarii cei mai importanți fiind: V. Alecsandri, Al.I. Cuza, M. Kogălniceanu. Deși cererile erau moderate, ei temându-se de reacția domnitorului și a Rusiei, liderii au fost arestați de domnitorul M. Sturdza și revoluția s-a terminat extrem de rapid.

În Transilvania, revoluția română a fost îndreptată împotriva tendinței revoluționarilor maghiari de a anexa Ardealul la Ungaria; a avut loc Marea Adunare Națională de la Blaj la 3-5 mai 1848; aici au elaborat programul radical numit *Petiția Națională*; printre revoluționari putem aminti pe S. Bărnuțiu, G. Barițiu, A. Șaguna, Avram Iancu. În toamna anului 1848 au izbucnit conflicte violente cu armata revoluționară maghiară, conflict prelungit până în vara anului 1849, când ambele revoluții au fost stopate de către armatele austriece și ruse. Tot în Imperiul Habsburgic au mai fost revoluții în *Banat* la Lugoj și în *Bucovina* la Cernăuți.

Revoluția pașoptistă din Țara Românească a fost mai bine pregătită; ea s-a declanșat cu succes la data de 9 iunie 1848 în localitatea Islaz; revoluționarii au redactat programul *Proclamația de la Islaz*; printre revoluționari amintim pe I. Heliade-Rădulescu, N. Bălcescu, Chr. Tell, I.C. Brătianu, C.A. Rosetti; Revoluționarii au ajuns la București, domnitorul Gh. Bibescu a fugit, s-a format un guvern provizoriu condus de mitropolitul Neofit; revoluționarii au început să aplice câteva puncte din program - eliberarea deținuților politici, egalitatea în fața legii, libertatea presei, înființarea armatei...; în condițiile în care Rusia a solicitat o intervenție fermă a Porții, armata otomană a pus capăt revoluției muntene la 13 septembrie 1848 - lupta din Dealul Spirii - București, cu pompierii români.

În ciuda înfrângerii revoluției, proiectul pașoptist - care urmărea modernizarea (învățământului, justiției, rezolvarea problemei agrare, constituție etc.), unirea și independența - a fost aplicat în deceniile viitoare de către aceeași generație pașoptistă – Al.I. Cuza, I.C. Brătianu, D. Brătianu, M. Kogălniceanu, I. Ghica, Șt. Goleșcu, N. Goleșcu, Al. Goleșcu, V. Alecsandri, C.A. Rosetti

Formarea statului român modern – Unirea Principatelor Moldova și Valahia/Țara Românească – 24 ianuarie 1859

După înfrângerea revoluției pașoptiste, foștii revoluționari au plecat în exil la Londra, Bruxelles, Paris. Ei au putut astfel să atragă de partea românilor o serie de personalități europene precum împăratul Franței – Napoleon III, istoricii J. Michelet, Ed. Quinet.

Discutarea problemei organizării viitoare a Principatelor Române dunărene s-a ivit odată cu Războiul Crimeii (1853-1856), în care Rusia, *puterea noastră protectoare*, a fost înfrântă de o coaliție formată din Imperiul Otoman, Anglia, Franța și Sardinia/Piemont.

Congresul de pace de la Paris (1856) a luat în discuție și problema Principatelor. Cele mai importante hotărâri care le priveau erau: înlocuirea protecției rusești cu garanția colectivă a Marilor Puteri, redarea către Moldova a Sudului Basarabiei, înființarea unor adunări /divanuri ad-hoc în care românii din Moldova și Țara Românească să-și exprime dorințele în privința viitoarei organizări.

Adunările sau divanurile ad-hoc au adoptat (1857) un program care prevedea realizarea unirii Principatelor, având în vedere următoarele principii: *o singură țară numită România, un prinț străin, neutralitate, autonomie, guvernare democratică*.

În ciuda intervenției Porții, prin caimacamul N. Vogoride, dorința de unire nu a putut fi stopată; totuși marile puteri au adoptat o poziție de compromis. Prin documentul cu valoare de constituție numit *Convenția de la Paris* (1858), marile puteri conveneau realizarea unei uniri incomplete, prevederile fiind: formarea unui stat numit **Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei**, alegerea a doi domni, funcționarea a două guverne și a două adunări legislative, funcționarea a două instituții comune la Focșani, menținerea suzeranității otomane, impunerea garanției colective a celor șapte mari puteri.

Adunările electiv constituite în cele două capitale – la Iași și București – au ales la 5 și 24 ianuarie 1859 același domnitor – Al.I. Cuza. Românii realizau astfel Unirea Principatelor folosind „politica faptului împlinit”.

Domnia lui Al.I. Cuza (1859-1866) a parcurs două etape: în prima – **unificări, recunoaștere externă**; în a doua – **mari reforme**.

Între 1859 și 1862, Cuza a reușit să unifice diverse domenii și instituții – armata, vama, serviciul telegrafic, moneda, stema -, iar în plan extern să obțină acceptul marilor puteri pentru dubla sa alegere ca domn, apoi unirea deplină, formând apoi, în ianuarie 1862, un singur guvern – puterea executivă, și o singură Adunare legiuitoare – puterea legislativă la București. Era anul 1862.

Începând cu anul 1863, avându-l alături pe fostul revoluționar pașoptist Mihail Kogălniceanu în calitate de prim-ministru, Cuza a început marea operă reformatoare: în *1863 a secularizat averile mănăstirești* care cuprindeau circa 25% din suprafața țării; în *1864 a realizat reforma agrară*, dând pământ țăranilor și desființând claca prin despăgubire; *1864 – reforma instrucțiunii publice*, prin care învățământul primar devenea gratuit și obligatoriu; 1864-1865 - modernizarea legislației prin impunerea Codului Civil, Codului Penal, Codului Administrativ, Codului Comercial, impunerea sistemului unic de măsuri și greutate...

De activitatea sa reformatoare, îndeosebi de problema împrumutării țăranilor, este legată și lovitura de stat din 2 mai 1864, când domnitorul Cuza a desființat Adunarea legislativă, păstrând guvernul Kogălniceanu și conducând apoi prin decrete-legi.

Imediat după 2 mai 1864, Cuza a adoptat o nouă lege fundamentală – *Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris*, sau *Statutul lui Cuza*, proiect constituțional cu caracter autoritar. Totodată, Al.I. Cuza a înființat o nouă cameră parlamentară, anume *Corpul Ponderator – Senatul* -, *Adunarea devenind astfel bicamerală*.

Pe fondul nemulțumirii unei părți a clasei politice față de regimul său autoritar, de reformele înfăptuite, de grava situație economică, corupție, la 11 februarie 1866 liberalii-radicali și conservatorii, grupați în „monstruoasa coaliție” - l-au silit să abdice și să părăsească țara. Imediat, oamenii politici români au pornit în căutarea unui prinț străin care să preîntâmpine pericolul intervenției străine și destrămarea unirii. *Înscăunarea unui principe străin*, o dorință a divanurilor ad-hoc din 1857, aducea țării echilibru, liniște, sprijin și

prestigiu extern. Încetau luptele pentru tron prin impunerea principiului eredității tronului. Astfel, Unirea, realizată atât de greu în 1859, era consolidată, statul român modern era întemeiat. Urmău adoptarea constituției liberale și obținerea independenței.

9. Proiectele partidelor politice din spațiul românesc în epoca modernă

prof. Viorel Ciobanu

Cristalizarea celor două orientări, partide, grupări, ideologii se constată îndată după revoluția lui Tudor Vladimirescu (1821); delimitarea continuă, fiind reflectată în proiectele scrise în prima jumătate a secolului XIX, anume: „Constituția cărvunarilor” a lui Ionică Tăutu (1822), de orientare mic-boierească, liberală; cel din Muntenia, al lui Ion Câmpineanu „Act de unire și independență” (1838), societatea secretă Frăția (1840), dar mai ales în cadrul revoluției pașoptiste, aceste proiecte vizând unirea, modernizarea, independența.

Delimitarea celor două orientări/curențe politice - *liberalismul* și *conservatorismul* - continuă în timpul domniei lui A.I.I. Cuza, apoi în timpul principelui/regelui Carol I se înființează și cele două partide politice – PNL și PC.

PNL a luat ființă în anul 1875, prin unirea grupărilor liberal-moderată a lui M. Kogălniceanu și liberal-radicală a lui I.C. Brătianu și C.A. Rosetti. În plan politic, PNL se pronunța pentru menținerea monarhiei, respectarea constituției, separarea puterilor, pluralismul politic, lărgirea drepturilor electorale – adică adoptarea votului/sufragiului universal. În plan economic, liberalii se pronunțau pentru dezvoltarea industriei prin capital românesc, într-un ritm rapid; deviza lor era „prin noi înșine”. Printre liderii PNL amintim pe I.C. Brătianu, D. Brătianu, D.A. Sturdza, I.I.C. Brătianu.

După Marea Unire din anul 1918, Partidul Național Liberal și-a continuat activitatea și a devenit tot mai puternic, dominând o bună parte a perioadei interbelice, atunci când a adoptat *Constituția din 1923*, care stabilea că România este o monarhie constituțională ereditară, forma de guvernământ este monarhia, puterile statului sunt separate, votul este universal, există pluralism politic; principalul lider liberal al perioadei interbelice este I.I.C. Brătianu.

Partidul Conservator a luat ființă în anul 1880. În plan politic, PC se pronunța pentru menținerea monarhiei, respectarea constituției, separarea puterilor, pluralismul politic, menținerea votului/sufragiului censitar. În plan economic, conservatorii se pronunțau pentru dezvoltarea agriculturii cu capital străin, într-un ritm lent; deviza lor era „politica pașilor mărunți”. Printre liderii PC amintim pe M.C. Epureanu, Lascăr Catargiu, Gh. Gr. Cantacuzino, Titu Maiorescu, P.P. Carp, Al. Marghiloman. Ei acuzau PNL că a adoptat „forme fără fond”, adică a impus în mod forțat forme imitate din Apus care nu se potriveau tradițiilor și nivelului de dezvoltare a societății românești, societate dominată de sat, de agricultură.

În condițiile în care după Marea Unire din 1918 liberalii au adoptat reforma agrară și pe cea electorală, adică au împărțit marile moșii către țărani și au impus votul universal, Partidul Conservator a dispărut de pe scena politică românească.

Modernizarea instituțională a României (Instituțiile României moderne)

Principala instituție a României moderne a fost **Monarhia**, reprezentată de domnitor (din 1881, rege) Carol I, statut superior dobândit după câștigarea și recunoașterea internațională a independenței.

Carol I (1866-1914) a domnit ca un monarh constituțional, respectând prevederile *Constituției din 1866*. Atribuțiile sale erau clar definite de legea fundamentală; în domeniul politic, el avea următoarele atribuții: numea și revoca ministrii; iniția, sancționa, promulga, - sau se opunea prin veto - legile; putea grația, adică să ierte de pedeapsă; era comandantul armatei, acorda decorații /medalii și grade militare; bătea monedă; încheia tratate; Carol I a respectat formula democratică, aceea a monarhiei constituționale, **regele domnește dar nu guvernează**.

În plan intern, Carol I a inițiat (1895) chemarea alternativă la guvernare a celor două partide – PNL și PC – practică numită „rotativa guvernamentală”. În plan extern, Carol I a condus armata în Războiul de Independență (1877-1878); apoi s-a preocupat de consolidarea securității statului român, el semnând alianța cu Germania, Austro-Ungaria și Italia, state grupate în alianța Puterilor Centrale/Tripla Alianță. *Tratatul (din 1883) era unul secret și defensiv*.

În anul 1913, în condițiile în care regele Carol I considera că securitatea României trebuia consolidată, a decis participarea militară la *al Doilea Război Balcanic*, statul român primind apoi sudul Dobrogei, teritoriu numit și *Cadrilater*.

În anul 1914, în contextul declanșării *Primului Război Mondial*, Carol I a dorit intrarea în război alături de Germania și Austro-Ungaria; *Consiliul de Coroană* de la Sinaia a decis însă neutralitatea, motivând decizia prin faptul că alianța noastră era una defensivă, nu ofensivă, alianța Puterilor Centrale fiind vinovată de declanșarea războiului.

În același an (1914) regele Carol I a murit, rege devenind *Ferdinand* (1914-1927). Acesta va accepta intrarea României în război (1916) alături de alianța Antanta (Rusia, Franța, Anglia, Italia), Antanta promițând statului român unirea teritoriilor românești din Austro-Ungaria (*Transilvania, Banatul, Bucovina*).

Cea de-a doua instituție a statului român modern era **Parlamentul**, adică puterea legislativă. El era compus din două camere: Senatul și Adunarea/Camera Deputaților. Instituția ca atare își avea originea în Regulamentul Organic impus de generalul Kiseleff – 1831/1832. Pe timpul Convenției de la Paris (1858-1864) instituția legislativă se numea *Adunare*; din 1864, domnitorul A.I.I. Cuza a înființat o nouă cameră parlamentară – Senatul (Corp Ponderator), puterea legislativă devenind astfel bicamerală. Ea controla activitatea guvernului, fiind unica autorizată să adopte legi.

A treia instituție era reprezentată de **Guvern/ Consiliul de Miniștri**, care exercita puterea executivă. Primul guvern unic al statului român a fost format în anul 1862, după ce marile puteri acceptaseră deplina unire politică a celor două Principate (Moldova și Valahia), însă doar pe timpul domniei lui Cuza. Miniștrii erau numiți de domnitor/rege și semnau toate actele de guvernare, preluând astfel responsabilitatea (*responsabilitate ministerială*), regele nefiind responsabil.

Justiția era reprezentată de instanțe de nivel inferior – judecătorii, tribunale, trei Curți de Apel -, și de instanța supremă – Înalta Curte de Casație și Justiție. În timpul domniei lui A.I.I. Cuza au fost votate coduri moderne de legi, precum Codul Civil, Codul Penal. Hotărârile judecătorești erau pronunțate în numele legii și executate în numele domnului/regelui.

În condițiile în care România își dorea obținerea independenței, apoi realizarea Marii Uniri, autoritățile au acordat o tot mai mare atenție instituției militare, numărul soldaților crescând, instrucția fiind tot mai bună, înzestrarea cu muniție și armament tinde spre un nivel modern.

Ceea ce în Evul Mediu reprezenta cea de-a doua instituție în stat, anume **Biserica**, dobândește în anul 1885 statutul de *autocefală*, pasul următor, după Marea Unire, fiind acela al proclamării Patriarhiei (1925).

Precizați trei componente ale proiectului pașoptist realizate de-a lungul secolului al XIX-lea.

10. România independentă. Cucerirea independenței de stat a României – 1877-1878

prof. Viorel Ciobanu

Următorul obiectiv care trebuia atins după unirea Principatelor (1859), modernizarea prin reforme (1863-1865), aducerea prințului străin și adoptarea unei constituții moderne (1866), era obținerea independenței de stat, pentru împlinirea idealului generației pașoptiste. Mulți dintre foștii revoluționari pașoptiști au participat activ și la acest eveniment – I.C. Brătianu, M. Kogălniceanu...

Toți oamenii politici români erau de acord cu obținerea independenței, dar nu toți preconizau aceeași cale de urmat: liberalii voiau obținerea independenței prin război, aliindu-ne cu o mare putere – Rusia; conservatorii, însă, optau pentru calea diplomatică.

Contextul extern favorabil este reprezentat de răscoalele antiotomane din Balcani (1875-1876), din state precum Bosnia, Bulgaria, Muntenegru, Serbia; aceste răscoale erau sprijinite tacit de Rusia, care dorea să-și treacă armata prin România pentru a lupta în Balcani; prim-ministrul român Ion C. Brătianu și ministrul de Externe M. Kogălniceanu au mers în Rusia pentru semnarea unei convenții, dar Rusia a refuzat. Însă, în primăvara anului 1877, un reprezentant rus a venit la București și, împreună cu M. Kogălniceanu, a semnat *Convenția româno-rusă – apr. 1877 -*; prevederi: libera trecere a trupelor ruse pe teritoriul României, obligația ca rușii să plătească toate cheltuielile de tranzit, aprovizionare, să mențină legile, Constituția, integritatea teritorială a statului român.

Apoi, armata rusă a început trecerea, prin România, spre Balcani; Poarta a bombardat orașele românești de la Dunăre – Calafat, Giurgiu; România a răspuns bombardând Vidinul; în acest context, Kogălniceanu a proclamat independența României - 9 mai.

Deși la început Rusia a refuzat cooperarea militară cu românii, întâmpinând rezistența otomană, marele duce Nicolae a cerut ajutor principelui Carol; armata română comandată de Carol a trecut în Bulgaria și a participat la luptele antiotomane de la *Grivița, Rahova, Plevna, Vidin, Smârdan*; armatele otomane fiind învinse, în ianuarie 1878, sultanul a cerut pace și s-a încheiat armistițiul.

Pacea dintre ruși și turci s-a încheiat la San Stefano – februarie 1878; deciziile au fost: România, recunoscută stat independent, primea Dobrogea și Delta Dunării, dar trebuia să cedeze Rusiei sudul Basarabiei - ceea ce o nemulțumea profund.

Nemulțumite erau și alte state europene, precum Anglia și Austro-Ungaria care voiau teritoriile, așa că s-a organizat, în același an, *Congresul de pace de la Berlin*; pentru România, prevederile congresului au fost asemănătoare celor de la San Stefano, în plus, pentru a-i fi recunoscută independența, România având de îndeplinit și alte obligații; România a fost nevoită să le accepte.

După obținerea independenței, România a devenit Regat, Carol I – rege, prestigiul țării a crescut, însă relațiile cu Rusia s-au deteriorat, așa că România a aderat (1883) la alianța Puterilor Centrale/Tripla Alianță (Germania, Austro-Ungaria, Italia), alianță care să îi garanteze securitatea granițelor, în contextul tot mai tensionatelor relații cu Rusia țaristă.

Statul în slujba idealului național; Războiul de Reîntregire; Participarea la Primul Război Mondial (1916-1918)

Primul Război Mondial a izbucnit în vara anului 1914; România, prin Consiliul de Coroană de la Sinaia – 3 august 1914 -, condus de regele Carol I, a decis să *rămână neutră; atitudine justificată de faptul că alianța noastră cu Puterile Centrale era una defensivă și nu ofensivă*. Deși regele Carol I dorea să luptăm alături de Germania, el s-a supus deciziei reprezentanților țării, fiind un monarh constituțional, un monarh care respecta legea fundamentală a țării – *Constituția din 1866*.

În toamna anului 1914 regele Carol I a murit iar tronul a revenit regelui Ferdinand, noul monarh și premierul liberal Ion I.C. Brătianu pregătind țara pentru intrarea în război, conștienți că unirea Transilvaniei nu se putea realiza decât prin luptă și sacrificii.

În perioada neutralității (1914-1916) ambele tabere militare – Antanta și Puterile Centrale – au încercat să atragă România de partea lor, fiecare propunând *avantaje: Antanta promitea Transilvania, Banatul, Bucovina; Puterile Centrale promiteau Basarabia*.

În vara anului 1916, după *semnarea a două convenții cu Antanta* (Rusia, Franța, Anglia, Italia), convenții care prevedeau- cea *militară* – sprijin militar; cea *politică* – dreptul României asupra Transilvaniei, Banatului, Bucovinei-, România s-a alăturat Antantei.

Astfel, în 14/27 august 1916, armata română a pătruns în Transilvania eliberând unele localități; însă, nefiind sprijinită de aliații săi, dar având și o dotare tehnică inferioară inamicului, armata română a fost învinsă și respinsă peste Carpați; a fost înfrântă și la Dunăre, în Dobrogea - *Turtucaia*, în trecătorile Carpaților, apoi în apropiere de București -*Neajlov-Arges* - noiembrie 1916. Două treimi din țară, inclusiv Capitala erau ocupate de inamici – Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia, care au luat măsuri dure.

Singurul teritoriu liber a rămas Moldova. La Iași, capitala de război, s-au mutat familia regală, puterea executivă – guvernul, puterea legislativă – parlamentul, armata, o parte a populației civile. Pierderile românești au fost imense: sute de mii de morți și răniți pe front, zeci de mii de prizonieri, dar cauzate și de epidemii de holeră sau tifos exantematic, malnutriție, frigul extrem de aspru.

Beneficiind de ajutorul unor ofițeri francezi conduși de generalul Henri Berthelot - șeful Misiunii Militare Franceze-, armata română s-a refăcut ca disciplină, instruire, dotare cu tehnică, armament, muniție; moralul armatei crescând în condițiile în care *regele Ferdinand a promis soldaților, în primăvara anului 1917, pământ și drept de vot, adică reforma agrară și cea electorală*.

În vara anului 1917, armata română, sprijinită de cea rusă, a luptat cu succes la Mărăști, Mărășești și Oituz. În scurt timp, însă, în condițiile în care aliații noștri Rusia a ieșit din război – fiind cuprinsă de revoluția comunistă/bolșevică -, România a fost nevoită să facă același lucru, semnând un armistițiu. În luna mai 1918, guvernul conservator Al. Marghiloman a semnat „*pacea draconică*” de la Buftea-București. Prevederile păcii încheiate cu inamicii săi – Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria, Turcia – erau foarte dure pentru România care trebuia să cedeze teritorii – crestele Carpaților, Dobrogea, să desființeze armata, să predea bogățiile pe mâna inamicilor săi – petrol, cereale, lemn-. Însă această pace nu a fost semnată de Ferdinand, ea neavând astfel valoare juridică.

În toamna anului 1918, în condițiile în care aliații Germaniei – Bulgaria, Turcia, Austro-Ungaria - ceruseră pace, noul guvern român – gen. Constantin Coandă - a cerut armatei române să reintre în război de partea Antantei, armistițiul cu Germania - 11 noiembrie 1918 găsind țara noastră *alături de tabăra victorioasă – Antanta (Franța, Anglia, Italia, Statele Unite ale Americii...)*.

Finalul anului 1918 aducea împlinirea idealului pentru care România intrase în acest pustiitor război: adunările reprezentative de la Chișinău – 27 martie 1918, Basarabia; Cernăuți – 28 noiembrie 1918, Bucovina; Alba Iulia – 1 decembrie 1918, Transilvania – votând unirea acestor români și a teritoriilor locuite de ei cu România. Era realizată România Mare, prin voința românilor din cele trei provincii de a se uni cu patria-mamă.

Urma o perioadă de intense lupte diplomatice pentru recunoașterea internațională a Marii Uniri, dar și de modernizare internă, de adoptare a reformelor promise de regele Ferdinand – reforma agrară și votul/sufragiul universal -, dar și de adoptarea unei noi Constituții care să cuprindă și cererile formulate de reprezentanții provinciilor unite în anul 1918.

11. Statul național unitar român. Marea Unire din 1918

prof. Viorel Ciobanu

În anul 1918, în contextul prăbușirii imperiilor multinaționale rus și austro-ungar, s-au putut uni cu România provinciile Basarabia, Bucovina și Transilvania. Alături de acest element favorabil de ordin extern, putem aminti și alți factori precum victoria Antantei asupra Puterilor Centrale, impunerea principiului autedeterminării naționale/popoarelor – formulat în documentul „*Cele 14 puncte*” al președintelui american W. Wilson.

Contextul intern favorabil este reprezentat de organizarea românilor din afara granițelor în vederea unirii cu România, dar și de participarea României la Primul Război Mondial de partea Antantei, alianță care a ieșit victorioasă din război.

1. Primul teritoriu/prima provincie care s-a unit cu România în anul 1918 este **Basarabia**. În contextul destrămării Imperiului Țarist (Rus), românii din Basarabia s-au organizat. Au reînființat instituția legislativă numită *Sfatul țării*. Aceasta a proclamat *autonomia* Republicii Democratice Moldovenești (Basarabia) – decembrie 1917; la 24 ianuarie 1918, Sfatul țării a decis *independența* Moldovei (Basarabiei); la 27 martie 1918, Sfatul țării, întrunit la Chișinău, a hotărât *unirea Basarabiei cu România*. Declarația de unire cuprindea și cereri cu caracter democratic vizând reforma agrară și votul universal. Printre personalitățile implicate în unirea Basarabiei cu România amintim pe Ion Inuceleț, Pan Halippa, Pan Erhan.

2. A doua provincie românească unită cu România în anul 1918 a fost **Bucovina**. În condițiile destrămării Imperiului Austro-Ungar, reprezentanții bucovinenilor au votat autonomia, apoi independența și, la data de 28 noiembrie 1918, instituția reprezentativă a Bucovinei – *Congresul General* -, întrunită în capitala provinciei – la Cernăuți - a decis unirea necondiționată cu România. Printre personalitățile unioniste bucovinene amintim pe Ion Nistor, Iancu Flondor.

3. A treia provincie unită cu România în anul 1918 este **Transilvania**. În condițiile destrămării Imperiului Austro-Ungar, românii din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș s-au organizat în vederea unirii. Au reapărut partidele politice – PNR și PSD; s-a format un comitet de acțiune numit CNRC – compus din 12 reprezentanți (6 din PNR și 6 din PSD); în octombrie 1918, liderii PNR au adoptat *Declarația de la Oradea*, vizând desprinderea de Ungaria; au avut loc negocieri cu guvernul ungar, dar ele au eșuat deoarece Budapesta cerea rămânerea Transilvaniei în cadrul Ungariei. Apoi, românii au convocat instituția reprezentativă numită *Marea Adunare Națională* la Alba Iulia, pentru data de 1 decembrie 1918. Cu votul tuturor celor 1228 de reprezentanți, Adunarea Națională a votat unirea cu România. A doua zi au fost înființate și organele provizorii de conducere – *Consiliul Dirigent* cu rol executiv – condus de Iuliu Maniu, și *Marele Sfat Național* cu rol legislativ condus de Gh. Pop de Băsești.

Alte personalități ardelenice implicate în unirea Transilvaniei cu România - Vasile Goldiș - cel care a citit *Rezoluția de unire*, liderii bisericilor ortodoxă – episcopul Miron Cristea, și greco-catolică - episcopul Iuliu Hossu. Ulterior, în anii 1919-1920, reprezentanții minorităților naționale – sași, șvabi, maghiari, evrei, romei - au adoptat/votat declarații de acceptare a unirii cu România.

Marea Unire din anul 1918 - **formarea statului național unitar român** – a transformat România într-o putere mijlocie în Europa. De asemenea, prin legile adoptate în anii 1918-1923, adică reforma agrară, votul universal, o nouă lege fundamentală – *Constituția din 1923* – etc., România s-a transformat într-un stat mai democratic decât înainte de război.

Statul democratic în România interbelică (1918-1938)

Marea Unire din anul 1918 a consolidat prestigiul celei mai importante instituții politice – **Monarhia**. Regele Ferdinand a fost încoronat festiv la Alba Iulia. Prestigiul monarhiei a avut însă de suferit odată cu renunțarea principelui Carol la dreptul de moștenire a tronului, eveniment cunoscut sub numele de „criza dinastică”. Pentru rezolvarea situației s-a decis ca la moartea regelui Ferdinand, tronul să revină nepotului său – *Mihai, ajutat de o Regență*. În anul 1927, la moartea regelui Ferdinand, rege a ajuns Mihai. În anul 1930, pe fondul crizei economice și al tensiunilor politice, prințul Carol a revenit în țară și, susținut de PNT, a fost încoronat rege sub numele de Carol al II-lea. Acesta a respectat formal Constituția din 1923, însă a căutat să compromită partidele politice și principiile democratice. Carol al II-lea a condus prin decrete-legi, ocolind puterea legislativă – Parlamentul; a format guverne de uniune națională, a încurajat scindările partidelor politice; **februarie 1938, Carol al II-lea a impus un regim autoritar**, cu o constituție autoritară și un partid unic. *Prin aceasta, monarhul a încălcat principiul democratic, anume că „regele domnește dar nu guvernează”*.

Partidele politice ale perioadei interbelice se împart în două categorii: cele care respectau valorile democratice – pluralismul politic, separarea puterilor în stat, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, menținerea formei de guvernământ monarhice etc. Acestea li s-au adăugat partidele extremiste, cu ideologii nedemocratice, inspirate din modelul fascist italian sau nazist german, sau cu ideologie comunistă ca în URSS. Ambele extreme - și legionarii, și comuniștii - aveau ca obiectiv impunerea unor practici nedemocratice, totalitare, de dictatură, diametral opuse celor democratice amintite anterior (PNL, PNT, Partidul Poporului...).

Partidele democratice: PNL – doctrină neoliberalismul; lideri – Ion I.C. Brătianu, Vintilă Brătianu, I.G. Duca, C.I.C. Brătianu; ramura economică vizată – industria; categorii sociale reprezentate – burghezia, orașenii, funcționarii, liber-profesioniștii; au guvernat mulți ani – „marea guvernare Brătianu” - și au adoptat numeroase reforme/legi – cea mai importantă fiind *Constituția -1923*.

Partidul Național Țărănesc - fondat în anul 1926 prin unirea PNR din Transilvania condus de Iuliu Maniu cu PȚ din Vechiul Regat condus de Ion Mihalache; ramura economică predilectă – agricultura; categoria socială căreia i se adresau - țărănimia; au guvernat puțini ani, exact în timpul Marii Crize Economice (1929-1933, cu întreruperi), așa că popularitatea lor a fost în descreștere.

Alte partide democratice au fost Partidul Poporului – lider fiind mareșalul Al. Averescu; PSD – Constantin Titel Petrescu ș.a.

Partidele extremiste: de extremă stângă – Partidul Comunist Român, fondat în anul 1921; ideologia comunistă se inspira din cea marxist-leninistă din URSS; voia să impună modelul sovietic. A avut o atitudine antinațională, vizând dezmembrarea țării, tocmai de aceea a și fost scos în afara legii în 1923, activând apoi în mod clandestin. Atitudinea sa antinațională se explică și prin aceea că majoritatea liderilor săi nu erau de origine română: Gh. Cristescu, Elek Köblös, Vitali Holostenko, Anatol Stefanski, Boris Stefanov.

Partidele de extremă dreaptă erau inspirate din modelul german al lui Hitler, erau împotriva evreilor – *antisemite*, împotriva liberalismului - fasciste, de dictatură - antidemocratice. Practica obișnuită a legionarilor era violența, asasinatul, lor căzându-le victimă prim-miniștri precum I.G. Duca – 1933, sau Armand Călinescu - 1939. Numele partidelor de extremă dreaptă: Liga Apărării Național Creștine – LANC (1923) și Legiunea Arhanghelului Mihail (1927) – ultima formațiune politică și-a schimbat de mai multe ori numele: de

la *Legiunea Arhanghelului Mihail, la Garda de Fier, Totul pentru Țară, Mișcarea Legionară*. Cel mai proeminent lider al legionarilor a fost Corneliu Zelea Codreanu, asasinat din ordinul regelui Carol al II-lea în noiembrie 1938.

12. De la statul autoritar la statul totalitar 1938-1989

prof. Viorel Ciobanu

Statul autoritar. Regimul de autoritate monarhică al regelui Carol al II-lea (1938-1940)

Profitând de criza regimului democratic, de eșecul electoral al partidelor democratice – PNL și PNT –, în iarna 1937-1938, regele Carol al II-lea l-a numit prim-ministru pe Octavian Goga, liderul Partidului Național Creștin – extremist, antisemit –, care ocupase doar locul IV la alegerile parlamentare. Peste 40 de zile, în 10 februarie 1938, regele l-a demis pe O. Goga, patriarhul Miron Cristea fiind numit premier. Au fost impuse cenzura presei, conducerea cu ajutorul armatei, o nouă Constituție care consolida puterea regelui, apoi au fost desființate partidele politice; în decembrie 1938 a fost fondat partidul unic regal – *Frontul Renașterii Naționale*, devenit în 1940 *Partidul Națiunii*. În condițiile gravelor pierderi teritoriale din vara anului 1940, regimul carlist nu s-a putut menține. Generalul Ion Antonescu, devenit prim-ministru în septembrie 1940, l-a determinat pe Carol al II-lea să părăsească tronul; Mihai I a devenit rege, iar Antonescu a fost investit cu puteri depline – primind și calificativul de *Conducător al Statului*.

Statul totalitar antonesciano-legionar (septembrie 1940 - ianuarie 1941)

Singura formațiune politică dispusă să coopereze cu Ion Antonescu a fost cea a lui Horia Sima – *Mișcarea legionară*. Legionarii au condus într-o manieră violentă, au dezorganizat economia și administrația, au făcut numeroase abuzuri; în noiembrie 1940 legionarii au trecut la asasinarea în masă a foștilor oameni politici sau militari care îi persecutaseră pe vremea regelui Carol al II-lea; printre victime amintim savantul Nicolae Iorga, economistul Virgil Madgearu, plus alți circa 60 de foști demnitari carliști. În ianuarie 1941, încercând să preia deplina putere și să-l înlăture pe generalul Antonescu, legionarii au organizat o rebeliune dar au fost înfrânți și înlăturați de pe scena politică.

Statul totalitar. Dictatura militară antonesciană. Generalul/mareșalul Ion Antonescu (ianuarie 1941-august 1944)

Dictatura lui Ion Antonescu s-a suprapus peste desfășurarea celui de-al doilea război mondial când acesta deținea toată puterea, fiind *Conducătorul Statului*. Generalul/mareșalul Antonescu a încheiat un tratat de alianță cu Germania nazistă, iar între iunie 1941 și august 1944 a participat la războiul antisovietic pentru eliberarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord, continuând apoi războiul pe teritoriul sovietic de dincolo de Nistru. La 23 august 1944 dictatura mareșalului Antonescu a fost înlăturată prin arestarea acestuia de către regele Mihai. În ciuda speranțelor românilor și ale regelui Mihai, în România nu s-a putut reveni la o autentică democrație.

Impunerea regimului comunist. Regimul totalitar comunist de esență stalinistă

Preluarea puterii de către Partidul Comunist Român în perioada postbelică (1945-1947)

Profitând de prezența Armatei Roșii în România, minusculul Partid Comunist a ajuns tot mai important; acesta a participat la diverse guverne de coaliție alături de PNL, PNT, PSD apoi, în martie 1945, a preluat deplina putere prin guvernul Petru Groza.

Guvernul Groza a primit sprijin sovietic, a redobândit Transilvania de Nord, a decretat reforma agrară. Abuzurile guvernului Groza l-au determinat pe regele Mihai să protesteze prin „greva regală” – adică a refuzat să mai colaboreze cu guvernul și să semneze decretul acestuia. Protestul regal a încetat prin cosmetizarea guvernului Groza unde, în ianuarie 1946, au fost incluși și reprezentanți ai PNT și PNL, însă lideri șterși, de mâna a doua. În noiembrie 1946, PCR a falsificat alegerile parlamentare (și-a însușit fraudulos victoria); a desființat camera parlamentară numită Senat; în anul 1947 a desființat PNT iar liderii săi au fost întemnițați; în noiembrie 1947 și PNL și-a încetat existența – și liderii săi au fost arestați. La 30 decembrie 1947, ultimul obstacol în calea deplinei comunizări – *regele Mihai* – a fost silit să abdice. În aceeași zi a fost desființată monarhia și a fost proclamată Republica Populară Română.

Regimul totalitar stalinist comunist. Gheorghe Gheorghiu-Dej (1948-1965)

Începând din 1948, comuniștii români, sub protecția Armatei Sovietice, au început impunerea cu forța a *modelului sovietic în economie, societate și cultură*. Instrumentul folosit a fost *Securitatea*, iar metoda cea mai utilizată a fost teroarea. Mișcarea de rezistență anticomunistă „așteptându-i pe americani”, activând în zona montană, a fost distrusă; printre cele mai active grupuri de partizani amintim: *Sumanele Negre, Haiducii Muncelului, Graiul Sângelui*... – iar lideri Ioan Gavrilă Ogoranu, frații Arnăuțoiu.

Modelul sovietic în economie a însemnat naționalizarea (confiscarea) *industriei* – 1948; *colectivizarea agriculturii* (1949-1962), *planificarea economică rigidă*; mai apoi industrializarea forțată. Toți cei care s-au opus regimului comunist au umplut lagărele și închisorile de exterminare – Sighet, Aiud, Gherla, Rm. Sărat, Jilava, Făgăraș, Pitești, Mislea, Canalul Dunăre-Marea Neagră.

Modelul sovietic în societate a însemnat: formarea unui partid unic – PMR (din PCR și PSD - 1948); impunerea unei noi *Constituții* – 1948, *copiată după cea sovietică* – țara se numea Republica Populară Română, partidul unic – Partidul Muncitoresc Român. Tot în 1948 a fost fondată *poliția politică* – Securitatea, încadrată cu ofițeri KGB -, care controla și teroriza întreaga populație.

Modelul stalinist în cultură a însemnat: rusificarea - impunerea limbii, istoriei, geografiei ruse, formarea de institute, muzee, librării, edituri ruse, sovietice; falsificarea și denigrarea istoriei românilor; desființarea Bisericii Greco-Catolice; întemnițarea tuturor episcopilor acesteia, cenzura presei, interzicerea a numeroase cărți; cultul personalității liderului; formarea „omului nou”...

După ce în 1958 Gheorghiu-Dej a reușit să obțină retragerea trupelor sovietice din România, regimul comunist de la București a început să se îndepărteze de cel sovietic; în plan intern, *s-a mai îmblânzit – în 1964 fiind eliberați ultimii deținuți politici*.

Regimul totalitar național-comunist al lui Nicolae Ceaușescu (1965-1989)

Noul lider comunist român – Nicolae Ceaușescu – a continuat câțiva ani politica de relativă liberalizare promovată de Gheorghiu-Dej în anii '60; în 1965 a fost adoptată o nouă constituție – numele țării fiind Republica Socialistă România; numele partidului unic – Partidul Comunist Român. Limba rusă nu a mai fost obligatorie în școli și universități, s-au putut studia limbi occidentale; însă controlul societății continua să fie vigilent prin intermediul *poliției politice* – *Securitatea*. În plan extern, N. Ceaușescu a întreținut bune relații cu state ca Iugoslavia, China, Republica Federală Germania, Israel; a primit vizita unor președinți ai SUA și Franței; a vizitat SUA, Marea Britanie etc. În anul 1968, Ceaușescu a criticat cu tărie invazia sovietică în Cehoslovacia, fapt care i-a adus multă popularitate în țară și în Occident. După vizitele din 1971 din Asia, în China și Coreea de Nord, Ceaușescu a devenit tot mai dur, mai dogmatic; a impus comunismul de familie; *cultul personalității*; în 1974 a primit funcția nou-înființată de *președinte al RSR*. În condițiile deteriorării accentuate a situației economice, alimentare a țării, au apărut și proteste ale muncitorilor – *greva minerilor din Valea Jiului* (1977), *demonstrația de la Brașov* (1987); *disidențe ale unor intelectuali* – Paul Goma, Doina Cornea, Mircea Dinescu, Ana Blandiana; „scrisoarea celor 6” foști lideri comuniști – martie 1989.

În contextul revoluțiilor anticomuniste din această parte a Europei (1989), pe fondul reformelor liderului sovietic M. Gorbaciov, s-a declanșat revoluția la Timișoara care a ieșit victorioasă la București prin fuga lui Ceaușescu din 22 decembrie. S-a putut astfel trece de

la un regim totalitar, comunist la unul democratic, fapt realizat după 1989 prin: înființarea a numeroase partide politice, funcționarea societății civile, alegeri libere, adoptarea *Constituției din 1991, lege fundamentală cu principii democratice*.

13. România de la obținerea independenței la marile alianțe ale secolului XX (1878-1944) prof. Viorel Ciobanu

Luptând în bătăliile de la *Grivița, Rahova, Plevna, Smârdan* în anii 1877-1878, armata română condusă de principele Carol și aliată cu Rusia a determinat Marile Puteri, întrunite în *Congresul de pace de la Berlin* (1878) să-i recunoască independența. Tratatul din capitala Germaniei cuprindea și alte prevederi, unele mulțumind România – primea Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor -, altele o nemulțumeau – Rusia reocupa sudul Basarabiei, independența era recunoscută cu câteva condiții puse de marile puteri.

Atitudinea aliatului din Războiul de Independență – Rusia – care, încălcând convenția din aprilie 1877, ocupase Sudul Basarabiei, a dus la răcirea relațiilor româno-ruse. Pentru a pune țara la adăpost de un eventual atac rus, regele Carol și premierul liberal Ion Brătianu au încheiat un tratat prin care *România adera la Puterile Centrale*, sau Tripla Alianță (Germania, Austro-Ungaria și Italia - 1883). *Tratatul era unul defensiv și secret*, fiind cunoscut doar de către rege și câțiva apropiați/ministri. Acest tratat a oferit României protecție dar, în condițiile în care se creiona cealaltă alianță, anume *Antanta (Rusia, Franța, Anglia)*, România s-a reorientat către aceasta, deoarece spera în realizarea Marii Uniri – unirea Transilvaniei și Bucovinei – cum s-a și întâmplat în 1918.

După ce în august 1914 *Consiliul de Coroană de la Sinaia* condus de regele Carol a adoptat soluția neutralității față de Primul Război Mondial - motivând că tratatul nostru era unul defensiv -, doi ani mai târziu, în 1916, România s-a alăturat Antantei, *încheind două convenții*; una politică – care prevedea unirea tuturor teritoriilor românești din Austro-Ungaria cu România -, și una militară – privind cooperarea și sprijinul militar, mai ales cel oferit de Rusia. În ciuda înfrângerilor din timpul războiului, dezideratul unirii s-a realizat prin hotărârile reprezentanților populației din Basarabia, Bucovina și Transilvania – 1918.

Marile puteri, dar și statele învinse, au acceptat și au semnat tratatele sistemului Versailles (1919-1920), astfel: unirea Bucovinei cu România a fost recunoscută de aliații noștri și de Austria (*tratatul de la Saint Germanin*); unirea Transilvaniei cu România a fost recunoscută de aliații noștri și de Ungaria (*tratatul de la Trianon*); unirea Basarabiei cu România a fost recunoscută doar de aliații noștri (*tratatul de la Paris* din anul 1920).

Următorul obiectiv al României după realizarea și recunoașterea internațională a Marii Uniri din 1918 era menținerea noilor frontiere, lucru realizat prin activitatea în cadrul *Societății/Ligii Națiunilor*, fie prin încheierea unor *alianțe regionale: Mica Înțelegere* (1921) împreună cu Cehoslovacia și Iugoslavia; și *Înțelegerea Balcanică* (1934) împreună cu Iugoslavia, Grecia și Turcia. Pe termen lung, s-a constatat că aceste alianțe nu au fost eficiente, România neprimind ajutor și pierzând multe teritorii în anul 1940.

Relațiile cu Uniunea Sovietică au fost încordate din cauza Basarabiei și a confiscării de către sovietici a tezaurului României; relațiile s-au reluat în 1934 prin eforturile lui Nicolae Titulescu și Maxim Litvinov, dar fără efecte palpabile. *Relațiile cu Germania s-au apropiat în anul 1939*, prin semnarea unui acord economic, Hitler fiind foarte interesat de petrolul românesc.

După ce Hitler și Stalin au semnat *Pactul Ribbentrop-Molotov* (23 august 1939), Germania a pornit cel de-al Doilea Război Mondial, atacând Polonia; deși România s-a declarat neutră, aliații săi – mai ales Franța nemaiputând-o ajuta - *țara noastră a căzut victimă vecinilor revizionisti – Uniunea Sovietică (URSS), Bulgaria și Ungaria*.

În urma unui ultimatum, în iunie 1940 URSS ocupa teritoriile Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța - circa 50 000 kmp; urmau tratativele de la Craiova cu Bulgaria – în privința cedării Dobrogei de Sud (Cadriaterul) în septembrie 1940; eșuând negocierile româno-ungare de la Turnu Severin, Germania și Italia au impus un așa-numit arbitraj – adică *Dictatul de la Viena* (30 aug. 1940): Hitler și Mussolini trasau frontierele româno-ungare, Ungaria ocupa circa 43 000 kmp., adică NV Transilvaniei.

România Mare, așa cum fusese ea constituită în anul 1918, dispăruse. Ea pierduse circa 1/3 din populație și 1/3 din suprafață (circa 100 000 kmp și circa 6,7 mil. loc.); în acest context dramatic, regele Carol al II-lea a fost silit, de către generalul Ion Antonescu – investit prim-ministru, să plece de la conducerea țării; Mihael a devenit rege, dar adevărata putere o avea Antonescu autoproclamat *Conducător al Statului*.

Singura soluție pentru supraviețuirea României era alianța cu Germania nazistă, care promitea recuperarea teritoriilor din est. Prin urmare, România a încheiat un tratat de aderare la *Axa Berlin-Roma-Tokyo* (23 nov. 1940), iar din 22 iunie 1941 până în 23 august 1944 a participat la luptele împotriva URSS.

În iunie-iulie 1941 teritoriile Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța au fost eliberate de către armata română; generalul Ion Antonescu a primit *gradul de mareșal*. El a decis să continue războiul dincolo de Nistru, în speranța că Hitler va accepta recuperarea și a NV Transilvaniei de la Ungaria (aliată atunci cu Germania). Trecerea Nistrului a dus la starea de război cu Marea Britanie, iar mai târziu cu Statele Unite. După catastrofa de la Stalingrad (febr. 1943), România a căutat să iasă din război: a început negocieri cu Marea Britanie și Statele Unite prin reprezentanți ai liderului opoziției (Iuliu Maniu), ai mareșalului Antonescu, ai regelui Mihai. Negocierile au eșuat deoarece anglo-americanii solicitau ca România să trateze cu Uniunea Sovietică. Stalin dorea ca România să accepte pierderea Basarabiei, Bucovinei de Nord, ținutului Herței, plus alte lucruri dureroase pentru statul român; prin urmare negocierile au intrat în impas.

La 23 august 1944, în condițiile în care Armata Roșie/Sovietică pătrunsese pe teritoriul României (*linia Iași-Chișinău*), regele Mihai I-a demis și arestat pe mareșalul Antonescu și a anunțat radiofonic alăturarea României la coaliția antihitleristă (*Coaliția Națiunilor Unite*); la 12 septembrie 1944, delegația română a semnat la Moscova *Armistițiul cu Națiunile Unite* (de fapt, cu Uniunea Sovietică): România trebuia să participe la războiul antihitlerist cu minimum 12 divizii, să permită liberul tranzit al Armatei Roșii, să plătească o sumă de 300 milioane de dolari ca despăgubire de război, să accepte pierderea Basarabiei, Nordului Bucovinei și ținutului Herța. Singura prevedere favorabilă nouă din *Convenția de armistițiu* era ca Transilvania de NV să fie retrocedată României.

România era practic o țară ocupată militar de Uniunea Sovietică; la adăpostul Armatei Roșii, dar și cu acordul tacit al Marii Britanii și Statelor Unite ale Americii, începea comunizarea rapidă a țării noastre. Minusculul Partid Comunist Român devenea pe zi ce trecea tot mai puternic și mai numeros. Comuniștii preluau pas cu pas toată puterea: sovieticii impuneau guvernul Petru Groza, care intimidă opoziția – Partidul Național Țărănesc și Partidul Național Liberal -, falsifică alegerile din noiembrie 1949, desființează Senatul, desființează partidele democratice amintite anterior – PNT și PNL -, și îi arestează liderii – Iuliu Maniu, Ion Mihalache, C.I.C. Brătianu, Gh. I. Brătianu – înlătură – la 30 decembrie 1947 pe regele Mihai. În aceeași zi cu abolirea monarhiei era impusă o *nouă formă de guvernământ – Republica Populară Română*. Statul român intra pentru aproape o jumătate de secol (1947-1989) în sfera de influență, de

dominație a Uniunii Sovietice, în lagărul statelor socialiste, în rândul „democrațiilor-populare”. *Modelul sovietic, de esență stalinistă, începea să fie aplicat rapid în toate domeniile de activitate: în economie, în societate, în cultură.*

14. România și Războiul rece (1947—1989)

prof. Viorel Ciobanu

La finalul celui de-al Doilea Război Mondial relațiile dintre foștii aliați – SUA, Marea Britanie, respectiv URSS s-au tensionat; *atitudinea celor două blocuri în privința organizării Europei postbelice era diferită, chiar diametral opusă: URSS dorea să-și impună propriul sistem socio-economic și politico-militar, iar SUA și Marea Britanie doreau revenirea la o democrație autentică. S-a declanșat astfel Războiul Rece care a durat până în anul 1991 – când URSS s-a destrămat.*

Atât SUA cât și URSS și-au format propriile alianțe militare – NATO condusă de SUA (1949) și *Pactul de la Varșovia / Organizația Tratatului de la Varșovia* (1955) subordonat URSS, România fiind parte a celui din urmă.

Încă din anul 1948 România și URSS au semnat un tratat de prietenie și colaborare, tratat care permitea staționarea trupelor Armatei Sovietice în România; astfel de tratate fuseseră impuse de URSS tuturor statelor din Europa Centrală și de Sud-Est aflate sub dominația sa: Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, Bulgaria... Ca efect al sprijinirii de către România (lui Gh. Gheorghiu-Dej) a armatei URSS în înfrângerea revoluției ungare din anul 1956, peste doi ani (1958), armata sovietică a fost retrasă din România, țara noastră fiind oricum înconjurată doar de state comuniste. Din acest moment (1958), politica externă a României s-a putut desprinde ușor-ușor de Moscova și să se orienteze spre Iugoslavia, China, să reînceapă cooperarea cu state occidentale - Franța, Marea Britanie, SUA...

România în cadrul CAER

Dacă formarea *Pactului de la Varșovia* a fost reacția URSS la crearea NATO, *fondarea CAER a fost reacția URSS la Planul Marshall și la integrarea economică vest-europeană.* Economic, România comunistă, la fel ca toate statele comuniste satelite supuse URSS, a fost inclusă, începând din 1949, în CAER – *Consiliul de Ajutor Economic Reciproc.*

România a beneficiat de unele avantaje economice, precum construirea podului de peste Dunăre de la Giurgiu-Ruse (1954), dar, în condițiile în care URSS a încercat să impună o organizare economică supranațională, iar prin *Planul Valev* să transforme România într-un stat exclusiv agricol, Gheorghiu-Dej a ripostat prin *Declarația PMR din aprilie 1964:* România se pronunța pentru o cale națională de dezvoltare economică, deci comunismul nu era abandonat. În consecință, răcindu-se relațiile cu Uniunea Sovietică, România s-a reorientat economic și-a extins relațiile economice către țări precum Iugoslavia – cu care a construit sistemul Hidrocentralelor de la Porțile de Fier -, dar și spre Occident, semnând acorduri cu organisme financiare precum *F.M.I.* și *B.M.*

România și Pactul de la Varșovia

Pactul sau Tratatul de la Varșovia a fost format în anul 1955, în condițiile în care URSS semnase tratatul de pace cu Austria, așa că prezența armatelor sale nu se mai justifica în statele din această parte a Europei – semnarea Pactului permitea Kremlinului să mențină trupe aici și, la nevoie, să pună capăt eventualelor revolte – ceea ce s-a și întâmplat în anii 1956 și 1968.

În anul 1956, în condițiile desfășurării revoluției de la Budapesta, România lui Gheorghiu-Dej a cooperat cu celelalte state comuniste la înfrângerea revoltei ungare și capturarea liderului acesteia – Imre Nagy, fapt care a ușurat obținerea retragerii trupelor sovietice din România (1958); după acest eveniment, relațiile româno-sovietice s-au răcit, fapt constatat și la noul lider -N. Ceaușescu.

În anul 1968, în condițiile *invadării Cehoslovaciei de către statele Pactului de la Varșovia* (URSS, Ungaria, Polonia, RDG, Bulgaria), liderul român N. Ceaușescu a criticat dur invazia. A fost cea mai fermă opoziție față de sovietici în blocul dominat de URSS, atitudine care a ușurat reluarea relațiilor diplomatice și comerciale ale Republicii Socialiste România cu state ca Franța - al cărui președinte a vizitat România -, SUA - ai cărei președinți Nixon și Ford vor vizita România; N. Ceaușescu vizita la rândul său Marea Britanie unde era primit cu onoruri de regina Elisabeta a II-a. Era apogeul prestigiului liderului comunist român, angrenat și în rezolvarea disputelor dintre URSS și China, Israel și statele arabe. În ciuda răcirii relațiilor cu URSS, Pactul de la Varșovia va fi în continuare prelungit, dar destrămarea URSS (1991) va duce la dispariția acestei organizații militare și la terminarea Războiului Rece.

Constatăm că Pactul de la Varșovia care, în mod declarativ, trebuia să apere statele comuniste de atacul Occidentului, a fost folosit de către URSS pentru a zdrobi revoltele anticomuniste/reformiste din statele comuniste – Ungaria 1956, Cehoslovacia 1968.

Relațiile României cu Europa Occidentală și SUA

Legăturile statului comunist român cu Occidentul, la fel ca în cazul tuturor celorlalte state satelite ale URSS, au fost întrerupte odată cu impunerea dominației sovietice (1948). În condițiile distanțării României față de Moscova (după retragerea trupelor sovietice (1958), a criticilor lui Dej față de *Planul Valev*, prin *Declarația din aprilie* (1964), a recunoașterii Republicii Federale Germania (1967), a menținerii neîntrerupte a relațiilor diplomatice atât cu Israelul cât și cu statele arabe, a vizitei președintelui francez Ch de Gaulle în România (1968), a condamnării zdrobirii „*primăverii de la Praga*” de către trupele Pactului de la Varșovia în august 1968 - toate acestea așadar - au dus la reluarea bunelor relații politice, economice, comerciale, financiare cu Occidentul. Pe lângă vizitele președinților francezi, amintim vizitele unor președinți ai SUA, fapt extrem de rar în acea perioadă, chiar extraordinar, ieșit din comun.

Economic, România comunistă a inițiat contacte cu organizația economică a statelor vest-europene (Comunitatea *Economică Europeană, actuala Uniune Europeană*), cu organizații financiare mondiale – *Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială*, N. Ceaușescu obținând din partea Congresului SUA „clauza națiunii celei mai favorizate”, ce avantaja mărfurile românești pe piața SUA.

Semnarea *Actului Final de la Helsinki* (1975) a permis Occidentului să intervină în apărarea drepturilor omului în România. Încălcarea de către regimul Ceaușescu a libertăților cetățenești, demolarea satelor, bisericilor, plângerile minorităților maghiară, germană cum că Ceaușescu vrea să le asimileze au dus la înrăutățirea relațiilor României cu Ungaria comunistă, RFG, Israel, Marea Britanie; SUA a retras „clauza națiunii celei mai favorizate”, în consecință exporturile românești în SUA au fost mult reduse contribuind astfel la accentuarea crizei economice și la acutizarea lipsei de valută a regimului Ceaușescu.

La finalul domniei sale (1989), N. Ceaușescu era izolat atât în relațiile cu URSS – el opunându-se reformelor liderului sovietic M. Gorbaciov, cât și în raport cu Occidentul, care îi reproșa încălcarea drepturilor omului. Căderea regimului Ceaușescu - în contextul revoluțiilor anului 1989 - nu a mai mirat pe nimeni; de fapt, înlăturarea lui N. Ceaușescu a fost chiar grăbită de aceste state și, foarte probabil, de serviciile de informații străine.

România putea, după înlăturarea regimului totalitar comunist în decembrie 1989, să aspire la integrarea sa politico-economică în U.E. și militară în NATO, statul român devenind un stat democratic prin adoptarea unei noi Constituții în anul 1991. Reînființarea

partidelor politice, alegerile libere și Constituția din 1991 au marcat revenirea la un regim democratic, agreat de Occident, foarte sensibil la respectarea în practică a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului.

Revoluția din 1989: Decembrie 1989 – context și consecințe

prof. Viorel Ciobanu

a. Situația regimului Ceaușescu la sfârșitul anului 1989

- Nemulțumirea mării majorității a populației din România era tot mai mare;
- nici în plan extern, situația nu-l mai avantaja pe Ceaușescu: URSS – prin Gorbaciov - cerea reforme; Occidentul (SUA, Marea Britanie etc.) cerea respectarea drepturilor omului;
- Deși *regimurile comuniste europene* (din Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, Republica Democrată Germană, Bulgaria) *se prăbușeau rând pe rând*, pe cale pașnică, Nicolae Ceaușescu refuza să părăsească puterea;
- Când *Zidul Berlinului se prăbușea*, Partidul Comunist Român îl realegea în funcția de secretar general al PCR;

b. Începutul revoluției române – Timișoara – 16 decembrie 1989; Începutul sfârșitului

- De la eșecul evacuării pastorului reformat *Laszlo Tokes*, s-a ajuns la manifestări anticeaușiste; Miliția, Securitatea, Armata au tras în populația Timișoarei; în semn de solidarizare, au fost organizate demonstrații de protest și în alte orașe;

c. București – 21-22 decembrie 1989, răsturnarea dictatorului

- Nicolae Ceaușescu a încercat să organizeze la București un miting de susținere a *măsurilor criminale luate la Timișoara*, sperând că va avea succesul din august 1968; s-a înșelat amarnic, iar evenimentele s-au întors împotriva sa;
- În ziua de *22 decembrie 1989, Ceaușescu a părăsit puterea, la bordul unui elicopter - orele 12.09 PM, la prânz*;
- În aceeași zi, cuplul Ceaușescu a fost capturat; după un proces extrem de sumar, la 25 decembrie 1989, la Târgoviște, Nicolae și Elena Ceaușescu au fost *executați prin împușcare* în urma verdictului unui tribunal militar extraordinar;

d. Noua structură a puterii creată după fuga lui Ceaușescu

- În după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, la sediul Comitetului Central al Partidului Comunist Român din București, un grup în frunte cu Ion Iliescu a dat publicității comunicatul *Consiliului Frontului Salvării Naționale*;
- Principiile expuse în *comunicat* aveau un caracter democratic: *pluralism politic, separarea puterilor, limitarea numărului mandatelor de conducere, economie liberă, garantarea în practică a drepturilor și libertăților tuturor cetățenilor, integrarea în structurile euro-atlantice (Uniunea Europeană – numită atunci Piața Comună sau CEE)*;
- în anii următori, aceste dorințe ale revoluționarilor decembriști au fost puse în practică;

e. Consecințele interne și internaționale ale revoluției din decembrie 1989

Interne: revenirea la un regim democratic după mai mult de 40 de ani de regim totalitar comunist (1948-1989);

Externe: s-a născut o largă solidaritate a națiunilor lumii cu România, al cărei popor a redevenit liber prin grele sacrificii;

„*Comunicatul în zece puncte al Consiliului F.S.N. (22 decembrie 1989):* Cetățeni și cetățene,

Trăim un moment istoric. Clanul Ceaușescu, care a dus țara la dezastru, a fost eliminat de la putere. Cu toții știm și recunoaștem că victoria de care se bucură întreaga țară este rodul spiritului de sacrificiu al maselor populare de toate naționalitățile și, în primul rând, al admirabilului nostru tineret, care ne-a restituit, cu prețul sângelui, sentimentul demnității naționale. Un merit deosebit îl au cei care ani de zile și-au pus în pericol viața, protestând

împotriva tiraniei. Se deschide o pagină nouă în viața politică și economică a României. În acest moment de răscruce am hotărât să ne constituim în Frontul Salvării Naționale care se sprijină pe armata română și care grupează toate forțele sănătoase ale țării, fără deosebire de naționalitate, toate organizațiile și grupările care s-au ridicat cu curaj în apărarea libertății și demnității în anii tiraniei totalitare.

Scopul Frontului Salvării Naționale este instaurarea democrației, libertății și demnității poporului român. Din acest moment, se dizolvă toate structurile de putere ale clanului Ceaușescu. Guvernul se demite, Consiliul de Stat și instituțiile sale își încetează activitatea. Întreaga putere de stat este preluată de Consiliul Frontului Salvării Naționale.

Ca program, Frontul propune următoarele:

1. Abandonarea rolului conducător al unui singur partid și statornicirea unui sistem democratic pluralist de guvernământ.
2. Organizarea de alegeri libere în cursul lunii aprilie.
3. Separarea puterilor legislativă, executivă și judecătorească în stat și alegerea tuturor conducătorilor politici pentru unul sau, cel mult, două mandate. Nimeni nu mai poate pretinde puterea pe viață. Consiliul Frontului Salvării Naționale propune ca țara să se numească pe viitor România. [...]
4. Restructurarea întregii economii naționale pe baza criteriilor rentabilității și eficienței. Eliminarea metodelor administrativ-birocratice de conducere economică centralizată și promovarea liberei inițiative și a competenței în conducerea tuturor sectoarelor economice.
5. Restructurarea agriculturii și sprijinirea micii proprietăți țărănești. Oprirea distrugerii satelor.
6. Reorganizarea învățământului românesc potrivit cerințelor contemporane. Reașezarea structurilor învățământului pe baze democratice și umaniste. Eliminarea dogmelor ideologice care au provocat atâtea daune poporului român și promovarea adevăratelor valori ale umanității. Eliminarea minciunii și a imposturii și statuarea unor criterii de competență și justiție în toate domeniile de activitate. Așezarea pe baze noi a dezvoltării culturii naționale. Trecerea presei, radioului, televiziunii din mâinile unei familii despotice în mâinile poporului.
7. Respectarea drepturilor și libertăților minorităților naționale și asigurarea deplinei lor egalități în drepturi cu românii.
8. Organizarea întregului comerț al țării, pornind de la cerințele satisfacerii cu prioritate a tuturor nevoilor cotidiene ale populației României. [...]
9. Întreaga politică externă a țării să servească promovării bunei vecinătăți, prieteniei și păcii în lume, integrându-se în procesul de constituire a unei Europe unite, casa comună a tuturor popoarelor continentului. Vom respecta angajamentele internaționale ale României și, în primul rând, cele privitoare la Tratatul de la Varșovia.
10. Promovarea unei politici interne și externe subordonate nevoilor și intereselor dezvoltării ființei umane, respectul deplin al drepturilor și libertăților omului, inclusiv al dreptului de deplasare liberă.

Constituindu-ne în acest Front, suntem ferm hotărâți să facem tot ce depinde de noi pentru a reinstaura societatea civilă în România, garantând triumful democrației, libertății și demnității tuturor locuitorilor țării.”

(Cristian Ionescu, *Dezvoltarea constituțională a României*. Acte și documente 1741-1991)

România postdecembristă – Constructia democrației postdecembriste

prof. Viorel Ciobanu

- Înlăturarea regimului comunist, în fruntea căruia se afla Nicolae Ceușescu, a permis revenirea la un regim democratic;
- Cererile cuprinse în *Comunicatul către țară al CFSN* din 22 decembrie 1989 au fost aplicate în anii următori;
- încă din decembrie 1989 au început să reapară partidele politice: PNT, apoi PNL, PSD, UDMR etc.- **pluralism politic**;
- în mai 1990 s-au organizat **alegeri libere**, atât pentru forul legislativ – Parlamentul bicameral (Camera Deputaților și Senat), cât și pentru funcția de președinte al României; **opoziția** a reușit să câștige un anumit număr de mandate - minor;
- Parlamentul liber ales în mai 1990, devenit **Adunare Constituantă**, a dezbătut și votat o lege fundamentală democratică – **Constituția din 1991**-timp de 18 luni; în **noiembrie 1991 Adunarea Constituantă/Parlamentul a adoptat Constituția prin votul majorității**; pe 8 decembrie 1991, cetățenii, prin **referendum**, au aprobat și ei noua lege fundamentală;
- A început să se manifeste **societatea civilă**: au reapărut **sindicatelor**, **presa** a putut scrie liber, au putut fi organizate acțiuni de protest, demonstrații etc;
- **Din păcate, au existat și manifestări violente, precum mineriadele** (cea din iunie 1990 a pus capăt unei demonstrații maraton împotriva conducerii instalate la cârma țării după înlăturarea lui Ceaușescu – **fenomenul Piața Universității**);
- În plan **economic**, s-a refăcut **dreptul de proprietate**, economia a fost restructurată pe baza criteriului cererii și ofertei – **economie liberă, de piață**; din păcate, nici aici n-au lipsit problemele de corupție, nepotism, plus șomajul masiv;
- Au fost **reluate legăturile cu statele democratice ale Europei și cu SUA** și, pe acest fond, în 2004 România a putut adera la **NATO**, iar în 2007, după un drum lung, a fost admisă în **Uniunea Europeană**, spațiul al democrației;
- **Constituția din 1991** (revizuită în 2003), valorifică tradiția democratică românească interbelică – Constituția din 1923 - și modelele unor state apusene – Franța, dar pune în practică și cererile exprimate în revoluția din decembrie 1989:
- cuprinde **principii democratice** precum: **statul de drept, egalitatea în fața legii, pluralismul politic, separarea puterilor în stat, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești** etc.; (*din comunism a păstrat forma de guvernământ - Republica*)
- **În concluzie**, după înlăturarea regimului totalitar comunist în decembrie 1989, România a putut relua tradițiile democratice și, ceea ce între 1945 și 1989 era doar un ideal – **democrația** – a putut prinde contur la finele secolului XX;

Punctaj test-90 pct. Se acordă 10 pct. din oficiu. Timp efectiv de lucru-45 minute. Citiți cu atenție sursa de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Articolul 1. Principii generale: 1. România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil. 2. Forma de guvernământ a statului român este republica. 3. România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate. (...)

Articolul 16. Egalitatea în drepturi

1. Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări. 2. Nimeni nu este mai presus de lege. 3. Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate de persoane care au numai cetățenia română și domiciliul în țară. [...]

Articolul 20. Tratatelor internaționale privind drepturile omului

1. Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. 2. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale.”

(Constituția din 1991, Cristian Ionescu, Dezv. C-țională a României)

1. Numiți, din sursă, forma de guvernământ a României.

2. Precizați, pe baza sursei, patru principii care stau la baza organizării statului român.

3. Menționați, pe baza sursei, raportul dintre reglementările interne și actele internaționale semnate de România.

4. Menționați două acte diplomatice în care au fost angrenate Țările Române în Evul Mediu.

5. Formulați, pe baza sursei, un punct de vedere referitor la România postdecembristă, susținându-l cu 2 informații selectate din sursă.

6. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia Constituția este legea fundamentală a unui stat. (Se punctează pertinenta argumentării elaborate prin utilizarea unui fapt istoric relevant; a conectorilor care exprimă cauzalitatea și concluzia.)

Punctaj test-90 pct. Se acordă 10 pct. din oficiu. Timp efectiv de lucru-45 minute. Citiți cu atenție sursa de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Art.58. (1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării. (2) Parlamentul este alcătuit din Camera Deputaților și Senat.

Art.59. (1) Camera Deputaților și Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, potrivit legii electorale. (2) Organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, care nu întrunesc numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condițiile legii electorale. Cetățenii unei minorități naționale pot fi reprezentați numai de o singură organizație. (3) Numărul deputaților și senatorilor se stabilește prin legea electorală, în raport cu populația țării.”

(Constituția din 1991)

1. Precizați, pe baza sursei, structura Parlamentului României.

2. Menționați, pe baza sursei, rolul îndeplinit de Parlament în statul român.

3. Precizați, pe baza sursei, criteriul în funcție de care se stabilește numărul parlamentarilor.

4. Menționați numele purtat de Parlament în trei perioade din istoria românilor.

5. Precizați data la care Parlamentul României a devenit bicameral.

6. Menționați numele purtat de Parlamentul României în perioada comunistă, dar și structura acestuia.

7. Scrieți o relație cauză-efect stabilită între două informații selectate din sursă: (specificând: cauză/efect).

8. Numiți autoritățile cu rol legislativ în prima parte a domniei lui Al.I. Cuza.

9. Formulați un punct de vedere referitor la relația dintre Parlament și celelalte autorități ale statului român.

10. Argumentați, folosind un exemplu relevant, că după revoluția din 1989 era necesară o nouă Constituție.

(în perioada postdecembristă/după înlăturarea regimului comunist în decembrie 1989)

a. Revenirea la principiul pluralismului politic

- **Comunicatul CFSN** - 22 decembrie 1989 - cerea revenirea la **un regim pluripartid**; renunțarea la partidul unic;
- Astfel, au reapărut partidele istorice: **PNT, PNL, PSD** – mulți din liderii lor suferiseră teroarea comunistă sau exilul;
- s-au înființat și partide noi: FSN (derivat din CFSN), UDMR, PRM etc.; chiar un partid **Liberschimbist** !!!
- Pluralismul nu s-a reimpus doar în plan politic, ci și prin **aparitia de ONG-uri: syndicate, alte asociații** etc.;

b. Construcția instituțională – construcția instituțiilor statului de drept (statului unde domnește legea)

- în mai 1990 – au loc **alegeri libere** pe bază pluralist-politică; au fost alese Parlamentul și Președintele republicii;
 - Parlamentul a devenit **Adunare Constituantă** – până în noiembrie 1991 a dezbătut și adoptat o nouă lege fundamentală – **Constituția din 1991**;
 - **alternanța la putere s-a făcut pașnic**; după ce între anii 1990 și 1996 președinte a fost liderul formațiunilor politice de stânga – **Ion Iliescu**-, în 1996 a fost ales președinte liderul formațiunii politice de centru-dreapta – **Emil Constantinescu**; învinșii au acceptat pierderea pe cale pașnică, prin votul cetățenilor, a puterii politice; la fel s-a întâmplat și cu partidele politice: între anii 1990 și 1996 la guvernare s-au aflat partidele de stânga, cu o doctrină social-democrată; în anul 1996 partidele grupate în **Convenția Democrată** (de centru-dreapta) au câștigat alegerile parlamentare și au format executivul, guvernând până în anul 2000; în anul 2000, alternativa s-a produs prin revenirea social-democraților la guvernare și președinție; în 2004 – s-a realizat iarăși o schimbare pașnică, prin câștigarea alegerilor prezidențiale și parlamentare de formațiunile de centru-dreapta; ceea ce a arătat că **schimbarea se poate face prin vot cetățenesc** nu doar prin revoluție ca în decembrie 1989;
 - La începutul anilor '90, România s-a confruntat cu manifestații maraton – **fenomenul Piața Universității (demonstrații în bănuiau pe noii conducători, în frunte cu Ion Iliescu, de tendințe totalitare, comuniste)**;
 - Manifestări extrem de violente – rămase în istorie sub numele de „mineriade” – în **1990, 1991, 1999**;
- c. Rolul societății civile** – toate formele asociative care caută să supravegheze și să se opună tendințelor guvernanților de a acapara o putere ilegitimă și nelimitată;
- **Presa** – „câinele de pază al democrației” – „a patra putere în stat”; posturi particulare de radio, TV, presă scrisă etc.;
 - **ONG** – organizații nonguvernamentale – pe diferite domenii: apărarea drepturilor omului – APADOR CH; Liga Apărării Drepturilor Omului – LADO; Societatea Timișoara, Revista 22, Academia Civică, AFDPR, GDS, Altar etc.;

Studiu de caz – Constituția din 1991

a. Constituția din 1991; principalele prevederi și semnificația

- După înlăturarea comunismului, ca să se revină la un regim democratic era **absolut necesară o nouă constituție**;
- Adunarea Constituantă a dezbătut și, apoi, a adoptat Constituția - noiembrie 1991; **apoi cetățenii, prin referendum**;
- **Constituția din 1991** - Inspirată din Constituția din 1923, și din legile fundamentale ale unor state democratice – Franța;
- **Prevederi**; Principii fundamentale (suveranitatea poporului, separarea puterilor, pluralismul, garantarea drepturilor, lib.); Statul român este „**stat național, unitar, suveran și independent, unitar și indivizibil**”;
- Forma de guvernământ - Republica** (o moștenire a epocii comuniste; cetățenii nu au putut opta pentru monarhie);
- Egalitatea în drepturi** a cetățenilor români; „**nimeni nu este mai presus de lege**”;
- Drepturi și libertăți fundamentale** ale cetățenilor: dreptul la viață, libertatea individuală, dreptul la cetățenie, libera circulație, libertatea conștiinței, libertatea de exprimare, dreptul la muncă, dreptul la învățătură, dreptul la vot, libertatea întrunirilor pașnice, dreptul de asociere, dreptul la proprietate etc.;
- Îndatoririle fundamentale** sunt: fidelitatea față de țară, respectarea Constituției și a legilor, apărarea țării, contribuții financiare – plata de taxe și impozite fără de care serviciile statului – apărare, sănătate, educație etc.- nu pot fi asigurate;
- Prevederi constituționale referitoare la structura, organizarea și funcționarea autorităților publice:**
- Parlamentul** – „organul suprem reprezentativ al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării”;
- Parlamentul are o **structură bicamerală**: Camera Deputaților și Senatul;
- Președintele României** „reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării”; exercită diferite atribuții: funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate;
- Guvernul** -însărcinat cu realizarea politicii interne și externe a țării și cu conducerea generală a administrației publice;
- Justiția** se înfăptuiește de către judecători, care sunt independenți și se supun numai legii; **Curtea Supremă de Justiție** ș.a;
- Constituția reglementează și: Pluralismul politic, activitatea partidelor politice, rolul sindicatelor, relațiile internaționale;
- **Simbolurile naționale**: Drapelul tricolor; Ziua Națională, Imnul național, limba oficială, Capitala;
- Stabilește și faptul că reglementările internaționale în privința drepturilor omului au întâietate în fața reglementărilor interne, iar România trebuie să își adapteze legislația la aceste doc.; de ex. la **Declarația Universală a Drepturilor Omului**;
- **Constituția din 1991 a fost revizuită în 2003, iar cetățenii au acceptat acest fapt printr-un referendum.**

TESTE ANTRENAMENT 2020

(propuneri de rezolvare: prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva)

Test 1/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.I. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+3p.+7p.+6p.+4p.

1. Spațiul istoric precizat în sursa A este URSS.
2. O informație referitoare la „modelul chinez”: era întemeiat pe un regim autoritar, axat pe cultul liderului suprem și pe primatul ideologiei.
3. Un conducător politic din sursa A este Stalin; din sursa B – Ceaușescu (sau *Mao*, sau *Kim Ir Sen*).
4. Sursa B.
5. Cauză: „*întrucât sunt singurele capabile să asigura dezvoltarea țării*”.
Efect: „*Stalin ridică în slăvi (...) planificarea și puterea statului*”.
6. Două caracteristici ale democrației în Europa în a doua jumătate a secolului XX sunt separarea puterilor statului și pluralismul politic.

În toate statele democratice, în a doua jumătate a secolului XX, se manifestă separarea puterilor în stat: puterea legislativă – Parlamentul (bicameral sau unicameral); puterea executivă – Guvernul (și președintele, în cazul republicilor); puterea judecătorească – instanțele judecătorești, în frunte cu Curtea Supremă. De exemplu, parlamentul – puterea legislativă – numit în Marea Britanie, Parlament, în Franța, Adunare Națională, în Germania Federală, Bundestag, în Spania, Cortez – exercită autoritatea legislativă – adică adoptă legile. De asemenea, parlamentul exercită controlul activității guvernului, putând demite guvernul printr-o moțiune de cenzură. De buna funcționare a justiției se ocupă instanțele judecătorești; (iar constituționalitatea legilor este supravegheată de o Curte Constituțională).

Pluralismul politic – în statele enumerate mai sus, de fapt în toate cele aflate dincolo de „cortina de fier” își desfășoară activitatea mai multe partide. Formațiunile politice – de centru, de centru stânga, de centru dreapta -, se organizează, participă la alegeri libere, desfășoară campania electorală și, dacă alegătorii le dau mai mult de 50% din voturi, atunci ele formează guvernul, sau, în alianțe cu altele, când nu au obținut 50% +1 vot.

7. O altă caracteristică a totalitarismului din Europa, în prima jumătate a secolului XX, o constituie antisemitismul promovat de regimul nazist din Germania lui Hitler.

Sub.II. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+6p.+10p.+4p.

1. Domnitorul român amintit în sursă este Alexandru cel Bun.
2. Secolul XV.
3. Conflictul militar este bătălia de la Grunwald.

O caracteristică a acestei bătălii este că Ordinul teuton a suferit o mare înfrângere în fața moldovenilor.

4. Două informații referitoare la relațiile diplomatice dintre domnul Moldovei și regele Poloniei sunt:
Alexandru cel Bun a acceptat suzeranitatea regelui polon, punându-se la adăpost de amenințarea ungară.
Alexandru cel Bun a acceptat o dublă suzeranitate, polono-ungară, dând prioritate celei polone.
5. Tratatul de la Lublau, încheiat în anul 1412 între regatele Ungariei și Poloniei, era foarte periculos pentru Moldova, cele două mari puteri din zonă fiind hotărâte să împartă Moldova între ele, desființând-o ca stat.
Prima informație care susține această opinie este: „*primejdia care amenința Moldova din partea celor două regate limitrofe și-a găsit expresia în acordul de la Lublau (15 martie 1412)*”.

Al doilea fragment este: „*era pentru prima dată când teritoriul românesc (...) făcea obiectul unui acord de împărțire între mari puteri (...)*”.

6. Afirmatia că *statele medievale românești s-au constituit în secolul XIV prin acțiuni militare* este adevărată și poate fi dovedită prin următoarele fapte istorice:

În anul 1330, voievodul Valahiei, Basarab I l-a învins la Posada pe regele Ungariei, Carol Robert de Anjou. Peste vreo 30 de ani, pe la 1359-1363, voievodul Moldovei, Bogdan I l-a învins pe regele Ungariei, Ludovic de Anjou. În urma acestor victorii militare au luat naștere statele medievale românești.

Așadar, prin aceste acțiuni militare/bătălii, din secolul XIV au luat naștere statele românești extracarpatiche de sine stătătoare.

Sub.III - 30pct = 24p.+6 p.

Statul român modern

În secolul al XVIII-lea, în condițiile impunerii regimului fanariot în Moldova și Valahia, statele românești ajung în cel mai critic punct al existenței lor: domni fanarioți, armată desființată, obligații – tribut, peșcheșuri - tot mai mari către sultan, comerț monopolizat de Poartă, pierderi teritoriale etc.

Această situație cauzează elaborarea a numeroase proiecte/memorii boierești, adresate statelor creștine. Un astfel de proiect politic elaborat în secolul XVIII este memoriul boierilor moldo-valahi adresat

Test 1/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

reprezentanților marilor puteri – Austria și Rusia – aflați la Șiștov în anul 1791. Boierii români solicită marilor puteri: revenirea la domniile pământene, consolidarea autonomiei interne, libertatea comerțului, redarea către români a raialelor/cetăților de pe Dunăre – Turnu, Giurgiu, Brăila -, îmbunătățirea stării principatelor.

La începutul secolului XIX, aceste dorințe sunt puse în practică, regimul fanariot încetând, însă memoriile /proiectele politice continuă să fie scrise, obiectivele românilor fiind tot mai numeroase și radicale.

Un proiect politic din prima jumătate a secolului XIX care a contribuit la formarea statului român modern este proiectul pașoptist. Revoluționarii de la 1848, N. Bălcescu, Ion Ghica, I.C. Brătianu, C.A. Rosetti, Vasile Alecsandri, M. Kogălniceanu etc. au redactat programele revoluției – *Petiția Proclamație, Proclamația de la Islaz, Principiile noastre pentru reformarea patriei* etc. În aceste documente, românii solicitau garantarea autonomiei țării, alegerea unui domn român, chiar unirea, reforme în spiritul vremurilor – în viața politică, justiție, administrație, educație, în starea țăranilor etc.

Deși revoluția pașoptistă a fost înfrântă, programul ei/proiectul pașoptist va fi aplicat, atunci când condițiile o vor permite, aceeași generație punând bazele statului român modern în anul 1859.

Două acțiuni referitoare la statul român modern desfășurate în a doua jumătate a secolului XIX sunt constituirea statului român modern – prin dubla alegere a aceluiași domnitor în ianuarie 1859, și consolidarea acestuia prin reformele lui Al.I. Cuza și premierului M. Kogălniceanu.

Generației Unirii de la 1859 îi urmează generația Marii Uniri de la 1918. Din punctul meu de vedere, constituirea României Mari în anul 1918 a fost rezultatul firesc al acțiunilor desfășurate de români și a contextului internațional favorabil.

România a intrat și a luptat în Primul Război Mondial având ca obiectiv acest fapt – Unirea, prevederile convențiilor încheiate în august 1916 cu Antanta o dovedesc foarte clar.

De asemenea, în privința contextului internațional favorabil – destrămarea imperiilor multinaționale care stăpâneau provinciile românești – Imperiul Rus, Imperiul Austro-Ungar -, acordul marilor Puteri – „Cele 14 puncte” ale lui W. Wilson - au permis românilor din Basarabia, Bucovina și Transilvania să decidă în privința unirii cu patria-mamă în anul 1918.

În concluzie, dacă în secolul XVIII românii se află la cel mai critic punct al existenței lor în timpul regimului fanariot, ei acționează, scriu memoriile, profită de contextul favorabil. Apoi, ei realizează Mica Unire în 1859, consolidează Mica Românie/ Vechiul Regat prin reformele lui Cuza și Carol I, apoi, la începutul secolului XX, tot într-un context favorabil, realizează Marea Unire din anul 1918, în timpul regelui Ferdinand.

Test 2/2020 MEC – propunere de rezolvare - *prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva*

Sub.I. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+3p.+7p.+6p.+4p.

1. Formațiunea politică precizată în sursa A este Partidul Comunist Român.
2. O informație referitoare la evenimentele din 1968 este că Marea Adunare Națională adoptă o lege de înființare a gărzilor patriotice.
3. Funcția deținută de N. Ceaușescu, precizată în sursa A, este cea de secretar general, iar în sursa B, cea de președinte al republicii.
4. Sursa B.
5. Cauză: „pentru a-i împiedica pe «seniorii de partid» să se emancipeze”.

Efect: „Ceaușescu a introdus principiul «rotării cadrelor»”.

6. Alte două practici politice utilizate de regimul totalitar din România în a doua jumătate a secolului XX sunt folosirea poliției politice și controlarea economiei.

Folosirea poliției politice – Securitatea - împotriva tuturor oponentilor. Cu ofițeri/agenți sovietici, în anul 1948 ia ființă Securitatea, numită atunci Direcția Generală a Securității Poporului, mai apoi Direcția Generală a Securității Statului. Până în anul 1989, toți cei care se opuneau regimului comunist – fie că erau foști lideri sau chiar simpli membri ai fostelor partide democratice, foști patroni, chiaburi, foști preoți greco-catolici, partizani din munți, intelectuali, studenți, ofițeri etc. erau urmăriți, arestați, interogați, chiar schingiuiți, închiși în penitenciarele de tristă amintire de la Sighet, Aiud, Gherla, Pitești, Râmnicu Sărat, Făgăraș, Mislea, Canalul Dunăre-Marea Neagră, deportați în Delta Dunării sau în Bărăgan, numărul victimelor fiind de ordinul zecilor de mii, ba chiar sutelor de mii.

A doua practică totalitară comunistă o constituie *controlul asupra economiei*. Acest lucru s-a realizat prin planificarea rigidă, impusă politic prin Comitetul de Stat al Planificării, naționalizarea industriei, firmelor de transport, sistemului bancar, cinematografele, farmaciilor, micilor ateliere, fondului de locuințe (anii 1948-1952), colectivizarea agriculturii (1949-1962), eliminarea economiei de piață, a liberei concurențe etc.

7. O caracteristică a democrației în România în ultimul deceniu al secolului XX este că s-a revenit la sistemul pluralismului politic și la alegerile libere, după înlăturarea regimului comunist prin revoluția din decembrie 1989.

Sub.II. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+6p.+10p.+4p.

1. Domnitorul român amintit în sursă este Alexandru Ioan Cuza.
2. Secolul XIX.
3. Documentul din anul 1858 este *Convenția de la Paris*.

O caracteristică a acestui act – a Convenției - este că el era menit să servească drept lege fundamentală.

4. Două informații referitoare la Tratatul de la Paris sunt:

Tratatul de la Paris a fost semnat în anul 1856.

Tratatul de la Paris a așezat Moldova și Țara Românească sub protecția/garanția colectivă a marilor puteri.

5. Rolul domnitorului Al.I. Cuza în organizarea statului român modern a fost extrem de mare, Cuza s-a implicat activ în toate măsurile de modernizare/reformare a Principatelor Unite - România.

Prima informație care susține opinia este: „Cuza a dat României instituții politice și economice moderne”.

A doua informație: „Cuza a dizolvat adunarea (...) când aceasta a respins reformele rurală și electorală”.

6. Afirmția că *statul român modern evoluează în primele două decenii ale secolului XX* este adevărată și poate fi dovedită prin următoarele fapte istorice:

În primul rând, statul român evoluează, crește teritorial: în anul 1913, România primește sudul Dobrogei, adică Cadrilaterul. În anul 1918 are loc Marea Unire, prin care Basarabia, Bucovina și Transilvania se unesc cu România. Se trece astfel de la statul român modern la statul național unitar român.

În al doilea rând, statul român modern evoluează din punct de vedere politic, democratic. În anul 1918 se adoptă votul universal masculin, și sunt eliminate discriminările politice, electorale la adresa evreilor.

Așadar, prin aceste acțiuni dintre anii 1901-1918 statul român modern evoluează considerabil.

Test 2/2020 MEC – propunere de rezolvare - *prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva*

Sub.III - 30pct = 24p.+6 p. Autonomii locale și instituții centrale în spațiul românesc - sec. IX-XVIII

În secolul al IX-lea, în diferite documente încep să apară informații despre autonomiile românești. O astfel de autonomie este voievodatul lui Gelu (sau al lui *Glad, al lui Menumorut. Lui Gyla, lui Ahtum – sec.XI*). Două trasături ale autonomiei teritoriale în fruntea căreia se găsea Gelu sunt: faptul că voievodul avea și atribuții militare și că reședința lui Gelu era cetatea Dăbâca, cetate supusă atacurilor ducelui maghiar Arpad.

Cuceririi Transilvaniei de către regii unguri îi urmează înființarea instituțiilor centrale. O instituție centrală din spațiul românesc fondată în secolele XII-XIV este instituția *voievodatului*. Regii Ungariei au vrut să impună în fruntea Ardealului un principe, însă au fost nevoiți să revină la forma tradițională - voievodatul. Voievodul Transilvaniei era numit de către regele Ungariei și îndeplinea ordinele acestuia. Voievodul avea atribuții militare, administrative, judecătorești și fiscale. Însă, voievodul Transilvaniei nu era independent ci era subordonat strict regelui Ungariei, care îl numea dar îl și putea înlocui cu o altă persoană. Reședința voievodului Transilvaniei a fost orașul Alba Iulia, fie chiar cetatea Devei pentru o scurtă perioadă de timp – secolul XIII.

(Se poate alege spațiul extracarpatic – Domnia sau Biserica/Mitropolia cu amănunte)

În spațiul românesc extracarpatic, instituția Domniei are cea mai mare importanță, însă lucrurile evoluează, ba chiar degenerază în timp. Două fapte istorice referitoare la instituțiile centrale – Domnia și Biserica, în secolul XVI sunt:

În alegerea sau detronarea domnului intervin tot mai des statele vecine – Polonia, Imperiul Otoman.

De asemenea, în secolul XVI, sultanul își exercită rolul de confirmare a domnului fapt care arată creștea influenței otomane.

(Dacă optăm pentru Transilvania, putem spune că în secolul XVI se trece de la instituția voievodului la cea a principelui. De asemenea, că principele va fi ales de către Dietă și confirmat de către sultan).

Dacă în secolele XVI-XVII constatăm o creștere a influenței otomane în desemnarea domnilor Moldovei și Țării Românești, în secolul XVIII situația devine dramatică. Sultanul otoman impune în mod direct domni greci, fanarioți, îi mută din Moldova în Valahia și invers, îi înlătură când dorește, chiar ordonă asasinarea lor. Sultanul decide desființarea armatelor moldo-valahe, astfel că domnitorul nu mai este și voievod, se impune monopolul otoman și asupra politicii externe, domnitorii nemaivădând voie să încheie tratate cu alte state... Toate aceste lucruri dovedesc decăderea dramatică a autorității domnești și restrângerea autonomiei țării.

În concluzie, spațiul românesc cunoaște importante mutații, evoluții de-a lungul secolele IX-XVIII. Au loc întemeieri statale, sunt înființate instituții, instituțiile evoluează apoi sau sunt într-o continuă deteriorare.

Test 3/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.I. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+3p.+7p.+6p.+4p.

1. Un domnitor precizat în sursa A este Ștefan cel Mare.
 2. O cauză a confruntărilor cu otomanii este declanșarea ostilităților împotriva cetăților de la Dunăre.
 3. Cele două state românești la care se referă ambele surse sunt Moldova și Țara Românească.
 4. Sursa B.
 5. Cauză: „(Ștefan cel Mare fiind) trădat de unii boieri”.
- Efect: „(Ștefan cel Mare) nu a reușit să nimicească, așa cum plănuise, oastea ungară”.
6. Alte două fapte istorice referitoare la organizarea instituțională a statelor românești în secolele XIV-XVI sunt: *evoluția Dietei Transilvaniei și organizarea principatului Transilvaniei.*

Evoluția Dietei Transilvaniei în secolul XIV. Până în anii 1365-1366, în Dieta Transilvaniei sunt prezenți și nobili români de religie ortodoxă. După câștigarea independenței Țării Românești și Moldovei prin victorii asupra Ungariei, Ludovic de Anjou impune reorganizarea Dietei. Astfel, în această instituție reprezentativă a Ardealului, de acum înainte vor fi prezenți doar nobili maghiari, conducători ai secuilor și ai sașilor, toți catolici. Românii care ar fi dorit să își mențină rolul politic trebuiau să treacă la catolicism, astfel că ei au fost și deznaționalizați nu doar catolicizați, integrându-se astfel nobilimii maghiare.

Organizarea principatului Transilvaniei. După înfrângerea Regatului Ungariei de către sultanul Soliman Magnificul, Ungaria este desființată, o parte devenind pašalâc otoman – Pașalâcul de la Buda. În această situație, din anul 1541, Transilvania se transformă din voievodat subordonat Ungariei în principat autonom aflat sub suzeranitatea Porții otomane. De acum înainte, principele va fi ales de către Dieta Transilvaniei și va fi confirmat de către sultan, noul stăpân.

7. O caracteristică a instituției centrale Domnia, din spațiul românesc în a doua jumătate a secolului XVIII este aceea că Domnul este numit în mod direct de către sultan și provine în general din rândul grecilor fanarioți.

Sub.II. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+6p.+10p.+4p.

1. Numele instituției legislative în care Brătianu propune noile legi este Camera Deputaților.
 2. Secolul XX.
 3. Regele României este Ferdinand.
- O acțiune desfășurată de regele Ferdinand este că a dat o proclamație către trupele sale, la 5 aprilie 1917.
4. Două cauze ale înfrângerii armatei române sunt de ordin intern și de ordin extern, nefiind susținută de aliați:
Subdezvoltarea industrială a țării și lipsa de armament pentru armată.
Inexistența unui susținut atac aliat pe frontul de la Salonic și pe cel italian.
 5. Consecințele proiectului de reformă agrară au fost benefice pentru țărani, aceștia urmând să devină proprietari de pământ imediat ce războiul avea să ia sfârșit, marile moșii putând fi expropriate și împărțite.
Prima informație care susține opinia este: „lărgea noțiunea de utilitate publică pentru a include creșterea suprafețelor gospodăriilor țărănești (...)”.
- A doua informație este: „a permis exproprierea pământurilor deținute de Coroană, instituțiile publice și private, străini, moșieri absenteiști (...)”.
6. Afirmția că *statul român modern se consolidează în a doua jumătate a secolului al XIX-lea* este adevărată și poate fi susținută prin următoarele fapte istorice:

În primul rând, statul român se consolidează prin acțiunea reformatoare a lui Al.I. Cuza și M. Kogălniceanu: secularizarea averilor mănăstirești, reforma agrară, școlară, justiției, întărirea armatei etc.

În al doilea rând, statul român modern se consolidează prin aducerea prințului străin - Carol, adoptarea Constituției din 1866, câștigarea independenței, înființarea Băncii Naționale a României, proclamarea Regatului.

Așadar, prin aceste acțiuni dintre anii 1859 și 1881 statul român modern se consolidează considerabil.

Test 3/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva
Sub.III - 30pct = 24p.+6 p. Ideologii și practici politice în Europa și România între anii 1918-1965

Secolul XX a însemnat, atât pentru Europa în general, cât și pentru România în mod special, existența a numeroase ideologii și practici politice - de la democrație, la autoritarism și totalitarism de ambele extreme.

Două ideologii totalitare din Europa Occidentală întâlnite în perioada 1918-1939 sunt fascismul și nazismul. O caracteristică a fascismului italian este rolul fundamental acordat statului – de unde și noțiunea de totalitarism, iar o caracteristică a nazismului german o constituie antisemitismul extrem de agresiv.

Dacă ne referim la România, în statul român întâlnim un regim democratic până în anul 1938, apoi avem de a face cu un regim autoritar. Constituția României adoptată în perioada cuprinsă între anii 1930-1940 este Constituția din 1938.

O caracteristică a acestei legi fundamentale este autoritarismul prevederilor sale. România rămâne organizată ca monarhie, dar rolul regelui crește considerabil, Regele „domnește, dar și guvernează”. Regele Carol al II-lea este desemnat drept Cap al Statului. Puterea regelui sporește în toate domeniile, principiul separației puterilor fiind aproape desființat. Practic, Regelui îi revin aproape exclusiv puterea legislativă – el putând desființa oricând dorește Parlamentul și putând conduce prin decrete-lege -, și cea executivă, regele numind și demitând, după voie, guvernul. Puterea judecătorească este și ea influențată de rege, în sensul dorit de el, iar codurile de legi – Codul Penal, Codul de Procedură Penală - sunt revizuite pentru a crește rolul regelui.

Drepturile și libertățile cetățenești sunt restrânse, se vorbește în primul rând de obligațiile cetățenilor, abia apoi de drepturile lor. De exemplu au drept de vot doar știutorii de carte care au împlinit vârsta de 30 de ani, care fac parte dintr-o categorie profesională. Însă, în condițiile desființării partidelor politice și a înființării unui partid unic – Frontul Renașterii Naționale – oricum cetățenii nu pot vota în mod liber. Pedeapsa cu moartea este introdusă și pe timp de pace, iar delictele de opinie, de presă sunt drastic pedepsite.

Dacă această constituție este una autoritară, ceea ce va cunoaște România, ca de altfel toată Europa Răsăriteană, după al Doilea Război Mondial, este totalitarismul comunist. Practicile politice impuse de către Stalin în Europa de Est după anul 1945 sunt de esență totalitară: partidul unic, dirijismul economic, cenzura presei și controlul întregii prese audio-vizuale, scrise, cinematografului, manipularea, folosirea poliției politice împotriva tuturor celor care se opun regimului unipartid, cultul personalității liderului suprem, controlului societății, desființarea sindicatelor etc.

Toate aceste practici totalitare se întâlnesc în Europa de Est, de la Stettin la Trieste, de la Marea Baltică, Marea Neagră, la Marea Adriatică, dincoace de Cortina de Fier, în state precum Polonia, Germania de Est, Cehoslovacia, Ungaria, România, Bulgaria, Albania – toate fiind acum republici și „democrații-populare”.

Și România cunoaște în toți acești ani un regim stalinist, apoi, spre sfârșitul anilor '50, începutul anilor '60 se trece la contestarea rolului conducător al Moscovei și spre național-comunism. Întâlnim tot unipartidism, tot economie planificată, tot încălcarea flagrantă a drepturilor omului, adică marxism-leninism, asemănător în multe privințe, în esență, cu marxism-leninism-stalinismul anilor anteriori.

În concluzie, Europa și România cunosc în secolul al XX-lea regimuri politice autoritare sau totalitare, ambele extreme - și extrema dreaptă fascist-nazistă, și cea stângă – comunistă - fiind autoare de crime în masă.

Test 4/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.I. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+3p.+7p.+6p.+4p.

1. Un revoluționar din Moldova precizat în sursa A este V. Alecsandri (sau *Al.I. Cuza*, sau *P. Cazimir*).
2. Extinderea sistemului educațional printr-un învățământ gratuit și egal pentru toți cetățenii.
3. A – *Petiția proclamatiune a boierilor și notabililor Moldovei*; Sursa B – *Proclamația* (de la Islaz).
4. Sursa B.
5. Cauză: „(...) pentru a nu oferi vreun pretext de intervenție Rusiei țariste”.

Efect: „*primul punct* (al Petițiunii) *afirma ostentativ «sfânta păzire a Regulamentului Organic (...)»*”.

6. Alte două proiecte politice din secolul al XIX-lea care au contribuit la formarea statului român sunt proiectul pașoptist *Dorințele Partidei Naționale în Moldova* și proiectul *Partidei unioniste* (Adunărilor ad-hoc) din 1857.

Proiectul numit *Dorințele Partidei Naționale în Moldova* este un program al revoluționarilor moldoveni aflați în exil la Cernăuți, în august 1848. Documentul, elaborat de către M. Kogălniceanu propunea desființarea privilegiilor, egalitatea în fața legii, libertatea cuvântului, învățământ gratuit și egal pentru toți, impozit general și, mai ales, «Unirea Moldovei cu Muntenia, considerată cheia bolții fără de care s-ar prăbuși tot edificiul național».

Programul Adunărilor ad-hoc, elaborat în anul 1857, avea în vedere: Unirea Moldovei și Valahiei într-un stat numit România, încoronarea unui prinț străin, autonomia și neutralitatea țării, instituții reprezentative – adunare, guvern. El era opera aceleiași generații pașoptiste – Kogălniceanu, Alecsandri, Brătianu, Rosetti ș.a.

7. O caracteristică a statului român în a doua jumătate a secolului XIX este aceea că preia tot mai mult model occidental, precum în cazul Constituției din 1866 inspirată după cea belgiană, foarte avansată la acel moment.

Sub.II. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+6p.+10p.+4p.

1. Numele legii fundamentale este *Constituția din 1948*.

2. Secolul XX.

3. Formațiunea politică este Partidul Muncitoresc Român.

O caracteristică a PMR este că este singurul partid a cărui activitate este admisă.

4. Două informații referitoare la industria din România sunt:

Comuniștii trec la dezvoltarea forțată a unei industrii, mai ales grele în România.

Dezvoltarea industriei României nu respectă principiile rentabilității și eficienței economice.

5. Colectivizarea agriculturii românești se realizează în mod forțat, organelor de represiune – din Securitate, Miliție – le cad victimă zeci de mii de țărani care sunt maltratați, arestați, deportați, închiși în lagăre.

Prima informație care susține opinia este: „*în 1949 începe colectivizarea agriculturii, de asemenea forțată*”.

A doua informație este: „*rezistența la colectivizare victimizează aproximativ 80 000 de țărani, arestați, judecați și condamnați la ani grei de temniță sau executați*”.

6. Afirmăția că *totalitarismul din România se consolidează și prin alte practici politice* este adevărată și poate fi susținută prin următoarele fapte istorice:

Comuniștii acaparează mijloacele de comunicație în masă, mass media – audio, video, cinematograf, presa scrisă. Prin controlul asupra mass media, comuniștii pot promova un unic punct de vedere, pot cenzura, elimina informațiile care nu le convin, pot manipula în voie, cetățenii fiind în imposibilitatea de a putea avea acces la o pluralitate de opinii. Această acțiune este ilustrată și de asaltul asupra presei de altă culoare din perioada 1944-1947, și prin monopolul asupra Radioului, -Televiziunii, mai apoi -, ziarelor până în 1989.

Așadar, prin aceste acțiuni, totalitarismul comunist se consolidează considerabil în România postbelică.

Test 4/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva
Sub.III - 30pct = 24p.+6 p. Evoluția politică a spațiului românesc în Evul Mediu și la începuturile modernității

În momentul în care românii încep să-și constituie primele autonomii, trecând de la obști la cnezate, voievodate, „țări”, jupanate, codri, cobâle, ocoale etc., apar și primele mențiuni despre aceste stătulețe.

De exemplu, pentru spațiul românesc intracarpatic, documentul *Gesta Hungarorum* (Cronica lui Anonymus) amintește, pentru secolul IX, existența a trei autonomii: voievodatele conduse de către căpeteniile/voievozii Gelu, Glad și Menumorut.

Pentru spațiul românesc extracarpatic, documentul *Diploma cavalerilor ioaniți* amintește, în secolul XIII, existența a cinci stătulețe: voievodatele lui Litovoi și Seneslau, cnezatele lui Ioan și Farcaș și „țara” Severinului, toate la sud de Carpați. Pornind de la aceste autonomii menționate în Diploma ioaniților, începe un proces de formare a statului Ungro-Vlahia, proces finalizat în secolul al XIV-lea.

Întemeierea Țării Românești este un proces de durată, bine documentat de către izvoarele istorice, ne referim aici la celebra *Cronică pictată de la Viena* care povestește desfășurarea bătăliei de la Posada.

Regele Ungariei, Carol Robert de Anjou, dornic să țină în subordine Valahia sud-carpatică, îl acuză pe voievodul Basarab de necredință și îl atacă. În ciuda ofertei de împăcare pe care o face voievodul Basarab, armata maghiară se îndreaptă, prin munți, către țara românilor. Bătălia dintre cele două oști se desfășoară într-o zonă cu prăpăstii amenințătoare, loc numit de istorici Posada. Românii, conduși de Basarab, folosesc inteligent terenul și administrează o dureroasă înfrângere armatei maghiare în toamna anului 1330. Câștigarea bătăliei de la Posada marchează întemeierea statului românesc Valahia, stat de sine stătător consolidat apoi prin instituții.

Urmașii întemeietorului Basarab, dinastia Basarabilor, pun bazele instituțiilor centrale: Domnia, Biserica, Sfatul domnesc, Armata, Adunarea țării.

Față de secolele XIV-XV, instituțiile centrale suferă un proces de degradare în secolele XVI-XVIII. În general, dacă în secolele XIV-XV accederea la domnie se făcea de cele mai multe ori în sânul dinastiei domnitoare, conform regulii ereditar-elective, iar domnul în funcție avea un rol important în desemnarea succesorului, în secolul XVI Poarta otomană impune confirmarea în funcție a domnului, iar în secolul XVIII, Poarta impune chiar domnul, prin instituirea regimul fanariot, mulți domni fiind de origine greacă.

Un alt exemplu îl constituie prerogativele/atribuțiile domnului. Dacă în secolul XV, domnitorul are largi atribuții de politică internă – judecător suprem cu drept de a aplica pedeapsa capitală, administrator, cel care acordă sau retrage daniile/moșiile, cel care bate monedă, adună taxe etc, el este și voievod - șef al armatei, în secolele următoare atribuțiile domnului se restrâng foarte mult. De exemplu, în secolul XVIII, domnul nu mai dispune de o armată numeroasă ci doar de o simplă gardă domnească; nu mai poate bate monedă, nu mai poate acorda privilegii comerciale vecinilor, nu mai poate aplica pedeapsa capitală boierilor iar, în plan extern, domnul nu mai poate negocia alianțe, semna tratate, aceste atribuții căzând în sarcina sultanului, stăpânul său.

În concluzie, statul parcurge o anumită evoluție de-a lungul secolelor IX-XVIII. De la primele formațiuni amintite în secolele IX-XIII, se ajunge la întemeieri statale, apoi la fondarea instituțiilor. O evoluție, sau o involuție, se manifestă și în organizarea instituțională, pe măsura accentuării dominației otomane.

Test 5/2020 MEC – propunere de rezolvare - *prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva*

Sub.I. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+3p.+7p.+6p.+4p.

1. O cetate din Moldova precizată în sursa A este Suceava (sau *Hotin*, sau *Neamț*, sau *Chilia*, sau *Cetatea Albă*).
2. Mihai Viteazul a atacat întăriturile otomane de la Brăila, Turtucaia și Nicopole.
3. Un domnitor al Țării Românești amintit în sursa A este Vlad Țepeș (sau *Laiotă Basarab*);
În sursa B, domnitorul Țării Românești este Mihai Viteazul.

4. Sursa B.

5. Cauză: „*deoarece puternica flotă otomană a fost distrusă de o furtună pe Marea Neagră*”.

Efect: „*turcii nici n-au mai îndrăznit un asediu (asupra cetății Suceava)*”.

6. Două fapte istorice desfășurate în spațiul românesc în secolul al XIV-lea sunt întemeierea Valahiei și întemeierea Moldovei.

Întemeierea Țării Românești/Valahia s-a realizat în secolul al XIV-lea. După cum povestește *Cronica pictată de la Viena*, voievodul valah Basarab I l-a învins la Posada pe regele ungar Carol Robert de Anjou. Atacul ungar este cauzat de ocuparea cetății Severinului de către Basarab. Regele maghiar respinge oferta de pace făcută de către Basarab, înaintează în Valahia dar, venind iarna, caută să se retragă. Basarab îl așteaptă într-un loc prăpăstios, numit de istorici Posada. Aici, între munți, la data de 9-12 noiembrie 1330, puternica armata ungară este zdrobită de către românii lui Basarab, chiar viața regelui ungar fiind pusă în pericol. Victoria de la Posada marchează întemeierea statului Ungro-Vlahia/Țara Românească, ca stat de sine stătător.

Întemeierea Moldovei, realizată tot în secolul XIV, este opera voievodului maramureșan Bogdan. Bogdan „descalcă” din „țara” Maramureșului, înfrânge succesivele atacuri ungare între anii 1359-1363. Victoriile repetate ale lui Bogdan împotriva armatei ungare a regelui Ludovic I sunt povestite de către cronicarul Ioan de Târnave. Aceste victorii marchează întemeierea celui de-al doilea stat medieval românesc de sine stătător - Moldova.

7. O asemănare între autonomiile locale românești din secolele IX-XIII este aceea că sunt organizate în forma voievodatului: de exemplu voievodatele lui Gelu și Glad; Glad și Menumorut; Litovoi și Seneslau...

Sub.II. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+6p.+10p.+4p.

1. Numele documentului internațional din anul 1849 este *Convenția ruso-turcă de la Balta Liman*.

2. Secolul XIX.

3. Domnitorul Țării Românești menționat în sursă este Gheorghe Bibescu.

O acțiune a lui Bibescu din anul 1848 este că semnează „constituția”, însă, apoi abdică și părăsește țara.

4. Două informații referitoare la guvernul revoluționar sunt:

După abdicarea domnitorului Bibescu, puterea este preluată de către un guvern provizoriu.

Guvernul revoluționar (...) începe să aplice programul *Proclamația de la Islaz*.

5. Atitudinea marilor puteri față de mișcările revoluționare din spațiul românesc a fost, în general, una ostilă, guvernul rus obligând guvernul otoman la o intervenție militară pentru a pune capăt revoluției muntene.

Prima informație care susține opinia este: „(Rusia) *era hotărâtă să nu tolereze la hotarele ei un focar de revoluție (...)*”.

A doua informație care susține afirmația este: „*comandantul otoman, Soliman pașa, a fost înlocuit, la cererea rușilor, cu Fuad pașa, omul măsurilor dure (...)*”.

6. Afirmația că *un proiect politic elaborat în secolul XVIII a contribuit la formarea statului român modern* este adevărată și poate fi susținută prin următoarele fapte istorice:

Memoriul boierimii moldo-valahe adresat delegaților marilor puteri creștine, la Focșani, în anul 1772, urmărea înlăturarea dominației otomane, protecție din partea puterilor creștine, libertatea comerțului etc. Aceste dorințe, într-un context favorabil, au fost puse în practică de-a lungul mai multor decenii din secolul XIX.

Așadar, pornind de la aceste cereri formulate în secolul XVIII, s-au realizat înlăturarea regimului fanariot în 1822, garanția marilor puteri – în 1856, Unirea Principatelor – în 1859, apoi consolidarea sa - 1866-1881 – secolul XIX.

Secolul XX a însemnat, atât pentru Europa în general, cât și pentru România în special, existența a numeroase ideologii și practici politice - de la democrație, la autoritarism și totalitarism de ambele extreme.

Două idei specifice democrației din Europa în prima jumătate a secolului XX sunt suveranitatea poporului exprimată prin votul universal și funcționarea principiului separației puterilor în stat.

Aceste idei se regăsesc și în cazul statului român, ele fiind cuprinse în Constituția României Mari adoptată în anul 1923, lege fundamentală care elimina discriminarea evreilor și sistemul de vot censitar.

Dacă vorbim de ideologiile totalitare întâlnite în Europa Occidentală, anume fascismul și nazismul, găsim importante asemănări, dar și deosebiri, asemănările fiind mai consistente și pe ele le detaliem.

O primă asemănare este aceea că sunt puse în practică în două state nemulțumite de sistemul Versailles, atât fasciștii italieni ai lui Mussolini, cât și naziștii germani ai lui Hitler fiind dornici de revanșă și să modifice/revizuiască în favoarea lor tratatele sistemului Versailles – de exemplu, să poată ocupa diverse teritorii, țări...

O altă asemănare între totalitarismul fascist și cel nazist este că ambele promovează principii antiliberale și antisindicaliste, iar drepturile cetățenești nu constituie o prioritate, statul fiind autoritatea supremă.

Revenind la România, totalitarismul - cel de extremă stânga – comunismul - se manifestă în perioada postbelică, adică după anul 1945, în condițiile impunerii sale de către URSS. O practică politică totalitară din România anilor 1945-1960 o constituie cultul personalității lui Stalin. La fel ca în toate statele subordonate Uniunii Sovietice, Stalin este socotit omniprezent, omnipotent, omniscient, a te împotrivi constituie o crimă.

Stalin este omniprezent, deoarece portretele sale, busturile, statuile sale sunt peste tot, numele său este conferit unor străzi, bulevarde, piețe, instituții, școli, asociații culturale, academii etc. Orașul Brașov va fi redenumit *Orașul Stalin*. Discursurile sale, cărțile sale, indicațiile sale sunt prezente peste tot în mass-media.

Stalin este omnipotent, de el depinde dacă o măsură este luată sau nu, niciun lider român nu poate ignora deciziile sale. De exemplu, în contextul neînțelegerilor dintre Stalin și liderul iugoslav Tito, Gheorghiu-Dej a adoptat atitudinea supunerii totale față de deciziile lui Stalin. În acest context se plasează și deportarea sârbilor, sașilor sau șvabilor din Banat în Bărăgan sau în Delta Dunării și construirea cazematelor de la granița sârbă.

Stalin este socotit omniscient, se consideră că el nu poate greși, iar a nu urma pas cu pas deciziile sale este socotit drept revoltă, iar îndrăznețul are de plătit chiar cu viața. Stalin poate da, și chiar dă, indicații în toate domeniile, de la cultură la agricultură, de la industrie la sistemul bancar, de la minerit la urbanism, arte.

După moartea lui Stalin, după criticarea abuzurilor staliniste de către noul lider sovietic, Hrusciov, Gheorghiu-Dej începe un proces de destalinizare, proces continuat din anul 1965 de către Nicolae Ceaușescu. Această îndepărtare de Moscova, această atitudine național-comunistă este perfect vizibilă și în Constituția RSR din 1965. De exemplu, dacă în vechea constituție – stalinistă, era un alineat introductiv care preamărea rolul URSS și al Armatei Roșii în comunizarea României, în Constituția din 1965 această parte introductivă este eliminată. Dacă în vechile constituții staliniste, numele țării era de RPR, numele partidului unic era de PMR, acum, în Constituția din 1965, numele țării este de Republica Socialistă România, numele partidului unic este de Partidul Comunist Român. Aceste schimbări caută să arate individualitatea României, tradiția sa națională. Alte prevederi constituționale sunt, precum cele din constituțiile staliniste, forme lipsite de conținut. De exemplu, garantarea în practică a drepturilor și libertăților cetățenești este iluzorie, continuând să existe doar un unic partid – PCR, proprietatea de stat fiind privilegiată în raport cu cea particulară, cenzura presei fiind prezentă în continuare, iar Securitatea atotputernică. De asemenea, revizuirea Constituției din 1965 în anul 1974, când s-a introdus funcția de președinte al RSR, marchează o tot mai accentuată concentrare a puterii în mâna unui singur om – Nicolae Ceaușescu, regimul comunist fiind catalogat drept unul neostalinist. Adică, Nicolae Ceaușescu, care se mândrea cu independența sa față de Moscova, relua în practică vechi metode staliniste. Ceaușescu devenise un Stalin de modă nouă.

În concluzie, Europa și România cunosc în secolul al XX-lea regimuri politice democratice dar și autoritare sau totalitarismul de ambele extreme - și extrema dreaptă fascist-nazistă, și cea stângă comunistă - fiind autoare de crime în masă și de traume majore, greu de ignorat chiar și la decenii de la prăbușirea lor.

Test 6/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.I. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+3p.+7p.+6p.+4p.

1. Un lider politic precizat în sursa B este Nicolae Ceaușescu (sau *Jimmy Carter*, sau *Gorbaciov*).
2. Biroul Informativ al Partidelor Comuniste este creat de sovietici în septembrie 1947...
3. Cele două organizații internaționale amintite în ambele surse sunt Pactul de la Varșovia și CAER.
4. Sursa A.
5. Cauză: „din cauza politicii de relativă independență pe care N. Ceaușescu o afișează față de Moscova”.
Efect: „Cultul personalității (lui Nicolae Ceaușescu) se bucură de toleranța cancelariilor apusene”.
6. Două caracteristici ale prevederilor Constituției din 1965 sunt controlarea societății de către partidul unic și formalismul prevederilor relative la drepturile și libertățile cetățenești.

Controlarea societății de către partidul unic. Constituția din 1965, una național-comunistă, stabilește rolul conducător al P.C.R. în toate domeniile de activitate, de la economie la societate, de la cultură la apărarea națională etc. De asemenea, P.C.R. este definit drept unica „forță politică conducătoare”, înregimentând „masele muncitoare de la orașe și sate”.

Formalismul prevederilor constituționale referitoare la drepturile și libertățile cetățenești transpare din aproape fiecare articol al Constituției din 1965. De exemplu, se prevăd inviolabilitatea domiciliului, secretul convorbirilor telefonice, corespondenței etc., în realitate aceste drepturi și libertăți sunt violate sistematic. Se prevede libertatea de circulație dar, în străinătate poți călători doar cu un pașaport greu de obținut și, după ce ai revenit în țară, trebuie să depui pașaportul la M.A.I. Iar statele în care poți călători sunt mai ales cele socialiste, din lagărul socialist. Dreptul de vot este garantat, dar nu poți alege decât singurul partid existent –P.C.R., care este singurul care poate depune liste electorale. Dreptul la muncă este asigurat, dar dreptul la grevă nu este nici măcar pomenit, iar funcționarea sindicatelor se subordonează P.C.R. Dreptul la apărare este înscris în Constituție, dar, la proces, inculpatul trebuie să-și dovedească nevinovăția, iar nu Procuratura să dovedească vinovăția – adică nu există principiul democratic al prezumției de nevinovăție până la stabilirea vinovăției în instanță. Plus rețineri, arestări abuzive, maltratări operate de către Securitate, Miliție, Procuratură etc., pe diverse termene etc.

7. O asemănare între practicile politice utilizate în România în ultimul deceniu al secolului XX, după 1989, este aceea că: atât organizarea de alegeri libere cât și funcționarea societății civile sunt practici democratice întâlnite.

Sub.II. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+6p.+10p.+4p.

1. Un domnitor al Țării Românești este Neagoe Basarab (sau *Nicolae Alexandru*, sau *Vladislav Vlăicu*).
2. Secolul XVI.
3. Domnitorul care aderă la Liga Sfântă este Petru Rareș.

O cauză a aderării este dorința lui Petru Rareș de a rupe legăturile de vasalitate față de Poarta otomană.

4. Două informații referitoare la Transilvania sunt:

Petru Rareș intervine în Transilvania, sprijinindu-l pe voievodul Ioan Zapolya împotriva lui Ferdinand de Habsburg...

După victoria de la Feldioara (22 iunie 1529), Petru Rareș devine stăpânul Transilvaniei.

5. Acțiunile domnitorului Neagoe Basarab se desfășoară în plan cultural - literatură, artă, religie – scrierea de cărți, ctitorirea de biserici, dar și în plan strict religios – sprijinirea prin donații a creștinilor ajunși sub stăpânirea otomanilor musulmani.

Prima informație care susține această opinie este: „(...) *Neagoe Basarab este ctitorul uneia din cele mai splendide monumente de arhitectură, biserica de la Curtea de Argeș*”.

A doua informație: „(...) *Prin activitatea sa de ctitor și de patron al culturii și al lumii ortodoxe, Neagoe Basarab se înfățișează ca un continuator al basileilor bizantini preocupat să sprijine Biserica ortodoxă (...)*”.

6. Afirmatia că *statul medieval din Estul Carpaților, adică Moldova, a fost întemeiat și prin acțiuni militare desfășurate în secolul XIV* este adevărată și poate fi dovedită prin următoarele fapte istorice:

Un prim descălecător, voievodul Dragoș din Maramureș, a luptat împotriva tătarilor și a fost investit de regele Ungariei cu rolul de apărător al „mărcii” Moldovei – pe la 1350 – nucleul statului medieval Moldova.

Peste vreo 10 ani, pe la 1359-1363, un alt descălecător, voievodul maramureșan Bogdan I, l-a învins pe regele Ungariei, Ludovic de Anjou. În urma acestor victorii, a luat naștere statul medieval est-carpatic.

Așadar, prin aceste acțiuni militare/bătălii, din secolul XIV a luat ființă statul românesc Moldova.

La jumătatea secolului XIX, prin dubla alegere a lui Al.I. Cuza în Moldova și Țara Românească (1859), românii au pus bazele statului român modern. Statul a fost consolidat printr-o amplă operă reformatoare. Pentru promovarea reformelor, Cuza a fost nevoit să dea o lovitură de stat și să impună un regim autoritar – 1864. Regimul autoritar a nemulțumit pe mulți politicieni, care, în februarie 1866, l-au silit pe Cuza să abdice.

În iulie 1866 a fost adoptată de către Parlament prima constituție internă românească – Constituția din 1866. Un motiv al adoptării Constituției din 1866 este acela că românii voiau un regim democratic, adică să înlăture *Statutul* autoritar al lui Cuza și posibilitatea unor abuzuri din partea noului domnitor. S-a optat pentru modelul belgian, deoarece românii voiau să aducă un prinț belgian pe tronul României, dar și pentru că acea constituție belgiană era una foarte avansată pentru acele timpuri. În plus, Constituția din 1866 a consacrat dreptul românilor de a decide singuri – ei nu au mai așteptat acordul marilor puteri - și, de asemenea, a consacrat monarhia constituțională ereditară în România, pentru ca țara să aibă stabilitate, prestigiu, un statut superior, să înceteze luptele pentru tron.

Alte prevederi ale Constituției din 1866, în afara celor pe care le-am amintit deja, sunt impunerea numelui de România pentru statul român, garantarea dreptului de proprietate, a altor drepturi și libertăți cetățenești, impunerea principiului separației puterilor în stat, a sistemului de vot censitar, masculin, însă doar pentru creștini.

După Marea Unire din anul 1918, forțele politice din România întregită au socotit necesar să adopte o nouă lege fundamentală, astfel că a fost votată de către Parlament Constituția din 1923. Ea includea garantarea egalității cetățenilor, indiferent de naționalitate, etnie, religie, confesiune etc., dar și votul universal masculin, eliminând și discriminarea politică la adresa evreilor.

Consecințele adoptării acestei legi fundamentale în România deceniului trei al secolului XX sunt însemnate: pe de o parte au fost incluse în constituție promisiunile regelui Ferdinand privind votul universal și împrumutarea cu pământ a țăranilor, pe de alta, a inclus cererile românilor uniți cu țara-mamă în 1918. Prin aceste prevederi, statul român – acum cu vreo 28% minorități naționale - s-a consolidat, toți cetățenii beneficiind de același statut, de aceleași drepturi și îndatoriri, cu excepția femeilor, însă, discriminate politic.

La 15 ani de la adoptarea Constituției Unirii – cea din 1923 -, regele Carol al II-lea impune un alt tip de constituție – Constituția din 1938. Într-un context intern și extern foarte complicat – în interior avem de-a face cu ascensiunea mișcărilor politice extremiste – îndeosebi legionare -, dar și cu un eșec al sistemului pluripartid, iar în exterior cu o Europă tot mai înclinată spre autoritarism și totalitarism. În aceste împrejurări, regele Carol al II-lea, care voia să depășească litera Constituției democratice din 1923, adoptă o nouă constituție și, prin ea un regim autoritar. Separarea puterilor în stat devine o ficțiune, alegerile sunt formale, mai ales că partidele sunt desființate, iar Carol II formează un partid unic – F.R.N., dreptul de vot este acordat doar celor peste 30 de ani și Țiutori de carte, excluzând pe cei între 21 și 30 de ani, dar acordând și femeilor drepturi electorale. Independența justiției este limitată. Obligațiile cetățenilor devin tot mai numeroase, iar drepturile și libertățile tot mai firave. Peste tot și în toate este Carol II, socotit drept Cap al Statului, monarhul devenind și obiectul unui gigantic cult al personalității – procesiuni, spectacole, parade, întreceri sportive, imnuri, lozinci, tablouri -Sabin Drăgoi este unul din cei care închinău imnuri regelui. Așadar, prin introducerea regimului autoritar carlist, viața politică românească are mult de suferit, dezbaterile libere și controversale fiind drastic limitate.

În concluzie, de la înscăunarea prințului Carol în 1866 și adoptarea Constituției din 1866, până la adoptarea Constituției autoritare din 1938, în vremea regelui Carol al II-lea, statul român a parcurs etape cu diverse regimuri politice, cu vot censitar, apoi cu vot universal, dar și cu vot pentru femei, însă, în condițiile în care nu mai era decât un partid în 1938.

Test 7/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.I. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+3p.+7p.+6p.+4p.

1. Nicolae Ceaușescu deținea funcția de președinte al țării.
2. Gheorghiu-Dej s-a dovedit isteț și prevăzător, el exploatănd evenimentele de la Moscova – destalinizarea.
3. Sursa A – Uniunea Sovietică. Sursa B - China (sau *Coreea de Nord*).
4. Sursa A.
5. Cauză: „*Inspirat de cele văzute în țările vizitate (Nicolae Ceaușescu)*”
Efect: „*la ședința Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. (...) sunt lansate cele 17 teze... (iulie 1971)*”
6. Alte două practici politice totalitare sunt *controlarea societății de către partidul unic și formalismul prevederilor constituționale relative la drepturile și libertățile cetățenești*.

Controlarea societății de către partidul unic – P.M.R./ P.C.R. Constituția din 1952, una stalinistă, stabilește rolul conducător al P.M.R. în toate domeniile de activitate, de la economie la societate, de la cultură la apărarea națională etc. De asemenea, P.M.R. este definit drept unica „forță politică conducătoare”, înregimentând „masele populare de la orașe și sate”.

În toate cele trei constituții comuniste, *formalismul prevederilor constituționale* referitoare la drepturile și libertățile cetățenești transpare din aproape fiecare articol. De exemplu, se prevăd inviolabilitatea domiciliului, secretul convorbirilor telefonice, corespondenței etc., în realitate aceste drepturi și libertăți sunt violate sistematic. Se prevede libertatea de circulație, dar, în străinătate poți călători doar cu un pașaport greu de obținut; după ce ai revenit în țară, trebuie să depui pașaportul la M.A.I. Iar statele în care poți călători sunt mai ales cele socialiste, „democrațiile-populare”. Dreptul de vot este garantat, dar nu poți alege decât singurul partid existent –P.M.R./ P.C.R., care este singurul care poate depune liste electorale. Dreptul la muncă este asigurat, dar dreptul la grevă nu este nici măcar pomenit, iar funcționarea sindicatelor se subordonează P.M.R./ P.C.R. Dreptul la apărare este înscris în constituție, dar, la proces, inculpatul trebuie să-și dovedească nevinovăția, iar nu Procuratura să dovedească vinovăția – adică nu există principiul democratic al prezumției de nevinovăție până la stabilirea vinovăției în instanță. Plus rețineri, arestări abuzive, maltratări operate de către Securitate, Miliție Populară, Procuratură etc.

7. O caracteristică a regimului politic instaurat în România la sfârșitul secolului XX - după 1989 - este revenirea la practicile democratice: alegeri libere, funcționarea multipartidismului, statul de drept, societatea civilă etc.

Sub.II. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+6p.+10p.+4p.

1. Ion I.C. Brătianu.
2. Secolul XX.
3. Antanta.

O consecință a acestei cooperări cu Antanta este că România a putut să reziste presiunilor financiare germane și a reușit să-și procure armamentul necesar înzestrării armatei.

4. Două informații referitoare la regele Ferdinand sunt:

La urcarea pe tron, regele Ferdinand avea o concepție bine definită asupra orientării României în Războiul Mondial.

Regele Ferdinand s-a declarat un rege constituțional, care era hotărât să lupte împotriva Puterilor Centrale pentru realizarea Marii Uniri.

5. Atitudinea oamenilor politici români față de politica României în Războiul Mondial este foarte diversă: de la neutralitate, alăturare la Antanta pentru realizarea Unirii, la alăturarea la Puterile Centrale, din teamă de Rusia.

Prima informație care susține această opinie este: „*personalități ale vieții politice își exprimau deschis, uneori chiar zgomotos, poziția și calea de urmat (...); nu au lipsit însă nici atitudinile în favoarea Puterilor Centrale*”.

A doua informație este: „*În ce privește neutralitatea, unii se pronunțau pentru menținerea acestei stări, favorabilă în fond Puterilor Centrale, cei mai mulți o considerau provizorie, o etapă spre intrarea în acțiune pentru eliberarea românilor din Austro-Ungaria (...)*”.

6. Afirmția că *românii acționează pentru constituirea statului modern în deceniul șase al secolului XIX* este adevărată și poate fi dovedită prin următoarele fapte istorice: Între anii 1851-1859, românii acționează, în exil sau în țară, pentru a realiza Unirea Principatelor. În cadrul discuțiilor Congresului de pace de la Paris – 1856, românii reușesc să obțină sprijinul unor personalități politice europene – Napoleon III, contele Walewsky, sau să atragă presa, opinia publică, personalități culturale – Jules Michelet, Edgar Quinet -, de partea românilor.

Test 7/2020 MEC – propunere de rezolvare - *prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva*

Apoi, în cadrul divanurilor ad-hoc – 1857, românii se pronunță pentru unire – statul român modern. Apoi, în ianuarie 1859, uniuniștii reușesc să pună bazele statului român modern prin dubla alegere a lui Al.I. Cuza. Așadar, prin aceste acțiuni, desfășurate între anii 1851-1859, ia ființă statul român modern.

Sub.III - 30pct = 24p.+6 p. Evoluția politică a spațiului românesc între secolele XIV-XVI

După ce procesul de întemeiere a unui stat românesc de sine stătător în spațiul intracarpatic a fost blocat de cucerirea ungară, emanciparea politico-statală a prins contur în spațiul extracarpatic. La sud și est de Carpați, în secolul al XIV-lea, au fost fondate statele Valahia, numită și Țara Românească, și Moldova.

Statul românesc fondat în secolul XIV în spațiul sud-carpatic este Țara Românească. Întemeierea Ungro-Vlahiei este un proces de durată, bine documentat de către izvoarele istorice, ne referim aici la celebra *Cronică pictată de la Viena*. Regele Ungariei, Carol Robert de Anjou, dornic să țină în subordine Valahia sud-carpatică, îl acuză pe voievodul Basarab de necredință și îl atacă. În ciuda ofertei de împăcare pe care o face voievodul Basarab, armata maghiară se îndreaptă, prin munți, către țara românilor. Bătălia dintre cele două oști se desfășoară într-o zonă cu prăpăstii amenințătoare, loc numit de istorici Posada. Ostașii români, conduși de Basarab, folosesc în mod inteligent terenul și administrează o usturătoare înfrângere armatei ungare în toamna anului 1330. Câștigarea bătăliei de la Posada marchează întemeierea statului românesc Valahia, stat neatârnat consolidat apoi prin fondarea instituțiilor centrale.

Întemeierea statului românesc de la est de Carpați – Moldova - are numeroase elemente asemănătoare, dar și trăsături diferite față de întemeierea Valahiei sud-carpatică. Două fapte istorice desfășurate pentru constituirea Moldovei sunt „descălecatele” voievozilor maramureșeni Dragoș, respectiv Bogdan.

Primul „descălecat” este opera voievodului maramureșan Dragoș. În urma înfrângerii hoardelor tătare din zona de est a Carpaților, pe la 1345-1353, regele Ungariei îl desemnează, pentru paza trecătorilor montane, pe Dragoș în fruntea unui „mărci” de apărare, cu capitala la Baia. O caracteristică a acestei etape o constituie vasalitatea /supunerea lui Dragoș și a urmașilor săi față de coroana ungară.

A doua etapă a întemeierii Moldovei, etapa întemeierii propriu-zise prin dobândirea independenței, este „descălecatul” voievodului maramureșan Bogdan. Pentru că nu acceptă pierderea autonomiei sale în „țara” Maramureșului istoric, Bogdan se revoltă, luptă cu oștile ungare. Apoi, trece pe ascuns munții în Moldova, îi înlătură pe urmașii lui Dragoș și înfrânge mai multe armate ungare trimise de regele Ludovic cel Mare. Aceste succese, povestite de către cronicarul Ioan de Târnave, desfășurate în intervalul 1359-1364, conduc la întemeierea statului medieval Moldova, numit și Bogdania, iar turcii îi vor spune Karabogdania. O caracteristică a acestei etape o constituie înlăturarea suzeranității ungare prin victoriile lui Bogdan întemeietorul.

Urmașii întemeietorilor amintiți anterior, domnii din dinastiile Basarabilor și Mușatinilor consolidează statele proaspăt formate și pun bazele instituțiilor centrale – Domnia, Biserica, Sfatul domnesc etc.

Dacă în secolele XIV-XV instituțiile se bucură de un prestigiu larg, de mari prerogative, în secolul al XVI-lea situația începe să se deterioreze dramatic. Să luăm, analizând temporal, comparativ, cazul Domniei, ca regulă generală, pentru că există și cazuri particulare care nu se conformează regulei – identice în XIV și XVI.

În secolele XIV-XV, succesiunea la tron se face electiv-ereditar, domnul în funcție având un cuvânt greu de spus în privința desemnării succesorului. În secolul al XVI-lea, în înscăunarea domnului, puterile vecine – Polonia, Imperiul Otoman - au un rol însemnat, iar domnitorul nu mai este neapărat „os domnesc”.

Pentru secolul XIV și în prima jumătate a secolului XV, durata domniilor este în general lungă, dacă nu apar evenimente tragice. În secolul al XVI-lea, durata domniilor este destul de scurtă, iar претендентii tot mai numeroși, mulți domnitori conducând de mai multe ori, pe perioade scurte.

În secolele XIV-XV, domnul poate bate monedă, percepe taxe, aplică pedeapsa capitală, conduce armate însemnate numeric, armate constituite din localnici, poate încheia tratate etc. În secolul al XVI-lea, unele dintre aceste atribuții se diminuează sau pur și simplu dispar; nu se mai emite monedă proprie, sultanul poate interveni în aplicarea pedepsei capitale, armata se reduce numeric și se specializează - se angajează mercenari/lefeșii, tunari, tratatele sunt încheiate mai mult pe ascuns, sau sunt influențate puternic de către sultan.

Concluzia în privința organizării instituționale în secolul al XVI-lea este aceea că Domnia pierde mult din atribuții și din autoritate, iar influența Porții se accentuează continuu, mulți domni cumpărând tronul.

În concluzie, de-a lungul secolelor XIV-XVI spațiul românesc întregirează numeroase evoluții, mutații, dar și o degradarea a instituțiilor centrale, consecință a creșterii dependenței față de Poarta otomană.

Test 8/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.I. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+3p.+7p.+6p.+4p.

1. Domnitorul precizat în sursa B este Nicolae Mavrocordat.
2. Sfatul domnesc câștigă atribuțiile unui Sfat al țării, îndeplinind serviciile de ordin public.
3. Cele două spații istorice la care se referă ambele surse sunt Moldova și Țara Românească.
4. Sursa A.
5. Cauză: „*situația internațională ivită (...) înlăturarea Imperiului Otoman din Europa Centrală*”.
Efect: „(replika Porții a fost) *Introducerea regimului fanariot în Moldova și Țara Românească (...)*”.
6. Două proiecte politice referitoare la statul român elaborate în perioada regimului fanariot sunt *memoriul boierimii de la Focșani* și *Cererile norodului românesc*.

Memoriul boierimii de la Focșani. Este un document scris de către elita națională laică și bisericească din Țara Românească și Moldova, înaintat la Focșani, în anul 1772, delegației țariste. Liderii românilor, nemulțumiți de dominația otomană, cereau Rusiei să intervină în favoarea lor și a țărilor lor: apărarea autonomiei de către puterile creștine, revenirea la domniile pământene, să se dea conducerea țării unui grup de 12 mari boieri, să se retrocedeze vechile raiale de pe Dunăre – Turnu, Giurgiu, Brăila -, să se reimponă libertatea comerțului Principatelor. Memoriul va fi luat în considerare de către statele creștine în următoarele decenii.

Cererile norodului românesc. Este un program politic elaborat în cadrul revoluției de la 1821, în Țara Românească, de către Tudor Vladimirescu. Memoriul solicită: reducerea numărului boierilor și călugărilor greci cu care noul domn venea în țară; refacerea armatei țării cu trupe de panduri; reorganizarea poliției cu arnăuți; modernizarea învățământului; reducerea dărilor/impozitelor. Deși documentul nu cere înlăturarea regimului fanariot, Imperiul Otoman, nemulțumit de trădarea grecilor eteriști, va înlătura, în 1822, regimul domnilor greci fanarioți în ambele Principate.

7. O prevedere a *Constituției din 1866*: numele țării este de România, stat organizat ca monarhie ereditară.

Sub.II. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+6p.+10p.+4p.

1. Numele portului Moldovei la mare este Cetatea Albă.
2. Secolul XV.
3. Bătălia din anul 1467 este cea de la Baia.
O caracteristică a bătăliei: este o victorie incompletă a lui Ștefan cel Mare, unii boieri trădându-l.
4. Două informații referitoare la Petru Aron sunt:
Petru Aron se supune sultanului Mahomed II și plătește tribut Porții otomane.
Petru Aron acceptă ca, prin Cetatea Albă, să poată face comerț și negustorii turci.
5. Lupta de la Vaslui este cea mai mare victorie a lui Ștefan cel Mare împotriva Porții, succes obținut atât datorită unei bune alegeri a locului, cât și a tacticii voievodului român, anulând avantajul numeric otoman.
Prima informație care susține opinia este: „*locul stabilit de Ștefan, la confluența Racovei cu Bârladul, care nu îngăduia decât o restrânsă desfășurare de forțe* (otomane)”.
A doua informație: „*bătălia transformându-se într-o mare victorie, cea mai însemnată din istoria luptelor românilor cu turcii*”.
6. Afirmația că *în secolele XII-XIII au loc modificări instituționale în Transilvania* este adevărată și poate fi susținută prin următoarele fapte istorice:
În primul rând, din punct de vedere politic, Transilvania adoptă organizarea în voievodat vasal Ungariei.
În al doilea rând, din punct de vedere religios, regii apostolici organizează Biserica Catolică ardeleană.
Așadar, prin aceste acțiuni din secolele XII-XIII Transilvania preia instituțiile impuse de regii Ungariei.

Sub.III - 30pct = 24p.+6 p. Evoluția politică a României în secolul XX

Secolul XX a însemnat pentru Europa în general, și pentru România în particular, existența a numeroase ideologii și practici politice - de la democrație la autoritarism, totalitarism de ambele extreme, și înapoi la democrație.

În România, în primele patru decenii ale secolului XX, sunt adoptate două legi fundamentale: Constituția din 1923 și Constituția din 1938.

Constituția din 1923, una democratică, adoptată de Parlament, prevedea sistemul de vot universal masculin obligatoriu, de la vârsta de 21 de ani în sus, cu excluderea magistraților, a ofițerilor, dar și a femeilor.

Constituția regelui Carol al II-lea din 1938, impunea un regim autoritar, o prevedere fiind aceea că votul era acordat doar cetățenilor care împliniseră vârsta de 30 de ani, așadar, o restrângere a dreptului de vot.

În perioada postbelică, adică după anul 1945, în România vor fi adoptate constituții totalitare comuniste. În anii 1948 și 1952 sunt adoptate de către Marea Adunare Națională, subordonată partidului unic – P.M.R., constituții staliniste. O asemănare între prevederile constituțiilor României din anii 1948 și 1952 este aceea că partidul unic – Partidul Muncitoresc Român – controlează toate sectoarele de activitate. Controlează viața politică, fiind un partid unic; controlează sfera economică – stabilind planificarea, organizarea colectivizării agriculturii, desfășurarea comerțului intern și extern; controlează societatea – partidului unic i se subordonează organele Securității, Miliției, Procuraturii; controlează cultura, învățământul – prin cenzura presei, manualul unic, marxism-leninism, mass-media, prin îndoctrinarea populației în acord cu „prietenia cu marea Uniune Sovietică”; controlează toată viața „oamenilor muncii de la orașe și sate” în statul numit Republica Populară Română, definit „stat democrat-popular”.

Acestor două constituții staliniste - din 1948 și 1952 -, le urmează constituția României din deceniul șapte al secolului XX - *Constituția din 1965*, de orientare naționalist-comunistă, a lui Nicolae Ceaușescu, constituție aflată în vigoare, cu unele modificări, până la prăbușirea lui Ceaușescu și a comunismului în anul 1989.

După înlăturarea regimului comunist, organizarea politică a României în ultimul deceniu al secolului XX a înregistrat schimbări majore, s-a trecut de la un regim totalitar la unul democratic: de la partidul unic s-a trecut la pluralism politic; de la prigonirea opoziției s-a ajuns la acceptarea opoziției ca partener; de la alegeri formale cu un singur partid s-a trecut la alegeri libere, pe bază de multipartidism; de la o presă cenzurată s-a trecut la libertatea presei; de la conducerea pe viață s-a trecut la alegerea președintelui pentru maximum două mandate; de la economia planificată, centralizată s-a trecut la economia liberă, de piață, funcționând pe baza cererii și ofertei; de la constituțiile totalitare s-a trecut la *Constituția din 1991*, care stabilește ferm garantarea principiilor democratice, suveranitatea poporului, statul de drept, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, apărarea demnității umane etc.

În concluzie, făcând un arc peste timp, România a început seria constituțiilor secolului XX cu cea din 1923 – consolidând regimul democratic -, și a încheiat secolul XX cu constituția actuală, votată în 1991, care a reimpus regimul democratic. Între cele două, România a mai avut parte de alte patru constituții: una autoritară – 1938 -, și trei ale dictaturii comuniste – 1948, 1952 și 1965.

Test 9/2020 MEC – propunere de rezolvare - *prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva*

Sub.I. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+3p.+7p.+6p.+4p.

1. O cetate din Transilvania, precizată în sursa B, este Cetatea de Baltă (sau *Ciceul*).
2. Pentru Marile Puteri, marele fluviu Dunărea însemna, în egală măsură, o axă strategică și una comercială.
3. Domnitorul român menționat în ambele surse este Ștefan cel Mare.
Statul românesc amintit în ambele surse - și în A, și în B - este Moldova.

4. Sursa A.

5. Cauză: *„rezistența prelungită a cetății și primejdia intervenției în luptă a altor forțe, îndeosebi a Ungariei”*.

Efect: *„I-au silit [...] pe regele polon să ridice asediul și să înceapă retragerea (...)”*.

6. Două acțiuni care au contribuit la formarea statului medieval de la est de Carpați – Moldova -, în secolul XIV, sunt „descălecatul” voievozilor maramureșeni Dragoș și Bogdan.

Primul „descălecat” este opera voievodului maramureșan Dragoș. În urma înfrângerii oștilor tătare din zona de est a Carpaților, prin anii 1345-1353, regele Ungariei îl desemnează pentru paza trecătorilor montane pe Dragoș în fruntea unui „mărci” de apărare, cu capitala la Baia - „Moldova Mică”. O caracteristică a acestei etape o constituie vasalitatea/supunerea lui Dragoș și a urmașilor săi față de coroana ungară.

A doua acțiune înseamnă și a doua etapă a întemeierii Moldovei, etapa întemeierii propriu-zise prin dobândirea independenței, este „descălecatul” voievodului maramureșan Bogdan. Pentru că nu acceptă pierderea autonomiei sale în „țara” Maramureșului istoric, Bogdan se revoltă, luptă cu oștile ungare. Apoi, trece pe ascuns munții în Moldova, îi înlătură pe urmașii lui Dragoș și înfrânge mai multe armate ungare trimise de regele Ludovic I de Anjou. Aceste succese, povestite de către *Cronica lui Ioan de Târnave*, desfășurate în intervalul 1359-1364, conduc la întemeierea statului medieval Moldova, numit și Bogdania. O caracteristică a acestei etape o constituie înlăturarea suzeranității ungare prin victoriile lui Bogdan întemeietorul.

7. O asemănare între autonomiile locale din spațiul românesc, din secolele IX/X și XIII este aceea că sunt organizate în voievodate: de exemplu, în secolul IX, voievodatul lui Gelu, în secolul XIII, voievodatul lui Litovoi.

Sub.II. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+6p.+10p.+4p.

1. Numele unei mari puteri este Rusia.
2. Secolul XVIII.
3. Instituția centrală este Domnia.

O atribuție a domnului în domeniul administrativ: controla pârghiile administrației centrale și provinciale.

4. Două informații referitoare la atribuțiile domnului în domeniul juridic sunt:

Domnitorul era judecătorul suprem, care audia pricini de orice fel, fie că erau civile sau penale, laice sau ecleziastice.

Domnitorul putea să dea sentințe mai aspre sau mai blânde decât cele prevăzute de lege și putea grația sau comuta pedepse după cum dorea.

5. Amestecul tot mai accentuat a Imperiului Otoman în treburile interne ale Țărilor Române a condus la numirea sau detronarea domnilor, după cum voia sultanul, dar și la diminuarea prerogativelor domnului, Domniei.

Prima informație care susține opinia este: *„Dreptul asumat de către sultan de a selecta și a mazili domnitorul era probabil cea mai formidabilă și unica stavilă în calea autorității domnești”*.

A doua informație este: *„(...) domnitorul Țării Românești, Mihai Șuțu, și domnitorul Moldovei, Alexandru Mavrocordat, au fost maziliți peste noapte, fiind suspecți de lipsă de loialitate”*.

6. Afirmația că în secolele XII-XIII au loc modificări instituționale în Transilvania este adevărată și poate fi susținută prin următoarele fapte istorice:

În primul rând, din punct de vedere politic, Transilvania adoptă organizarea în voievodat vasal Ungariei.

În al doilea rând, din punct de vedere religios, regii apostolici organizează Biserica Catolică ardeleană.

Așadar, prin aceste acțiuni din secolele XII-XIII Transilvania preia instituțiile impuse de regii Ungariei.

Sub.III - 30pct = 24p.+6 p. Europa și România în a doua jumătate a secolului XX

Cea de-a doua jumătate a secolului XX a însemnat pentru Europa în general, și pentru România în special, existența a numeroase ideologii și practici politice - de la democrație la autoritarism, totalitarism de ambele extreme, și înapoi la democrație la finalul secolului.

O ideologie din Europa Occidentală în a doua jumătate a secolului XX este democrația liberală.

O caracteristică a acesteia este îmbinarea democrației, exprimată prin votul universal, cu liberalismul, garantarea în practică a drepturilor și libertăților cetățenești.

O a doua caracteristică a democrației liberale o constituie rolul fundamental al adunării legislative – Parlamentul-, instituție investită cu puterea legislativă, ea fiind aleasă de cetățeni prin scrutinul/votul universal.

Trecând la România postbelică, trebuie să ne referim la impunerea regimului comunist, de factură stalinistă începând cu anul 1948. În același an a fost impusă și *Constituția din 1948*. În 1952 a urmat o nouă constituție stalinistă – *Constituția din 1952*. În 1965 a fost impusă o nouă constituție, una național-comunistă.

O asemănare între prevederile constituțiilor României din 1952 și 1965 o constituie formalismul prevederilor. O alta o constituie dominația partidului unic, definit drept „forță politică conducătoare”.

Partidul unic, numit P.M.R. în Constituția din 1952, și P.C.R. în *Constituția din 1965*, controlează totul: viața politică, apărarea națională, relații externe, comerțul intern și extern, economia, societatea, chiar viața intimă, familială și privată a cetățenilor. De exemplu, prin agenții Securității, sunt interceptate convorbirile telefonice, este violat secretul corespondenței, este violat domiciliul, sunt controlate, supravegheate strict relațiile interumane, atât între cetățenii români, cât și în raport cu cei strini. Doar membrii P.C.R. pot ocupa funcții de răspundere, doar P.C.R. poate depune liste la alegeri, care oricum erau formale.

Dacă legea fundamentală din 1952 preamărea U.R.S.S., Armata Roșie, Constituția din 1965 pregătește terenul pentru acaparea întregii puteri de către Nicolae Ceaușescu, devenit președinte al R.S.R. în 1974.

Două practici politice din România comunistă în perioada 1971-1988 sunt cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu și comunismul de familie. Adică, sunt instalați în funcții de conducere din partid și stat numeroși membri ai familiei Ceaușescu: de exemplu, soția dictatorului, Elena Ceaușescu, ocupă locul doi în ierarhie - Cabinetul 2; fiul, Nicu Ceaușescu, este prim-secretar al P.C.R. Sibiu, plus lider al organizației de tineret a P.C.R. – Uniunea Tineretului Comunist (U.T.C.). Alți frați ai lui Nicolae Ceaușescu sau rude ale Elenei ocupă funcții importante în ministere, Securitate, cultură, sport etc.

Acestei situații de flagrant abuz de putere îi pune capăt revoluția din decembrie 1989. După 1989 se pot manifesta practici democratice asemănătoare celor din statele Uniunii Europene, numită atunci Comunitatea Europeană sau Piața Comună, dar practica nepotismului, clientelismului politic, plasării în funcții-cheie a rudelor și prietenilor continuă, din păcate, și în cazul multor politicieni de astăzi.

După înlăturarea regimului comunist, organizarea politică a României în ultimul deceniu al secolului XX a înregistrat schimbări majore. S-a trecut de la un regim totalitar la unul democratic: de la partidul unic s-a trecut la pluralism politic; de la prigonirea opoziției s-a ajuns la acceptarea opoziției ca partener; de la alegeri formale cu un singur partid s-a trecut la alegeri libere, pe bază de multipartidism; de la o presă cenzurată s-a trecut la libertatea presei; de la conducerea pe viață s-a trecut la alegerea președintelui pentru maximum două mandate; de la economia planificată, centralizată s-a trecut la economia liberă, de piață, funcționând pe baza cererii și ofertei; de la constituțiile totalitare s-a trecut la Constituția din 1991, care stabilește ferm garantarea principiilor democratice, suveranitatea poporului, statul de drept, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, apărarea demnității umane etc.

În concluzie, în a doua jumătate a secolului XX, Europa și România au avut parte atât de regimuri democratice cât și de regimuri totalitare, valorile, principiile, ideologia democratică ieșind învingătoare pe tot continentul la sfârșitul secolului, inclusiv în România.

Sub.I. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+3p.+7p.+6p.+4p.

1. Constantin Cantacuzino scrie *Istoria Țării Românești*.
2. Poporul român și limba română sunt de origine latină.
3. Ambele surse se referă la statul român numit Moldova și la domnitorul numit Dimitrie Cantemir.
4. Sursa B.

5. Cauză: „*întrucât, cantitativ și calitativ, este principalul domeniu al activității intelectuale*”.

Efect: „*istoriografia rămâne și în a doua jumătate a secolului un gen amplu cultivat*”.

6. Două aspecte din secolul XX referitoare la romanitatea românilor sunt *exagerările și politizarea tezei*.

În primul rând, la începutul secolului XX avem de a face cu exagerările daciste. Autorul unor astfel de fabulații este istoricul hunedorean Nicolae Densușianu. În monumentală sa lucrare *Dacia preistorică*, Densușianu realizează un adevărat roman fantastic. El susține, fără nicio dovadă științifică, faptul că în urmă cu mii de ani dacii erau stăpânii unui imens teritoriu din Europa și Asia de Vest, zona Mediteranei, teritoriu unde au impus o civilizație superioară tuturor. De asemenea, Densușianu susține că civilizația dacică preistorică i-a învățat chiar pe romani limba ... latină! Așadar, limba română este o limbă dacică.

Un alt aspect al ideii romanității românilor prezent în secolul XX este politizarea acestei idei în perioada interbelică, apoi în cea național-comunistă. Vorbim despre aceeași teză autohtonistă, agreată de extrema dreaptă interbelică - M. Eliade fiind cel mai proeminent adept al acestei teze, de literatul Dan Botta-, iar în perioada național-comunistă de către istoricul, mai degrabă om de afaceri, emigrat în Occident, Iosif Constantin Drăgan. Este așa numita teză a protocronismului, teză neștiințifică, care caută să prezinte splendoarea civilizației dacice, pe care noi am moștenit-o, teză care și în zilele noastre are numeroși adepți seduși de mister și trecutul eroic.

7. O caracteristică a izvoarelor istorice care prezintă romanitatea românilor în secolul XV este că ele, scrierile, cărțile, sunt opera umaniștilor, îndeosebi a umaniștilor de limbă italiană – Pius II, Flavio Biondo, Bonfinus..., lor fiindu-le mai ușor să constate asemănările dintre limba română, limba italiană și limba latină.

Sub.II. 30 pct. = 2p.+2p.+6p.+6p.+10p.+4p.

1. Un spațiu istoric precizat în sursă este Cehoslovacia (*Uniunea Sovietică, Polonia, Ungaria, România...*).

2. Secolul XX.

3. Un lider politic sovietic este Hrusciiov. O acțiune a lui Hrusciiov este îmblânzirea sistemului stalinist.

4. Două informații referitoare la politica internă a liderilor români sunt:

Gheorghe Gheorghiu-Dej a urmat pe la sfârșitul anilor '50 o reformă moderată similară celei din Ungaria.

După 1965, succesorul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu, a instituit un comunism mai rigid.

5. Evenimentele de la sfârșitul deceniului șapte, din anul 1968, „Primăvara de la Praga” - încercarea de reformare a comunismului - au fost zdrobite de tancurile tuturor statelor satelite URSS, exceptând România.

Prima informație care susține opinia este: „*la 20 august 1968, trupele sovietice au invadat în forță Cehoslovacia (...)*”.

A doua informație este: „*Toate statele comuniste din estul Europei, în afară de România, au fost de acord cu înăbușirea «socialismului cu față umană» al lui Dubcek (...)*”.

6. Afirmatia că *statul român utilizează practici democratice în primul deceniu după înlăturarea comunismului - după anul 1989* - este adevărată și poate fi susținută prin următoarele fapte istorice:

În primul rând, se trece de la partidul unic la pluralism politic, de la alegeri formale la alegeri libere, de la conducerea pe viața la limitarea numărului mandatelor prezidențiale, de la statul polițienesc la statul de drept.

În al doilea rând, Parlamentul liber ales adoptă, după 18 luni de dezbateri, o nouă lege fundamentală – *Constituția din 1991* - care pune bazele instituționale ale regimului democratic.

Așadar, prin aceste acțiuni, urmând succesului revoluției din decembrie 1989, în statul român se manifestă practici democratice.

Sub.III - 30pct = 24p.+6 p. Statul român în secolul XIX

Începutul secolului al XIX-lea aduce românilor schimbări importante. Una dintre aceste schimbări de substanță este înlăturarea regimului fanariot din Principate și revenirea la domniile pământene.

Un obiectiv al românilor fiind atins – înlăturarea regimului fanariot – urmează noi scopuri, noi țeluri ale patrioților, deziderate expuse într-o întreagă serie de proiecte politice.

Două prevederi ale proiectelor politice referitoare la statul român, elaborate în spațiul românesc, în prima jumătate a secolului al XIX-lea sunt consolidarea autonomiei țării și impunerea egalității în fața legii, întâlnite în cadrul proiectului pașoptist în *Proclamația de la Islaz*, *Dorințele Partidei Naționale în Moldova* etc.

Revoluția română de la 1848 a înregistrat un eșec de etapă, temporar. Însă, ceea ce este extreme de important, generația pașoptistă și-a continuat activitatea, devenind și *Generația Unirii de la 1859*.

O acțiune politică desfășurată de români în anul 1859 este dubla alegere a domnitorului Al.I. Cuza la Iași și București, punând marile puteri în fața „faptului împlinit”. Alte două caracteristici ale acestei acțiuni sunt că Unirea Principatelor Moldova și Valahia s-a realizat într-o manieră democratică, prin vot, dar și cu un important sprijin popular, precum în București unde Adunarea Electivă a fost determinată să renunțe la interesele de clasă și să aleagă același domnitor precum moldovenii – Al.I. Cuza.

După trei ani în care, în plan intern Cuza a reușit să unifice diferite servicii, instituții și activități – armată, vamă, curs monetar, serviciu telegrafic etc, iar, în plan extern a primit acceptul marilor puteri pentru realizările sale, formând un singur Guvern și o singură Adunare, Cuza începe aplicarea marilor reforme.

O asemănare între măsurile adoptate în politica internă, în perioada 1862- 1864 este scopul pentru care au fost făcute, dar și implicațiile avute, efectele. De exemplu, atât secularizarea averilor mănăstirești, care viza circa 25% din suprafața țării - 1863, cât și reforma rurală, care viza circa 2 milioane de hectare și mai mult de o jumătate de milion de familii de țărani – 1864 - sunt, precum se vede, foarte ample, foarte cuprinzătoare. Ambele aveau în vedere domeniul agricol, funciar. Erau avute în vedere și sporirea coeziunii societății, creșterea bunăstării, dar și creșterea prestigiului statului român, care putea dispune de propria soartă.

Tot o măsură cu un grad mare de cuprindere este și *Legea instrucțiunii publice*, ea vizând sute de mii, în perspectivă milioane de copii, viitori cetățeni educați. Și tot o educație cetățenească, patriotică se încerca să se facă și prin Universitățile din Iași și București, prin adoptarea Codurilor moderne de legi – Codul civil etc.

Dar graba cu care Cuza și Kogălniceanu au împus reformele a provocat opoziția unei însemnate părți a clasei politice, dornică să-și conserve tradițiile, dar și privilegiile, iar Cuza a apelat la forță, lovitura de stat.

Regimul autoritar al lui Cuza a fost privit cu ostilitate de conservatori, dar și de liberalii-radicali care, în 1866, l-au silit pe Cuza să părăsească tronul și țara.

În fața pericolului de destrămare a statului român – otomanii masau trupe la Dunăre pentru a desface unirea, iar moldovenii, la Iași, ațâțați de agenți ruși, militau pentru separarea de Valahia, clasa politică și-a dovedit maturitatea. Reprezentanții săi – Ion Bălăceanu, Ion Brătianu - au pornit în căutarea și aducerea prințului străin, încoronat la data de 10 mai 1866, fără a mai aștepta decizia Puterilor, puse din nou în fața „faptului împlinit”.

După înlăturarea lui Cuza, evoluția statului român a intrat pe o traiectorie de rapidă modernizare și așezare pe principii democratice. A fost adus domniitor străin și prin aceasta s-a impus monarhia ereditară, a fost adoptată o Constituție modernă – Constituția de la 1866. Ceea ce Cuza a început, clasa politică și principele Carol au continuat începând cu anul 1866.

În concluzie, ceea ce la început de secol XIX părea de domeniul fantasticului, utopiei, capătă contur și consistență. Grație generației pașoptiste, peste nici patru-cinci decenii, se formează statul român modern, apoi se adoptă o Constituție democratică și se instalează pe tronul României un principe străin și, prin el, monarhia ereditară la gurile Dunării.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Ministerul Industriei și Comerțului.
 2. Constituția din 1965 stabilea, la art.1, numele țării – Republica Socialistă România. (sau *oricare alt articol*).
 3. Formațiunea politică la care se referă ambele surse este Partidul Comunist.
- Spațiul istoric la care se referă atât sursa A, cât și sursa B este România (se potrivește și *Uniunea Sovietică*).
4. Sursa A.
 5. Cauză: „*Plata despăgubirilor de război, în care se includeau alimente și materii prime de toate felurile, (...)*”
Efect: „*au secătuit țara de resursele de care avea mare nevoie (...)*”.
 6. Două practici politice democratice utilizate în Europa de Est în a doua jumătate a secolului XX, de fapt după înlăturarea dictaturii comuniste în anul 1989, sunt *funcționarea sistemului pluripartit și garantarea drepturilor și libertăților cetățenești*.

Funcționarea sistemului pluralismului politic. În toate țările care până în anul 1989 au avut regimuri comuniste (Polonia, Ungaria, Bulgaria, Cehoslovacia, România ș.a), după anul 1989 au reapărut partidele politice, numite liberale, democrate, social-democrate, conservatoare, țărăniști, populare, ecologiste etc. Acestea au putut să se organizeze, să participe la întruniri publice, să organizeze campanii electorale, să participe la alegeri libere, să aibă reprezentanți în secțiile de votare. În funcție de numărul de voturi, au putut să formeze guverne etc. De exemplu, în România postdecembristă (după decembrie 1989) au apărut partide precum PNL, PNT, PSD, PC, UDMR etc.

A doua practică politică democratică o constituie *garantarea în practică a drepturilor și libertăților cetățenești*, drepturi și libertăți precum: dreptul la viață, la un proces corect, la grevă, la libertate, libertatea de exprimare, de circulație, de informare, de gândire, de asociere, de întrunire pașnică etc. Aceste drepturi și libertăți sunt înscrise în Constituția țării – cea din 1991. În situația în care cetățenii consideră că ele nu sunt respectate, ei au liber acces la justiție, ba chiar la justiția europeană – la CEDO.

7. O caracteristică a unui regim totalitar european din prima jumătate a secolului XX o constituie eliminarea opoziției, chiar eliminarea fizică a adversarilor politici. De exemplu, în cadrul regimului fascist din Italia, Mussolini – liderul Partidului Fascist - a eliminat toate celelalte formațiuni politice. La fel s-a petrecut în Germania nazistă prin deciziile lui Hitler; la fel s-a petrecut în Rusia Sovietică (URSS) prin deciziile lui Lenin sau Stalin, Partidul Comunist/Bolșevic eliminând toate celelalte formațiuni politice.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Al.I.Cuza.
2. Sec. XIX.
3. Actul legislativ din 14/26 august 1864 este legea rurală.

O caracteristică a legii rurale este că ea recunoștea drepturile depline de proprietate ale clăcașilor asupra pământului...

4. Două informații referitoare la Legea învățământului general sunt:

A fost adoptată în anul 1864.

Legea învățământului general reglementa instruirea la toate nivelurile.

Ea – Legea învățământului - acorda o atenție particulară învățământului primar.

Legea instrucțiunii publice stabilea principiul de gratuitate și obligativitate a învățământului primar.

5. *Legea secularizării averilor mănăstirești* din anul 1863 a fost o lege foarte importantă pentru modernizarea statului român. Prin această lege, pământurile mănăstirești – un sfert din suprafața țării – au fost trecute în proprietatea statului, iar mănăstirile au pierdut rolul lor important în economie.

Un prim fragment care susține acest punct de vedere este: „*legea (...) a transferat aceste întinse suprafețe (un sfert din teritoriu) în proprietatea statului*”.

A doua informație care ilustrează efectele legii secularizării este: „*a pus astfel capăt rolului important pe care mănăstirile îl jucaseră în viața economică a țării încă din Evul Mediu*”.

6. Afirmația conform căreia *un proiect politic elaborat în anul 1848 în spațiul românesc a contribuit la constituirea statului român modern* este adevărată și poate fi ilustrată prin următorul fapt/exemplu istoric.

Revoluționarii pașoptiști – V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, Al.I. Cuza, I.H. Rădulescu, C.A. Rosetti, I.C. Brătianu ș.a. au redactat în anul 1848 proiecte politice precum *Petiția Proclamație, Proclamația de la Islaz, Dorințele Partidei Naționale în Moldova* etc. În aceste proiecte ei cereau unirea, modernizarea statului etc. Aceiași oameni – generația pașoptistă – vor realiza Unirea Principatelor în anul 1859 – statul român modern.

Test 11/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Așadar, proiectul pașoptist gândit de generația pașoptistă a fost pus în practică în ianuarie 1859 prin alegerea lui Al.I. Cuza și în Moldova și în Muntenia/Țara Românească – adică formarea statului român modern.

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Autonomii locale și instituții centrale în spațiul românesc sec.IX-XIV

Începând cu secolul IX apar primele informații despre existența unor formațiuni prestatale în spațiul românesc. Pornind de la acestea, în secolele viitoare vor lua naștere statele medievale românești.

Astfel, în documentul numit *Cronica lui Anonymus*, sunt oferite informații despre trei autonomii locale din spațiul românesc intracarpatic. În secolul IX ele sunt voievodatele lui Gelu, Glad și Menumorut, voievodate aflate în conflict cu armatele ungare conduse de ducele Arpad.

(se poate scrie și despre voievodatele lui Gyla și Ahtum –sec. XI, cucerite de regele ungar Ștefan I)

În secolele viitoare, apar informații și despre autonomiile din spațiul extracarpatic. Astfel, o autonomie locală menționată în spațiul românesc în secolul XIII este voievodatul lui Litovoi. Acest stătuț este unul dintre cele cinci autonomii (voievodate, cnezate, „țări”) amintite de către *Diploma cavalerilor ioaniți – 1247*.

O caracteristică a acestei autonomii, a tuturor voievodatelor și cnezatelor sud-carpatic, este aceea că ea depinde/ este subordonată Regatului Ungariei.

Revenind la spațiul intracarpatic, Transilvania intră în stăpânirea Ungariei. Regii unguri încearcă să pună bazele unor instituții care copiază modelul apusean – principat, biserică catolică, comitate, scaune. Printre aceste instituții este și Dieta. În acest *parlament* al Transilvaniei medievale, format din reprezentanți ai nobilimii, bisericii și orașelor ardelen, intră până în secolul XIV și români. Dieta are rolul de a-l ajuta pe voievod în conducerea statului, de a aproba actele voievodului în domeniul administrativ, judecătoresc, fiscal – taxe etc.

Până în anul 1366, în Dieta Transilvaniei, pe lângă nobili maghiari, frunțași ai secuilor și sașilor, intră și nobili români. Însă, din acel an, în Dietă vor intra doar românii care acceptă să treacă la religia creștin-catolică, renunțând la ortodoxie.

SAU O altă instituție centrală constituită în spațiul românesc intracarpatic – Transilvania - în secolele XII-XIV este instituția politică a voievodului. Voievodul Transilvaniei este numit de către regele Ungariei, căruia i se supune în mod direct. El, voievodul, se ocupă cu conducerea domeniilor administrativ, judecătoresc, fiscal, militar. În secolele XIII-XIV o importanță reședință a voievodului Transilvaniei a fost chiar orașul/cetatea Deva – voievozii Borș și Kan.

Revenind la spațiul românesc extracarpatic, trebuie să spunem că aici, în Țara Românească și Moldova, în secolul XIV au fost formate state independente, prin victorii asupra armatelor Ungariei.

Din punctul meu de vedere, rolul instituțiilor centrale în procesul de constituire a statului Țara Românească a fost foarte important. De exemplu, fără o Domnie puternică, fără un vistier/tezaurator, Basarab nu ar fi reușit să strângă o sumă atât de mare de bani, precum cea de circa 52 kg de aur, sumă cu care a încercat să răscumpere pacea de la regele Ungariei înaintea bătăliei de la Posada.

Fără o Domnie puternică, Basarab nu ar fi avut cum să trimită scrisori emise de cancelaria domnească – de logofătul său - prin care să solicite pace regelui Carol Robert înaintea bătăliei de la Posada.

Și, mai ales, fără existența unui voievod puternic, căruia să i se supună întreaga țară, Basarab nu ar fi reușit să strângă și să echipeze o armată precum cea care obține victoria de la Posada din anul 1330 – sec. 14.

Fără o Domnie puternică, în Țara Românească nu s-ar fi putut pune bazele unei dinastii – a Basarabilor – care va conduce Valahia până spre anul 1600. Toate aceste exemple demonstrează importanța instituțiilor centrale în procesul de constituire a statului medieval Țara Românească în secolul XIV.

(se poate scrie și despre înființarea mitropoliei Țării Românești, a instituției Bisericii – 1359 - Nicolae Alexandru, Curtea de Argeș, rolul mitropolitului).

În concluzie, dacă prin secolul IX în spațiul românesc avem doar autonomii locale, stătuțe, în secolul al XIV-lea avem state de sine stătătoare, cu instituții în plină dezvoltare, capabile să se opună oricărei agresiuni, oricărui stat care ar fi dorit să le transforme în provincii, în pašalâcuri – precum s-a întâmplat în Balcani.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. România (e bine și Cehoslovacia).
2. Doi ani mai târziu, Hrusciov a hotărât să retragă trupele sovietice din România (sau *oricare altă info. cu H.*).
3. Sursa A – Gheorghiu-Dej; sursa B – Nicolae Ceaușescu.
4. Sursa A.

5. Cauză: „*pentru a așeza relațiile dintre țările socialiste (...) pe baze cu adevărat marxist-leniniste*”.

Efect: „*trebuie (...) să se pună capăt amestecului în problemele interne ale altor state (...)*”.

6. Două practici politice totalitare întâlnite în Europa de Est (în Cehoslovacia, Polonia, Ungaria, Bulgaria, Albania, România) în perioada postbelică sunt *cultul personalității liderului comunist și folosirea poliției politice împotriva tuturor opozanților regimului*. Exemplificăm cu cazul României comuniste.

Cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu. După vizitele din anul 1971, din Asia – China, Coreea de Nord – Nicolae Ceaușescu impune cultul propriei personalități. El, liderul suprem, supranumit de apologeți / lăudători „Geniul Carpaților”, este omniprezent, omnipotent, omniscient.

N. Ceaușescu este omniprezent, adică este prezent non-stop în mass-media scrisă și audio-vizuală – la TV, la radio, în ziare, reviste, manuale școlare; portretele lui sunt prezente în toate instituțiile publice – primării, sedii de miliție, școli, universități, festivaluri – precum „Cântarea României”, Cenaclul Flacăra etc.

Omnipotent, adică Nicolae Ceaușescu este socotit, și chiar așa se întâmplă, că are toată puterea: el decide în problemele de politică internă - economie, educație, armată, construcții, urbanistică etc, în politica externă – stabilește relații mai bune/mai strânse sau mai încordate/reci cu diferite state.

Ceaușescu este socotit omniscient, adică a toate cunoscător, el dă „indicații prețioase” tuturor – de la profesorii care învață astfel cum să predea materia, la medicii care învață cum să opereze, la minerii care învață de la Ceaușescu cum să practice mineritul, la siderurgie unde oțelarii învață de la „cel mai iubit fiu al poporului” cum să producă oțelul. El, liderul suprem, este socotit „cel bun, cel drept, cel mare, cel viteaz” însumând astfel toate epitetele prezente în titulatura domnitorilor români, de la Alexandru cel Bun la Mihai Viteazul.

A doua practică politică totalitară din România comunistă o constituie *folosirea Securității ca poliție politică*. Toți cei care se opun comuniștilor – foștii lideri sau membri ai partidelor democratice desființate PNL, PNT, PSD, patronii cărora li se luaseră fabricile prin naționalizarea industriei, țăranii care nu acceptau colectivizarea, preoții greco-catolici cărora li se desființase biserica, studenții care erau supuși manipulării, intelectualii supuși cenzurii etc. sunt urmăriți, arestați, întemnițați în lagăre și închisori. Cele mai teribile închisori sunt Sighet, Aiud, Rm. Sărat, Jilava, Gherla, Pitești, Făgăraș, Canalul Dunăre Marea Neagră.

7. O caracteristică a democrației în Europa de Est în a doua jumătate a secolului al XX-lea, de fapt, în ultimul deceniu al secolului XX, este aceea că în statele din această zonă – Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, România - regimul democratic a fost reimpus după revoluțiile anului 1989. S-a trecut, astfel, de la „democrația-populară” adică totalitarismul comunist stalinist/neostalinist, la democrația liberală, adică la suveranitatea poporului, pluralism politic, separarea puterilor, alegeri libere, societate civilă, stat de drept etc.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Codrii Cosminului.
2. Sec. XV.
3. Domnul Moldovei este Ștefan. El mărește domeniul domnesc, întărește Sfatul domnesc, încurajează comerțul
4. Două informații referitoare la relațiile Moldovei cu Ungaria sunt:

Moldova s-a confruntat militar cu Ungaria, pe care a învins-o la Baia în anul 1467.

Mai apoi, Moldova și Ungaria au semnat un tratat de alianță, ca între două țări creștine.

5. Relațiile dintre Moldova și Imperiul Otoman au fost foarte complicate și tensionate. Cauzele acestor relații tensionate sunt: Ștefan s-a aliat cu adversarii sultanului, domnul Moldovei a căutat să scoată Valahia de sub influența otomană și, în plus, Ștefan a refuzat să mai plătească tribut Porții otomane.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „*Ștefan a încercat să atragă de partea sa și Valahia*”.

Al doilea fragment este: „*domnul a refuzat plata tributului*”. (și citate cu *lupta de la Vaslui cu Soliman Pașa*).”

6. Afirmația conform căreia *organizarea instituțională a Transilvaniei se modifică în secolele XII-XVI* este adevărată și poate fi ilustrată prin următorul fapt/exemplu istoric. Din secolul XII, Transilvania este organizată ca Voievodat supus Ungariei însă, în secolul XVI Ungaria devine pașalâc otoman, iar Transilvania își schimbă

organizarea, ea trecând de la voievodat la principat vasal Porții otomane. Așadar, instituția politică a Ardealului se schimbă din voievodat în principat. (**sau XII-XV – voievod numit de rege Ung; din 1541–principe ales de Dietă**)

Test 12/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Statul român modern în secolele XVIII-XIX

În secolul al XVIII, Poarta otomană impune în Principate regimul fanariot. Această știrbire a autonomiei țării prin numirea unor domni străini, prin desființarea armatei, prin eliminarea libertății comerțului, prin creșterea obligațiilor – tribut, peșcheșuri, aprovizionare, transport, muncă la drumuri, poduri etc.- nemulțumește elita boierească moldo-valahă. Boierii români încep astfel să trimită memorii politice către puterile creștine.

Un proiect politic referitor la statul român modern, elaborat în secolul 18, este *Memoriul de la Focșani* al boierimii moldo-valahe înaintat țarinei Rusiei, Ecaterina cea Mare, în care se solicită protecția/ocrotirea rusă.

După înlăturarea regimului fanariot la începutul secolului 19, numărul proiectelor politice sporește.

Două proiecte politice referitoare la statul român modern elaborate în prima jumătate a secolului XIX sunt „Constituția cărvunarii” din 1822 și *Proclamația de la Islaz* din 1848.

O prevedere a proiectului din anul 1822 este aceea referitoare la impunerea principiului separării puterilor în stat, precum și a egalității în drepturi, favorizând însă boierimea mică și mijlocie.

Proclamația de la Islaz din 9 iunie 1848 solicita alegerea unui domnitor pentru un mandat de cinci ani.

Revoluția pașoptistă va fi înfrântă, însă proiectul pașoptist e dus mai departe și pus în practică.

Profitând de înfrângerea Rusiei în Războiul Crimeii, emigrația română reușește să convingă marile puteri să ia în seamă și dorințele românilor. Astfel, Adunările ad-hoc formate în anul 1857 la Iași și București, solicită: formarea unui stat unitar numit România, cu un prinț străin, un statut de autonomie, neutralitate, instituții democrat-liberale.

Marile Puteri nu acceptă această formulă. Ele cer formarea unui stat numit Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei, cu alegerea a doi domnitori, cu funcționarea a două guverne și a două adunări separate.

Însă, în ianuarie 1859, aplicând „politica faptului împlinit”, românii din Moldova și Valahia aleg același domnitor – Al.I. Cuza, punând astfel bazele statului român modern. Era un capăt de drum, dar și un nou început, un debut al modernizării, al aplicării reformelor cerute la 1848.

Din punctul meu de vedere, politica de reforme pe care Cuza și Kogălniceanu au aplicat-o masiv în perioada 1862-1865 a consolidat statul român modern. România a fost dotată cu instituții moderne: Universitățile din Iași și București, cu coduri moderne de legi – Codul Civil, Codul Penal, Codul Administrativ, Codul Comercial. Statul român modern a fost consolidat prin creșterea nivelului de educație, prin impunerea învățământului primar gratuit și obligatoriu. Statul român modern a fost consolidat prin faptul că țăranii au primit un pământ al lor, și s-a desființat claca. De exemplu, în proclamația către țărani, 1864, Cuza arăta acest scop al împrumutării țăranilor, spunându-le: „de astăzi înainte, voi aveți un pământ de iubit și de apărât...”.

Statul român modern a fost consolidat și prin secularizarea averilor mănăstirești, prin care un sfert din pământul țării, aflat până atunci în mâinile călugărilor, greci mai ales, a trecut în proprietatea statului român.

Cuza a sporit capacitatea militară a țării, a început lucrări de infrastructură, poduri, drumuri etc.

În concluzie, societatea și statul român au parcurs un drum evolutiv în intervalul de aproape un secol de la sfârșitul secolului XVIII la jumătatea secolului XIX. S-a trecut astfel de la Principatele Române conduse de fanarioți, la România modernă condusă de *Domnul Unirii* și al reformelor – Al. I. Cuza.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Partidul Comunist (e bine și PMR, sau *Partidul Muncitoresc*).
2. Pe 21 august 1968, Armata Roșie invadează Cehoslovacia.
3. Un spațiu istoric precizat în sursa A este Cehoslovacia (bine și *România, Praga, Budapesta, Varșovia*).
Sursa B – spațiu istoric – București (bine și *Moscova, Beijing*).
4. A.
5. Cauză: „*în contextul favorabil creat de conflictul dintre Moscova și Beijing*”.
Efect: „*PMR și-a afirmat poziția independentă...*”.
6. Alte două practici politice totalitare utilizate în România comunistă sunt *cultul personalității și utilizarea Securității ca poliție politică*.

Cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu. După vizitele din anul 1971 din Asia – China, Coreea de Nord – Nicolae Ceaușescu impune cultul propriei personalități. El, liderul suprem, supranumit de apologeți / lăudători „Geniul Carpaților”, este omniprezent, omnipotent, omniscient.

Omniprezent, adică este prezent non-stop în mass-media scrisă și audio-vizuală – la TV, la radio, în ziare, reviste, manuale școlare, portretele lui sunt prezente în toate instituțiile publice – primării, sedii de miliție, școli, universități, festivaluri –, purtate în procesiuni, precum „Cântarea României”, Cenaclul Flacăra etc.

Omnipotent, adică Nicolae Ceaușescu este socotit, și chiar așa se întâmplă, atotputernic; el decide în problemele de politică internă - economie, educație, armată, construcții, urbanistică etc., de politică externă – relații mai bune/mai strânse sau mai încordate/ mai reci cu diferite state.

Ceaușescu este socotit omniscient, adică a toate cunoscător, el dă „indicații prețioase” tuturor – de la profesorii care învață astfel cum să predea materia, la medicii care învață cum să opereze, la minerii care învață de la Ceaușescu cum să mineze, iar țărani învață de la „cel mai iubit fiu al poporului” cum să practice agricultura. El, liderul suprem, este socotit „cel bun, cel drept, cel mare, cel viteaz” însumând astfel toate epitetele prezente în titulatura domnitorilor noștri, de la Alexandru cel Bun la Mihai Viteazul.

A doua practică politică totalitară din România comunistă o constituie folosirea Securității ca poliție politică. Toți cei care se opun comuniștilor – foștii lideri sau simpli membri ai partidelor democratice desființate PNL, PNT, PSD, patronii cărora li se luaseră fabricile prin naționalizarea industriei, țărani care nu acceptau colectivizarea, preoții greco-catolici cărora li se desființase biserica, studenții care erau supuși manipulării, intelectualii supuși cenzurii etc. sunt urmăriți, arestați, întemnițați în lagăre și închisori. Cele mai temute închisori comuniste erau Sighet, Aiud, Rm. Sărat, Gherla, Pitești, Făgăraș, Canalul Dunăre-Marea Neagră.

7. Un principiu politic consacrat prin legea fundamentală din 1991 – *Constituția României din 1991* – este acela al separației puterilor. Conform Constituției din 1991, puterile statului sunt separate astfel: puterea legislativă este deținută de către Parlament; puterea executivă este deținută de către Guvern și Președinte; puterea judecătorească este încredințată instanțelor judecătorești în frunte cu Înalta Curte de Justiție și Casație.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Bătălia de la Vaslui.
2. Sec. XV.
3. Domnitorul Moldovei este Ștefan cel Mare.

O acțiune desfășurată de Ștefan pentru pregătirea luptei cu turcii din 1475 este aceea că a căutat un loc potrivit care să nu permită desfășurarea numeroasei armate a lui Soliman Pașa.

4. Două informații referitoare la consecințele luptei de la Vaslui sunt:

Înfrângerea și alungarea turcilor, urmăriți de către domnitor și armata sa.

Capturarea de către moldoveni a unei bogate prăzi de război; uciderea sau capturarea a numeroși prizonieri.

5. Cauzele atacului otoman asupra Moldovei erau numeroase: Moldova nu mai voia să plătească tribut Porții. Ștefan cucerise importantul port/cetate Chilia. Domnul Moldovei intervenea militar în Muntenia, de unde îl înlăturase pe aliatul sultanului – domnitorul Radu cel Frumos.

Un prim fragment care susține acest punct de vedere este: „(Ștefan) *refuzase să mai plătească tribut*”.

A doua informație este: „(Ștefan) *arăta că vrea să scoată și această țară (Țara Românească) din sfera de influență otomană*”. „*domnul Moldovei cucerise Chilia, cetate pe care Mahomed II o voia pentru sine*”.

6. Afirmatia că *statul medieval Moldova se consolidează prin acțiuni de politică internă desfășurate în secolul XIV* este adevărată și poate fi ilustrată prin următorul fapt/exemplu istoric:

Test 13/2020 MEC – – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Prin înființarea de către domnitorul Petru I Mușat a Mitropoliei ortodoxe cu sediul în capitala țării – Suceava, 1387 – se consolidează statul românesc. Mitropolitul este cel care îl „unge” pe domn, cel care îi așază coroana pe cap – prin aceasta, puterea domnului este socotită ca fiind de origine divină. De asemenea, mitropolitul este locțiitorul domnului în caz de vacanță a tronului, până la alegerea unui nou domn.

Așadar, prin înființarea acestei importante instituții – Biserica – domniile Moldovei își pot lua și ei, la fel ca în cazul Valahiei, titlul de autocratori – domni de sine stătători/ singuri stăpânitori – toți locuitorii țării trebuind să le fie supuși credincioși.

Sub.III – 30 pct. (24p informație istorică+6p str.) – Constituirea și evoluția statului român modern

În istoria românilor, secolul XVIII marchează o perioadă foarte grea, din cauza regimul fanariot, regim care a afectat grav autonomia Principatelor Române – Moldova și Valahia.

Tocmai acest regim caracterizat prin numirea domnitorilor direct de către sultan, prezența unor domni de origine greacă și nu română în scaunele de domnie de la Iași și București, desființarea armatei, lipsa de libertate a comerțului cu alte state, grecizarea domniei și a altor instituții, amestecul sultanului în politica internă a Principatelor au cauzat apariția proiectelor politice, scrise mai ales la sfârșitul acestui secol. Boierii români cereau înlăturarea acestei situații, înlocuirea domnilor fanarioți cu domni români, înlăturarea și celorlalte cauze.

La începutul secolului XIX unele dintre aceste dorințe au fost realizate – domniile fanariote au fost înlăturate, libertatea comerțului a fost obținută, au fost adoptate acte cu valoare constituțională. Dar continua să se manifeste inegalitatea în fața legii, domnia autoritară, situația foarte grea a țăranilor, presa era cenzurată etc. Din aceste cauze au izbucnit și revoluțiile anului 1848 în spațiul românesc.

Două proiecte politice referitoare la statul român modern elaborate în cadrul revoluției pașoptiste sunt *Petiția Proclamație de la Iași - Moldova și Proclamația de la Islaz în Valahia.*

O caracteristică a programului de la Iași este moderația, pentru că revoluționarii – Alecsandri, Cuza, Kogălniceanu - se tem de reacția domnitorului M. Sturdza. De exemplu, ei cer doar îmbunătățirea situației țăranilor, neîndrăznind să solicite desființarea clăcii și împrumutarea țăranilor cu pământ.

Proclamația de la Islaz este un program mult mai cuprinzător și mai radical. În el se solicită ceea ce, peste vreo 15 ani, va fi și aplicat în statul român modern: secularizarea averilor mănăstirești, învățământ primar gratuit și obligatoriu, coduri moderne de legi, desființarea clăcii și împrumutarea țăranilor cu pământ etc.

Programul de la 1848 propunea, chiar dacă nu explicit, și Unirea și Independența statului. Aceeași generație le va pune în practică, atunci când condițiile vor deveni favorabile, după anii 1856-1858.

În anul 1858, Marile Puteri decisese ca românii din Moldova și Valahia să aleagă fiecare câte un domnitor și să formeze statul Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei. Însă, românii au aplicat „politica faptului împlinit”. La începutul lui ianuarie 1859, la Iași, Adunarea Electivă l-a ales domnitor pe Al. I. Cuza; la 24 ianuarie 1859, Adunarea Munteniei a ales același domnitor, pe Al.I. Cuza. Astfel, marile puteri au fost puse în fața „faptului împlinit” și nu au acționat ferm pentru a destrăma Unirea realizată de către patrioții români.

Statul român modern era fondat, urma să înceapă a doua etapă a proiectului – anume modernizarea prin reforme. Aceste reforme sunt demarate de către Cuza și sunt continuate în timpul domniei lui Carol I.

Din punctul meu de vedere, evoluția statului român în perioada 1864-1866 a fost una rapidă, pe multiple planuri. Începând din anul 1863, Cuza aplică mari reforme, colaborând cu guvernul Kogălniceanu. Anul 1864 este unul deosebit de plin de realizări. În 1864 sunt adoptate și aplicate legile din domeniul agrar – desființându-se claca și împrumutându-se țăranii cu pământ. Tot în 1864 este adoptată legea organizării învățământului – *Legea instrucțiunii publice* - prevăzând că școala primară este gratuită și obligatorie. În același an, 1864, începe adoptarea Codurilor de legi moderne. Dar, tot anul 1864 marchează și ruptura dintre domnitorul Cuza și Adunarea dominată de conservatori. Tocmai de aceea, Cuza impune, printr-o lovitură de stat, un regim autoritar. Acest regim autoritar constituie o cauză pentru care Cuza a fost detronat și exilat în anul 1866.

De asemenea, anul 1866 reprezintă un an crucial în istoria românilor. Românii reușesc să impună monarhia ereditară constituțională, instalând pe tron un prinț străin, cum ceruseră încă din anul 1857 – ad-hoc.

În același an 1866, România este înzestrată cu o Constituție modernă, cu principii democratice.

Toate acestea - fie politica de reforme a lui Cuza, fie adoptarea Constituției din 1866 și instalarea prințului străin, dinastia ereditară - au contribuit la consolidarea statului român modern.

În concluzie, dacă la finalul secolului XVIII, Principatele dunărene se aflau la un nivel foarte scăzut al autonomiei lor, domniile erau numiți de către sultan, peste vreo sută de ani, ne aflăm în fața unui stat român modern, cu instituții europene, stat care se poate implica peste câțiva ani în obținerea independenței sale.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Greva minerilor din Valea Jiului.
2. 60% din pământuri erau comasate în gospodăriile colective. (sau alt citat cu expresia *gospodării colective*).
3. O instituție de represiune menționată în sursa A este Miliția. În sursa B, instituția represivă este Securitatea.
4. Sursa A.
5. Cauză: „*scânteia grevei a constituit-o legea din iulie 1977 care ridică vârsta de pensionare (...)*”.
Efect: „*în semn de protest (...) minerii au hotărât să intre în grevă*”.
6. Alte două practici politice totalitare întâlnite în Europa de Est (în Cehoslovacia, Polonia, Ungaria, Bulgaria, Albania, România) în perioada postbelică sunt *cultul personalității liderului comunist* și folosirea *poliției politice împotriva tuturor opozanților regimului*. Exemplificăm cu cazul Uniunii Sovietice.
Cultul personalității lui Stalin. Liderul sovietic impune cultul propriei personalități. El, liderul suprem, supranumit de apologeți / laudători „părintele popoarelor”, este omniprezent, omnipotent, omniscient.
Omniprezent, adică este prezent non-stop în mass-media scrisă și audio-vizuală – la TV, la radio, în ziare, reviste, manuale școlare, portretele lui sunt prezente în toate instituțiile publice – primării, sedii de miliție, școli, universități, festivaluri, procesiuni publice, pe stadioane, străzi, numele său este conferit unor străzi, orașe – din URSS și din statele subordonate. De exemplu, orașul Brașov se numea atunci – până în 1960 -, Orașul Stalin. Numele de Stalin este dat la numeroase școli, fabrici, asociații, academii, chiar unor vârfuri montane.
Omnipotent, adică Stalin „*Om de oțel*” este socotit, și chiar așa se întâmplă, că are toată puterea: el decide în problemele de politică internă - economie, educație, armată, construcții, urbanistică etc, de politică externă – relații mai bune/mai strânse sau mai încordate/reci cu diferite state, intervenții în statele subordonate.
Stalin este socotit omniscient, adică a toate cunoscător, el dă „*indicații prețioase*” tuturor – de la profesorii care învață astfel cum să predea materia, la medicii care învață cum să opereze, la minerii care învață de la Stalin cum să practice mineritul, la siderurgie unde oțelarii învață de la „părintele popoarelor” cum să producă oțelul. El, liderul suprem, este socotit iubitor al păcii mondiale și adversar al imperialismului american.
A doua practică politică totalitară din Europa comunistă o constituie *folosirea poliției politice* – Securitatea, KGB, STASI, FSB împotriva tuturor „*dușmanilor poporului*”. Toți cei care se opun comuniștilor – foștii lideri ai partidelor democratice desființate, patronii cărora li se luaseră fabricile prin naționalizarea industriei, preoții greco-catolici cărora li se desființase biserica, studenții care erau supuși manipulării, intelectualii supuși cenzurii etc sunt urmăriți, arestați, întemnițați în lagăre și închisori. În România comunistă, cele mai teribile închisori erau Sighet, Aiud, Rm. Sărat, Jilava, Gherla, Pitești, Făgăraș, Canalul Dunăre-Marea Neagră. În Uniunea Sovietică sistemul de penitenciare, majoritatea politice, purta numele de GULAG. Un scriitor celebru care a lăsat pagini cutremurătoare despre sistemul de detenție în Gulagul sovietic este Al. Soljenițin. În cazul României comuniste, cel care a descris crimele înfăptuite de comuniști prin Experimentul Pitești este Virgil Ierunca.
7. O asemănare între regimurile democratice din Europa de Est la sfârșitul secolului XX, după anul 1989, este aceea că toate – în Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, România – au parcurs o perioadă de tranziție de la comunism la democrația-liberală, și au necesitat adoptarea unor constituții democratice.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Al.I. Cuza.
2. Sec. XIX.
3. Documentul internațional din anul 1856 este Tratatul de pace de la Paris.
O prevedere a Tratatului de la Paris este consultarea populației celor două principate în privința organizării lor...
4. Două informații referitoare la solicitările românilor prin divanurile ad-hoc sunt:
Unirea Moldovei și Țării Românești într-un stat numit România.
Alegerea unui prinț dintr-o dinastie europeană.
Neutralitatea și autonomia statului român.
5. Atitudinea marilor puteri față de formarea statului român modern a fost diferită de la stat la stat, în funcție de interesele fiecăruia. De exemplu, Austria, Turcia și Anglia s-au opus formării unui stat numit România și aducerii unui prinț străin. Mai târziu, ele au acceptat o unire incompletă, adică formarea Principatelor Unite ale Moldovei și Valahiei, nu a României cum voiau românii, și aceste Mari Puteri cer alegerea a doi domni.
Primul fragment care susține acest punct de vedere este: „*Turcia, Austria și Anglia erau împotriva constituirii unui stat român (...)*”.

Al doilea fragment este: „reunite în Conferința de la Paris (marile puteri) au hotărât să se numească *Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești*”.

6. Afirmația conform căreia *un proiect politic elaborat în anul 1848 în spațiul românesc a contribuit la constituirea statului român modern* este adevărată și poate fi ilustrată prin următorul fapt/exemplu istoric.

Revoluționarii pașoptiști – I.H. Rădulescu, M. Kogălniceanu ș.a. au redactat în anul 1848 proiecte politice precum *Proclamația de la Islaz, Dorințele Partidei Naționale în Moldova, Prințipurile noastre pentru reformarea patriei*. În aceste proiecte ei cereau autonomia țării, unirea Principatelor, modernizarea statului etc. Aceiași oameni – generația pașoptistă – vor realiza Unirea Principatelor în anul 1859 – statul român modern.

Așadar, proiectul pașoptist gândit de generația pașoptistă a fost pus în practică în ianuarie 1859 - dubla alegere a lui Al.I. Cuza în Moldova și Muntenia/Țara Românească – adică formarea statului român modern.

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

Vorbind despre romanitatea românilor, avem în vedere latinitatea poporului român și a limbii române, originea latină a celor mai multe cuvinte din vocabularul de bază al limbii noastre, continuitatea, unitatea.

Ideea romanității românilor a fost abordată de-a lungul secolelor, aproximativ de vreo mie de ani.

Dacă ne referim la caracteristicile scrierilor care susțin romanitatea românilor în secolele XVII-XVIII, trebuie să amintim personalități precum cronicarii Gr. Ureche, Miron Costin, C-tin Cantacuzino. Toți trei, cunoscători ai limbii latine, constată asemănarea dintre cuvintele din limba română și cele din limba italiană sau limba latină. Formula pe care ei o lansează este aceea că noi, românii, avem origine latină „de la Râm ne tragem” și suntem urmașii coloniștilor romani „de la descălecătorul Traian”.

Dacă acești cronicari de secol XVII scriu că românii sunt urmașii romanilor dar și ai dacilor, Dimitrie Cantemir consideră că suntem doar urmașii romanilor. Aceasta este ideea/teoria purismului latin – latini 100%.

Ideea de bază a lui Cantemir, aceea a purismului latin, este preluată la finalul secolului XVIII și la începutul secolului XIX de către Școala Ardeleană, reprezentată prin Petru Maior, Gh. Șincai, Samuil Micu, Ioan Budai-Deleanu ș.a. Istoricul Petru Maior care scrie și la începutul secolului XIX consideră că românii sunt doar urmașii romanilor – de fapt este ideea lui Cantemir. Petru Maior adaugă ideii lui Cantemir noblețea originii românilor. Maior socotește că românii sunt urmașii patricienilor, aristocraților, nobilimii romane, nu ai unor oameni de rând sau, și mai rău, ai unor deținuți pe care Imperiul Roman i-ar fi deportat în Dacia după cucerirea lui Traian. Maior neagă componenta dacică a poporului român, el considerând că romanii nobili nu se puteau căsători cu femeile dace, ele fiind de origine barbară. Considerațiile lui Maior sunt folosite ca armă politică.

Peste vreo sută de ani, la începutul secolului XX, se trece în extrema cealaltă, aceea a *dacismului*. Istoricul hunedorean Nicolae Densușianu scrie o carte de peste o mie de pagini având titlul *Dacia preistorică*. În acest „roman fantastic”, pentru că este greu să o numim o carte de știință istorică, Densușianu fabulează, fără niciun document istoric, despre o civilizație a strămoșilor noștri care, în urmă cu mii de ani, ar fi fost stăpânii lumii. Și că această civilizație e cea de la care romanii/latinii au preluat chiar limba... latină! Așadar, noi, românii, suntem vorbitori de latină înainte chiar de a fi cuceriiți de Imperiul roman.(acesta e *protocronismul*)

Ideile trăznite ale lui Densușianu au fost preluate de către ambele extreme politice ale secolului XX, atât de către extrema dreaptă legionară –ne gândim la unele scrieri ale lui Eliade-, cât și de cea stângă comunistă, în perioada național-comunistă a lui Ceaușescu, ele fiind prezente chiar și astăzi, în perioada democratică.

Din punctul meu de vedere, abordarea romanității românilor în regimurile totalitare, fie cel legionar, fie cel comunist, este una exagerată și folosită pentru a aduce câștiguri politice. De exemplu, ideile lui Densușianu au fost promovate în perioada național-comunistă pentru că Nicolae Ceaușescu avea interesul de a arăta că românii au fost mereu superiori celorlalte popoare, că ei nu au de datorat nimic străinilor, că civilizația românească a fost superioară altor civilizații. Aceste idei măguleau sentimentul de mândrie națională, voiau să îi facă pe români să uite lipsurile alimentare și de combustibil, dictatura, cultul personalității din comunism, să considere că poporul nostru a avut și are mereu conducători eroici precum Burebista sau Decebal și că, pe cale de consecință, Ceaușescu este continuatorul legitim al acestui șir de eroi de legendă. Această preamărire a unui trecut măreț era promovată de secția de propagandă a Partidului Comunist, de către Academia Republicii Socialiste România, de către cinematografie, teatru, scrieri de romane cu tentă istorică etc.

În concluzie, putem spune că, viziunile istoricilor asupra romanității românilor au fost foarte variate, ele oscilând de la abordări științifice bazate pe documente, la cele cu tentă de roman fantastic, fabulații pure, SF.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Cetatea Severinului.
2. Scopul înființării mărcii din estul Carpaților era protejarea frontierelor estice ale regatului de incursiunile tătare...
3. În sursa A, este vorba de statul românesc Moldova. În sursa B, este vorba de statul Țara Românească.
4. Sursa A.
5. Cauză: „lipsit de mijloace de aprovizionare”.

Efect: „Carol Robert a fost silit în cele din urmă să ordone retragerea (...)”.

6. Alte două fapte istorice desfășurate în contextul constituirii statelor medievale românești în secolul XIV sunt legate de *formarea instituțiilor centrale*, și ne oprim la întemeierea Bisericii în cele două state extracarpătice.

În cazul Țării Românești, a doua instituție centrală este *Biserica*. Urmașul lui Basarab, voievodul Nicolae Alexandru a fondat Mitropolia Ungro-Vlahiei la Curtea de Argeș, capitala statului său, în anul 1359. Fondarea mitropoliei consacra independența statului Țara Românească, ilustrată și prin epitetul din titulatura domnului de „autocrator” adică „domn de sine stătător”. Domnitorul se putea socoti de acum înainte „unsul lui Dumnezeu”, iar puterea sa era socotită de origine divină, orice necredință, trădare fiind considerată un păcat.

În cazul Moldovei, aceeași politică de consolidare a statului este opera voievodului Petru I Mușat. La fel ca în cazul Valahiei, la est de Carpați ia ființă mitropolia în anul 1387, având sediul în capitala Moldovei, la Suceava. Fondarea Mitropoliei Moldovei de către dinastia Mușatinilor consfințește în plan extern nașterea unui nou stat românesc de sine stătător. (se poate scrie și despre *consolidarea economică prin baterea monedei – monede de argint și de bronz*; se poate scrie și despre *extinderea hotarelor Moldovei, în timpul lui Roman I 1391-1394, „domn de la munte la țărnul mării”, prin înlăturarea stăpânirii tătare din sudul țării*).

7. O asemănare între autonomiile din spațiul românesc intracarpatic în Evul Mediu este aceea că atât formațiunea statală a lui Menumorut, cât și cea a lui Gelu sunt organizate sub forma voievodatului. (sau *sec. IX*)

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Actul fundamental/ legea fundamentală adoptată în anul 1866 este Constituția.
2. Sec. XIX.
3. Principele României este Carol.

O opinie a lui Carol referitoare la Constituția din 1866 este că ea este o „Constituție cvasirepublicană”.

4. Două informații referitoare la organizarea militară a statului român sunt:

În 1867 și 1872 au fost adoptate legi de organizare a armatei.

Efectivele armatei au sporit; s-a îmbunătățit dotarea cu armament...

5. Situația internațională a statului român era una complicată: Marile Puteri nu acceptau încă numele de România. Însă românii au știut să consolideze poziția României, iar marile puteri au trebuit să accepte aceste schimbări: aducerea unui prinț străin pe tron, o Constituție proprie, chiar și numele de România.

Un prim fragment care susține acest punct de vedere este: „*situația internațională a Principatelor (...) a fost consolidată*”.

Al doilea fragment este: „*România și-a văzut pe deplin <<oficializată>> noua situație...*”.

6. Afirmația conform căreia *statul român a fost consolidat prin reformele din timpul domniei lui Cuza (1859-1866)* este adevărată și poate fi susținută prin următorul fapt/exemplu istoric.

În primul rând, Cuza a unificat armata, cursul monetar, sistemul vamal, serviciul telegrafic, Guvernul, Parlamentul. Apoi, domnitorul Cuza și premierul Kogălniceanu au realizat importante reforme, consolidând statul român în domeniul economic, agrar, școlar, juridic, militar etc.

Așadar, prin aceste măsuri statul român a fost organizat unitar, devenind mai omogen și mai puternic.

Test 15/2020 MEC – – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Totalitarism și democrație în Europa secolului XX

Secolul XX a cunoscut atât ideologii politice democratice, cât și ideologii politice totalitare, de dictatură. Când aceste ideologii au fost puse în practică, putem vorbi despre regimuri și practici politice.

Două ideologii totalitare din Europa Occidentală din prima jumătate a secolului XX sunt fascismul și nazismul.

Caracteristici ale fascismului italian sunt preamărirea statului, desconsiderarea democrației, a liberalismului, a drepturilor și libertăților individului, dovadă fiind chiar vorbele lui Mussolini: „Statul este absolutul, pe când individul este relativul”.

Caracteristica de bază a nazismului german este antisemitismul; partidul lui Hitler considera că evreii sunt o populație inferioară care trebuie exterminată, făcând astfel loc rasei ariene, rasa superioară germană.

Din păcate pentru Europa, pentru cetățeni în general, ideologiile totalitare nu s-au rezumat la aspectul lor teoretic, filosofic, mai exact pseudofilosofic, ci au fost puse și în practică. Au fost puse în practică atât în perioada interbelică, cât și cea postbelică, adică după anul 1945, în Europa Răsăriteană ocupată de URSS.

O practică politică totalitară din Europa de Est supusă URSS – Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, România, Germania de Est -, în perioada postbelică o constituie eliminarea de către partidele comuniste a tuturor opozanților, folosind poliția politică – Securitatea, KGB, STASI, FSB - împotriva tuturor „dușmanilor poporului”. Ideea de bază era „cine nu e cu noi e împotriva noastră” și trebuie eliminat, chiar fizic. Toți cei care se opun comuniștilor – foștii lideri sau membri ai partidelor democratice desființate, patronii cărora li se luaseră fabricile, băncile, firmele de transport, micile ateliere prin naționalizarea industriei, „chiaburii” adică țărani înstăriți, dar și toți țărani cărora li s-au luat pământurile prin colectivizarea agriculturii, preoții greco-catolici cărora li se desființase biserica, studenții care erau supuși manipulării, intelectualii supuși cenzurii etc. - sunt urmăriți, arestați, întemnițați în lagăre și închisori. În România comunistă, cele mai teribile închisori erau Sighet, Aiud, Rm. Sărat, Jilava, Gherla, Pitești, Făgăraș, Canalul Dunăre-Marea Neagră. În Uniunea Sovietică sistemul de penitenciare, majoritatea politice, purta numele de GULAG și cuprindea multe milioane de deținuți politici. Un scriitor celebru care a lăsat pagini cutremurătoare despre sistemul de detenție din Gulagul sovietic este Al. Soljenițin. Tot Soljenițin a dezvăluit crimele din lagărele sovietice în cartea *O zi din viața lui Ivan Denisovici*. În cazul României comuniste, cel care a descris crimele înfăptuite de comuniști prin *Experimentul Pitești* este Virgil Ierunca.

Dincolo de „cortina de fier”, în Occident – Franța, Marea Britanie, Elveția, Austria, Belgia etc., regimurile democratice, cu practici democratice, se mențin neîntrerupt în a doua jumătate a secolului XX.

Din punctul meu de vedere, aceste practici democratice – apărarea demnității umane, libera dezvoltare a personalității umane, accesul liber la justiție, garantarea libertăților constituționale – libertatea de exprimare, de gândire, de circulație etc, pluralismul politic, statul de drept au asigurat atât cetățenilor cât și statelor respective condiții propice de dezvoltare. Democrația liberală din Occident a mers mână în mână cu prosperitatea economică, cu societatea de consum, grație și liberei funcționări a economiei de piață, bazată pe cerere și ofertă.

O dovadă în acest sens este și faptul că, în timp ce comunismul, cu un sistem centralizat, dirijat, ultraplanificat și controlat politic s-a prăbușit, democrația occidentală a constituit o puternică atracție și pentru est-europeni, stimulând emigrația clandestină din anii 1945-1989, dar și revoluțiile anului 1989 și ducând la înlăturarea totalitarismului comunist din Europa de Est în anul 1989.

Ilustrativ este, dacă luăm ca reper gradul de dezvoltare a celor două state germane, prăpastia dintre Occident și lumea comunistă: faptul că, în timp ce, de exemplu, Germania comunistă producea automobile Trabant, Republica Federală Germania - țară liberă, capitalistă, democratică - producea automobile Mercedes, Audi, Opel, BMW etc.

În concluzie, secolul XX a fost nu doar secolul vitezei sau al energiei atomice, ci și secolul extremelor, al Holocaustului, al Gulagului, totalitarismul de ambele nuanțe producând un uriaș număr de victime și traume, iar democrația aducând o viață demnă și prosperă pentru cei mai mulți dintre cetățeni.

Test 16/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. CAER (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc).
2. Liderii partidelor tradiționale sunt acuzați de „trădare”, „complot”, „spionaj”, judecați, condamnați și închiși..
3. Cei doi lideri politici menționați în ambele surse (și în A, și în B) sunt Gheorghe Gheorghiu-Dej și Stalin.
4. Sursa A.
5. Cauză: „În 1955 (...) Nikita Hrusciiov a decis că era necesară o reacție adecvată față de NATO”.
- Efect: „Ca urmare (Hrusciiov) a inițiat Pactul de la Varșovia”.
6. Alte două practici politice totalitare utilizate în România comunistă sunt cultul personalității și utilizarea Securității ca poliție politică.

Cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu. După vizitele din anul 1971 din Asia – China, Coreea de Nord – Nicolae Ceaușescu impune cultul propriei personalități. El, liderul suprem, supranumit de apologeți / lăudători „Geniul Carpaților”, este omniprezent, omnipotent, omniscient.

Omniprezent, adică este prezent non-stop în mass-media scrisă și audio-vizuală – la TV, la radio, în ziare, reviste, manuale școlare, portretele lui sunt prezente în toate instituțiile publice – primării, sedii de miliție, școli, universități, festivaluri – precum „Cântarea României”, Cenaclul Flacăra, uriașe procesiuni, cortegii etc.

Omnipotent, adică Nicolae Ceaușescu este socotit, și chiar așa se întâmplă, atotputernic; el decide în problemele de politică internă - economie, educație, armată, construcții, urbanistică etc, de politică externă – relații mai bune/mai strânse sau mai încordate/ mai reci cu diferite state.

Ceaușescu este socotit omniscient, adică a toate cunoscător, el dă „indicații prețioase” tuturor – de la profesorii care învață astfel cum să predea materia, la medicii care învață cum să opereze, la minerii care învață de la Ceaușescu cum să extragă minereul și cărbunele, iar țăranii învață de la „cel mai iubit fiu al poporului” cum să practice agricultura. El, liderul suprem, este socotit „cel bun, cel drept, cel mare, cel viteaz” însumând astfel toate epitelele prezente în titulatura domnitorilor noștri, de la Alexandru cel Bun la Mihai Viteazul.

A doua practică politică totalitară din România comunistă o constituie *folosirea Securității ca poliție politică*. Toți cei care se opun comuniștilor – lideri politici, chiar din rândul comuniștilor (precum Lucrețiu Pătrășcanu), patronii cărora li se confiscaseră fabricile prin naționalizarea industriei, țăranii care nu acceptau colectivizarea, preoții greco-catolici cărora li se desființase biserica, studenții care erau supuși manipulării, intelectualii supuși cenzurii etc sunt urmăriți, arestați, întemnițați în lagăre și închisori. *Experimentul Pitești*.

7. O asemănare între practicile politice utilizate în Europa în ultimul deceniu al secolului XX, după anul 1989, este aceea că toate statele foste comuniste - Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Bulgaria, România – au parcurs o perioadă de tranziție de la comunism la democrația-liberală, au adoptat constituții democratice și astfel au preluat aceleași valori democratice precum în Occident: pluralismul politic, alegeri libere, garantarea în practică a drepturilor și libertăților cetățenești, economie de piață, funcționarea societății civile, statul de drept.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. C.A. Rosetti (e bine și I. Ghica).
2. secolul XIX.
3. Domnitorul Moldovei este Mihail Sturdza.
O acțiune desfășurată în Moldova în anul 1848 este organizarea unei întâlniri a boierilor și reprezentanților orașenilor la Iași.
4. Două informații referitoare la acțiunile din București din anul 1848 sunt:
Revoluția a început în orașul București la data de 11/23 iunie 1848.
Străzile Bucureștiului erau pline de oameni cărora li se distribuiau copii ale *Proclamației de la Islaz*.
5. Comitetul revoluționar din Țara Românească a jucat un important rol în pregătirea, declanșarea, fixarea programului și succesul revoluției muntene, un rol important avându-l Rosetti și Ghica.
Prima informație care susține acest punct de vedere este: „(...) un comitet revoluționar însărcinat cu organizarea unei revolte armate”.

A doua informație este: „la 9/21 iunie, la Islaz, membrii comitetului au dat citire unei Proclamații în care...”.

6. Afirmarea conform căreia acțiunile desfășurate de români în anul 1859 au contribuit la constituirea statului român modern este adevărată și poate fi susținută prin următorul fapt/exemplu istoric.

Test 16/2020 MEC – propunere de rezolvare - *prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva*

Românii, prin divanurile ad-hoc, au cerut Unirea Moldovei și Valahiei. Marile puteri au fost de acord doar cu formarea unui stat cu doi domnitori, două guverne... În această situație, românii au aplicat „politica faptului împlinit” și au ales, în ianuarie 1859, același domnitor în Moldova și Valahia – Al.I. Cuza.

Așadar, dubla alegere a lui Al.I. Cuza, în ianuarie 1859, în Moldova și Muntenia a dus la formarea statului român modern, prin acțiunile unioniste ale românilor.

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Organizarea spațiului românesc în secolele IX-XVIII

Începând cu secolul IX apar primele informații despre existența unor formațiuni prestatale în spațiul românesc. Pornind de la acestea, în secolele viitoare vor lua naștere statele medievale românești independente.

Una dintre autonomiile locale amintite în spațiul românesc în secolul al XIII-lea este voievodatul lui Litovoi. Această autonomie este menționată, alături de încă patru, în documentul *Diploma ioaniților – 1247*.

Una dintre caracteristicile acestei autonomii este că ea cuprindea o zonă întinsă din sudul Carpaților, trecând inclusiv în zona Țării Hațegului.

O a doua caracteristică este aceea că voievodul Litovoi avea atribuții administrative, judecătorești, fiscale dar și militare (lb. slavă, voievod - șef militar; în limba latină, termenul este *dux*- adică tot șef militar).

În Transilvania, regii Ungariei impun organizarea instituțiilor centrale. Două dintre acestea sunt *Biserica catolică* și *Dieta* (adică *Adunarea Stărilor* privilegiate – nobili, fruntași ai secuilor și ai orășenilor sași).

Dacă în Transilvania, instituțiile urmează mai ales un model occidental, în spațiul extracarpatic ele sunt modelate după cele bizantine sau sud-slave, fapt vizibil și în modul de organizare, denumire, atribuții etc.

Cea mai importantă instituție centrală din spațiul românesc extracarpatic, din secolul XIV, este *Domnia*. În fruntea sa se găsea domnitorul – termen provenit din latinul *dominus* – adică stăpânul țării (în lb. slavă era numit *Hospodar*, sau *Gospodar*). El era stăpânul țării, al oamenilor, acorda moșii, aduna taxe, bătea monedă, era judecător suprem. Ca șef militar, domnitorul era numit voievod. El conducea armata, încheia tratate de pace, de alianță, comerciale etc. Prin ungerea sa de către mitropolit, domnitorul era socotit „unsul lui Dumnezeu”. Slăbiciunea majoră a domniei românești era cauzată de sistemul mixt de accedere la tron, adică nici 100% ereditar, nici 100% ereditar. Din această cauză au rezultat numeroase probleme de succesiune, lupte pentru tron etc. de-a lungul întregului Ev Mediu.

Constatăm că, pentru secolele XIV-XVI, chiar și XVII, domnul are puteri destul de mari, însă, la începutul secolului XVIII situația se degradează, Domnia își pierde din atribuții, din prestigiu. Această degradare a Domniei este cauzată de impunerea de către Poarta otomană a regimului fanariot. Domnii nu mai sunt aleși de „țară” ci sunt numiți de către sultan; domnii nu mai provin din vechile dinastii, ci sunt de origine greacă; domniile nu mai au durate lungi, ci foarte scurte – în medie 3-4 ani; domnul nu mai poate încheia tratate, nu mai bate monedă, nu mai are armată, nu mai poate da ultima sentință la judecată și pedeapsa capitală. Peste tot, sultanul are cel mai greu cuvânt. În concluzie, Principatele Române (Moldova, Valahia) își păstrează autonomia internă, dar această libertate coboară la un nivel extrem de scăzut.

În concluzie, acum vreo mie de ani, în spațiul românesc au apărut diferite autonomii locale. Pornind de la ele au luat naștere statele feudale care și-au organizat propriile instituții. În secolul al XIV-lea statele românești extracarpatic devin independente. Situația, însă, se deteriorează de-a lungul secolelor XVI-XVII, iar în veacul al XVIII-lea, statele românești ajung aproape simple provincii ale Porții otomane.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Un lider politic precizat în sursa B este Gheorghiu-Dej (e bine și *P. Groza*).
2. În privința libertăților civile (în constituțiile comuniste) erau prevăzute garanții pe cât de multe, pe atât lipsite de conținut (...).
3. O instituție de stat menționată în sursa A este Parlamentul (Marea Adunare Națională).

O instituție de stat menționată în sursa B este Guvernul.

4. Sursa A.

5. Cauză: „*Gheorghiu-Dej a atribuit statului un rol decisiv în acest proces (de industrializare a țării)*”.

Efect: „*ca urmare, statul ar fi fost acela care ar fi alocat materiile prime, ar fi reglementat vânzarea și prețurile*”.

6. Alte două practici politice totalitare întâlnite în Europa în prima jumătate a secolului XX sunt cultul personalității liderului comunist - Stalin și politica antisemită a regimului nazist german.

Cultul personalității lui Stalin. Liderul sovietic impune cultul propriei personalități. El, liderul suprem, supranumit de apologeti / laudători „părintele popoarelor”, este omniprezent, omnipotent, omniscient.

Omniprezent, adică este prezent non-stop în mass-media scrisă și audio-vizuală – la cinema, la radio, în ziare, reviste, manuale școlare, portretele lui sunt prezente în toate instituțiile publice – primării, sedii de miliție, școli, universități, festivaluri, manuale școlare, procesiuni publice, pe stadioane, străzi, numele său este conferit multor străzi, orașe din URSS. Numele de Stalin este dat la numeroase școli, fabrici, asociații, academii, unor vârfuri montane.

Omnipotent, adică Stalin „*Omul de oțel*” este socotit, și chiar așa se întâmplă, că are toată puterea: el decide în problemele de politică internă - economie, educație, armată, construcții, urbanistică etc., de politică externă – relații mai bune/mai strânse sau mai încordate/reci cu diferite state.

Stalin este socotit omniscient, adică a toate cunoscător, el dă „indicații prețioase” tuturor – de la profesorii care învață astfel cum să predea materia, la medicii care învață cum să opereze, la minerii care învață de la Stalin cum să practice mineritul, la siderurgie unde oțelarii învață de la „părintele popoarelor” cum să producă oțelul. El, liderul suprem, este socotit iubitor al păcii mondiale și adversar al imperialismului burghez.

A doua practică politică totalitară din Europa primei jumătăți a secolului XX o constituie acțiunile naziste împotriva evreilor. Antisemitismul nazist este clar expus de către Hitler chiar din anul 1924 în cartea sa *Mein Kampf*. După preluarea puterii, în ianuarie 1933, regimul nazist începe să aplice, pas cu pas, politica antisemită: legile de la Nürnberg împotriva evreilor; Noaptea de cristal din noiembrie 1938 – când sunt distruse sute de magazine evreiești și sinagogi, iar zeci de mii de evrei sunt încarcerați în lagăre; izolarea evreilor în ghetouri; obligația ca evreii să poarte „steaua lui David” – steaua galbenă; excluderea evreilor din universități, avocatură, spitale, afaceri, presă; „soluția finală” adică decizia șefilor naziști – Hitler, Himmler, Heydrich, Bormann, Göring, Goebbels - de a elimina fizic milioane de evrei; Holocaustul din timpul celui de-al doilea război mondial cu deportarea în lagărele de exterminare de la Auschwitz-Birkenau, Dachau, Treblinka, Sobibor, Maidanek ș.a.; experimentele pe oameni etc. Toate acestea constituie atrocități împotriva ființei umane, genocid, pe singurul motiv că sunt socotiți „rasă inferioară”, iar germanii arieni trebuie să fie stăpânii lumii.

7. O caracteristică a ideologiei democratice din Europa secolului XX este aceea că, indiferent de forma de guvernământ, dacă sunt respectate principiile precum suveranitatea poporului, separarea puterilor în stat, pluralismul politic etc., cetățeanul se poate bucura de o deplină libertate și demnitate, respectându-i pe ceilalți.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Antanta (sau Tripla Antantă).

2. sec. XX.

3. Evenimentul militar desfășurat în anul 1913 este Al Doilea Război Balcanic.

O urmare a acestui eveniment militar este că România a primit sudul Dobrogei de la Bulgaria.

4. Două informații referitoare la Primul Război Balcanic sunt:

În Primul Război Balcanic s-a înregistrat o rapidă victorie a Bulgariei asupra Turciei.

Primul Război Balcanic s-a desfășurat în anul 1912.

5. Atitudinea Rusiei este, în anul 1914, una amicală, rușii voind ca România se le fie aliată. În acest sens, conducătorii Rusiei – chiar țarul Nicolae II și ministrul de externe - vizitează România.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „*în primăvara anului 1914, apropierea dintre România și (...) Rusia este un fapt real*”.

Test 17/2020 MEC – propunere de rezolvare - *prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva*

Al doilea fragment este: „*ministrul de externe Sazonov a curtat asiduu România*”.

„*vizita țarului la Constanța (iunie 1914) a marcat începutul unei noi ere (în relațiile româno-ruse)*”.

6. Afirmăția conform căreia o practică politică utilizată în România între anii 1915-1935 a contribuit la consolidarea democrației este adevărată și poate fi susținută prin următorul exemplu. Adoptarea – în 1918 - votului universal, eliminând votul censitar și discriminările politice la adresa evreilor a consolidat regimul politic democratic din România. De exemplu, numărul alegătorilor direcți a crescut de la 100 000 la 5 milioane.

Așadar, adoptarea sufragiului universal a făcut ca în România milioane de oameni să poată participa la viața politică, ceea ce înseamnă o consolidare a democrației – adică a puterii poporului exprimată prin vot.

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Instituții centrale în spațiul românesc – sec. IX-XVIII

În secolele IX-XI izvoarele istorice menționează existența unor autonomii locale (voievodate) în spațiul intracarpatic – Transilvania.

Cucerirea ungară impune și necesitatea fondării unor instituții care să asigure o mai bună organizare, apărare a provinciei. Două instituții centrale din Transilvania, fondate în secolele XII-XIV, sunt instituția voievodatului și Dieta. O caracteristică a instituției voievodatului este aceea că în fruntea statului se găsește un voievod numit de către regele Ungariei, el putând fi desemnat chiar și dintre români. O caracteristică a Dietei Transilvaniei este aceea că ea se întrunește la solicitarea voievodului, deci nu este o instituție permanentă.

În țările române extracarpatică, o instituție centrală foarte importantă, fondată în a doua jumătate a secolului al XIV-lea este Sfatul domnesc. Acest consiliu restrâns îl ajută pe domnitor în buna conducere a țării, domnul încredințând fiecărui dregător câte un domeniu de care să răspundă. Sfatul domnesc este format din mari boieri, apoi din boieri cu dregătorii. Principalii dregători, care se ocupă de diferite domenii/departamente sunt: vornicul, logofătul, vistiernicul, spătarul, comisul, portarul, banul etc.

De exemplu, vornicul, atât în Valahia cât și în Moldova, este conducătorul Curții domnești, el îndeplinind, în numele domnului, rolul de judecător. (de la cuvântul slav *dvor* – Curte, palat).

Logofătul, atât în Muntenia, cât și în Moldova, este șeful cancelariei domnești, el se ocupă de redactarea actelor, documentelor de cancelarie, secretariat, deține pecetea domnească (din lb. greacă *logos* - cuvânt).

Vistierul, sau tezauratorul, bate monedă în numele domnului și adună taxe în numele domnului, ocupându-se de finanțele țării.

Spătarul, în numele domnului, exercită funcția de conducător al armatei, al gărzii domnești.

Comisul reprezintă responsabilul cu problemele cavaleriei, al cailor, armă foarte importantă pentru ducerea cu succes a războiului în Evul Mediu (numele provine dintr-un cuvânt latin desemnând staulul cailor).

Aceste dregătorii, plus altele, reflectă tot mai marea complexitate a vieții în statele medievale românești.

În secolul al XVI-lea, pe măsură ce presiunea otomană se intensifică, constatăm că instituțiile statelor românești suferă un proces de decădere. De exemplu, domnul țării deși este ales în continuare de „țară” - de boieri, preoți, călugări, orășeni etc - trebuie să fie confirmat de sultan. Fără această confirmare – investitură - există riscul major ca domnul să fie detronat rapid la ordinul sultanului.

De asemenea, tot în secolul XVI, constatăm că în Sfatul domnesc intră tot mai mulți boieri greci, la presiunea Porții otomane. (sau *în armată, în secolul XVI – trupele de mercenari sunt tot mai numeroase*).

Decăderea autorității, prestigiului instituțiilor centrale, slăbire constatată încă din secolul XVI, se amplifică în secolele următoare, ajungând la cel mai critic punct în secolul XVIII. Astfel, în Moldova, începând cu anul 1711, domniile vor fi numiți exclusiv de către sultan. Ei sunt în cea mai mare parte greci ortodocși, din cartierul Fanar din Istanbul. Domniile fanarioți sunt numiți direct de către Poartă, pe perioade scurte de timp, sunt numiți, mutați din Moldova în Valahia și invers, sau detronați, uciși la porunca sultanului. Domniile fanarioți nu mai dispun de armată proprie, nu mai pot încheia tratate externe, nu mai pot bate monedă, nu mai pot practica negoțul extern după cum ar fi mai avantajos, ci trebuie să îndrepte mărfurile mai ales spre Stambul. Din punctul meu de vedere, situația instituțiilor statelor românești extracarpatică se deteriorează extrem de mult de-a lungul secolului fanariot, dar tot rămâne puțină autonomie – ele nefiind transformate în pašalâcuri.

În concluzie, dacă la începuturile lor, instituțiile centrale sunt organizate după modelul bizantin, slav sau apusean, la început de secol XVIII instituțiile preiau tot mai mult modelul turco-fanariot, oriental.

Subiectul I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p).

1. Țara Românească (e bine și *Moldova*).
2. Adunarea Obștească avea puterea legislativă.
3. În ambele surse, cele două state menționate sunt Rusia și Turcia.
4. Sursa B (*eventual, scriem și citatul din sursă*).
5. Cauză: „*mica boierime, fiind blocată în afirmarea ei de mării boieri*”.

Efect: „*revendică o participare mai largă în conducerea statului*”. (pot fi și alte relații cauzale, dar să căutăm exprimări/ fragmente din sursă care arată cauzalitatea, respectiv efectul, urmarea, precum: *deoarece; pentru că...; respectiv ca urmare, așadar...*).

6. Un proiect politic referitor la statul român elaborat în a doua jumătate a secolului XVIII este memoriul boierimii moldo-muntene adresat reprezentanților puterilor creștine adunați la Focșani – 1772. După un nou război purtat între creștini și otomani, o delegație de boieri români (laici și clerici) adresează un memoriu delegaților ruși care negociau condițiile păcii cu Poarta. Elita boierească românească solicită țarinei Ecaterina a II-a următoarele: înlăturarea domniilor fanariote și revenirea la domniile pământene; libertatea comerțului pe Dunăre; conducerea țării să fie realizată de către un grup de 12 boieri; ocrotirea rusească, rușii ortodocși fiind văzuți ca frații și protectorii românilor, de asemenea, ortodocși.

Peste vreo două decenii, cu ocazia altor tratative de pace între delegațiile creștine ruse, austriece și cea otomană, boierimea românească adresează un nou memoriu. Este vorba despre memoriul de la Șiștov – 1791. Cererile românilor sunt foarte asemănătoare celor din anul 1772. (le ENUMERĂM!). Putem adăuga retrocedarea raialelor Turnu, Giurgiu și Brăila, stabilirea graniței dintre principate și Poarta otomană pe Dunăre. (putem scrie chiar de un memoriu pe care boierii români îl adresează lui Napoleon, Franței – *până la 1800*)

7. O asemănare între două proiecte politice referitoare la statul român elaborate în cadrul revoluției pașoptiste (*de la 1848*) este următoarea: atât în cadrul Petiției Proclamației de la Iași, cât și în cuprinsul Proclamației de la Islaz - Țara Românească, revoluționarii pașoptiști solicită libertatea presei. (e bine și *îmbunătățirea sit. țărani.*)

Sub.II. – 30 pct (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Liga Sfântă.
 2. secolul 16.
 3. Domnul Țării Românești este Mihai Viteazul.
- O cauză a confruntărilor lui Mihai Viteazul cu otomanii o constituie răscoala antiotomană de la București.
4. Două informații referitoare la *prevederile* tratatului de la Alba Iulia sunt:

Stările subordonează Țara Românească principelui Ardealului.

Domnului Țării Românești i se retrag prerogativele domniei.

Țara Românească urma să fie condusă de un sfat restrâns, format din 12 mari boieri.

Domnul muntean urma să fie degradat la statutul de locțiitor al principelui Transilvaniei.

5. Acțiunile militare ale românilor sub conducerea lui Mihai Viteazul, desfășurate după răscoala de la București din 1594, sunt foarte ample/energice/numeroase. Armatele lui Mihai Viteazul atacă numeroase cetăți turcești, fie din Balcani, fie din Dobrogea, fie de pe malul românesc al Dunării, pagubele produse turcilor fiind importante.

Un prim fragment care susține această afirmație este: „... inițiate de domnul Țării Românești pe linia Dunării..”

Al doilea fragment este: „*Mihai ocupă importantul port Brăila*”.

Altă informație este: „(Mihai) *trece la acțiuni dincolo de Dunăre*”.

O altă informație este: „*confruntarea decisivă pregătită de turci a avut loc la Călugăreni ...*”.

6. Afirmația conform căreia caracteristicile instituției centrale politice – Domnia - sunt modificate în secolul al XVIII-lea, după anul 1716 - este adevărată și poate fi susținută prin următoarea informație istorică.

În anul 1716, sultanul impune regimul fanariot în Țara Românească. Așadar, prin această impunere din afara țării a unui domn străin, constatăm o importantă modificare în organizarea instituției Domniei în Valahia.

Așadar, dacă până la acel moment marea majoritate a domnilor români munteni proveneau din dinastia Basarabilor, din anul 1716 domnii sunt în marea lor majoritate de origine greacă și sunt impuși din afara țării, de către sultan, pe când înainte erau aleși de către „țară”. Această situație dovedește o decădere gravă a Domniei și a statutului domnitorilor Principatelor în raport cu Poarta otomană.

Test 18/2020 MEC – propunere de rezolvare - *prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva*

Subiectul III – 30 pct. (24 ptr. info. istorică; 6 ptr structură) – **Evoluția politică a României în secolul XX**

La începutul secolului XX România avea un regim politic liberal-democratic, în care întâlnim elemente avansate precum monarhia constituțională parlamentară, separarea puterilor, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, dar și elemente învechite precum menținerea votului censitar și discriminarea evreilor. Așadar, se cereau schimbări în sens democratic, precum lărgirea dreptului de vot.

O cauză a adoptării Constituției din anul 1923 este aceea că Marea Unire din anul 1918 impunea includerea în legea fundamentală a cererilor românilor ardeleni.

Și promisiunile regelui Ferdinand, și modificările constituționale din anul 1917. Și spiritul vremurilor ca în Franța, Marea Britanie, Elveția etc. erau cauze care impuneau schimbări în sens democratic.

O consecință a adoptării Constituției din 1923 este aceea că statul român a devenit mai democratic, pentru că au fost eliminate prevederile discriminatorii precum votul censitar – acum, în constituția din 1923, votul este universal - însă doar pentru bărbați -, iar criteriul religios nu mai poate fi o piedică în calea dreptului de vot, a drepturilor politice. De asemenea, toți cetățenii –românii 72% și minoritățile 28%- au aceleași drepturi.

Însă, dacă regele Ferdinand a respectat principiile democratice, fiul său, regele Carol II, a căutat să aibă tot mai multă putere. Așa că, în anul 1938, Carol al II-lea a impus o constituție autoritară – Constituția din 1938. Regele era socotit Capul Statului, puterile statului erau controlate de către rege astfel că principiul separării lor era încălcat, drepturile și libertățile cetățenești erau restrânse, partidele politice au fost desființate și multe altele. Ba chiar s-a format un partid unic, al regelui Carol II. Însă, cu excepția legionarilor, alți politicieni nu au avut prea mult de suferit, adică au continuat să trăiască, să scrie, să se exprime uneori critic la adresa regelui.

Dacă despre constituția regelui Carol II din 1938 putem spune că este una autoritară, despre constituțiile comuniste putem afirma că sunt totalitare. Astfel, atât în Constituția stalinistă din 1952, cât și în cea național-comunistă din 1965, principiul partidului-unic este clar formulat. Practic, partidul unic, numit PMR în 1952, și PCR în 1965, este socotit „forță politică conducătoare” – el controlează societatea, economia, cultura, viața privată a indivizilor etc.-, iar statul român e socotit „stat al oamenilor muncii de la orașe și sate”.

Drepturile și libertățile fundamentale sunt înscrise în constituțiile comuniste din 1952 sau 1965, însă, în practică nu există pârgurile, garanțiile care să impună respectarea lor. Nu există un stat de drept.

De exemplu, votul este universal, dar singurul partid care poate fi votat, singurul existent, este PMR/PCR. Alegerile sunt socotite libere dar, în lipsa pluralismului politic, acest drept de vot este golit de conținut. Dreptul la viață, la siguranță, la apărare, la un proces corect, la inviolabilitatea domiciliului, a convorbirilor telefonice etc sunt înscrise în Constituțiile comuniste. În realitate, zi de zi, ceas de ceas, cetățenii români constată că pot fi arestați în mod abuziv de către Securitate, Procuratură, că pot fi interogați într-un mod violent, folosindu-se tortura, că presa este cenzurată, că scrisorile sau convorbirile telefonice sunt interceptate, că în locuința omului se poate intra prin efracție, că Securitatea poate monta aparate de interceptare, de ascultare, celebrele microfoane încastrate în pereți, în priza de la telefon etc. Statul voia să controleze totul.

Nemulțumirea față de regimul comunist din România s-a manifestat violent la finalul secolului XX. Într-un context extern favorabil, revoluția română începută la Timișoara a ieșit victorioasă la București în dec. 1989.

La câteva zile după victoria revoluției, noii guvernanți au adoptat un decret prin care se permitea înființarea formațiunilor politice, înlăturându-se sistemul partidului unic. De asemenea, în primăvara anului 1990 au avut loc alegeri libere. Apoi, Parlamentul ales atunci a devenit Adunare Constituantă și, până în noiembrie 1991, a dezbătut și votat o constituție democratică – Constituția din 1991. Principiile democratice cuprinse în aceasta lege fundamentală sunt: suveranitatea poporului, separarea puterilor, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, libera manifestare a personalității umane, demnitatea umană...

Apoi, numărul mandatelor președintelui României a fost limitat la maximum două; s-a produs alternanța la putere a diferitelor formațiuni politice, pe cale pașnică – ceea ce a dovedit maturizarea conștiinței politice a românilor, însușirea valorilor apusene. Au fost realizate reforme în economie etc. Occidentul democratic a apreciat această revenire la democrație, prin urmare România a putut fi admisă ca stat membru al UE și NATO.

În concluzie, dacă după Marea Unire din 1918, în România a funcționat un regim democratic, consolidat prin adoptarea Constituției din 1923, după mai multe decenii de autoritarism și de dictatură totalitară comunistă, la finalul secolului XX, după revoluția din decembrie 1989, în România s-a putut reveni la un regim politic democratic.

Test 19/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva
Subiectul I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p).

1. Alexandru cel Bun.
2. Petru I depune omagiul/jurământ de supunere regelui Vladislav Jagello.
3. În ambele surse, cele două state menționate sunt Moldova și Ungaria; (e bine și *Moldova și Polonia*; e bine și *Polonia și Ungaria*).
4. Sursa A (*eventual, scriem și citatul din sursă*).
5. Cauză: „*Nerespectarea de către Alexandru cel Bun a obligațiilor ce i se impuneau*”.
- Efect: „*Urma să ducă la împărțirea Moldovei între cei doi suverani (ai Ungariei și Poloniei)*”. (pot fi și alte relații cauzale, dar să căutăm fragmente din sursă care arată cauza, respectiv efectul, urmarea, precum: deoarece: pentru că...; respectiv ca urmare, așadar...).
6. O acțiune desfășurată în secolul al XIV-lea pentru formarea statului medieval Țara Românească o constituie lupta de la Posada.

În toamna anului 1330, regele Ungariei Carol Robert de Anjou atacă Țara Românească. Pretextul, sau chiar cauza, acestui atac îl constituie ocuparea de către voievodul român Basarab a cetății Severinului.

Regele Ungariei pătrunde în statul românesc sud-carpatic; românii aleg un loc de luptă care îi favorizează, loc cunoscut sub numele de Posada. Aici, între munți, în noiembrie 1330, voievodul român Basarab I obține o victorie zdrobitoare împotriva armatei regale maghiare. Bătălia, descrisă în *Cronica pictată de la Viena*, marchează întemeierea statului românesc sud-carpatic de sine stătător.

A doua acțiune desfășurată în secolul al XIV-lea pentru formarea statului românesc Valahia, aflat în sudul Carpaților, o constituie înființarea instituțiilor, amintim aici înființarea Mitropoliei ortodoxe.

Urmașul întemeietorului Basarab, fiul său – Nicolae Alexandru – înființează, în anul 1359, în capitala țării sale, la Curtea de Argeș, Mitropolia ortodoxă. Prin această acțiune, statul românesc este consolidat.

Mitropolitul îl ajută pe domnitor, îi așează coroana pe cap, îl unge, prin ceremonia mirungerii. Prin această ceremonie, domnitorul este socotit „unsul lui Dumnezeu”, este socotit stăpân – „autocrator”, este socotit ca având puterea de la Dumnezeu „Io, ... din mila lui Dumnezeu...”.

De asemenea, în caz de vacanță a tronului, mitropolitul deținea funcția de locțiitor al domnului.

7. O caracteristică a autonomiilor locale din spațiul românesc sud-carpatic în secolul al XIII-lea este aceea că ele sunt organizate sub forma cnezatelor – precum cnezatul lui Ioan sau cnezatul lui Farcaș, dar și sub forma voievodatelor – ca în cazul voievodatului lui Litovoi, sau a voievodatului lui Seneslau. (putem socoti răspuns corect și formularea – *o caracteristică a autonomiilor locale din spațiul românesc sud-carpatic, în secolul al XIII-lea este că ele depind de regatul Ungariei, sunt supuse/vasale regilor Ungariei; sau autonomiile locale – sunt conduse de căpetenii politice, militare, administrative, judecătorești, precum voievozii sau cnezii*).

Subiectul II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Primul Război Mondial.
2. Secolul XX (sau 20).
3. Numele diplomatului român este Nicolae Titulescu.

Funcția îndeplinită de N. Titulescu la Societatea Națiunilor este de președinte al Adunării Generale a acestei organizații internaționale.

4. O informație referitoare la acțiunile diplomatice românești în relațiile cu Uniunea Sovietică este că Nicolae Titulescu, în numele României, stabilește relații diplomatice cu Uniunea Sovietică în anul 1934.

O a doua informație referitoare la relațiile diplomatice românești în raport cu URSS este aceea că, în 1936, Titulescu poartă convorbiri cu Litvinov pentru semnarea unui tratat de asistență mutuală româno-sovietic.

5. În opinia mea, sau punctul meu de vedere este că..., sau fără această formulare) politica externă a României în perioada 1921-1929 a fost una bogată (*intensă sau amplă*), obiectivul central/principal al diplomației române fiind apărarea granițelor statului național unitar român. În această perioadă, statul român a semnat acorduri (*s-a aliat, sau a semnat tratate de alianță* etc.) cu numeroase state, a aderat la acorduri defensive. România a semnat tratate fie cu un stat sau altul, fie cu mai multe state în același timp formând astfel alianțe regionale.

Informațiile din sursa dată (*din documentul dat*) care susțin această opinie sunt: „*relațiile ei (ale României) foarte strânse cu Franța, Marea Britanie...*”, și fragmentul „*convenții defensive cu Polonia, în 1921...*”, și fragmentul „*... cu Cehoslovacia și Iugoslavia în 1921...*”, fragmentul din sursa dată „*tratatele de amicitie cu Franța sau Italia...*”, fragmentul „*aderarea la Pactul Briand-Kellogg și la Protocolul de la Moscova din anii 1928-1929*”.

Atenție la perioadă cerută – doar până în anul 1929!

Test 19/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

6. Afirmatia că politica internă a României interbelice (în sursa dată, anii 1921-1936) se caracterizează prin democrație este adevărată și poate fi susținută cu următorul exemplu. În România interbelică era în funcțiune Constituția din 1923 care garanta drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, pluralismul politic, separarea puterilor în stat, faptul că „regele domnește dar nu guvernează”. *Așadar, pentru că* sunt prezente / fiind prezente aceste practici politice democratice, *putem susține opinia, putem concluziona* că România interbelică a beneficiat de un regim politic democratic.

ATENȚIE la formulări: sunt obligatorii, dacă vrem să primim punctajul, cele de genul: „*pentru că*” „*din cauză că*” etc, respectiv, „*așadar*”, „*prin urmare*” etc.

Subiectul III – 30 pct (24 pct. informație istorică și 6 puncte structura eseului)

Statul român modern în secolele XVIII-XIX

În secolul al XVIII-lea, statele românești (Principatele Române cum încep să fie numite) ajung în cel mai critic moment al existenței lor. Această situație, regimul fanariot, are drept urmare diverse reacții.

La sfârșitul secolului XVIII, în condițiile desfășurării războaielor ruso-austro-otomane și a tratativilor de pace dintre aceste mari puteri, boierii din Muntenia și Moldova redactează diverse memorii (la Focșani-1772, la Șiștov-1791 etc.). În aceste memorii, elita politică românească (moldo-valahă) solicită puterilor creștine: înlăturarea regimului fanariot și revenirea la domniile pământene, libertatea comerțului, redarea cetățitorilor (raialelor) de pe Dunăre, protecția/ocrotirea principatelor române de către statele creștine etc.

Aceste doleanțe/dorințe ajung să fie puse în practică în primele decenii ale secolului XIX; de exemplu, în anul 1822 regimul fanariot încetează, în anul 1829 se impune libertatea comerțului iar raialele Turnu, Giurgiu și Brăila sunt redade Țării Românești.

Redactarea de memorii, de programe politice continuă și după înlăturarea regimului fanariot, cele mai complexe fiind cele scrise în timpul revoluției pașoptiste. De exemplu, în Proclamația de la Islaz – 9 iunie 1848 – revoluționarii pașoptiști munteni solicită, printre altele: autonomia țării, egalitatea în fața legii, libertatea presei, reforma agrară și desființarea clăcii, organizarea învățământului primar, formarea unei armate naționale, coduri moderne de legi, secularizarea averilor mănăstirești, măsuri de încurajare a economiei etc. – marile personalități pașoptiste fiind: Heliade Rădulescu, I.C. Brătianu, I. Ghica, C.A. Rosetti, N. Bălcescu etc.

Această generație pașoptistă, personalităților amintite anterior - putem adăuga pe Al.I. Cuza, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri ș.a.-, reușește, în anul 1859, să aplice „politica faptului împlinit” alegând același domnitor la Iași și București – Al.I. Cuza, și să unească Moldova și Țara Românească în statul român modern. Astfel, unul dintre punctele proiectului pașoptist – Unirea – era realizat; urmau celelalte: marile reforme, independența etc.

După șapte ani de domnie, în anul 1866 Cuza este silit să abdice. Înlăturarea lui Cuza în anul 1866 este atât un rezultat al nemulțumirilor unei părți a elitei politice românești față de regimul autoritar al domnitorului, dar și o încercare de a impune alegerea unui prinț străin, așa cum ceruseră Adunările ad-hoc în anul 1857.

Prin urmare, în primăvara anului 1866, românii reușesc să aducă pe tronul de la București un prinț străin, dintr-o dinastie domnitoare de-ale Europei, și ai cărui moștenitori să fie crescuți în religia țării – creștin-ortodoxă.

Adoptarea în același an – 1866 – a unei prime constituții interne românești – Constituția din 1866 – cu principii liberal-democratice: separarea puterilor, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești etc. consolidează regimul liberal-democratic din România. În plus, impunerea principiului monarhiei ereditare consolidează statul român modern, asigură stabilitate, prestigiu, liniște în vederea dezvoltării țării.

În concluzie, în intervalul de un secol – de la 1772 la 1870 – în societatea românească au loc importante evoluții. Dacă la finalul secolului XVIII memoriile boierești solicitau marilor puteri creștine înlăturarea regimului fanariot și o autonomie mai largă a țărilor române, peste o sută de ani vedem realizat idealul statului român modern – 1859, cu o constituție democratică și un prinț străin, cu o dinastie ereditară – 1866. Următorul pas era, firesc, dobândirea independenței. Apoi, tot într-un context favorabil, trebuia realizată deplina unitate statală – 1918.

Puțini români puteau spera la 1770 ceea ce s-a împlinit la 1859, 1877 sau 1918. Multe din aceste realizări sunt opera generației pașoptiste și a celei ce i-a urmat, iar familia Brătianu este cel mai bun exemplu.

Subiectul I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p).

1. Documentul internațional semnat în anul 1856 este Tratatul de pace de la Paris.
2. Clauzele Tratatului de pace, din anul 1878, de la San Stefano erau:
România era recunoscută independentă.
Rusia relua Sudul Basarabiei.
Armata rusă avea dreptul de a tranzita România spre Bulgaria.
Armata rusă staționa în Bulgaria timp de doi ani.
3. În ambele surse, cele două spații istorice sunt România și București.
4. Sursa B (*eventual, scriem și citatul din sursă*).
5. Cauză: „*întrucât puterile continuau să le considere țara un teritoriu dependent de Imperiul otoman*”.
Efect: „*Nimeni nu i-a invitat pe români (la Conferința de la Constantinopol)*”.
6. Două fapte istorice desfășurate în spațiul românesc, în perioada 1848-1857, care au contribuit la formarea statului român modern sunt formularea proiectului politic pașoptist și activitatea Adunărilor/Divanurilor ad-hoc.
Proiectul politic pașoptist. Este opera revoluționarilor români de la 1848: Bălcescu, Brătianu, Rosetti, Kogălniceanu, Alecsandri, Cuza ș.a. Proiectul pașoptist, cuprins în programele revoluției pașoptiste (în Proclamația de la Islaz...), prevedea: obținerea autonomiei, țării, unirea Principatelor, reformarea/modernizarea statului – educație, sistem agrar, comerț, legislație penală și civilă, libertatea presei, drepturi și libertăți cetățenești, egalitatea în fața legii etc. Aceiași generație reușește să unească Valahia și Moldova în anul 1859.
Al doilea fapt istoric care a contribuit la formarea statului român modern îl constituie activitatea divanurilor ad-hoc. Marile puteri au decis, în 1856, ca românii să fie consultați în privința felului în care vor să se organizeze în viitor. În anul 1857, divanurile ad-hoc de la București și Iași au prezentat dorințele țării, aproape identice. Aceste dorințe erau: unirea Principatelor într-un stat numit România, alegerea unui prinț străin, autonomia, neutralitatea și un regim liberal-democratic pentru noul stat. În anul 1859, aceiași unioniști menționați la 1848 au reușit să aleagă același domnitor, deci formarea statului român modern.
7. O asemănare între două măsuri adoptate în timpul domniei lui Al.I. Cuza (1859-1866) este: *atât armata, cât și moneda au fost unificate; atât stema, cât și serviciul telegrafic au fost unificate; atât adunările, cât și guvernele au fost unificate în anul 1862; atât serviciul telegrafic, cât și serviciul vamal au fost unificate; atât secularizarea averilor mănăstirești, cât și reforma agrară au vizat pământurile; atât Codul Penal, cât și Codul Civil erau legiuri moderne, preluate după model francez; atât reforma învățământului, cât și reforma agrară au modernizat statul. IMPORTANT este ca să existe două măsuri între care să se vadă asemănarea!*

Sub.II. – 30 pct (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Domnitorul Moldovei este Ștefan cel Mare.
2. secolul XV.
3. Lupta desfășurată în anul 1476 este cea de la Războieni.
O acțiune desfășurată de otomani în contextul acestei confruntări este încercarea eșuată de a ocupa cetățile.
4. Două informații referitoare la tătari sunt:
În 1475 otomanii ocupă Hanatul Crimeii, astfel că îi transformă pe tătari în supuși direcți ai Imperiului Otoman.
În anul 1476, pregătindu-se să atace Moldova, sultanul Mahomed al II-lea ordonă tătarilor să atace primii.
5. Evenimentele anilor 1484-1487 au avut pentru Moldova urmări foarte grave. Moldova a pierdut cetățile Chilia și Cetatea Albă – citadele foarte importante pentru securitatea și comerțul moldovenesc. De asemenea, neavând aliați – Ungaria, Polonia - Ștefan cel Mare a trebuit să reia plata tributului către Poartă.
O primă informație care susține această afirmație este: „*o nouă invazie a turcilor – 1484 - se încheie cu ocuparea cetăților de la Marea Neagră*”.
A doua informație este: „*Chilia și Cetatea Albă erau (...) două dintre bastioanele de rezistență ale Moldovei...*”
Alt fragment este: „*din 1487, Moldova reîncepe să plătească tribut Imperiului Otoman...*”.
6. Afirmația *constituirea statului medieval Moldova s-a realizat în secolul XIV și prin acțiuni desfășurate în plan intern* este adevărată și poate fi dovedită prin următoarea informație istorică.
Factorului extern – „descălecatul” voievodului Bogdan din Maramureș i s-a adăugat un factor intern – răscoala localnicilor împotriva urmașilor lui Dragoș, vasali Ungariei.

Test 20/2020 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

SAU: Întemeierea Mitropoliei ortodoxe a Moldovei, cu sediul în capitala Suceava – 1387 – de către Petru I Mușat, a contribuit la întemeierea unui stat românesc de sine stătător - Moldova. (sau *ce face Roman I*)

Așadar, acțiunile voievozilor Bogdan și Petru I, dar și acțiunile localnicilor au pus bazele statului medieval Moldova în secolul XIV.

Subiectul III – 30 pct. (24 ptr. info. istorică; 6 ptr. structură) – Evoluția statului român în secolul XX

La începutul secolului XX, statul român avea un regim politic democratic, existând totuși și aspecte nedemocratice, precum menținerea votului censitar și discriminarea politică a evreilor pe criterii religioase.

Evoluția societății, modelul occidental, promisiunile regelui Ferdinand și cererile românilor din provinciile unite cu România în anul 1918 au necesitat o nouă lege fundamentală – Constituția din 1923.

Constituția din 1923 se baza pe o serie de principii democratice, precum: suveranitatea poporului, separarea puterilor în stat, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, egalitatea în fața legii etc. Ne vom opri la principiul „regele domnește dar nu guvernează”.

La capitolul dedicat atribuțiilor/prerogativelor monarhului, după aproape fiecare atribut al său, urma expresia „în virtutea legii”, „conform legii” sau una asemănătoare. De exemplu, regele putea semna tratate în numele României, dar aceste tratate nu aveau valoare dacă nu erau ratificate de Parlament într-o anumită perioadă de timp. Regele bătea moneda țării, dar acest atribut se exercita în virtutea unei legi. Regele acorda/conferea decorațiile române, dar această activitate se putea face doar în temeiul unei legi. Regele putea dizolva Parlamentul, dar într-un termen înscris foarte clar în Constituție, trebuia să fie organizate noi alegeri și să se întrunească noul Parlament. Regele putea semna orice act dorea, însă, dacă acel act nu era semnat și de către ministrul din domeniul respectiv (*contrasemnat de către ministrul de resort*) actul regelui nu avea nicio valoare. Prin semnarea actelor și de către miniștri, acești miniștri deveneau responsabili de actul respectiv, nu regele. Regele putea grația orice persoană, dar numai după pronunțarea sentinței definitive, el nu putea interveni în timpul acțiunii de judecată. În plus, Constituția din 1923 prevedea foarte clar că: „*Regele nu are nicio altă atribuție decât cele stabilite clar în constituțiunea de față*”. Tocmai această expresie arată că formularea „regele domnește dar nu guvernează” nu era o vorbă goală, ci era un principiu autentic democratic.

În anul 1938, regele Carol al II-lea a impus o nouă lege fundamentală și un regim autoritar. Constituția din 1938, din deceniul patru al secolului XX, avea numeroase prevederi care limitau libertățile cetățenilor și creșteau puterea monarhului. Astfel de prevederi sunt: regele era socotit Capul Statului. Dreptul de vot era acordat doar de la vârsta de 30 de ani în sus. Pedepsa cu moartea era aplicată și pe timp de pace.

Peste 10 ani, în 1948, România are cea dintâi constituție stalinistă, în 1952, pe cea de-a doua. O asemănare între prevederile constituțiilor din 1948 și 1952 este aceea că forma de guvernământ este Republica Populară. O altă asemănare este că există un partid unic, numit PMR. O altă asemănare este că instituția care elaborează legile, evident, sub controlul partidului unic, se numește Marea Adunare Națională. O altă asemănare este aceea că ambele constituții – din 1948 și din 1952 - sunt constituții staliniste.

Stalinismul începe să fie criticat de către Gheorghiu-Dej la începutul anilor '60 – deceniul șapte al secolului XX. Această atitudine va fi continuată de către Nicolae Ceaușescu în același deceniu șapte.

Un punct de vedere referitor la evoluția României în deceniul șapte al secolului XX este că România trece de la stalinism la național-comunism. Acest fapt se observă și în conținutul noii constituții – cea din 1965. Constituția din 1965 elimină acel articol, capitol, introductiv din 1952, care ridica în slăvi, lauda excesiv rolul URSS, al Armatei Roșii în comunizarea României. Nicolae Ceaușescu căuta să prezinte comunismul românesc ca fiind comunism național și nu de import, nu impus din afara țării de către sovietici.

Totodată, Constituția din 1965 marchează și o încercare de a rescrie istoria României. Numele țării este schimbat în Republica Socialistă România. Numele partidului unic redevine Partidul Comunist Român.

Seria modificărilor de nume data încă din ultimii ani ai lui Dej – anii deceniului șapte: Orașul Stalin revine la numele său istoric de Brașov; numele de Stalin dat multor străzi, combinate, școli etc. este schimbat cu alte nume, unele chiar naționale. Problema romanității românilor, a relațiilor româno-ruse de-a lungul secolelor, a tezaurului românesc de la Moscova, a formării statului național-unitar român în 1918, chiar a rolului generalului/mareșalului Ion Antonescu în istoria românilor încep să fie rescrise.

În concluzie, de-a lungul secolului XX România a parcurs mai multe forme de organizare, regimuri politice, fapt ilustrat și de conținutul legilor fundamentale – constituțiile acestei perioade.

TESTE ANTRENAMENT 2021

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Sursa A se referă la bătălia de la Kossovopolje (Câmpia Mierlei).
2. În 1420, flota turcă întreprinde un atac nereușit asupra Cetății Albe (Akkerman), port aflat sub stăpânirea Moldovei.
3. Sursa A se referă la domnitorul Mircea cel Bătrân.
- Sursa B se referă la domnitorul Ștefan cel Mare.
4. Sursa B.
5. Cauză: „din cauza unei expediții militare în Țara Românească a sultanului Mahomed I [...]”.
- Efect: „O plată a unui tribut a fost efectuată în 1417 (de către Țara Românească către Imperiul Otoman)”.
6. Alte două acțiuni militare la care participă românii în secolele al XIV-lea – al XV-lea, în afara celor la care se referă sursele **A** și **B**, sunt *bătăliile de la Baia* și *Condrii Cosminului*.

Bătălia de la Baia - 1467. Ștefan cel Mare a ajuns domn al Moldovei după ce l-a învins pe Petru Aron la Doljești. Petru Aron s-a retras în Polonia, mai apoi în Ungaria, de unde complota împotriva lui Ștefan. De asemenea, Ștefan ocupase cetatea Chilia, citadelă/fortăreață pe care o dorea și Matei Corvin. Din aceste cauze, regele Ungariei a atacat Moldova, dar Ștefan l-a învins în lupta de la Baia din iarna anului 1467. După bătălie, Ștefan cel Mare a pedepsit cumplit pe boierii trădători care speraseră în victoria ungară. Prin acest succes militar, Ștefan a înlăturat pretențiile de suzeranitate ale regelui ungar. Mai apoi, interesele comune moldo-ungare au condus la încheierea unui tratat antiotoman.

Lupta de la Codrii Cosminului - 1497. Ștefan cel Mare pierduse cetățile Chilia și Cetatea Albă și spera ca suzeranul său - regele Poloniei - să îl ajute să le recupereze. Însă regele Poloniei, Ioan Albert, în fruntea unei mari armate, în loc să se îndrepte spre gurile Dunării unde se găseau cele două cetăți, s-a îndreptat spre cetatea de scaun a Moldovei – Suceava, încercând să-l detroneze pe Ștefan. Domnul Moldovei a surprins însă armata regală poloneză într-un loc prielnic acțiunii sale, iar dezastrul armatei inamice a fost de proporții. A rămas în amintirea contemporanilor și urmașilor faptul că prizonierii polonezi au fost înhămați la pluguri și puși să semene ghindă, din care a răsărit celebra pădure numită *Dumbrava Roșie*. Peste doi ani – 1499 -, Ștefan cel Mare și Ioan Albert au semnat un tratat de alianță pe baze de egalitate – tratatul de la Hârlău.

7. O caracteristică a unei instituții centrale din spațiul românesc, la sfârșitul secolului al XVI-lea – începutul secolului al XVII-lea, este următoarea: instituția *Domniei* este una la care se accede într-o manieră mixtă, anume electiv-ereditară. Aspirantul la funcția de domn poate fi atât „os domnesc”, adică să poată justifica o descendență domnească din dinastia țării, dar este și ales de către „țară”, adică de către reprezentanții stărilor privilegiate – ai clerului, ai boierimii și ai curtenilor /orășenilor. Sistemul electiv-ereditar este unul care fragilizează instituția Domniei.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Alianța defensivă creată în anul 1921 se numește Mica Înțelegere.
2. Secolul XX.
3. Regele României este Carol al II-lea.

Acțiunea desfășurată de statul român în 1928 este aderarea la pactul Briand-Kellogg, care interzicea războiul ca mijloc de rezolvare a conflictelor.

4. Două informații referitoare la acțiunile de politică externă la care participă România în 1926 sunt:

În anul 1926, România și Polonia semnează un tratat de garanție.

În 1926, România a semnat un tratat de alianță cu Franța și un tratat de amicitie și colaborare cu Italia.

5. Politica externă a României, în perioada 1929-1936, a fost una intensă, diplomații români semnând noi acorduri de alianțe regionale – *Înțelegera Balcanică* -, activând în cadrul Ligii/ Societății Națiunilor, sau căutând să reia relațiile diplomatice cu Uniunea Sovietică – acțiuni în care s-a remarcat marele diplomat Nicolae Titulescu.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „Din 1930, au început să aibă loc conferințe anuale balcanice, încheiate peste patru ani cu semnarea, la Atena, a pactului Înțelegerii Balcanice, prin care România, Grecia, Iugoslavia și Turcia își garantau reciproc frontierele.”

Al doilea fragment este: „(Nicolae Titulescu a desfășurat) o activitate deosebită și în cadrul Ligii Națiunilor [...]. Urmând exemplul Franței, Bucureștiul a reluat în 1934 relațiile diplomatice cu Moscova, pregătindu-se chiar, în 1935-1936, să semneze un pact [...] româno-sovietic, care ar fi garantat independența și integritatea teritorială a țării, în granițele trasate la 1918. (...)”.

6. Un fapt istoric relevant care susține afirmația că *România participă la relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea* este următorul: fie diplomatic, fie militar, România participă la relațiile internaționale atât în anii 1877-1878 când semnează *Convenția* cu Rusia și participă militar la *Războiul de Independență*, cât și în 1883 când aderă la alianța Puterile Centrale (Tripla Alianță).

Așadar, fie diplomatic – precum în aprilie 1877 și octombrie 1883, fie militar – luptând la Grivița, Rahova, Plevna, Smârdan, Vidin ș.a.- în 1877-1878, România participă la relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului XIX.

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – România postbelică

La finalul celui de-al Doilea Război Mondial, Armata Roșie/Sovietică ocupa o mare parte a Europei Centrale și de Sud-Est, inclusiv România. În acest context, și în România a fost impus regimul comunist, care s-a menținut aproape o jumătate de secol (1948-1989).

Doi factori care au contribuit la instaurarea totalitarismului comunist în România postbelică sunt: dezinteresul Occidentului democratic – al SUA și Marii Britanii – față de soarta statelor din această parte a continentului. Apoi, înțelegerile secrete încheiate între Occident și URSS – „acordul de procentaj” de la Moscova – 9 octombrie 1944, semnat de premierul britanic W. Churchill și de liderul sovietic Stalin. În plus, presiunile lui Stalin exercitate prin intermediul Armatei Roșii sau a trimisului său, Vășinski au contribuit la impunerea comunismului în țara noastră.

Prin urmare, între anii 1945-1947, comuniștii români au acaparat toată puterea: au falsificat alegerile - 1946, au desființat partidele democratice și, în final, l-au detronat pe rege și au proclamat Republica Populară Română - 1947.

O constituție a României adoptată în etapa stalinismului este adoptată în aprilie 1948, a doua în 1952

Două caracteristici ale Constituției din 1948 sunt următoarele: ea era copiată în mare parte după Constituția Uniunii Sovietice din 1936 și, de asemenea, impunea organizarea României ca „republică populară”, „stat al oamenilor muncii de la orașe și sate”. Constituția din 1948 impunea ca organ suprem al puterii de stat Marea Adunare Națională, organism controlat însă de partidul unic, formațiune numită Partidul Muncitoresc Român (PMR).

România postbelică, la fel ca toate celelalte state europene controlate de URSS, a trebuit să urmeze modelul stalinist, atât în politica internă cât și în cea externă în cadrul relațiilor internaționale.

Un fapt istoric desfășurat de România în relațiile internaționale din perioada stalinismului îl constituie participarea la înfrângerea revoluției ungare din anul 1956. După moartea lui Stalin în anul 1953, noul lider sovietic numit Nikita Hrușciov a condamnat abuzurile staliniste, dar, în plan extern, a pus bazele organizației militare numite Pactul/Tratatul de la Varșovia (1955). În Ungaria, comuniștii reformiști, moderați, înșelați de discursurile lui Hrușciov, au decis ca Ungaria să părăsească Pactul de la Varșovia și să impună un comunism național. În plus, ei doreau și refacerea, pe seama României, a Ungariei Mari, adică să reocupe Transilvania. Reacția URSS a fost imediată și fermă, iar România, condusă atunci de către Gheorghiu-Dej, a sprijinit consecvent inițiativele sovietice. Conducerea României comuniste a pus la dispoziția armatelor sovietice întreaga infrastructură de transport a țării, facilitând astfel intervenția militară sovietică asupra Budapestei. Trupele Pactului de la Varșovia au pus astfel capăt revoluției ungare. Liderul acestei mișcări – Imre Nagy – refugiat la o ambasadă, a fost adus în România, ulterior a fost predat de către Gheorghiu-Dej sovieticilor, care au organizat executarea sa. Supunerea totală dovedită de Dej în raport cu URSS a fost recompensată prin retragerea Armatei Sovietice din România în anul 1958.

Ulterior anului 1958 politica lui Gheorghiu-Dej s-a îndepărtat de Moscova, atitudinea ostilă URSS va fi continuată de către Nicolae Ceaușescu după anul 1965, politica acestuia fiind cunoscută sub numele de național-comunistă.

Un punct de vedere referitor la național-comunismul din România este că nu a abandonat în niciun fel comunismul, ideologia marxist-leninistă, dar a căutat să măgulească orgoliul naționalist al liderului său. Astfel, România s-a opus mai mult sau mai puțin ferm inițiativelor externe ale URSS: Nicolae Ceaușescu nu a participat la zdrobirea revoluției cehoslovace din 1968, ba chiar a criticat violent agresiunea sovietică asupra orașului Praga. De asemenea, Nicolae Ceaușescu a întreținut bune relații cu state capitaliste, de democrație liberală – precum Israel, Republica Federală Germania – state pe care URSS le considera imperialiste sau foarte ostile. Din punct de vedere economic, România în timpul regimului național-comunist al lui Ceaușescu a întreținut raporturi comerciale ample, a avut contacte și legături financiare cu statele din „lagărul imperialist” adică din afara zonei comuniste – precum Franța, Marea Britanie, SUA, Comunitatea Economic Europeană/Piața Comună, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional.

În plan intern, însă, mai ales după vizitele din Asia – din China și Coreea de Nord, ambele țări comuniste -, Nicolae Ceaușescu a impus un regim tot mai rigid, un cult al personalității tot mai deșănțat, un comunism de familie precum întâlnise în China lui Mao sau în Coreea de Nord a lui Kim Ir Sen, situație care a sporit ostilitatea unei mari părți a populației.

În concluzie, dacă în primele două decenii postbelice, România este supusă aproape total URSS, la finalul regimului Dej și în perioada lui Nicolae Ceaușescu România comunistă intră în zodia național-comunistă a evoluției sale, fapt vizibil atât în acțiunile interne cât și în politica externă, în relațiile internaționale.

Test Simulare/2021 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Partidul Fascist.

2. Succesorul lui Stalin, Hruscirov, a inițiat un program de «destalinizare» în timpul căruia i-a atribuit lui Stalin o întreagă listă de crime.

3. Spațiile istorice precizate în cele două surse sunt:

În sursa A – Uniunea Sovietică sau URSS.

În sursa B – Italia.

4. Sursa A.

5. Cauză: „Goana după puterea personală a fost mai mare decât dorința de a «fasciza» Italia și instituțiile italiene”.

Efect: „Ca urmare, politica lui (Mussolini) i-a dezamăgit pe mulți din Partidul Fascist care sperau că revoluția va crea un stat în care partidul va controla toate instituțiile guvernamentale”.

6. Două practici politice democratice utilizate în România, în secolul al XX-lea, sunt funcționarea mai multor partide politice, care participă la alegeri libere, periodice și corecte, și garantarea drepturilor și libertăților cetățenești.

Funcționarea sistemului pluripartid. Atât în perioada interbelică (1918-1938), cât și în cea postdecembristă (1990-2000), în România au putut activa mai multe formațiuni politice, reprezentând diverse categorii sociale, socio-profesionale, grupuri etnice. Astfel, în perioada interbelică, în România au funcționat partide precum Partidul Național Liberal – care reprezenta interesele burgheziei, funcționarilor, liber-profesioniștilor, multor intelectuali – cel mai însemnat obiectiv al său fiind asigurarea, apărarea drepturilor și libertăților cetățenești și, în plan economic, dezvoltarea unei industrii puternice cu capital românesc „prin noi înșine”. O altă formațiune politică democratică este Partidul Național Țărănesc, reprezentant mai ales al categoriilor sociale, socio-profesionale din mediul rural - țărănimia, învățătorii, preoții – obiectivele sale principale fiind consolidarea categoriei țărănimii mijlocașe și, în sfera politicului, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești. Putem adăuga Partidul Poporului, de esență liberală, formațiune înființată de generalul-erou al *Marelui Război* – Al. Averescu; Partidul Social Democrat – care reprezenta interesele muncitorimii industriale – cărora voia să le mențină și lărgască libertățile, să le îmbunătățească statutul social și socio-profesional. Sunt prezente și partide ale minorităților naționale – Partidul Maghiar, Partidul German, Partidul Evreiesc etc. – în România interbelică, ponderea minorităților etnice/naționale fiind de 28%.

Garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, de exemplu dreptul la apărare, la un proces corect. În România postdecembristă, *Constituția din 1991*, în vigoare și astăzi, revizuită în 2003, garantează dreptul la apărare. De exemplu, oricare cetățean este prezumat nevinovat până ce instanțele stabilesc, printr-un verdict, o sentință definitivă, vinovăția. Persoana respectivă are dreptul la un proces corect, la apărare – în caz că nu își permite un avocat, statul trebuie să asigure gratuit unul din oficiu; pentru minoritățile naționale trebuie asigurat un translator. De asemenea, justițiabilul – persoana ajunsă în față judecătorilor - poate apela la toate instanțele de judecată: de la judecătoria, la tribunal, Curte de Apel și, în cele din urmă, la Înalta Curte de Casație și Justiție.

7. O constantă în desfășurarea faptelor istorice care au avut loc în România postbelică, în perioada 1946-1947, constă în aceea că **acțiunile Partidului Comunist și ale guvernului Petru Groza au ținut să elimine sistemul pluripartid și bruma de democrație care mai rămăsese**. Astfel, în anul 1946, Partidul Comunist falsifică alegerile parlamentare, și își proclamă victoria electorală. În anul 1947, ambele partide democratice care îi stânjeneau drumul spre stalinizarea țării, PNT și PNL, sunt desființate de către vPCR, și liderii lor sunt arestați, judecați sumar de o justiție subordonată comuniștilor, condamnați la grele pedepse și încarcerați. Tot în anul 1947, monarhia, regele Mihai, ultimul obstacol în calea deplinei comunizării a țării, este desființată, proclamându-se Republica Populară Română, după model sovietic.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Basarab.

2. Secolul XIV.

3. Voievodul care înlătură suzeranitatea ungară din spațiul est-carpatic este Bogdan.

O acțiune militară încheiată cu acest rezultat este câștigarea, în iarna dintre anii 1364-1365, unei lupte împotriva regelui Ungariei, Ludovic I, similară celei a lui Basarab.

4. Două informații referitoare la *marcă* sunt:

În urma victoriilor împotriva tătarilor, dar și pentru a bloca pasurile Carpaților Răsăriteni în eventualitatea unor noi incursiuni tătare, regalitatea maghiară a înființat o marcă.

Marca era o zonă de frontieră cu funcții militare de apărare, condusă de voievodul Dragoș.

5. Contextul întemeierii statului medieval Țara Românească este unul complex, el fiind favorizat de unificarea formațiunilor prestatale – voievodate și cnezate -, de existența unor însemnate drumuri comerciale care trebuiau securizate, de stăpânirea tătară care a blocat expansiunea ungară la sud de Carpați, dar și de problemele interne – stingerea dinastiei arpadiene – care au slăbit forța Regatului Ungariei.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „*Nevoia de securitate a căii continentale de schimb ca și însemnatele venituri obținute de voievodul Basarab, în calitatea sa de «paznic» al acestei artere comerciale, au jucat un rol important în apariția statului medieval românesc (...)*”.

Al doilea fragment care susține opinia este: „Unificarea formațiunilor politice dintre Carpați și Dunăre a fost favorizată și de conflictele interne din Regatul Ungariei izbucnite odată cu stingerea dinastiei arpadiene”.

6. Un fapt istoric relevant care dovedește că în secolul al XVII-lea – prima jumătate a secolului al XVIII-lea au loc acțiuni care vizează organizarea instituțională din spațiul românesc este impunerea regimului fanariot. Astfel, la începutul secolului XVIII, în contextul trădării lui Dimitrie Cantemir și executării – tot pentru acuzații de trădare – lui Constantin Brâncoveanu, Poarta otomană renunță la domni pământeni și impune, la Iași și București, domni fanarioți, de origine greacă. Acești domni fanarioți sunt considerați mai siguri, mai credincioși, mai bune unelte ale sultanului în acest spațiu unde se manifestau rivalitățile între otomani, austrieci și ruși.

Test Simulare/2021 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva
Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Constituirea statului român modern în secolele XVIII-XIX

Pentru Principatele dunărene – Moldova și Țara Românească - secolul al XVIII-lea înseamnă, prin impunerea domniilor fanariote, un timp de maximă supunere față de Poarta otomană, dar și începutul unei intense activități petiționare, de alcătuire și răspândire/difuzare de memorii și proiecte politice vizând diverse aspecte.

Un obiectiv al proiectelor politice referitoare la statul român modern, elaborate în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, este înlăturarea dominației otomane, sau cel puțin a celei turco-fanariote, și consolidarea autonomiei interne. O astfel de solicitare apare în proiectele elitei politice și bisericești moldo-valahe adresate curților de la Sankt Petersburg și Viena cu ocazia negocierii condițiilor diverselor tratate de pace dintre austrieci, ruși și otomani.

Într-un context favorabil, în anul 1821, regimul fanariot ia sfârșit în ambele principate, iar elita românească își fixează noi obiective politice și naționale.

Un proiect politic referitor la statul român modern, din prima jumătate a secolului al XIX-lea, este Constituția cărvunarilor-1822.

Documentul, elaborat în Moldova la doar un an de la înlăturarea regimului fanariot și revenirea domnilor pământeni la Iași și București, avea în vedere aspecte precum: autonomia Moldovei în raport cu Imperiul Otoman, egalitatea cetățenilor în fața legii, așadar eliminarea discriminărilor și privilegiilor marii boierimi, și impunerea principiului separării puterilor în stat. Deși neaplicat, proiectul din 1822 este sugestiv pentru aspirațiile boierimii cu vederi liberale, iar lupta românilor pentru punerea în practică a acestor țeluri se va intensifica în deceniile viitoare, cunoscând un moment de vârf în anii revoluției pașoptiste și în deceniul viitor (1848-1858).

Un fapt istoric care a favorizat formarea statului român modern, desfășurat în perioada 1857-1859, este constituirea și activitatea Adunărilor ad-hoc din Moldova și Valahia. Astfel, după ce Marile Puteri au acceptat formarea Divanurilor/Adunărilor ad-hoc, aleșii românilor din Moldova și Muntenia s-au pronunțat pentru următoarele obiective politice și naționale: formarea unui stat numit România, stat condus de un principe străin; o guvernare reprezentativă, neutralitatea și autonomia noului stat român. În ciuda nerespectării acestor doleanțe de către Puteri, românii s-au mobilizat și, la 5 și 24 ianuarie 1859, Adunarea electivă a Moldovei și Adunarea electivă a Valahiei au ales același domnitor, pe fostul revoluționar pașoptist Al. Ioan Cuza, punând marile puteri în fața unui „fapt implinit”.

Statul român modern, edificat prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza, a fost consolidate prin politica sa unificatoare și reformatoare din deceniul șapte al secolului XIX – formarea unei adunări legislative unice și a unui guvern unic în ianuarie 1862, secularizarea averilor mănăstirești – 1863, reforma agrară, cea a instrucțiunii publice /învățământului – 1864, reforma sistemului/legislației din domeniul judecătoresc – Codul Penal și Codul Civil din anii 1864-1865. Bazele statului român modern erau puse, dar trebuiau continuate și consolidate.

Un punct de vedere referitor la consolidarea statului român în deceniul șapte al secolului al XIX-lea este acela că, ceea ce s-a început în timpul domniei lui Cuza - mai ales prin guvernul M. Kogălniceanu (1863-1865) - a fost consolidat prin adoptarea Constituției liberale din 1866 și impunerea principiului monarhiei constituționale ereditare, prin aducerea prințului german Carol de Hohenzollern pe tronul Principatelor Unite – numite de atunci România -, și înscrierea acestui principiu în Constituția din 1866.

În concluzie, dacă la finalul secolului XVIII statul român modern era doar o proiecție abstractă, un ideal himeric, începe să prindă contul în secolul XIX. După creionarea unui program de realizare a statului român modern la început de secol XIX, apoi clar definit prin proiectul pașoptist, statul român modern este realizat prin activitatea *Generației Unirii* în anii 1857-1859 și consolidat prin politica reformatoare din timpul domniei lui Al.I. Cuza și din primii ani de domnie ai prințului străin – Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Puterea suzerană a Principatelor Române precizată în sursa A este Imperiul Otoman.
2. Prezența comisarilor puterilor garante a dezvăluit forța mișcării unioniste în Moldova, mii de oameni ieșindu-le în întâmpinare.
3. Cele două spații istorice sud-carpatică precizate atât în sursa **A**, cât și în sursa **B** sunt București și Țara Românească.
4. Sursa B.
5. Cauză: „*pentru că a redefinit relația dintre Puteri și Imperiul Otoman*”.

Efect: „*Tratatul de la Paris [...] a marcat un progres semnificativ (pentru Principatele Române)*”.

6. Alte două acțiuni desfășurate de români în deceniile cinci - șase ale secolului al XIX-lea (*între anii 1841 și 1860*) pentru constituirea statului român modern, în afara celor la care se referă sursele **A** și **B**, sunt elaborarea proiectului politic pașoptist și realizarea Unirii Principatelor prin dubla alegere a domnitorului Al.I. Cuza.

Elaborarea proiectului politic pașoptist. Generația pașoptistă – N. Bălcescu, I.C. Brătianu. C.A. Rosetti, I. Ghica, V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, Al.I. Cuza ș.a., cu ocazia revoluției din anul 1848, a elaborat un amplu program de regenerare națională. Proiectul politic pașoptist viza unirea Principatelor Moldova și Valahia, modernizarea statului printr-o amplă politică reformatoare și dobândirea independenței de stat. Proiectul va prinde contur, va începe să fie aplicat, la circa un deceniu de la revoluția anului 1848.

A doua acțiune desfășurată de români în deceniile cinci și șase ale secolului XIX pentru constituirea statului român modern o constituie *dubla alegere a lui Al.I. Cuza*. Profitând de lipsa de claritate a unor prevederi din *Convenția de la Paris*, în ianuarie 1859 adunările electivă de la Iași și București au ales același domnitor și în Moldova, și în Muntenia, realizând astfel Unirea Principatelor dunărene.

7. O caracteristică a Constituției din 1866 este aceea că impunea principiul unei dinastii constituționale ereditare în cadrul familiei de Hohenzollern-Sigmaringen.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Domnul Țării Românești este Mircea cel Bătrân.
2. Secolul XIV.
3. Domnul Moldovei este Petru I Mușat.

O acțiune desfășurată de Petru Mușat în anul 1387 este aceea că prestează omagiu regelui Vladislav Jagello recunoscându-l ca suzeran al său și făgăduindu-i ajutor împotriva dușmanilor.

4. Două informații referitoare la acțiunile din 1388 sunt:

În 1388 regele Poloniei se adresează lui Petru Mușat, rugându-l să-l împrumute cu 4000 de ruble de argint.

În 1388, Petru Mușat îi împrumută regelui Poloniei numai 3000 de ruble de argint. Petru primește, în schimb, un act specificând că suma va fi restituită în termen de trei ani, garanție fiind ținutul Haliciului, numit și Pocuția.

5. Tratatul de la Radom, act diplomatic semnat de către conducătorii Țării Românești și Poloniei, Mircea cel Bătrân și Vladislav Jagello, este un document care prevede aspecte legate de sprijinul militar reciproc în cazul unui conflict cu Ungaria regelui Sigismund de Luxemburg, sau în cazul semnării unui tratat de pace cu Ungaria.

Primul fragment care susține acest punct de vedere este: „(...) *Se prevedea (...) că regele Poloniei nu va porni la războiul contra Ungariei fără să fi comunicat lui Mircea [cel Bătrân] și divanului acestuia motivul, perspectivă aprobată în prealabil de sfatul polon*”.

Al doilea fragment este: „*De asemenea, dacă s-ar face pace între Sigismund, regele Ungariei, și Mircea [cel Bătrân], ea va trebui să fie acceptată și confirmată și de Vladislav Jagello*”.

6. Faptul istoric relevant care susține afirmația conform căreia *o altă instituție centrală, în afara celor la care se referă sursa dată, este organizată în spațiul românesc, în secolele al XII-lea – al XVI-lea*, este acela al întemeierii instituției bisericești în Țările Române. Astfel, Nicolae Alexandru, domn al Țării Românești, întemeiază Mitropolia ortodoxă a Ungro-Vlahiei, la Curtea de Argeș, în anul 1359 – secolul XIV. Tot instituția Bisericii este întemeiată și în Moldova, tot în secolul al XIV-lea, de către domnitorul Petru I Mușat – 1387 – Suceava.

Secolul XX reprezintă, atât pentru Europa, cât și pentru România, un secol al extremelor: întâlnim atât ideologii și practici politice democratice, cât și ideologii și regimuri politice totalitare, de dictatură.

Natura acestor regimuri politice poate fi ilustrată și de legile fundamentale, de constituțiile în vigoare în anumite perioade de timp. O Constituție adoptată în România în primele patru decenii ale secolului al XX-lea este *Constituția din 1923*.

O caracteristică a acestei constituții din anul 1923 este aceea că ea consolidează caracterul democratic al regimului politic din România interbelică. Astfel, Constituția din 1923, numită și Constituția Unirii, sau a regelui Ferdinand I, păstrează toate principiile democratice din legea fundamentală din anul 1866: monarhia constituțională ereditară, suveranitatea poporului, separarea puterilor în stat, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, domnia legii. Caracterul democratic al acestui act fundamental este întărit prin impunerea votului universal masculin și eliminarea discriminărilor la adresa necreștinilor, adică a evreilor. Astfel, de dreptul la vot se pot bucura toți bărbații în vârstă de peste 21 de ani, indiferent de avere, nivel de instrucție, religie, deși anumite categorii sunt excluse – magistrații, ofițerii activi etc – cei care purtau arme.

Două ideologii totalitare existente în Europa Occidentală în deceniul patru al secolului al XX-lea (1931-1940) sunt ideologia fascistă din Italia lui Mussolini, și cea nazistă din Germania lui Hitler, numită și național-socialistă.

O caracteristică a ideologiei fasciste o constituie impunerea controlului total al Statului în raport cu cetățeanul ale cărui drepturi și libertăți sunt puse pe planul al doilea, fascismul fiind profund antiliberal.

O caracteristică definitorie a nazismului hitlerist o constituie atitudinea extrem de agresivă la adresa evreilor, nazismul promovând ideea neștiințifică a existenței raselor superioare ariene- germanii -, respectiv a raselor inferioare – evreii fiind primii vizați de legislația și măsurile politice naziste - Holocaustul.

Un punct de vedere referitor la practicile politice din România în perioada 1949-1952 este acela că ele copiază aproape în totalitate modelul stalinist – Stalin fiind cel care a comunizat România la finalul celui de-al Doilea Război Mondial.

Astfel, existența unui singur partid politic – P.C.R. devenit P.M.R. -, confiscarea proprietății private – a fabricilor (proces numit naționalizare), locuințelor private, micilor ateliere, comasarea terenurilor agricole (proces numit colectivizarea agriculturii), impunerea cultului personalității lui Stalin (orașul Brașov va fi redenumit *Orașul Stalin*, multe străzi, fabrici, C.A.P.-uri, școli, institute etc. vor purta numele lui Stalin, controlul societății prin intermediul poliției politice – *Securitatea* -, care copia întru-totul poliția politică a Uniunii Sovietice – K.G.B.-ul -, eliminarea fizică a tuturor oponentilor regimului – foști patroni, foști moșieri, *chiaburi*, intelectuali, studenți, preoți greco-catolici, ortodocși, protestanți, neoprotestanți etc, manipularea și propaganda cu ajutorul mass-media – toate aceste acțiuni ilustrează un climat de teamă, de îngrijorare și de spaimă pentru marea majoritate a populației. Aceste măsuri totalitare au asigurat succesul regimului, orice opoziție fățișă fiind anihilată, iar controlul polițienesc transformând România într-un imens lagăr, o uriașă închisoare (în așa-numitul *obsedant deceniu*).

În concluzie, la începutul secolului XX, regimul politic din România era organizat conform unor norme liberal-democratice prevăzute de Constituția din 1923.

Europa interbelică marchează și manifestarea totalitarismelor extremiste – totalitarismul fascist italian, respectiv, totalitarismul nazist german – ambele de extremă dreaptă. Finalul celui de-al Doilea Război Mondial aduce înfrângerea și înlăturarea fascismului și nazismului din Europa Occidentală, dar și consolidarea și extinderea totalitarismului comunist într-o mare parte a Europei centrale și de sud-est, inclusiv la impunea sa în România, pe fondul dezinteresului, chiar a complicității Occidentului democratic, pentru această zonă a lumii.

Începând cu jumătatea secolului XX, România a fost guvernată într-o manieră totalitară, totalitarismul comunist fiind un produs de import, adus în România de către Armata Roșie „eliberatoare” a lui I.V. Stalin.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Dimitrie Cantemir.
2. În toamna anului 1442, Iancu de Hunedoara distruge la Poarta de Fier un detașament turcesc și sfărâmă, pe Ialomița, în Țara Românească, grosul armatei dușmane, luându-i o pradă ușoară.
3. Cele două spații istorice la care se referă ambele surse sunt Țara Românească și Imperiul Otoman.
4. Sursa A.
5. Cauză: „În condițiile ofensivei habsburgice și rusești, turcii nu mai au încredere în principii aleși din rândul boierilor locali.”

Efect: „Ca urmare, trec la un alt sistem, de compromis între autonomie și administrație directă, acela al numirii unor domni din rândul grecilor din Fanar (cartier al vechiului Constantinopol) [...] sau din familii românești fanariotizate [...]”

6. Două acțiuni diplomatice din secolele al XV-lea – al XVI-lea, referitoare la spațiul românesc sunt tratatele semnate de Ștefan cel Mare, respectiv, de Mihai Viteazul, cu puterile creștine.

În secolul al XV-lea, Ștefan cel Mare, domn al Moldovei, se aliază în anul 1459 cu regele Poloniei, Cazimir al IV-lea. Tratatul, care îmbracă și forma unui act de vasalitate al lui Ștefan față de suzeranul său polonez, este îndreptat împotriva unui eventual atac al Ungariei și încercărilor pretendentului Petru Aron de a recupa tronul Moldovei. Tratatul are succes, Ștefan cel Mare obținând ceea ce își propusese.

În secolul al XVI-lea, domnul Țării Românești, Mihai Viteazul, se aliază cu principele Transilvaniei, Sigismund Bathory. Tratatul, semnat la Alba Iulia, are un caracter antiotoman, dar este și de vasalitate a lui Mihai față de principele Ardealului. Conform tratatului, Mihai devenea locțiitorul principelui, iar conducerea Valahiei revenea unui sfat de doisprezece boieri, ultima sentință judecătorească fiind cea a principelui. Așadar, Mihai era redus la nivelul unui subordonat al principelui. Deși nemulțumit de clauzele acordului semnat de boierii săi, Mihai primea totuși promisiunea sprijinului militar împotriva oștilor lui Sinan Pașa.

7. O asemănare între autonomiile locale atestate în spațiul românesc în secolele al IX-lea – al XI-lea este aceea că ele sunt organizate ca voievodate. Astfel, atât autonomia în fruntea căreia se afla Gelu, cât și cea în fruntea căreia se afla Menumorut erau organizate ca voievodate.

SAU: Atât voievodatul lui Glad, cât și cel al lui Gelu sunt amintite în izvorul istoric numit *Cronica lui Anonymus...*

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Nicolae Ceaușescu.
2. secolul XX.
3. Un spațiu istoric din Europa Occidentală este Republica Federală Germania (RFG).

O caracteristică a relațiilor dintre România și RFG este aceea că s-a ajuns la o înțelegere în problema emigrării persoanelor de naționalitate germană domiciliată pe teritoriul României.

4. Două informații referitoare la Statele Unite ale Americii sunt:

Nicolae Ceaușescu a continuat politica de deschidere, în special față de Statele Unite ale Americii.

Relațiile României comuniste cu Statele Unite au căpătat o nouă dinamică, permițând României, între altele, accesul în organizațiile comerciale internaționale.

5. Relațiile României cu URSS, în timpul conducerii lui N. Ceaușescu, au fost strânse din punct de vedere economic, dar uneori tensionate din punct de vedere politic, Uniunea Sovietică fiind iritată de bunele relații româno-chineze,

Prima informație din text care susține acest punct de vedere este: „(autoritățile de la București) au făcut eforturi pentru îmbunătățirea relațiilor [...] cu URSS [...]”.

Al doilea fragment care susține opinia este: „Vizita lui Ceaușescu în China din 1971 a dus la o nouă perioadă de răcire a relațiilor româno-sovietice. La întoarcerea din R.P.Chineză, Ceaușescu a făcut o escală în URSS, dar nu s-a bucurat de o primire călduroasă. [...]”

6. Faptul istoric relevant care demonstrează afirmația că *practicile politice utilizate în România, în anul 1948, au caracter totalitar* este acela că Partidul Comunist Român a monopolizat puterea. Astfel, PCR a devenit partid unic, asimilând PSD-ul, formând P.M.R. – partid unic. De asemenea, toți opozanții (lideri politici, patroni, bancheri, ziariști, studenți, intelectuali, preoți etc.) au fost urmăriți, arestați, schingiuiți și uciși de poliția politică – Securitatea, formată tot în anul 1948. De asemenea, noua lege fundamentală, Constituția din 1948, avea la bază principii totalitare: partid unic, dictatura proletariatului, nesepararea puterilor în stat, limitarea drepturilor și libertăților cetățenești, încălcarea dreptului de proprietate privată, de liberă exprimare etc.

Începând cu jumătatea secolului XIX, românii au putut să pună în practică proiectul politic pașoptist, proiect care viza Unirea Principatelor, modernizarea statului printr-o amplă operă reformatoare și dobândirea Independenței de stat. Generația pașoptistă – M. Kogălniceanu, Al.I. Cuza, V. Alecsandri, I.C. Brătianu, C.A. Rosetti, I. Ghica, Ștefan Golescu, Nicolae Golescu ș.a. este cea care a gândit, a redactat și a împlinit practic proiectul politic pașoptist.

Revoluția pașoptistă a fost înfrântă în primăvara sau toamna anului 1848, dar liderii ei și-au continuat acțiunile, în exil sau în țară, pentru ca obiectivele să prindă viață. Ceea ce s-a și întâmplat, atunci când contextul a permis-o. Un astfel de prilej favorabil este cel oferit de înfrângerea Rusiei în Războiul Crimeii și de înființarea adunărilor/divanurilor ad-hoc, în anul 1857, care trebuiau să exprime voința românilor la Iași și București.

Ca atare, două prevederi ale proiectelor politice referitoare la statul român, elaborate în 1857 sunt: formarea unui singur stat numit România, în fruntea căruia să se afle un principe străin dintr-o dinastie domnitoare a Europei. Statul român trebuia să fie organizat pe principii liberale, să se bucure de autonomie și neutralitate.

Însă nu toate marile puteri erau de acord cu unirea și prințul străin, așa că românii au trebuit să găsească cele mai potrivite modalități de atingere a obiectivelor naționale, iar soarta îi ajută pe cei îndrăzneți. Două fapte istorice care au loc în spațiul românesc între anii 1859-1863 sunt dubla alegere a aceluiași domnitor – Al.I. Cuza la 5 și 24 ianuarie 1859, și unificarea diferitelor servicii ale statului.

O caracteristică a actului realizat în ianuarie 1859 este că el a dovedit geniul politic al unioniștilor care au pus marile puteri ale Europei în fața *faptului împlinit*. Adunările ad-hoc au cerut în anul 1857 alegerea unui prinț străin, însă marile puteri s-au opus, ele cerând ca românii să aleagă domnitori români, în Moldova și în Valahia. Românii, profitând de faptul că în *Convenția de la Paris* din 1858 nu se stabilea în mod clar ca domnitorii aleși să fie persoane diferite, au ales același domnitor – la 5 ianuarie 1859 la Iași, în Moldova, la 24 ianuarie 1859, la București, în Țara Românească, realizând Unirea Principatelor prin folosirea politiciii/tacticii „faptului împlinit”, marile puteri trebuind să se supună deciziei țării, unele mai repede, altele mai târziu.

Dup primii ani de domnie, în care a reușit să unească diferite departamente și să obțină acceptul marilor puteri pentru unirea deplină, domnitorul Cuza a început vasta sa operă reformatoare, avându-l ca prim-ministru pe M. Kogălniceanu, anul 1864 fiind unul plin de astfel de acțiuni. O asemănare între măsurile adoptate în politica internă a statului român în anul 1864 este aceea că ele urmăreau consolidarea statului. De asemenea, ele erau dorite încă din timpul revoluției pașoptiste. Astfel, atât *reforma agrară* din vara anului 1864, - cea care desființa claca și împrumutul circa 0,5 milioane de țărani cu circa 2 mil. de hectare de pământ -, cât și *reforma instrucțiunii publice*, - care impunea gratuitatea și obligativitatea învățământului primar pentru ambele sexe, dar și organizarea învățământului românesc pe trei niveluri - erau incluse în textul *Proclamației de la Islaz* din iunie 1848. Cele două reforme vizau societatea în ansamblul ei, sute de mii, chiar milioane de locuitori.

După domnia de șapte ani a lui Vodă Cuza, a urmat domnia de 48 de ani a lui Carol I. Acesta, ajutat de oameni politici pricepuți, precum premierul Brătianu, ministrul de Externe Kogălniceanu, dar și prin eroismul armatei care a luptat la Grivița și Plevna, a reușit să îplinească și idealul dobândirii Independenței României – 1877-1878. Însă, atitudinea aliatului rus în timpul și după Războiul de Independență a relevat ostilitatea Rusiei, care amenința cu ocuparea întregii țări, pentru că îndrăznisem să ne opunem ocupării sudului Basarabiei de către țar. În acest context se încadrează și acțiunile desfășurate de statul român în deceniul nouă al secolului al XIX-lea, anume aderarea la alianța Puterilor Centrale (Germania, Austro-Ungaria și Italia). România a trebuit să semneze acordul diplomatic cu Tripla Alianță, care era singura capabilă să ne ofere sprijin în cazul unui foarte probabil atac rusesc. Prin urmare, aderarea României la alianța Puterilor Centrale în anul 1883 a adus țării stabilitate, securitate, un statut recunoscut pe plan internațional, iar Rusia s-a abținut de la gesturi agresive.

Alianța semnată în 1883, reînnoită de mai multe ori, a adus României trei decenii de pace necesare dezvoltării interne. La începutul secolului XX marile puteri se întreceau în gesturi curtenitoare la adresa țării noastre, fiecare din cele două tabere căutând să ne obțină sprijinul într-un eventual război generalizat.

În concluzie, cea de-a doua jumătate a secolului XIX a adus împlinirea proiectului politic pașoptist: Unirea Principatelor sub Al.I. Cuza – 1859, modernizarea din anii domniei lui Cuza și ai domnitorului/regelui Carol I, obținerea și recunoașterea independenței de stat – 1877-1878 și siguranța în fața agresiunilor externe prin semnarea tratatului de aderare la Tripla Alianță/Puterile Centrale – 1883.

Test 3/2021 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Stalin.
2. Gheorghiu-Dej avea grijă ca revolta maghiară din 1956 să nu contagieze și societatea românească.
3. Cele două spații istorice precizate atât în sursa **A**, cât și în sursa **B** sunt România și Moscova.
4. Sursa A.
5. Cauză: „pe măsura acutizării conflictului chino-sovietic, pe care Gheorghiu-Dej se oferă să-l medieze, voturile independente ale României se înmulțesc”.
- Efect: „Drept urmare, regimul capătă respectabilitate în ochii Occidentului, interesat să slăbească coeziunea Pactului de la Varșovia”.
6. Alte două acțiuni desfășurate în România, în perioada 1951-1970, în afara celor la care se referă sursele **A** și **B**, sunt zdrobirea rezistenței montane și colectivizarea agriculturii.

Zdrobirea rezistenței montane. Grupările de partizani, care așteptau în zadar ajutorul american, compuse din ofițeri care juraseră credință regelui Mihai nevoit să abdice și să plece în exil, și care doreau o țară liberă și demnă, preoți care nu acceptau desființarea Bisericii Greco-Catolice sau subordonarea Bisericii Ortodoxe, intelectuali și studenți care nu acceptau falsificarea istoriei și denigrarea valorilor naționale, țărani care se opuneau colectivizării agriculturii etc. au fost urmărite, decimate și, în cele din urmă, anihilate de către poliția politică – Securitatea -, ultimele nuclee de rezistență montană fiind eliminate la sfârșitul anilor 1950 (1959), iar membrii lor au umplut închisorile și lagărele: Făgăraș, Gherla, Aiud, Râmnicu Sărat, Mislea – în această din urmă temniță fiind închisă și cunoscuta eroină din zona Câmpulung Argeș - Elisabeta Rizea.

Cea de-a doua acțiune desfășurată în România în perioada de după anul 1951 o constituie continuarea și finalizarea procesului de *colectivizare a agriculturii*, proces care se va încheia în anul 1962. Astfel, într-o primă etapă, autoritățile comuniste au căutat să realizeze acele „întovărășiri” benevole, acțiuni care a eșuat din cauza împotrivirii sătenilor. Apoi, regimul comunist a impus sistemul cotelor obligatorii, căutând să îi ruineze economic pe țărani refractari. După un recul al procesului de comasare forțată a terenurilor agricole, pas înapoi determinat de pericolul unei revolte asemănătoare celei din Ungaria din anul 1956, la finalul anilor '50 și la începutul anilor '60 (anii 1958-1962), folosind constant unitățile de represiune – Miliția și Securitatea – autoritățile de la București au declarat încheiat procesul de colectivizare – aprilie 1962. „Transformarea socialistă a agriculturii” se încheiase, costurile, declarate doar parțial de autorități, fiind imense și pe termen lung, numărul victimelor fiind de ordinul zecilor și sutelor de mii.

7. O asemănare între practicile politice utilizate în România, în ultimul deceniu al secolului al XX-lea (anii 1991-2000) o constituie caracterul lor democratic. Astfel, atât alegerile libere, periodice, corecte - locale, parlamentare, prezidențiale - desfășurate în anii 1990, 1992, 1996, 2000, cât și adoptarea unei noi legi fundamentale cu principii democratice – Constituția din 1991 – consolidează regimul democratic din România postcomunistă, postdecembristă.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Alianța politico-militară precizată în sursă se numește Puterile Centrale.
2. Secolul XX.
3. Prim-ministrul guvernului român este Alexandru Marghiloman.

O acțiunea desfășurată de acesta este semnarea Tratatului de la București, prin care România devenea dependentă politic și economic de Puterile Centrale.

4. Două informații referitoare la Pacea de la Brest-Litovsk sunt:

Pacea de la Brest Litovsk a fost semnată la 18 februarie/3 martie 1918, de noul guvern bolșevic al Rusiei.

Pacea de la Brest-Litovsk a fost semnată de guvernul bolșevic rus cu Puterile Centrale, el aducând România într-o situație periculoasă.

5. Evenimentele desfășurate pe front în anul 1917 au însemnat atât atacuri, cât și bătălii de apărare pentru armata română; succesele militare româno-ruse la Mărăști și Mărășești au fost însă spulberate de dezorganizarea armatei ruse aliate, ceea ce a pus România într-o situație extrem de dificilă, deși armatele Puterilor Centrale au fost oprite temporar.

Primul citat care susține acest punct de vedere este: „Războiul s-a reluat cu înverșunare pe frontul din Moldova în iulie 1917, când generalul Averescu a pornit ofensiva de lângă Mărăști, în cadrul efortului general [...] de a învinge Puterile Centrale”.

Al doilea fragment este: „Luptele îndârjite au atins punctul culminant la 6/19 august, la Mărășești, când armata română a oprit înaintarea trupelor austriece și germane și a pus practic capăt ofensivei acestora.”

6. Faptul istoric relevant care dovedește că *România se implică în anul 1916 în relațiile internaționale* este acela că România a semnat două convenții cu statele din Antanta, apoi s-a alăturat militar Antantei împotriva Puterilor Centrale. Așadar, în anul 1916, România s-a implicat în relațiile internaționale atât prin acțiuni diplomatice cât și militare.

Test3/2021 MEC – propunere de rezolvare - *prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva*

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Evoluția politică a spațiului românesc în Evul Mediu

Pornind de la obștile sătești, de la acele „romanii populare”, în spațiul României de astăzi, într-un context favorabil, ajung să se închege primele autonomii locale, primele stătuțe: voievodate, cnezate, „țări”.

Un izvor istoric în care sunt atestate autonomiile locale din spațiul românesc intracarpatic (Transilvania) în secolele al IX-lea – al XI-lea se numește *Cronica lui Anonymus*, sau *Gesta Hungarorum*.

Două caracteristici ale acestor autonomii locale sunt: atât autonomia condusă de către Gelu, cât și cea condusă de către Menemur erau organizate în forma voievodatului, iar cea de-a doua caracteristică este aceea că fiecare din aceste voievodate avea o reședință fortificată: cetatea Dăbâca, respectiv, cetatea Biharea.

Dar cele mai semnificate procese de închezare a unui stat românesc se produc la Sud de Carpați, unde izvoarele istorice consemnează existența unor autonomii ce evoluează spre formula statului de sine stătător.

Două informații din *Diploma Cavalerilor Ioaniți* (1247) referitoare la autonomiile locale din spațiul sud-carpatic sunt: existența a două voievodate – avându-i în frunte pe voievozii Litovoi și Seneslau, dar și existența a două cnezate, avându-i în frunte pe cnezii Ioan și Farcaș. De la aceste nuclee începe, în prima parte a secolului următor, închezarea statului Ungro-Vlahia.

O acțiune desfășurată în **deceniul patru al secolului al XIV-lea*** (să spunem anii 1330-1331), în procesul de constituire a statului medieval românesc din Sudul Carpaților o constituie victoria lui Basarab în bătălia de la Posada, confruntare descrisă în detaliu – artistic și narativ - de către documentul istoric numit *Cronica pictată de la Viena*. Regele Ungariei, nemulțumit de faptul că voievodul român Basarab ocupase cetatea Severinului, organizează o expediție de pedepsire la sud de Carpați. Basarab trimite o solie regelui Carol Robert de Anjou, în care promite restituirea cetății Severinului, plata unei mari sume de bani și trimiterea unui fiu ca scutier/cavaler la curtea regelui ungar. Carol Robert refuză oferta, pătrunde în Țara Românească și înaintează spre capitala țării. Fiind surprins de răcirea vremii, de dificultățile terenului, de aprovizionare, regele decide să se retragă. Însă, Basarab surprinde armata ungară într-o zonă prăpăstioasă, cunoscută în literatura istorică sub numele de Posada. În această bătălie (9-12 noiembrie 1330), armata ungară este zdrobită, chiar regele trebuind să-și schimbe hainele pentru a putea supraviețui prin fugă. Victoria lui Basarab de la Posada dovedește forța statului românesc sud-carpatic și marchează întemeierea statului românesc de sine stătător.

Un punct de vedere referitor la acțiunile politice desfășurate în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, în spațiul românesc dintre Carpați și Dunăre este că statul întemeiat de către Basarab a fost consolidat de către urmașii săi – dinastia Basarabilor. Astfel, fiul și urmașul întemeietorului Basarab – Nicolae Alexandru – a întemeiat Mitropia ortodoxă de la Curtea de Argeș (1359), legitimând astfel existența unui stat de sine stătător, el putând primi titlul de *autocrator - domn de sine stătător*. Nepotul lui Basarab, Vladislav Vlaicu, a continuat efortul de consolidare statală, întemeind încă o Mitropolie ortodoxă – la Severin - și încurajând comerțul prin baterea primelor monede și stabilirea de relații comerciale cu Regatul Ungariei și cu orașele transilvane.

Mircea cel Bătrân stabilește noi relații de cooperare cu regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg, și se implică în cruciadele antiotomane care căutau să alunge armatele otomane din Balcani.

În concluzie, între secolele IX-XIV, evoluțiile din spațiul românesc sunt semnificative: pornind de la autonomiile locale se constituie statele medieval. Dacă în spațiul intracarpatic autonomiile locale sunt subordonate Regatului Ungariei, cele de la sud de Carpați evoluează pe calea cristalizării statale, Țara Românească ajungând un stat însemnat în această parte a Europei, și, începând cu finalul secolului XIV, un bastion al Europei creștine în lupta cu Semiluna.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Imperiul Otoman.

2. Domnitorul păstra un rol decisiv în procesul legislativ, putea înainta Parlamentului propriile sale proiecte de legi și avea dreptul de a se opune prin veto.

3. Domnitorul menționat în ambele surse este Carol.

Legea fundamentală menționată și în sursa A, și în sursa B este Constituția (din 1866).

4. Sursa A.

5. Cauză: „*aducerea [...] unui principe străin, în fruntea țării, ca și adoptarea Constituției de la 1866 fără asentimentul Porții*”.

Efect: „*erau dovezi de independență (a României)*”.

6. Alte două acțiuni desfășurate de români, în anul 1877, în afara celor la care se referă sursa B, sunt proclamarea independenței și participarea la războiul antiotoman din Balcani.

Proclamarea independenței țării. În condițiile în care artileria otomană bombardă orașele românești de la Dunăre, iar cea română răspundea bombardând Vidinul, membrii Parlamentului român au cerut ministrului de Externe să prezinte situația. Așa că, la data de 9 mai 1877, ministrul de Externe, M. Kogălniceanu, a proclamat independența României, discurs ținut în Camera Deputaților, iar deputații au votat o moțiune în acest sens. Peste o zi – pe 10 mai 1877 -, și Senatul a adoptat o moțiune similară, iar principele Carol a semnat decretul-lege de intrare în vigoare a *Declarației de independență*.

Participarea militară la războiul antiotoman. Inițial, guvernul rus a refuzat cooperarea militară română, însă lucrurile nu au evoluat bine pentru Imperiul Țarist. Așa că, marele duce Nicolae, comandantul armatelor ruse din Balcani, a solicitat ajutor prințului Carol. În urma unei înțelegeri verbale, domnitorul Carol a primit comanda trupelor de la Plevna și, în fruntea armatelor române a trecut Dunărea. Între august și decembrie 1877, armatele româno-ruse au obținut victorii în bătăliile antiotomane de la Grivița, Rahova și Plevna.

7. O asemănare între prevederile a două proiecte politice referitoare la statul român elaborate în 1848 este aceea că ele priveau impunerea unui regim politic liberal. Astfel, atât în programul pașoptiștilor moldoveni, elaborat la Brașov, în exil, la data de 12 mai 1848, numit *Prințipurile noastre pentru reformarea patriei*, cât și în programul adoptat de către pașoptiștii munteni la data de 9 iunie 1848, și numit *Proclamația de la Islaz*, se solicita desființarea privilegiilor, egalitatea în fața legii, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Vlad Țepeș.

2. secolul XV.

3. Acțiunea diplomatică din 1459 este încheierea de către Ștefan cel Mare a unei convenții cu regele Cazimir al Poloniei prin care l-a recunoscut suzeran unic.

Un motiv al acceptării acestei convenții și a statutului de vasal de către domnul Moldovei, Ștefan cel Mare, este că astfel Ștefan reușea îndepărtarea de la hotarul Moldovei a rivalului său, Petru Aron, primejdia cea mai imediată pentru puterea încă neconsolidată a noului domn.

4. Două informații referitoare la evenimentele istorice care au loc în anul 1462 sunt:

În anul 1462 are loc atacul lui Mahomed al II-lea împotriva domnitorului Vlad Țepeș.

În același an, 1462, profitând de atacul sultanului asupra lui Vlad Țepeș, Ștefan [cel Mare] a încercat fără succes să cucerească Chilia.

5. În anul 1467, regele Ungariei, Matias Corvin, a atacat Moldova, dorind să-l detroneze pe Ștefan cel Mare care ocupase cetatea Chilia, însă rezultatul confruntării nu a fost unul favorabil pentru regele Ungariei care s-a retras peste munți fără a-și atinge obiectivul politic.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „*Matias Corvin [regele Ungariei] a intrat în campanie la sfârșitul anului 1467, înaintând în fruntea unei mari armate spre Suceava, capitala Moldovei, unde nădăjduia să-l instaleze pe candidatul său la domnie*”.

Al doilea fragment este: „*În drum însă, la Baia, [...] unde regele se oprise pentru pregătirea asaltului final, Ștefan [cel Mare] dezlanțuie contraatacul; trădat însă de unii boieri el nu a reușit să nimicească, așa cum plănuiise, oastea ungară. Lupta a rămas nedecisă, dar avântul ofensivei regale a fost oprit*”.

6. Afirmatia că reprezentantul instituției politice centrale din Moldova participă la relațiile internaționale din perioada 1491-1500 poate fi demonstrată prin următorul fapt istoric: În anul 1497, domnul Ștefan cel Mare, deci reprezentantul Domniei, îl învinge în lupta de la Codrii Cosminului pe regele Poloniei, Ioan Albert. Peste doi ani, în 1499, Ștefan cel Mare încheie un tratat de pace în condiții de egalitate cu același suveran polonez. Așadar, reprezentantul Domniei, Ștefan

cel Mare, se implică în relațiile internaționale din anii 1497-1499 atât prin acțiuni militare (lupte), cât și prin acțiuni diplomatice (tratate).

Test 4/2021 MEC – propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU C.N. „Decebal” Deva

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) Evoluția României în perioada 1951-1985

România postbelică a parcurs mai multe etape, cea dintâi – după 30 decembrie 1947 - fiind caracterizată de o docilitate, o supunere aproape absolută față de Kremlin, față de deciziile luate de Uniunea Sovietică.

Două fapte istorice desfășurate în România, în perioada 1951-1964, sunt *adoptarea Constituției* din anul 1952 și a *Declarației P.M.R. din aprilie 1964*.

O caracteristică a Constituției din anul 1952 este aceea că ea marchează maxima subordonare a României față de Uniunea Sovietică, fapt dovedit și de existența *Capitolului introductiv*.

În mod cu totul diferit, o caracteristică a *Declarației din aprilie 1964* este că demonstrează cea mai vizibilă ruptură în relațiile româno-sovietice din timpul conducerii lui Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Această ruptură dintre București și Moscova se constată și în prevederile noii constituții a României, legea fundamentală a României adoptată în deceniul șapte al secolului al XX-lea (între anii 1961 și 1970) și anume *Constituția din 1965*.

O prevedere a acestei legi fundamentale este menținerea prevederilor referitoare la rolul dominant al partidului unic (fost P.M.R., devenit P.C.R.). Astfel, deși Constituția din 1965 marchează trecerea de la stalinism la național-comunism și contestă rolul dominant al U.R.S.S. în statele blocului comunist (eliminând *Capitolul introductiv*), legea fundamentală conține aceleași principii și practici totalitare comuniste.

Astfel, Constituția Republicii Socialiste România din 1965 stabilește că Partidul Comunist Român este partid unic. Ea statuează P.C.R. ca fiind singura forță politică a țării, el reprezintă muncitorii și țărani, controlează toate sectoarele de activitate: economic, politic, cultural, militar, judecătoresc, societatea în ansamblul său. Și, peste câțiva ani, printr-o revizuire a Constituției din 1965, se instituie funcția de președinte al R.S.R., funcție deținută de către Nicolae Ceaușescu, în același timp și secretar general al P.C.R.

Evoluția României între anii 1971-1985 se încadrează în tiparele neostalinismului, dar și ale comunismului de tip asiatic – maoist. Astfel, după vizitele din Asia – în China, Republica Populară Democrată Coreeană – din anul 1971, Nicolae Ceaușescu încetează linia de relativă liberalizare a regimului și impune un regim de factură neostalinistă. Astfel, se impune un tot mai grotesc cult al personalității, Nicolae Ceaușescu fiind în centrul preocupărilor propagandistice. Lui Nicolae i se alătură și Elena Ceaușescu, la rândul ei obiect al cultului personalității. Cele mai importante funcții de conducere sunt ocupate de către membrii familiei, sau de către persoanele din anturajul cuplului prezidențial de la București. Și, în tot acest timp, situația țării, a populației, a economiei se deteriorează, Securitatea caută să controleze și să reprime orice formă de împotrivire, iar pe plan diplomatic, România este tot mai izolată în raport cu statele democratice din Occident.

În consecință, starea populației înrăutățindu-se, criticile din Occident acutizându-se, starea economică a țării este fiind tot mai precară, regimul comunist din România dă semne că se va prăbuși în curând.

În concluzie, dacă anii '50 marchează o subordonare cvasitotală a României comuniste față de U.R.S.S., deceniul șapte – anii '60 – marchează un relativ liberalism și o bună prestație în relațiile internaționale, anii '70-'80 marchează o tot mai accentuată politică neostalinistă și o reverire la practicile dure din anii '48-'53, din timpul lui Stalin, fapt care conduce la explozia revoluționară din decembrie 1989.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

- Alexandru Ioan Cuza.
- În vara anului 1857, ultimii fruntași pașoptiști s-au reîntors în țară și au preluat conducerea mișcării unioniste din Țara Românească.
- Ambele surse se referă la principatele Moldova și Țara Românească.
- Sursa B.
- Cauză: „(Caimacamul Ghica) *Era temător ca inițiativa să nu fie preluată de revoluționarii de la 1848*”.
Efect: „*din această cauză a căutat să întârzie cât mai mult reîntoarcerea fruntașilor exilați*”.
- Două acțiuni desfășurate în anul 1864, în statul român modern, sunt *lovitura de stat a lui Alexandru Ioan Cuza și adoptarea Legii instrucțiunii publice*:

Lovitura de stat a domnitorului Alexandru Ioan Cuza. În anul 1864, premierul Mihail Kogălniceanu a încercat să impună reforma agrară, adică să desființeze claca și să împrădiatzească țărani cu pământ. Adunarea legislativă – Parlamentul unicameral – dominată de marii boieri – s-a opus proiectului legislativ al guvernului și a dat vot de blam executivului. Aceasta înseamnă că guvernul pierduse sprijinul legislativului și trebuia să demisioneze. Însă, domnitorul Al.I. Cuza, care sprijinea reforma rurală/agrară, a menținut guvernul Kogălniceanu și a desființat/a dizolvat Adunarea legislativă – 2 mai 1864. Această acțiune era o veritabilă lovitură de stat, pentru că domnul încălca astfel prevederile Convenției de la Paris – legea fundamentală a țării.

A doua acțiune desfășurată în anul 1864 în statul român modern este adoptarea *Legii instrucțiunii publice*. Legea reglementa organizarea și funcționarea sistemului școlar din România. Învățământul primar devenea obligatoriu și gratuit. De asemenea, învățământul românesc era organizat într-un spirit modern, el având trei grade, sau niveluri: primar, secundar și superior, atât pentru cel public, cât și pentru cel privat.

7. O asemănare între proiectele politice referitoare la statul român modern, elaborate în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, este aceea că ele urmăresc revenirea la domniile pământene. Astfel, atât proiectul elitei politice românești elaborat în anul 1772, cât și cel din anul 1791 au în vedere înlăturarea domniilor fanariote și reinstalarea domnilor români, pământeni în Moldova și Muntenia.

(sau că sunt adresate Marilor Puteri creștine – Rusia, Austria; sau că ele cer libertatea comerțului...)

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

- Ideologia precizată în sursă este marxism-leninismul.
- Secolul XX.
- Măsura legislativă din august 1948 este adoptarea *Legii pentru reforma învățământului românesc*.
O consecință a adoptării acestei legi este închiderea tuturor școlilor străine, inclusiv a celor administrate de culte.
- Două informații referitoare la justiție sunt:
Reorganizarea justiției României postbelice a oferit un cadru legal pentru acțiunile Securității.
A doua informație referitoare la justiție este că sistemul judecătoresc avea ca principală caracteristică subordonarea față de Partidul Muncitoresc Român și de stat.
- Organismele Ministerului de Interne, înființate în 1949 – Securitatea și Miliția - aveau ca scop controlul, supravegherea, pedepsirea tuturor celor care s-ar fi putut opune măsurilor Partidului Comunist indiferent în ce domeniu. Aceste structuri represive aveau menirea de a menține ordinea publică, înăbușirea oricărei rezistențe a populației față de confiscarea proprietății private, față de colectivizarea agriculturii etc.
Prima informație care susține acest punct de vedere este: „*La 23 ianuarie, a fost creată Direcția Generală a Miliției, chemată să înlocuiască Poliția și Jandarmeria. [...] La 7 februarie au fost create trupele de securitate. Ambele organisme au fost plasate sub autoritatea Ministerului de Interne*”.
- Al doilea fragment este: „*Principalele îndatoriri ale trupelor de securitate erau menținerea ordinii publice în centrele industriale și înăbușirea oricărei rezistențe față de măsurile guvernamentale, precum colectivizarea, confiscarea de bunuri și proprietăți*”.
- Faptul istoric relevant care susține afirmația că *regimul politic totalitar din România se consolidează în perioada 1965-1980* este acela că Nicolae Ceaușescu concentrează tot mai multă putere în mâinile sale și ale apropiaților săi, el fiind deasupra legii. Astfel, Nicolae Ceaușescu deținea numeroase funcții precum: președinte al Consiliului de Stat, apoi președinte al Republicii Socialiste România, secretar general al Partidului Comunist Român – partid unic, comandant suprem al forțelor armate. Tot lui i se subordonează direct Securitatea. Doar el

poate candida la funcțiile supreme în partid și în stat. Membrii familiei sale dețineau, de asemenea, importante posturi de conducere în partid, în guvern, în Marea Adunare Națională, la nivelul județelor: de exemplu, soția sa, Elena Ceaușescu, a ajuns până la funcția de prim-vice-prim ministru al Guvernului; fiul său, Nicu Ceaușescu, era prim-secretar al județului Sibiu, unii dintre frații lui Nicolae Ceaușescu au deținut posturi importante în ambasade, în conducerea armatei, în ministere etc.

Așadar, având fiind așa de multă putere concentrată în mâinile unui grup atât de restrâns, putem afirma că regimul totalitar comunist ceaușist s-a consolidat în anii 1965-1980.

Test5/2021 ME proponere de rezolvare - *prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva*
Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Evoluția politică a spațiului românesc în a doua jumătate a secolului al XIV-lea – secolul al XV-lea

După întemeierea statelor medievale românești prin acțiunile militare ale voievozilor Basarab I și Bogdan I, țările române extracarpătice se confruntă cu noi pericole, cel mai mare fiind cel reprezentat de Poarta otomană.

Un stat medieval din spațiul românesc extracarpatic este Țara Românească, al doilea, este Moldova.

O acțiune diplomatică desfășurată de reprezentantul instituției politice centrale – Domniei - din statul Țara Românească în relațiile internaționale din a doua jumătate a secolului al XIV-lea o constituie semnarea primului tratat antiotoman din această parte a Europei. Astfel, la finalul secolului al XIV-lea, Imperiul Otoman ajunge la Dunăre, după ce cucerise o mare parte a Peninsulei Balcanice. Ca să poată face față cu succes asaltului musulman, domnitorul Valahiei, Mircea cel Bătrân, se aliază cu regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg – 7 martie 1395, *Tratatul de la Brașov*. Conform tratatului, Mircea devenea vasalul regelui ungar, primind în schimb unele feude în Transilvania, care serveau și ca loc de refugiu în caz de atac otoman. De asemenea, domnitorul român urma să primească ajutor din partea suzeranului său. Aceleași obligații de natură militară reveneau și regelui ungar.

Confruntările militare la care participă românii la sfârșitul secolului al XIV-lea sunt continuate cu noi bătălii și în secolul al XV-lea.

Două conflicte militare la care participă românii, în prima jumătate a secolului al XV-lea sunt luptele armatelor moldovene împotriva cavalerilor teutoni localizați în zona Mării Baltice – luptele de la Grünwald și Marienburg.

Două asemănări între aceste bătălii, între aceste două acțiuni militare, sunt: în ambele bătălii, domnitorul Moldovei, Alexandru cel Bun, luptă împotriva cavalerilor teutoni, el sprijinindu-l astfel pe suzeranul său, regele Poloniei, Vladislav Jagello.

A două asemănare este aceea că ambele bătălii sunt câștigate de către domnul Moldovei, grație și rapidei cavalerii de care acesta dispunea.

Acțiunile militare, care continuă și de-a lungul celei de-a doua părți a secolului XV, sunt dublate și de acțiuni diplomatice – semnarea de tratate de alianță, de vasalitate, de pace, în funcție de interese și context.

Un punct de vedere referitor la acțiunile diplomatice la care participă românii în perioada 1451-1490 este că, în condițiile unui tot mai pronunțat pericol otoman, domnitorii români – fie din Valahia, fie din Moldova - se aliază cu mari puteri creștine din zonă – regatele Ungariei sau Poloniei.

Astfel, domnitorul Țării Românești, Vlad Țepeș, caută să-și protejeze țara în fața asaltului otoman aliindu-se cu regele Ungariei, Matia Corvin. În mod asemănător, domnul Moldovei, Ștefan cel Mare, se aliază, tot împotriva Porții otomane, cu același rege ungar Matia Corvin. Mai apoi, când domnul Moldovei consideră că Regatul Poloniei îi poate asigura un mai solid suport, se aliază cu regele acestei țări, Cazimir al IV-lea – tratatul de la Colomeea – 1485.

În concluzie, în secolele XIV-XV, evoluțiile din spațiul românesc sunt semnificative, în relațiile internaționale românii alternând confruntarea cu diplomația. Pornind de la alianțele încheiate de către domnul Țării Românești, Mircea cel Bătrân, continuând cu acțiunile militare care îl au ca protagonist pe domnul Moldovei, Alexandru cel Bun, apoi cu acțiunile diplomatice ale lui Țepeș sau Ștefan cel Mare, domnitorii români s-au integrat politicii de cruciadă promovată de statele europene și de papalitate. Îmbinând diplomația și confruntarea armată, voievozii amintiți anterior au reușit să salveze Țările Române de pericolul transformării lor în pașalâcuri otomane.

Notă: La pct. acțiuni militare din prima jum.XV – pot fi exemple și cu Iancu de Hunedoara – acțiuni antiotomane: Campania cea Lungă – 1443-1444; Kossovopolje – 1448 – antiotomane; ambele în Balcani. Diferențe – prima, succes; a doua, eșec. Sau: 1444 - cruciada de la Varna-eșec.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. *Declarația privind Europa Eliberată.*

2. În toamna anului 1945, Partidul Comunist a devenit tot mai puternic.

3. Sursa A – P. Groza.

Sursa B – Gheorghiu-Dej.

4. Sursa B.

5. Cauză: „*Antipatia pe care majoritatea românilor o resimțeau față de Uniunea Sovietică*”.

Efect: „*făcea ca perspectivele venirii la putere a unui regim prosovietic, liber ales, să fie foarte îndepărtate*”.

6. Alte două fapte istorice, din România postbelică, desfășurate între anii 1945-1954, sunt desființarea tuturor celorlalte partide politice și abdicarea forțată a regelui Mihai.

Desființarea partidelor democratice. Partidul Comunist din România sesizând că țărăniștii și liberalii se bucură de o mare popularitate din partea românilor, și, în cazul unor alegeri libere, acestea vor câștiga majoritatea voturilor, a decis să le elimine de pe scena politică. În vara anului 1947, înscenând o încercare de părăsire a țării de către liderii PNȚ („incidentul de la Tămădău”), Partidul Național Țărănesc a fost scos în afara legii, desființat. Toți liderii săi, fie că participaseră la acea tentativă de a părăsi țara, fie că nu, au fost judecați într-un proces organizat după modelul stalinist, au fost condamnați și întemnițați, pedepsele fiind foarte aspre, iar majoritatea liderilor pierind în închisorile de la Sighet, Aiud, Râmnicu Sărat etc. PNL s-a autodesființat, dar și liderii săi au fost încarcerăți, mulți dintre ei murind în detenție la Sighet sau Jilava. În 1948, PSD a fost silit să fuzioneze cu PCR, cei care au refuzat fiind, la rândul lor, încarcerăți.

Abdicarea regelui Mihai. În toamna anului 1947, toate statele din această parte a Europei unde URSS staționa numeroase trupe, sute de mii, milioane de soldați, erau comunizate sau în curs de comunizare. Toate aceste țări deveniseră „democrații populare”, organizate ca republici populare. Astfel că, regele Mihai, perceput ca un obstacol important în calea comunizării depline a țării, a fost silit să abdice. Prim-ministrul Petru Groza și liderul PCR – Gheorghiu-Dej au cerut audiență la rege și l-au silit să semneze actul de abdicare. În aceeași zi, 30 decembrie 1947, comuniștii au proclamat Republica Populară Română.

7. O asemănare între două acțiuni politice desfășurate în România între anii 1965 și 1985 constă în concentrarea puterii în mâna unui singur om – Nicolae Ceaușescu. Astfel, la alegerile pentru funcția de secretar general al Partidului Comunist Român, singurul candidat, sau cel puțin candidatul cu șanse reale de a câștiga, este Nicolae Ceaușescu. De asemenea, în anul 1974, Nicolae Ceaușescu ocupă și funcția nou înființată de președinte al Republicii Socialiste România. Așadar, constatăm o însușire de noi și noi funcții de către aceeași persoană – Nicolae Ceaușescu. (*putem scrie și despre funcția de președinte al Consiliului de Stat și de președinte al Republicii Socialiste România – funcții deținute de către Ceaușescu, asemănarea fiind dobândirea de noi funcții de către N. Ceaușescu*)

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Carol I.

2. Secolul XIX.

3. Actul fundamental al României în anul 1866 este *Constituția din 1866*.

O prevedere a Constituției din 1866, referitoare la învățământ: învățământul era liber, obligatoriu și gratuit pentru primele patru clase – învățământul primar.

4. Presa – conform art.24 din Constituția din 1866 – se bucura de deplină libertate.

Constituția din 1866 interzicea cenzura presei.

5. Organizarea Senatului României înregistra importante modificări democratice: de la cele prevăzute în *Statutul* lui Cuza la cele prevăzute în Constituția din 1866, Senatul fiind una din cele trei ramuri ale puterii legislative, iar membrii aleși puteau fi oricare dintre cetățenii care îndeplineau anumite condiții.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „*Puterea legislativă era exercitată colectiv de către Șeful statului și Reprezentanța Națională compusă din Adunarea Deputaților și Senat*”.

Al doilea fragment este: „*putea fi ales senator orice român care beneficia de drepturi civile și politice, era domiciliat în România, avea vârsta de peste 40 de ani (...)*”.

6. Faptul istoric relevant care susține afirmația că *un proiect politic, elaborat în spațiul românesc în perioada 1848-1858, a contribuit la constituirea statului român modern* este următorul: membrii generației pașoptiste – Al.I. Cuza, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, C.A. Rosetti, I.C. Brătianu ș.a. - au elaborat proiectul politic pașoptist care viza și formarea statului român modern – Unirea Principatelor. Aceeași generație, în anul 1857, a elaborat *rezoluțiile* Adunărilor /Divanurilor ad-hoc, documente care urmăreau tot Unirea Principatelor, tot înfăptuirea statului român modern, lucru pe care l-au și pus în practică în ianuarie 1859.

Așadar, proiectul politic pașoptist, continuând cu rezoluțiile Adunărilor ad-hoc, a reușit să constituie statul român modern în ianuarie 1859, prin dubla alegere a lui Al.I. Cuza în Moldova și Țara Românească.

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Autonomii locale și organizarea instituțională în spațiul românesc între secolele IX-XVII

La finalul mileniului I și la începutul mileniului II, izvoarele istorice încep să consemneze existența diferitelor forme de autonomii locale. Pornind de la aceste stătutețe, se va ajunge la formarea statelor medievale românești subordonate Ungariei - ca Transilvania -, sau de sine stătătoare - la sud și est de Carpați.

Două asemănări între autonomiile atestate în spațiul românesc în secolele IX-XI sunt următoarele. Atât autonomia în fruntea căreia se găsește Gelu, cât și cea în fruntea căreia se găsește Gyla sunt organizate sub forma voievodatului. Ambele autonomii prestatale sunt localizate în zona podișului Transilvaniei, având ca reședință o cetate fortificată plasată lângă un mare râu (Someș, respectiv Mureș).

O altă asemănare este aceea că atât formațiunea/autonomia lui Menumorut, cât și cea a lui Ahtum sunt ținte ale atacului armatelor ungare.

Însă, autonomii locale sunt menționate și în exteriorul arcului carpat. Două aspecte politice, din secolul al XIII-lea, din spațiul dintre Carpați și Dunăre, sunt următoarele: în documentul *Diploma cavalerilor ioaniți* – 1247 – sunt menționate cinci autonomii prestatale: două voievodate conduse de voievodul Litovoi, sau de voievodul Seneslau; două cnezate conduse de către cneazul Ioan sau cneazul Farcaș, și o „țară a Severinului”. Toate aceste autonomii sunt, într-o mai mare sau mai mică măsură, în raporturi de dependență față de Regatul Ungariei.

Un al doilea aspect îl constituie revolta lui Litovoi. Urmașul voievodului supus Ungariei la 1247, un voievod cu același nume – Litovoi – se revoltă împotriva dominației ungare – prin anul 1277 – dar suferă un eșec de proporții, acțiunea sa eșuează, iar el moare în luptă.

Pornind de la aceste formațiuni/autonomii locale, într-un context favorabil, se ajunge la state de sine stătătoare, independente, întemeiate la jumătatea secolului al XIV-lea – Valahia și Moldova.

Urmașii întemeietorilor Basarab și Bogdan, dinastiile Basarabilor și Mușatinilor pun bazele instituțiilor statale /centrale. Instituțiile celor două state românești extracarpatică prind contur în a doua jumătate a secolului al XIV-lea. Ele preiau mai ales modelul oriental – bizantin sau slav - fapt vizibil și în terminologie. Astfel, instituția centrală – Domnia – este reprezentată de un domn – stăpân al țării (din latinescul *Dominus*), și care este și *voievod* (termen slav) – adică șef militar suprem.

Prin întemeierea Bisericii, prin ceremonia ungerii cu mir, domnitorul capătă o aură de divinitate, el devenind, în mentalul colectiv, domn „din mila lui Dumnezeu”, termenul grecesc „autokrator” – singur stăpânitor - arătând deplina sa putere. Pentru buna organizare a statelor, domnitorii fondează și Sfatul domnesc, Adunarea țării, Armata, instituții care conferă forță și prestigiu statelor românești de sine stătătoare/neatârnate.

În spațiul intracarpatic – Transilvania – se petrec numeroase schimbări în secolul al XVI-lea, odată cu dispariția statului medieval Ungaria. După ce sultanul Soliman Magnificul a transformat Ungaria în pašalâc – Transilvania, care era supusă până atunci Ungariei, a devenit principat autonom aflat sub suzeranitate otomană. Gradul de autonomie a principelui Transilvaniei era mai ridicat decât în cazul domnitorilor munteni sau moldoveni. Principele era ales de Dieta Transilvaniei, dar sultanul își rezerva dreptul de a-l confirma în funcție. Prin urmare, autoritatea principelui Transilvaniei era destul de largă, iar principatul se bucura de o situație mai bună față de țările române extracarpatică. Un motiv al acestei situații este și acela că, în partea sa de nord, principatul Transilvaniei se învecina cu o mare putere – Imperiul Habsburgic (Austria).

În concluzie, între secolele IX-XVII spațiul românesc înregistrează o evoluție de la autonomiile locale de secol IX-XIII, la state de sine stătătoare – în spațiul extracarpatic – în secolul XIV. Indiferent despre care state este vorba, în secolele XIV-XVII ele înregistrează anumite evoluții și schimbări și în ceea ce privește organizarea instituțională, aceasta reflectând realitățile momentului, situația lor juridică internațională.

(La organizarea instituțională a Transilvaniei în sec. XVI-XVII, se poate scrie și despre înlocuirea principatului vasal Porții cu principatul subordonat Curții de la Viena la sfârșitul secc. XVII – anul 1692 – Diploma leopoldină; 1699 – tratatul austro-otoman de la Karlowitz)

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. *Tratatul de la Paris.*

2. Intelectualii români pașoptiști au lansat și ideea unirii tuturor românilor de o parte și de cealaltă a Carpaților, pe baza puternicelor legături etnice, lingvistice și culturale dintre aceștia.

3. Cele două mari puteri menționate în ambele surse sunt Rusia și Imperiul Otoman.

4. Sursa A.

5. Cauză: „*Deteriorarea relațiilor dintre Rusia și Imperiul Otoman a dus la ocuparea Principatelor Române de către ruși, în iulie 1853 [...]*”.

Efect: „*Ca urmare, cei doi domni au plecat în exil în Austria, în locul lor instaurându-se un guvern militar rusesc*”.

6. Două fapte istorice referitoare la România, desfășurate între anii 1875-1885, sunt semnarea Convenției româno-ruse și participarea la Războiul de Independență.

Semnarea Convenției româno-ruse. În primăvara anului 1877, în contextul acutizării crizei din Balcani, a răzcoalelor antiotomane din Bulgaria, Bosnia etc., Rusia a decis să intervină militar în Balcani. Însă, armata rusă trebuia să tranziteze România, stat care era sub garanția colectivă a marilor puteri. Prin urmare, rușii trebuiau să ajungă la o înțelegere cu românii. Așa că, reprezentanții României și Rusiei semnează o convenție. Convenția din 4/16 aprilie 1877 prevedea că România asigură armatei ruse condițiile trecerii prin teritoriul național ca armată prietenă. La rândul ei, Rusia se obliga să respecte integritatea granițelor, Constituția, legile statului român și să-și plătească toate cheltuielile de transport, hrană, cazare etc.

Participarea armatei române la Războiul de Independență. Izbucnind războiul dintre ruși și turci, artileria turcă a bombardat orașele românești de la Dunăre. Ca replică, artileria română a bombardat Vidinul. Mai apoi, armata rusă a întâmpinat o puternică rezistență otomană. În consecință, Rusia a solicitat ajutor militar României. Armata română, condusă de principele Carol, a participat cu succes la bătăliile antiotomane de la Grivița, Rahova, Plevna, Vidin. Ca urmare a participării victorioase la război, în anul 1878 marile puteri au recunoscut independența României.

7. O asemănare între două măsuri adoptate în plan intern, în România, în perioada 1863-1864 este aceea că: atât *Legea secularizării averilor mănăstirești* cât și *Legea rurală* aveau ca obiectiv sectorul agricol, pământul. (sau: atât *Legea agrară/rurală* cât și *Legea instrucțiunii publice* aveau ca obiectiv modernizarea statului român; dezvoltarea societății românești...).

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Primul Război Mondial.

2. Secolul XX.

3. Regele Ferdinand.

O caracteristică a opiniei publice din România este că ea se pronunța foarte categoric pro-Transilvania.

4. Două informații referitoare la Consiliul de Coroană sunt:

Consiliul de Coroană a fost convocat la Sinaia.

Consiliul de Coroană a fost convocat pentru data de 21 iulie/3 august 1914.

(sau: *Consiliul de Coroană a decis neutralitatea României*).

5. În vara anului 1914, marile alianțe militare - Puterile Centrale și Antanta – căutau să atragă România de partea lor, fiecare promițând diferite câștiguri teritoriale, însă România decide să rămână neutră, ceea ce face ca poziția Antantei să se întărească, iar cea a Puterilor Centrale să slăbească.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „*Asemenea Italiei și Bulgariei, România devine obiectul presiunilor celor două tabere beligerante (Puterile Centrale și Antanta)*”.

Al doilea fragment este: „(prin neutralitatea României) *Puterile Centrale pierd în România un potențial aliat, iar Antanta poate spera, cu mai mult temei, că România va lua armele de partea sa. [...]*”.

6. Faptul istoric relevant care susține afirmația că *o practică politică utilizată în România, în perioada 1921-1930, a contribuit la evoluția statului român* este următorul: adoptarea votului universal în 1918 și aplicarea sa din 1919 a condus la o consolidare a democrației românești prin eliminarea vechilor criterii discriminatorii de religie sau avere.

Așadar, prin impunerea și aplicarea sufragiului universal, statul român evoluează în sens democratic precum statele democratice ale Europei Occidentale.

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Spațiul românesc în secolele al XIV-lea - al XV-lea

Secolul XIV marchează întemeierea statelor românești extracarpătice, proces care a beneficiat de existența autonomiilor locale – cnezate, voievodate, „țări” -, sau de acțiunea unor „descălecători”.

Două acțiuni militare desfășurate în spațiul românesc în secolul al XIV-lea sunt bătăliile de la Posada, respectiv Rovine.

O asemănare între aceste două acțiuni militare constă în alegerea, de către voievozii români Basarab sau Mircea cel Bătrân, unui loc favorabil armatelor române, loc în care numărul soldaților și superioritatea armamentului contau mai puțin. De exemplu, locul ales de Basarab este unul râpos, prăpăstios, iar locul ales de Mircea este unul mlăștinos, ambele teatre de bătălie nu permit desfășurarea numeroaselor armate inamice.

Dacă trecem de la acțiunile militare la cele diplomatice, vom prezenta o acțiune diplomatică întreprinsă de către Mircea cel Bătrân, la finalul secolului al XIV-lea, referitoare la spațiul românesc. În condițiile în care Imperiul Otoman cucerea unul după altul statele balcanice și ajunsese la Dunăre, Mircea se aliază cu regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg – primul tratat antiotoman din această parte a Europei. Tratatul, semnat la Brașov în anul 1395, îmbracă atât forma unui act de alianță cât și unui contract suzerano-vasalic, drepturile și obligațiile celor două părți fiind reciproce. Regele Ungariei promitea solemn să ofere sprijin lui Mircea cel Bătrân, Mircea primind și unele cetăți de refugiu în Transilvania; în schimb Mircea trebuia să se recunoască vasal al lui Sigismund.

Acțiunile militare sau diplomatice ale domnitorilor români continuă și în secolul XV. Domnitorul Moldovei, Alexandru cel Bun, participă la mai multe acțiuni militare împotriva cavalerilor teutoni, desfășurate în zona Mării Baltice, la Grünwald și Marienburg – în anii 1410 și 1422, așadar, în prima jumătate a secolului XV.

O cauză pentru care armatele române luptă împotriva cavalerilor teutoni este aceea că Alexandru cel Bun era vasalul regelui Poloniei Vladislav Jagello, iar una dintre obligațiile asumate de el era să își ajute militar seniorul.

O consecință a acestor acțiuni militare moldovenești din prima jumătate a secolului al XV-lea este de foarte mare importanță: pentru că Alexandru cel Bun își respectă obligațiile vasalice, regele Poloniei nu permite ca regele Ungariei să împartă Moldova, lucru care s-ar fi putut întâmpla dacă Alexandru nu-și respecta jurământul și obligațiile asumate față de suzeranul său polonez.

Această pendulare/ alternanță/ îmbinare de acțiuni militare și diplomatice continuă și în cea de-a doua parte a secolului XV.

Un punct de vedere referitor la acțiunile militare desfășurate de români în deceniile șapte și opt ale secolului al XV-lea este că ele sunt de importanță vitală pentru existența țărilor române. Astfel, Moldova lui Ștefan cel Mare se confruntă cu un viguros atac otoman. Din cauză că Ștefan cel Mare refuza să mai plătească tribut către Poartă, pentru că Moldova deținea importantele cetăți maritime Chilia și Cetatea Albă, pentru că Ștefan cel Mare intervenea militar în Muntenia unde căuta să îi elimine pe aliații sultanului, Poarta otomană reacționează energic. Ștefan cel Mare obține o strălucită victorie împotriva lui Soliman Pașa, la Vaslui, în ianuarie 1475. Anul următor, având de făcut față unui atac simultan al turcilor și tătarilor, Ștefan este învins de sultanul Mahomed al II-lea în marea bătălie de la Războieni/Valea Albă. Fidelitatea boierilor și sprijinul venit din Transilvania și Ungaria determină alungarea trupelor otomane și menținerea domniei lui Ștefan. Așadar, aceste evenimente militare dovedesc calitățile militare ale lui Ștefan în ceea ce înseamnă alegerea locului și timpului favorabile unei confruntări. Dar, la fel de importante se dovedesc și măsurile din politica internă, cât și cea de alianțe cu puterile creștine precum Ungaria regelui Matia Corvin. Înfrângerea de la Războieni din vara lui 1476 este urmată de alungarea otomanilor, grație, în principal, ajutorului militar primit de Ștefan din partea regelui Matia Corvin.

În concluzie, de-a lungul secolelelor XIV-XV, statele românești au reușit să-și dobândească și să-și mențină libertatea alternând, combinând acțiunile diplomatice cu cele militare, un rol însemnat avându-l ajutorul primit din partea puterilor creștine, Polonia sau Ungaria.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Tratatul de la Lublau.

2. Datorită condițiilor naturale optime, creșterea vitelor și oilor ocupa un loc important în viața economică din Sudul Carpaților.

3. Sursa A – Litovoi (sau *Seneslau*).

Sursa B - Mircea cel Bătrân (sau *Alexandru cel Bun*).

4. Sursa A.

5. Cauză: „*Forța militară a lui Alexandru cel Bun*”.

Efect: „*i-a permis domnului să împiedice imixtiunea puterilor străine, îndeosebi a Regatului Ungar (...)*”.

6. Alte două fapte istorice referitoare la spațiul sud-carpatic, desfășurate în secolele al XIII-lea – al XIV-lea, sunt acțiunea voievodului Litovoi și „descălecatul” lui Negru Vodă.

Acțiunea militară a lui Litovoi. Cronicile vremii, actele cancelariei ungare consemnează un eveniment militar desfășurat prin anii 1277-1279. Atunci, un voievod român pe nume Litovoi a căutat să înlăture dominația ungară. Însă acțiunea sa a fost un eșec: Litovoi a murit în luptă, iar fratele său, Bărbat, a căzut prizonier și a fost eliberat în schimbul unei răscumpărări. Regalitatea maghiară își reimpunea dominația la sud de Carpați.

„*Descălecatul*” lui Negru Vodă. Conform legendelor istorice, întemeierea Țării Românești este rodul „descălecatului” voievodului făgărășan Radu Negru Vodă. Pe la 1290-1291, voievodul Negru Vodă a trecut din Țara Făgărașului la sud de Carpați, unde și-a stabilit capitala la Câmpulung Muscel/Argeș. Documentele istorice nu confirmă această întemeiere ca rezultat al descăleării din Transilvania. Însă, faptul că unii români din Țara Făgărașului, nemulțumiți de pierderea libertăților în Ardeal, au trecut la sud de Carpați și au contribuit la întemeierea Valahiei nu poate fi total exclus. (*se pot prezenta și Bătălia de la Posada și Bătălia de la Rovine*)

7. O caracteristică a unei acțiuni diplomatice la care participă românii în ultimul deceniu al secolului al XVI-lea este aceea că voievozii români se integrează diplomatic unei mari coaliții antiotomane. Astfel, în anul 1595, domnul Țării Românești, Mihai Viteazul, aderă la Liga Sfântă, o alianță din care făceau parte foarte multe state europene, statul cel mai apropiat geografic de Valahia fiind Transilvania.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Carol I.

2. Secolul XIX.

3. Legea fundamentală este *Constituția din 1866*.

O prevedere a constituției referitoare la drepturile și libertățile cetățenești este următoarea: ea prevedea cele mai largi libertăți: libertatea conștiinței, a presei, a învățământului, a întrunirilor. Privilegiile și titlurile de noblețe străine erau desființate (art.12). Inviolabilitatea persoanei și a domiciliului erau garantate. Se interzicea pedeapsa cu moartea și confiscarea averii. Se asigura secretul corespondenței.

4. Două informații referitoare la Reprezentanța Națională sunt:

Puterea legislativă era exercitată în mod colectiv de domn și Reprezentanța Națională (art.32, alin. I).

Reprezentanța Națională se compunea din Senat și Adunarea Deputaților (art.32, alin. II și III).

5. Dorințele românilor, exprimate prin rezoluțiile divanurilor/adunărilor ad-hoc în anul 1857, au putut fi puse în practică și au fost înscrise în Constituția din 1866: numele țării de România, impunerea monarhiei ereditare și altele.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „(...) *denumirea de România [...] sublinia hotărârea de a duce la îndeplinire toate doleanțele exprimate de Adunările Ad-Hoc*”.

Al doilea fragment este: „*Ca formă de guvernământ, România se transforma dintr-o monarhie electivă într-o monarhie ereditară (art. 82), ceea ce constituia încă o nesocotire a Convenției de la Paris, dar corespundea cu doleanța Adunărilor Ad-Hoc ca dinastia să fie nu numai străină, dar și ereditară, pentru a evita declanșarea ambițiilor dinastice la succesiunea Tronului (...)*”.

6. Faptul istoric relevant care susține afirmația că *redeschiderea „crizei orientale”*, după evenimentele la care se referă sursa, a influențat evoluția politică a României este următorul: profitând de faptul că Rusia voia să îi sprijine militar pe creștinii din Balcani contra Porții, România se implică diplomatic și militar în război, câștigă o serie de bătălii și, în final, obține recunoașterea internațională a independenței sale – 1878 – Congresul de pace de la Berlin.

Așadar, profitând de deschiderea crizei orientale, România se implică, și evoluția sa politică înregistrează importante schimbări pozitive: țara noastră devine independentă - 1878, iar principele Carol va fi încoronat rege - 1881.

Secolul XX a însemnat, atât pentru Europa în general, cât și pentru România în particular, un secol al democrației dar și al totalitarismelor de ambele extreme.

Două aspecte referitoare la democrația din România, din primele trei decenii ale secolului al XX-lea, sunt următoarele: primul aspect constă în aceea că, prin adoptarea votului universal și a reformei agrare, viața politică a înregistrat importante mutații: de exemplu, a dispărut Partidul Conservator și a apărut Partidul Național Țărănesc – votat îndeosebi de locuitorii satelor care tocmai primiseră drept de vot.

Al doilea aspect îl constituie creșterea numărului alegătorilor de la circa 100 000 la circa 5 milioane – așadar, o creștere de circa 50 de ori.

Evoluția democratică a României Mari a fost curmată de regele Carol al II-lea, prin impunerea Constituției din anul 1938, adică din deceniul patru al secolului al XX-lea.

Dacă vorbim de ideologii, secolul XX a cunoscut atât ideologii democratice cât și ideologii totalitare precum fascismul italian și nazismul german. Două asemănări între aceste două ideologii totalitare existente în Europa Occidentală, în perioada interbelică, sunt: și fascismul și nazismul promovează cultul personalității liderului – *Il Duce* pentru Mussolini, respectiv *Führer* pentru Hitler. A doua asemănare constă în faptul că și fascismul și nazismul resping liberalismul și sindicalismul, promovează un regim de mână forte, folosirea poliției politice, îngrădirea sau eliminarea totală a drepturilor și libertăților cetățenești.

Însă ideologiile totalitare, de dictatură, nu s-au manifestat doar în Occident, ci și în Europa dominată după anul 1945 de către Uniunea Sovietică, și România nu a făcut excepție, aici fiind întâlnite practice politice de esență stalinistă.

O astfel de practică politică totalitară utilizată în România în primul deceniu după instaurarea regimului comunist (1948-1958) o constituie eliminarea tuturor opozanților folosindu-se de poliția politică – Securitatea. Încă din anul 1948, cu ajutorul ofițerilor și consilierilor sovietici, comuniștii pun bazele poliției politice – Securitatea. Poliția politică reprimă fără milă pe toți potențialii sau realii inamici ai regimului comunist: pe patronii cărora le-au fost confiscate proprietățile industriale și bancare, pe țăranii care se opun colectivizării agriculturii, pe intelectualii care se opun cenzurii și denigrării valorilor naționale, pe preoții cărora le-au fost închise bisericile, Biserica Greco-Catolică fiind chiar desființată iar episcopii ei arestați și întemnițați, pe partizanii din munți care așteptau, în zadar, ajutorul american etc. România devine un imens lagăr, în interiorul căruia sunt alte zeci și zeci de închisori, de fapt locuri de exterminare: Sighet, Aiud, Gherla, Râmnicu Sărat, Pitești, Făgăraș, Mislea, Canalul Dunăre-Marea Neagră. „Obsedantul deceniu” a provocat imense prejudicii cetățenilor, o întreagă elită cu numeroase personalități remarcabile a fost irosită, a fost anihilată pentru simplul fapt că gândea altfel decât decidenții politici comuniști.

De cealaltă parte a „cortinei de fier”, în lumea democrațiilor liberale, situația era diametral opusă, acolo statul fiind în slujba cetățeanului și nu ca-n dictatură unde cetățeanul era la dispoziția, la bunul plac al statului.

Un punct de vedere referitor la practicile politice democratice din Europa, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, este că ele au pus preț pe valoarea omului, pe demnitatea persoanei umane, pe libertatea de a alege, fie că este vorba despre alegerea dintre mai multe partide, alegerea domiciliului, locului de muncă, locului unde vor să își petreacă vacanța – în țară sau peste hotare -, alegerea postului de televiziune, de radio, a ziarului, revistei, filmului preferate – în toate aceste domenii existând o pluralitate, o multitudine de variante din care cetățeanul putea într-adevăr alege.

În concluzie, secolul XX a însemnat atât regimuri democratice cât și regimuri totalitare, dar, în raport cu Occidentul, România a cunoscut o perioadă mult mai lungă de totalitarism decât de democrație.

Test 9/2021 ME

propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Organizația internațională este *Biroul de Informație al Partidului Comunist sau Kominform*.
2. Poporul, «veritabilul deținător al puterii» (art.2) alege Sovietul Suprem cu două Camere: Sovietul Uniunii (767 deputați) și Sovietul Naționalităților (750 deputați).
3. Ambele surse se referă la spațiul istoric numit URSS și la formațiunea politică numită Partidul Comunist.
4. Sursa B.
5. Cauză: „*Alegerile [...] se desfășoară pe un teren pregătit dinainte (...)*”.
- Efect: „*drept urmare, (alegerile) consfințesc preponderența comuniștilor [...]*”.
6. Alte două fapte istorice desfășurate în România, în perioada 1947-1964, în afara celor la care se referă sursa A, sunt naționalizarea industriei și colectivizarea agriculturii.

Naționalizarea industriei: Partidul Comunist Român, redenumit în anul 1948 Partidul Muncitoresc Român, trece la aplicarea ideologiei marxist-leniniste-staliniste și impune modelul prezent în Uniunea Sovietică. La 11 iunie 1948, 1080 de mari întreprinderi private din domeniul industrial, transporturi, construcții etc. sunt trecute abuziv în proprietatea statului român. Termenul folosit pentru această confiscare este cel de naționalizare, adică de trecere în proprietatea întregului popor, a întregii națiuni: De fapt, averile particulare ale burgheziei sunt confiscate fără nicio despăgubire. Și nu doar averile imobile. Sunt confiscate pe lângă terenuri, sedii, construcții ca atare, hale, depozite etc., și conturile bancare, produsele/mărfurile aflate pe stoc, proiectele, patentele de invenții etc. Ulterior, în anii 1950, 1951, 1952 etc. sunt confiscate și întreprinderile mijlocii și mici, chiar micile ateliere de produs încălțăminte, îmbrăcăminte, bijuterii, de reparat încălțăminte, îmbrăcăminte, ceasuri, saloanele de frizerie, coafură, cosmetică, farmaciile, multe locuințe private.

Colectivizarea agriculturii. În perioada 1949-1962, și sectorul agricol este transformat în sens comunist. Plenara C.C. a P.M.R. din 3-5 martie 1949 lansează acțiunea de colectivizare a terenurilor agricole, de formare a Gospodăriilor Agricole Colective (G.A.C.), a Gospodăriilor Agricole de Stat (G.A.S.), devenite mai apoi Cooperative Agricole de Producție (C.A.P.) și Întreprinderi Agricole de Stat (I.A.S.). Acțiunea se desfășoară lent, țărani nu vor să renunțe la pământul moștenit din moși-strămoși. Autoritățile comuniste trec la represalii, folosind masiv trupele de Securitate, Miliția, chiar Armata. Unul dintre coordonatorii colectivizării este Nicolae Ceaușescu. Ca să îi forțeze pe țărani să intre în „gospodăriile colective”, autoritățile comuniste impun cote de produse mult mai mari celor care vor să își păstreze pământul. Apoi, sub impactul revoluției din Ungaria – 1956 -, comuniștii români încetinesc ritmul colectivizării. La sfârșitul deceniului șase (1958-1960), ritmul de colectivizare se intensifică, așa că, la începutul anului 1962, liderii P.M.R. pot declara procesul încheiat, ponderea pământurilor colectivizate fiind de peste 90% din suprafața țării. Chiar și liderii comuniști, precum Dej, recunosc abuzurile săvârșite cu ocazia colectivizării. Dej declara un număr de 80 000 de arestări și de 30 000 de întemnițări, dar putem multiplica chiar cu 5-6 numărul victimelor pentru a obține o imagine reală.

7. O caracteristică a Constituției României adoptate în 1991 este aceea că ea prevede principiile democratice pentru organizarea statului român: suveranitatea poporului, separarea puterilor în stat, pluralismul politic, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești, domnia legii/statul de drept etc.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Moldova („țara Moldovei”).
2. Secolul XIV.
3. Instituția din Maramureș este *Adunarea cnezilor țării*.

O caracteristică a Adunării cnezilor țării este că ea se întrunea periodic, spre a rezolva probleme curente și spre a alege voievodul. (*sau, că ea – adunarea – era formată din cnezii români locali*)

4. Două informații referitoare la Dragoș sunt:

Regele ungar a ales dintre românii maramureșeni pe un cneaz local înnobilit numit Dragoș.

Dragoș, de aceeași etnie cu localnicii de la est de Carpați, a fost acceptat ca voievod într-o regiune din Moldova.

5. Acțiunile desfășurate de voievodul maramureșan Bogdan, în perioada 1342-1365, sunt îndreptate împotriva dominației regalității maghiare - fie în Maramureș, fie în Moldova -, rezultatul acestora fiind constituirea statului independent Moldova, la est de Carpați.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „*Bogdan s-a răzvrătit în Maramureș, unde a rezistat vreo două decenii (1342-1362), după care, cu o ceată de o sută până la două sute de cnezi credincioși, a trecut munții în Moldova*”.

Al doilea fragment este: „*Aici, el [...] i-a alungat pe urmașii și rudele lui Dragoș și a proclamat Moldova independentă de Ungaria. În acest fel, lua naștere al doilea stat românesc de sine stătător [...]*”.

6. Faptul istoric relevant care susține afirmația că românii se implică prin acțiuni diplomatice în relațiile internaționale din secolele al XV-lea – al XVII-lea este următorul: la finalul secolului al XVI-lea, domnul Țării Românești, Mihai Viteazul, se aliază atât cu principele Transilvaniei, Sigismund Bathory, cât și cu împăratul Imperiului Romano-German, Rudolf al II-lea.

Așadar, prin încheierea acestor tratate de alianță, românii se implică diplomatic în relațiile internaționale din perioada menționată.

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Statul român în perioada 1866-1930

De-a lungul celor circa șase decenii, între anii 1866 și 1930, statul român a înregistrat numeroase schimbări.

Astfel, dacă până în anul 1866, pe timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, situația statului român era una fragilă, ea s-a consolidat începând chiar cu anul 1866.

Două fapte istorice care au loc în statul român, în anul 1866, sunt instaurarea monarhiei constituționale ereditare și adoptarea unei constituții democratice – Constituția din 1866 -, ambele consolidând substanțial situația României.

Consolidarea internă a statului român, poziția strategică a țării și sporirea prestigiului său pe plan internațional îi permit să se implice în relațiile internaționale, prin acțiuni diplomatice sau militare.

O astfel de acțiune prin care România participă la relațiile internaționale din perioada 1875-1885 este una diplomatică, anume semnarea convenției cu Rusia. Așadar, în condițiile amplificării războaielor antiotomane din statele balcanice Bulgaria, Bosnia, Herțegovina, Serbia, marea putere care era Rusia caută să le sprijine împotriva Porții otomane. O previzibilă trecere a armatelor ruse în Balcani prin teritoriul României nu era posibilă decât în urma unei înțelegeri între cele două state. Așa că, la 4/16 aprilie 1877, un diplomat trimis de guvernul rus încheie la București cu ministrul român de Externe, Mihail Kogălniceanu, cunoscuta Convenție româno-rusă. Conform convenției, Rusia se obliga să plătească toate cheltuielile prilejuite de tranzitul armatei sale, să respecte Constituția țării, legile interne și, fapt la fel de important, integritatea granițelor, adică ea recunoaștea apartenența sudului Basarabiei la România. În schimb, România asigura armatelor ruse tratamentul rezervat armatelor prietene. În urma războiului ruso-româno-turc din anii 1877-1878, România își vede îndeplinit dezideratul obținerii independenței statale.

Tensionarea ulterioară a relațiilor româno-ruse determină autoritățile statului român să caute protecția marilor puteri din Apus, în special a Germaniei, patria natală a regelui Carol I, România aderând la alianța Puterilor Centrale - 1883.

La începutul secolului XX se constată o reorientare a politicii externe a României către alianța politico-militară numită Antanta, coaliție care îi sprijinea cererile de ordin național în vederea Marii Uniri.

Printre faptele istorice desfășurate de România în cadrul Primului Război Mondial amintim semnarea convențiilor politice și militare cu Antanta – 1916, și apoi participarea la luptele victorioase de la Mărăști, Mărășești și Oituz - 1917.

O asemănare între aceste fapte istorice, ne referim aici la bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, este aceea că ele se desfășoară în vara anului 1917, că sunt împotriva armatelor Puterilor Centrale, că sunt câștigate de români, armata română beneficiind de sprijinul militar al armatelor ruse de pe frontul din Moldova unde au loc toate aceste confruntări.

La finalul *Marelui Război*, România își vede îndeplinit dezideratul național – rând pe rând, Basarabia, Bucovina și Transilvania se unesc cu România realizându-se astfel Marea Unire din anul 1918.

În primii ani interbelici, autoritățile de la București pun în practică promisiunile din anii războiului: adoptarea sufragiului universal masculin, reforma agrară extinsă, adoptarea unei noi constituții – Constituția din 1923.

Un punct de vedere referitor la practicile politice utilizate în statul român între anii 1919-1930 este acela că ele erau în acord cu ceea ce se întâmpla în alte state democratice de pe continent. Astfel, în România interbelică pot fi înființate mai multe partide politice, pot avea loc întruniri libere, campanii electorale, toate categoriile sociale sunt reprezentate pe scena politică: burghezia, orașenii, muncitorii industriali, chiar și țărănimea – pentru care se înființase un mare partid democratic – Partidul Național Țărănesc (1926).

De asemenea, în România Mare care avea circa 28% din populație de altă naționalitate decât cea română, apar și funcționează liber formațiuni politice ale acestor minorități – maghiară, germană, evreiască, ucraineană etc.

De asemenea, monarhia joacă un rol pozitiv în viața politică a țării, regele Ferdinand respectând principiul că „regele domnește dar nu guvernează”, el menținându-se în cadrele stipulate prin prevederile Constituției din 1923.

În concluzie, dacă în anul 1866 România, numită până atunci Principatele Unite, este consolidată prin înscăunarea prințului străin, Carol I, prin impunerea dinastiei ereditare și a unei Constituții democratice, în primele decenii ale secolului XX statul român ajunge la maxima sa întindere teritorială, în urma Marii Uniri din 1918, și la deplina sa democratizare prin adoptarea Constituției din 1923.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Un stat medieval românesc precizat în sursa B este Țara Românească. (sau Moldova)
2. Suveranul ungar urma să primească jumătate din foloasele, veniturile și slujbele din Țara Severinului.
3. Un conducător al românilor precizat în sursa A este Seneslau. (sau Ioan; sau Farcaș; sau Litovoi)
Un conducător al românilor precizat în sursa B este Basarab. (sau Nicolae Alexandru; sau Bogdan)
4. Sursa A.
5. Cauză: „Intervenția hotărâtă a regelui Ludovic I în Moldova, cu intenția de a subordona și chiar de a domina țara”.
Efect: „a avut drept urmare consolidarea voievodatului românesc de la răsărit de Carpați (...)”.
6. Alte două fapte istorice referitoare la spațiul românesc desfășurate în secolul al XIV-lea, în afara celor la care se referă sursa B, sunt întemeierea Mitropoliei Moldovei și lupta de la Rovine.

Întemeierea Mitropoliei Moldovei. La finalul secolului al XIV, statul medieval Moldova este încă în pericol de a reintra sub influența Ungariei catolice. Prin urmare, domnitorul Petru I Mușat este cel care îl consolidează prin înființarea Mitropoliei ortodoxe. Domnitorul, dornic să legitimizeze statul românesc de la est de Carpați ca fiind de sine stătător, întemeiază instituția Bisericii. În fruntea Mitropoliei, care avea sediul în capitala țării, la Suceava, domnitorul Petru I instalează un mitropolit român, de fapt, chiar o rudă de-a sa pe nume Iosif. Patriarhia de la Constantinopol nu acceptă ușor acest fapt – voind să instaleze un cleric grec -, însă, peste câțiva ani, Patriarhia ecumenică este nevoită să se supună în fața hotărârii domnitorilor români. Prin înființarea Mitropoliei, domniile Moldovei se pot intitula domnii „din mila lui Dumnezeu”, precum făceau deja domniile din Țara Românească începând cu Nicolae Alexandru - 1359.

Lupta de la Rovine. La finalul secolului al XIV-lea, Țara Românească se confruntă cu pericolul otoman. Sultanii ocupaseră Peninsula Balcanică și se pregăteau să cucerească și teritoriile de la nord de Dunăre. În acest context, domnul Țării Românești, Mircea cel Bătrân, a sprijinit armatele creștine la Kossovopolje, în anul 1389, și a ocupat Dobrogea. Aceste inițiative au cauzat atacul otoman din toamna anului 1394 sau din primăvara lui 1395. Într-un loc mlăștinos, intrat în literatura istorică sub numele de Rovine, Mircea cel Bătrân l-a învins pe sultanul Baiazid, zis *Ildirim/Fulgerul*. Victoria de la Rovine constituie o biruință crucială, prin ea Țara Românească preîntâmpinând transformarea sa în pașalâc otoman, așa cum se întâmplaseră lucrurile la sud de Dunăre cu statele slave – bulgare, sârbe etc.

7. O asemănare între două acțiuni diplomatice la care au participat românii în secolul al XVI-lea este următoarea: Mihai Viteazul a încheiat un tratat de alianță cu principele Transilvaniei, Sigismund Barthory (1595), și cu împăratul austriac Rudolf al II-lea (1598, așa-numitul tratat de la Mănăstirea Dealu). Asemănarea constă în faptul că ambele tratate sunt semnate de către domnitorul Mihai Viteazul, în calitate de domn al Țării Românești, iar o altă asemănare constă în aceea că ambii aliați – Transilvania, respectiv Austria - erau membri ai Ligii Sfinte antiotomane.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Legea fundamentală a României precizată în sursa dată este Constituția Republicii Populare Române din 1948.
2. Secolul XX.
3. O instituție politică este Consiliul de Miniștri.

O caracteristică a Consiliului de Miniștri este că el era organismul executiv suprem, controlat însă de PCR.

4. Două informații referitoare la libertățile civile sunt:

În Constituția Republicii Populare Române, erau prevăzute garanții pe cât de multe, pe atât de lipsite de conținut, în privința libertăților civile.

Libertățile civile, pentru care nu exista nicio garanție practică, erau prevăzute în Constituția RPR la articolul 32.

5. Tratatul româno-sovietic din 1948 a permis controlarea României de către URSS, deși, în mod propagandistic, el era socotit un tratat de apărare împotriva „imperialiștilor occidentali”, în frunte cu Germania de Vest.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „(...) *Primul pas era înregimentarea României din punct de vedere militar în blocul sovietic. Acest lucru s-a înfăptuit la 4 februarie 1948 printr-un tratat de prietenie, colaborare și ajutor reciproc între România și Uniunea Sovietică și s-a bazat pe ideea unei apărări comune împotriva «Germaniei sau oricărei alte puteri care ar putea fi asociată cu Germania fie direct, fie în alt mod».* (...)”.

Al doilea fragment este: „(...) *Semnificația deplină a acestui articol a fost explicată de către V. M. Molotov, ministrul de externe sovietic, care a spus că tratatul era «deosebit de important acum, când instigatorii unui nou război din lagărul imperialist se străduiesc să creeze blocuri politice și militare îndreptate împotriva statelor democratice».*”.

6. Un fapt istoric relevant care susține afirmația conform căreia o practică politică utilizată în România, în perioada 1971-1980, reflectă existența totalitarismului este următorul: liderul comunist român, Nicolae Ceaușescu, devine obiectul unui gigantic cult al personalității, mass-media scrisă, audio-vizuală, cinematografia, dar și manifestările culturale de genul „Cântarea României” îi sunt dedicate aproape în exclusivitate.

Așadar, impunerea cultului personalității liderului suprem - după vizitele în Asia în anul 1971 în China, Coreea de Nord - o practică politică de tip totalitar, toată populația fiind obligată să participe, confirmă caracterul totalitar al regimului.

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Spațiul românesc în a doua jumătate a secolului XIX și la începutul secolului XX

La jumătatea secolului al XIX-lea, revoluția pașoptistă pune în prim plan *proiectul pașoptist*, creație a *Generației Unirii*, o pleiadă de personalități, mulți dintre membri săi participând la realizarea Unirii Principatelor, Independenței și proclamării Regatului – M. Kogălniceanu, I. Ghica, I.C. Brătianu, C.A. Rosetti, Vasile Alecsandri, C. Negri ș.a.

Așadar, primul obiectiv al generației pașoptiste, după eșecul temporar al revoluției, era Unirea Principatelor.

Două fapte istorice din perioada 1857-1864 referitoare la statul român modern sunt elaborarea *Rezoluțiilor Adunărilor Ad-Hoc* din 1857, documente care propuneau formarea unui stat cu numele de România - format din Moldova și Valahia -, și instalarea unui prinț străin pe tronul țării, și dubla alegere a unui domnitor român în Moldova și în Țara Românească în ianuarie 1859.

Dorița instalării unui prinț străin în anul 1859 nu s-a putut împlini. S-a realizat totuși la 10 mai 1866, an în care statul român a fost dotat și cu prima Constituție – *Constituția din 1866*.

Un principiu politic susținut prin Constituția din 1866 este acela că „domnitorul/regele domnește dar nu guvernează”. Astfel, Constituția din 1866 prevedea foarte clar atribuțiile domnului dar și limitele prerogativelor sale. Orice act al domnitorului nu avea putere de lege decât dacă era fie constrasemnat de ministrul de resort care prelua astfel responsabilitatea/ responsabilitatea ministerială, fie, în cazul acordurilor externe, doar dacă era ratificat de Parlament. De exemplu, domnitorul avea prerogativa de a bate monedă, dar respectând prevederile legii referitoare la acest lucru. Domnitorul avea atributul de a acorda decorații/însemne onorifice, însă doar conform legii. Domnitorul putea încheia acorduri, convenții internaționale, dar acestea nu erau valabile decât dacă erau ratificate de Parlament într-o anumită perioadă de timp. Domnitorul putea desființa/dizolva Camerele Parlamentului, dar trebuie ca într-un timp clar definit prin Constituție să convoace noi alegeri și să prezideze constituirea noului Parlament. Domnitorul putea grația și amnistia, dar el nu putea să intervină în derularea procedurilor judecătorești până la pronunțarea sentinței definitive. De asemenea, legea fundamentală din 1866 specifica foarte clar faptul că domnitorul nu are alte atribuții decât cele înscrise în Constituție. Așadar, atribuțiile domnitorului erau clar definite și limitate de prevederile Constituției, fapt care arată că regimul politic stabilit de Constituția din 1866 era unul liberal, democratic, iar suveranul doar un arbitru imparțial și nu un actor politic.

Constituția din 1866 stabilea că domnul avea dreptul de a bate monedă, de a acorda decorații, de a încheia tratate externe, dar acestea erau mai mult teoretice, țara nefiind independentă, iar Poarta otomană opunându-se acestor lucruri. Așa că, pentru a deveni stat suveran, România se implică diplomatic și militar în evenimentele anului 1877.

Două fapte istorice desfășurate de România în 1877 sunt participarea la bătăliile antiotomane de la Grivița și Plevna.

O asemănare între aceste fapte istorice constă în aceea că, în ambele bătălii comandantul armatelor române este principele Carol, că ambele bătălii se desfășoară pe teritoriul Bulgariei, că în ambele bătălii armata română cooperează cu cea rusă sub coordonarea prințului Carol.

Obținerea recunoașterii independenței naționale prin hotărârile Congresul de pace de la Berlin din anul 1878 este, totuși, umbrită de reocuparea de către Rusia a sudului Basarabiei, fapt care tensionează relațiile româno-ruse. Ca să se pună la adăpost de un eventual atac armat al Imperiului Țarist, România aderă la alianța Puterilor Centrale (Germania, Austro-Ungaria, Italia) – 1883.

La începutul secolului al XX-lea se constată o reorientare a politicii externe românești, fapt vizibil în anii 1913-1916, când obiectivul realizării unității statale depline îl devansează pe cel al securității. Un punct de vedere referitor la participarea României la relațiile internaționale din 1913-1916 este legat de accentuarea neînțelegerilor cu Austro-Ungaria. Astfel, în Al Doilea Război Balcanic – 1913 – România luptă împotriva Bulgariei, stat pe care Austro-Ungaria îl sprijinea contra Serbiei. Această atitudine a României este și mai clar sesizabilă în vara anului 1914. În contextul izbucnirii Primului Război Mondial, România decide să rămână neutră, deci să nu lupte alături de Austro-Ungaria. Mai mult decât atât: în vara anului 1916, guvernul Brătianu semnează două *Convenții* – una politică și alta militară – cu Antanta, apoi intră în război de partea Antantei (Rusia, Franța, Anglia, Italia) împotriva Austro-Ungariei, stat de la care România voia să preia provinciile Transilvania, Banatul și Bucovina și să realizeze astfel Marea Unire, cum s-a și întâmplat în anul 1918.

În concluzie, dacă la jumătatea secolului al XIX-lea elita politică românească – printre fruntași numărându-se și Ion Brătianu, pune bazele statului român modern – prin Unirea Principatelor, mai apoi, guvernul liberal Brătianu dobândește independența – 1878 - și, la începutul secolului XX tot un guvern liberal, condus de Ion I.C. Brătianu, implică țara în războiul mondial pentru realizarea României Mari, adică a statului național unitar român.

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Legea fundamentală a României, precizată în sursa B, este *Constituția din 1948*.
2. Banca Națională a României a fost etatizată și reorganizată printr-o lege adoptată de către Adunarea Deputaților.
3. Sursa A se referă la formațiunea politică numită *Partidul Comunist Român* (PCR).

Sursa B se referă la formațiunea politică numită *Partidul Muncitoresc Român* (PMR).

4. Sursa A.

5. Cază: „*pentru că refuză să se înscrie în gospodăriile colective*”.

Efect: „*în primii ani de colectivizare, după date oficiale, sunt arestați zeci de mii de țărani*”.

6. Alte două practici politice utilizate de regimul politic din România în perioada stalinismului, în afara celor la care se referă sursa B, sunt *cultul personalității lui Stalin și rusificarea forțată*.

Cultul personalității lui Stalin se impune și în România în primii ani postbelici. El, liderul suprem, supranumit de apologeti, de laudători „părintele popoarelor”, este omniprezent, omnipotent, omniscient.

Omniprezent, adică Stalin este prezent non-stop în mass-media scrisă și audio-vizuală – la cinematograful, la radio, în ziare, reviste, manuale școlare. Portretele lui sunt prezente în toate instituțiile publice – primării, sedii de miliție, școli, universități, festivaluri, manuale școlare, procesiuni publice, pe stadioane, străzi. Numele său este conferit multor străzi, bulevarde, Cooperative Agricole de Producție (C.A.P.). Numele de Stalin este dat la numeroase școli, fabrici, asociații, academii. Orașul Brașov, în care sunt amplasate numeroase fabrici și uzine de industrie grea, constructoare de mașini, este redenumit *Orașul Stalin*, Stalin însemnând *Omul de oțel*.

Omnipotent, adică Stalin - „*Omul de oțel*” - este socotit, și chiar așa se întâmplă, că are toată puterea în statele lagărului controlat de Uniunea Sovietică, inclusiv în România. El decide în problemele de politică internă - economie, educație, armată, construcții, urbanistică etc., de politică externă – relații mai bune/mai strânse sau mai încordate /reci cu diferite state. De exemplu, pentru că URSS îl critică dur pe liderul iugoslav I.B. Tito, și Gheorghiu-Dej face același lucru, ba chiar supralicitează.

Stalin este socotit omniscient, adică a toate cunoscător. El dă „indicații prețioase” tuturor – de la profesorii care învață astfel cum să predea materia, la medicii care învață cum să opereze, la minerii care învață de la Stalin cum să practice mineritul, la siderurgie unde oțelarii învață de la „părintele popoarelor” cum să producă oțelul. El, liderul suprem, este socotit iubitor al păcii mondiale și adversar al imperialismului burghez.

Rusificarea forțată. În România în primii ani postbelici, în perioada stalinistă, studiul limbii ruse devine obligatoriu de la clasa a IV-a primară până la anul trei de facultate. De asemenea, sunt înființate nenumărate academii, institute, muzee, edituri, librării româno-ruse sau româno-sovietice. Se desfășoară ore, cursuri, seminarii pentru învățarea limbii ruse de cât mai mulți cetățeni români. Operele lui Marx, Engels, Lenin, Stalin sunt tipărite în tiraje de masă, în rusă sau română, și trebuie să se regăsească în toate bibliotecile școlare sau comunale/municipale. Studiul *Istoriei Uniunii Sovietice*, al *Geografiei Uniunii Sovietice*, al *Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice (P.C.U.S.)* sunt obligatorii pentru toți elevii, studenții, dar și pentru tinerii U.T.M./U.T.C.-iști, și membrii de partid.

7. O asemănare între practicile politice utilizate în Europa, în ultimul deceniu al secolului al XX-lea, constă în *desfășurarea alegerilor libere*. De exemplu, în marea majoritate a statelor europene, inclusiv în cele unde tocmai se prăbușise regimul comunist în anul 1989, activează numeroase formațiuni politice, care participă la campania electorală, au alocat timp de antenă în mass-media, în secțiile de vot sunt reprezentate mai multe formațiuni politice, iar de întregul proces electoral se ocupă o autoritate independentă, numită, de exemplu, *Biroul Electoral Central* (B.E.C.), sau Autoritatea Electorală Permanentă.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Sursa dată se referă la Alexandru Ioan Cuza.

2. Secolul XIX.

3. Anul promulgării *Legii învățământului* este 1864.

O caracteristică a *Legii învățământului* este aceea că reglementează instruirea la toate nivelurile, acordând o atenție particulară învățământului primar prin stabilirea principiului de gratuitate și obligativitate a acestuia.

4. Două informații referitoare la *Codul civil* sunt:

Codul civil asigură individului libertăți personale, garantează egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii.

Codul civil din 1864 apără proprietatea privată.

5. Situația economică a țăranilor s-a îmbunătățit după promulgarea legii/ *Reforme agrare* din 1864; s-a desființat claca, țăranii au primit pământ în proprietate, dar nu și păduri, iar, în urma aplicării sale, țăranii dețineau circa 30% din întregul fond funciar al țării.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „(...) *lege rurală, decretată la 14/26 august 1864, prin care se instituia o mare reîmpărțire a pământului. Ea recunoștea drepturile depline de proprietate ale clăcășilor asupra pământului pe care îl aveau conform prevederilor legale anterioare, care le alocaseră suprafețe agrare pe baza numărului de animale de tracțiune, adică de capacitatea de producție a fiecărui țăran*”.

Test 11/2021 ME

propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Al doilea fragment este: „Pădurile, element esențial al bunăstării economice a multor gospodării, nu intrau în aceste calcule. Legea rurală mai desființa [...] dări și obligații în muncă pe care țărani le aveau de secole față de moșieri. [...] După reformă, [...] proprietatea țărănească [...] reprezenta cam 30%.”.

6. Un fapt istoric relevant care susține afirmația că *statul român se consolidează prin acțiuni politice desfășurate în primele două decenii după evenimentele descrise în sursa dată* este următorul: în anul 1866, românii reușesc să aducă prințul străin pe tronul României și să adopte o Constituție democratică, ambele aspecte fiind acceptate în cele din urmă de către marile puteri. Prin înscăunarea prințului Carol de Hohenzollern-Sigmaringen și adoptarea *Constituției din 1866* se impune principiul domniei ereditate.

Așadar, impunerea domniei ereditare consolidează statul român, eliminând luptele diferitelor facțiuni/grupări politice pentru tronul țării în următoarele decenii de după domnia lui Al.I. Cuza.

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Evoluția politică a spațiului românesc în secolele al XI-lea – al XVI-lea

La finalul mileniului I și la începutul mileniului al II-lea, izvoarele istorice maghiare, slave, bizantine, bulgare, papale, germane etc. încep să consemneze existența diverselor forme de autonomii locale – cnezate, voievodate, „țări”, jupanate, codri, cobâle, ocoale etc. Pornind de la aceste stătutețe, se ajunge la formarea statelor medievale românești subordonate Ungariei - precum Transilvania -, sau de sine stătătoare - la sud și est de Carpați – cum s-a întâmplat în cazul Țării Românești și Moldovei.

Documentul *Diploma cavalerilor ioaniți* datat în anul 1247, așadar la jumătatea secolului al XIII-lea, menționează existența mai multor autonomii locale în spațiul românesc extracarpatic dintre Carpații Meridionali și Dunăre în secolul al XIII-lea, anume cele două voievodate conduse de către voievozii Litovoi, respectiv Seneslau, două cnezate în fruntea cărora se găseau cnezii Ioan, respectiv Farcaș, și „țara Severinului”.

O asemănare între aceste formațiuni prestatale constă în dependența lor politică și militară față de Ungaria și în atribuțiile administrativ-fiscale și judecătorești ale fiecăreia dintre aceste căpetenii – fie cnezi, fie voievozi.

Pornind de la aceste autonomii locale, în secolul al XIV-lea ia ființă statul de sine stătător Țara Românească.

O acțiune desfășurată pentru constituirea acestuia în prima jumătate a secolului al XIV-lea o reprezintă bătălia de la Posada. Voievodul românilor sud-carpatici, pe nume Basarab, ocupă cetatea Severinului și refuză să dea ascultare și tribut suzeranului său, regele Ungariei. După cum ne informează documentul *Cronica pictată de la Viena*, în fața iminentului atac ungar, Basarab trimite o solie la rege sperând în aplanarea conflictului. Basarab promitea retrocedarea cetății Severinului, plata unei însemnate sume de bani și, de asemenea, trimiterea unui fiu al său la curtea regelui Carol Robert de Anjou. Oferta lui Basarab este primită cu dispreț de către suveranul angevin, care își îndreaptă ostirile spre capitala țării. Venind iarna, regele Ungariei este surprins de armatele valahe într-o vale prăpăstioasă din munți – Posada -, unde românii administrează armatei ungare un usturător eșec. *Cronica pictată* ne relatează, în detaliu, în imagini și în scris, că însuși regele Carol Robert de Anjou a scăpat cu greu din această ambuscadă, el găsindu-și salvarea doar pentru că și-a schimbat hainele cu ale unui slujitor. Victoria lui Basarab la Posada în noiembrie 1330 marchează certificarea nașterii unui nou stat pe harta Europei, Țara Românească sau Ungro-Vlahia.

Intemeietorul Basarab dar mai ales urmașii săi din dinastia Basarabilor pun bazele instituțiilor statale – Domnia, Biserica, Sfatul domnesc, Adunarea țării și Armata. De-a lungul secolelor intervin anumite modificări în organizarea, structura și atribuțiile acestor instituții centrale, schimbări nu întotdeauna benefice țării.

Un punct de vedere referitor la modificările instituționale din spațiul românesc în secolul al XVI-lea, se leagă de accederea la domnie a unor pretendenți care căpătaseră ajutor fie de la Polonia, fie de la Imperiul Otoman, sau, pur și simplu, cumpăraseră tronul țării. De exemplu, la finalul secolului al XVI-lea, chiar Mihai Viteazul reușește să obțină acordul Porții pentru a fi înscăunat la București doar după plata unei mari sume de bani, sumă care trebuia returnată cu o dobândă considerabilă. Tocmai de aceea, Mihai Viteazul trebuie să organizeze răscoala antiotomană de la București din toamna anului 1594, pentru că el nu putea onora obligațiile financiare față de creditorii levantini.

De asemenea, statutul instituției centrale, a Domniei, se deteriorează la finalul secolului al XVI-lea, dacă ne referim la raporturile domnilor munteni ori moldoveni cu principii Transilvaniei. De exemplu, în anul 1595, în contextul iminentului atac militar al Porții asupra Munteniei și Moldovei, principele Transilvaniei, Sigismund Bathory, reușește să fie acceptat drept suzeran al voievozilor muntean și moldovean – Mihai Viteazul, respectiv Aron Vodă. Această situație îl reducea pe Mihai Viteazul la nivelul unui simplu locțiitor al principelui, Mihai nemaiavând prerogativa de a aplica boierilor săi trădători pedeapsa capitală.

În concluzie, pornind de la autonomiile locale din secolul al XIII-lea, în veacul al XIV-lea ia ființă statul de sine stătător Țara Românească, stat care își înființează propriile instituții centrale, evoluția acestora nefiind întotdeauna una care să avantajeze statul românesc și pe domnul țării, ea reflectând și gradul de dependență față de marile puteri ale vremii.

Test 12/2021 ME propunere de rezolvare - prof. Viorel CIOBANU – C.N. „Decebal” Deva

Sub.I. – 30 pct. (2p+2p+6p+3p+7p+6p+4p)

1. Domnitorul precizat în sursa B este Mihai Viteazul.
2. Pentru a-și consolida poziția, în perspectiva iminentei invazii otomane, Mircea cel Bătrân a încheiat un tratat cu Sigismund de Luxemburg la Brașov, în anul 1395, privind modalitatea de cooperare militară împotriva turcilor.
3. Două state medievale la care se referă ambele surse, sursa A și sursa B, sunt Țara Românească și Imperiul Otoman.

4. Sursa A.

5. Cauză: „Interesele țării îl împingeau pe Mihai Viteazul să se desprindă de Imperiul Otoman și să se transforme [...] într-un susținător al ideii de luptă antiotomană [...]”.

Efect: „De aceea, domnul Țării Românești a aderat la «Liga Sfântă» [...]”.

6. Alte două fapte istorice referitoare la spațiul românesc, desfășurate în secolul al XIV-lea, în afara celor precizate în sursa A, sunt *desfășurarea bătăliei de la Posada* și *întemeierea Moldovei*.

Desfășurarea bătăliei de la Posada – noiembrie 1330. Voievodul Țării Românești, Basarab, cucerise cetatea Severinului aflată în stăpânirea regelui Ungariei. Prin urmare, Carol Robert de Anjou a pornit cu armata asupra voievodului valah. Basarab a trimis o solie cerând pace. El propunea retrocedarea cetății Severinului, plata unei mari sume de bani ca despăgubire și trimiterea unui fiu al său la curtea regelui ungar. Carol Robert a respins oferta, și a înaintat în sudul Carpaților. Venind iarna, suveranul angevin a trebuit să se retragă peste munți. Însă, voievodul Basarab l-a așteptat într-un loc prăpăstios, cunoscut în literatura istorică sub numele de Posada. Aici, între 9 și 12 noiembrie 1330, armata ungară a suferit un cumplit dezastru, resturile sale s-au retras în derută. Detalii despre oferta făcută de Basarab, dar și despre desfășurarea bătăliei ne sunt oferite de documentul *Cronica pictată de la Viena*. Victoria de la Posada a legitimat nașterea statului românesc de sine stătător Ungro-Vlahia/ Țara Românească.

Întemeierea Moldovei. S-a realizat tot în secolul al XIV-lea și este rezultatul a două „descălecate”, ambii „descălecători” – Dragoș, respectiv Bogdan - venind din Țara Maramureșului. Pentru că regii Ungariei amenințau să anihileze autonomia Maramureșului, voievodul Bogdan a trecut pe ascuns munții în țara Moldovei. Aici, la est de Carpați, Bogdan i-a învins pe urmașii voievodului Dragoș, vasali Ungariei. Biruințele lui Bogdan ne sunt descrise de către cronicarul Ioan de Târnave. Respingerea repetatelor atacuri ale oștilor regelui ungar Ludovic cel Mare, între anii 1359-1365, a consacrat nașterea celui de-al doilea stat românesc de sine stătător - Moldova.

7. O asemănare între două autonomii locale din secolele IX-XIII este aceea că, atât autonomia menționată în secolul al XI-lea în Transilvania, mai exact în Banat, condusă de către Ahtum, cât și autonomia menționată la sud de Carpați în secolul al XIII-lea, condusă de către Seneslau, erau organizate sub forma voievodatului subordonat în diferite grade față de statul ungar.

Sub.II – 30 pct. (2p+2p+6p+6p+10p+4p)

1. Regele României este Carol al II-lea.
2. Secolul XX.
3. Anul semnării tratatului comercial dintre România și Germania este 1939.

O consecință a semnării tratatului româno-german este că statul german devenea primul furnizor al României și cel dintâi client al mărfurilor acesteia, mai cu seamă petrolul românesc îi interesa pe germani.

4. Două informații referitoare la noul guvern instalat în România în anul 1938 sunt:

Noul guvern, prezidat de patriarhul Miron Cristea, nu mai era expresia vreunei majorități parlamentare sau a unei formațiuni politice.

Noul guvern, instalat în februarie 1938, era expresia voinței regale

5. *Constituția din 1938* cuprindea prevederi nedemocratice, autoritare, precum creșterea autorității regelui, desființarea sau limitarea drastică a principiului separării puterilor în stat, și reducerea severă a drepturilor și libertăților cetățenești.

Prima informație care susține acest punct de vedere este: „Prin introducerea principiului supremației monarhului, puterea legislativă era exercitată de rege prin intermediul Parlamentului bicameral, limitat exclusiv la legiferare și având un caracter corporativ. Puterea executivă este exercitată tot de rege, prin guvern, numit și revocat de rege, fără răspundere politică față de Parlament.”

Al doilea fragment este: „Libertățile și drepturile democratice sunt reduse considerabil. [...] Regimul parlamentar este înlocuit cu unul autoritar.”

6. Un fapt istoric relevant care susține afirmația că *regimul politic din România postbelică se modifică în primul deceniu după evenimentele descrise în sursa dată* este legat de comunizarea României. În anul 1947, comuniștii desființează pluralismul politic – prin eliminarea PNT și PNL, și, în 1948, a PSD. În 30 decembrie 1947, comuniștii înlătură monarhia, și impun o nouă formă de guvernământ – Republica Populară Română, iar în 1948 impun o primă constituție totalitară stalinistă.

Așadar, prin impunerea tuturor acestor schimbări, regimul politic din România postbelică se modifică în mod radical, fiind impus unul totalitar, nu doar autoritar ca în 1938.

Sub.III – 30 pct. (24p+6p) – Statul român modern în secolele al XVIII-lea - XIX-lea

Secolul al XVIII-lea, cunoscut și sub numele de secolul fanariot, marchează punctul cel mai de jos al autonomiei Principatelor Române dunărene – Moldova și Țara Românească.

Tochmai nemulțumirea elitei politice și bisericești românești față de această situație a impus redactarea a numeroase memorii și plângeri către Curțile marilor puteri creștine.

Un proiect politic referitor la statul român modern elaborat în secolul al XVIII-lea îl constituie memorial boierilor români adresat reprezentanților Curților de la Viena și Sankt Petersburg întruniți pentru desfășurarea tratatelor de pace de la Focșani din anul 1772.

Derularea „chestiunii orientale” și repetatele victorii ale armatelor rusești asupra otomanilor determină punerea în practică a unor astfel de doleanțe ale românilor, precum consolidarea autonomiei și înlăturarea domnilor fanarioți. Însă mișcarea petiționară, dar și elaborarea de proiecte politice, continuă și după înlăturarea regimului fanariot în anii 1821/1822.

Două dintre cele mai cuprinzătoare proiecte politice referitoare la statul român modern, elaborate în prima jumătate a secolului al XIX-lea, aparțin revoluției pașoptiste. Ele poartă numele de *Proclamația de la Islaz* și *Dorințele Partidei Naționale în Moldova*.

O prevedere a *Proclamației de la Islaz* referitoare la modul cum voiau pașoptiștii să fie organizat statul român modern este aceea că muntenii preconizau ca domnitorul țării să fie ales din oricare categorie socială și pentru o perioadă de cinci ani – așadar un regim oarecum republican.

O prevedere din cuprinsul *Dorințelor Partidei Naționale în Moldova* în privința organizării viitorului stat român modern constă în dorința eliminării privilegiilor și impunerea principiului egalității în fața legii.

Revoluția pașoptistă a fost învinsă relativ rapid, însă *proiectul pașoptist* a fost dus la bun sfârșit de către aceeași generație – Al.I. Cuza, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, I.C. Brătianu, C.A. Rosetti, I. Ghica, C. Negri, D. Bolintineanu, N. Golescu, Șt. Golescu etc., foștii revoluționari acționând pentru împlinirea proiectului chiar de la începutul deceniului șase al secolului XIX, adică din anul 1851, când sperau în ajutorul lui Napoleon și al Franței.

Un fapt istoric, din perioada 1851-1860, referitor la statul român modern, constă în dubla alegere a aceluiași domnitor, Alexandru Ioan Cuza, atât în Moldova, cât și în Valahia.

Astfel, în urma semnării *Tratatului de pace de la Paris – 1856* – în Muntenia și Moldova sunt înființate Adunările /Divanurile Ad-Hoc consultative, instituții care pot exprima dorințele românilor. *Rezoluțiile* anului 1857 arată marilor puteri că românii din Moldova și Muntenia doresc să se unească într-un singur stat numit România, să aibă în frunte un prinț străin care să fondeze o dinastie, un stat organizat pe principii moderne – liberale, democratice.

Marile puteri consideră aceste cereri ca excesive și decid, prin *Convenția de la Paris – 1858* – ca românii să formeze un stat numit *Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei*, stat având doi domnitori, două guverne, două Adunările legislative, și doar armata și alte două instituții comune cu sediul la Focșani – Comisia Centrală și Curtea de Casație.

Însă, marile puteri, involuntar, au lăsat românilor o porțiță de a acționa mult mai energic, astfel că, în ianuarie 1859, românii au pus marile puteri în fața *faptului împlinit* al alegerii aceluiași domn. Adunarea Electivă a Moldovei, și apoi Adunarea Electivă a Țării Românești au ales același domnitor – Al. Ioan Cuza – 5 și 24 ianuarie 1859. Astfel lua naștere statul român modern, numit atunci *Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei*. România modernă luase naștere, dar ea trebuia consolidată printr-un vast program de reforme.

Un punct de vedere referitor la evoluția statului român modern în perioada 1861-1866 este că, în doar câțiva ani, schimbările au fost de substanță și în spiritul celor dorite de *proiectul pașoptist* și de *Rezoluțiile* Adunărilor Ad-Hoc.

Astfel, după obținerea recunoașterii internaționale a dublei alegeri a lui Cuza, apoi a deplinei uniri, domnitorul Cuza a demarat un vast program de reforme, instrumentul fiind guvernul Mihail Kogălniceanu. În 1863 a fost adoptată *Legea secularizării averilor mănăstirești*. În 1864 au fost adoptate *Legea agrară*, *Legea instrucțiunii publice*, *Codul Civil*. În 1865 a fost adoptat *Codul Penal*. În 1866, românii au reușit să aducă în fruntea statului prințul străin – Carol I – iar prin *Constituția din 1866* au impus numele de România și principiul monarhiei ereditare în familia Hohenzollern, toate aceste realizări consolidând statul român modern fondat în ianuarie 1859.

În concluzie, în mai puțin de un veac, românii au reușit să pună la punct un program de reforme, program pe care l-au văzut aplicat, ba chiar liderii pașoptiști l-au patronat în mod nemijlocit. Statul român modern, vizat de memoriile secolului XVIII și de proiectele politice din prima jumătate a secolului XIX, a prins viață la începutul celei de-a doua jumătăți a secolului XIX prin *Unirea Principatelor* și politica reformatoare a lui Al.I. Cuza și M. Kogălniceanu– 1859-1866, ștafeta modernizării fiind preluată și dusă mai departe de către prințul Carol, începând cu anul 1866.